

АГЛЯД-ХРОНІКА

парушэньяў правоў чалавека ў
Беларусі ў 2002 годзе

ЗЪМЕСТ

УСТУП: АБАГУЛЬНЕНЬНІ І ВЫСНОВЫ.

частка 1

частка 2

1. КРЫІМІНАЛЬНЫ ПЕРА СЪЛЕД ПА АРТЫКУЛАХ 367 І 368
КРЫІМІНАЛЬНАГА КОДЭКСУ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ (ПАКЛЁП
НА ПРЭЗІДЕНТА І ЗЬНЯВАГА ГОНА РУ І ГОД НАСЬЦІ
ПРЭЗІДЕНТА РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ)

2. ПАЛІТЫЧНА МАТЫВАВАНЫЯ КРЫІМІНАЛЬНЫЯ СПРАВЫ

3. ПРАБЛЕМА ЗЬНІКНЕНЬНЯ ГРАМАДЗКІХ І ПАЛІТЫЧНЫХ
ДЗЕЯЧОЎ У БЕЛАРУСІ. АДСТОЙВАНЬНЕ ПРАВА ГРАМАДЗТВА
НА ПРАЎДЗІВУЮ ІНФАРМАЦЫЮ ПРА ЗЬНІКЛЫХ

4. СЪМЯРОТНАЕ ПАКАРАНЬНЕ — ПАРУШЭНЬНЕ ПРАВА НА
ЖЫЦЬЦЁ

5. ПЕРА СЪЛЕД АРГАНІЗАТАРАЎ І ЎДЗЕЛЬНІКАЎ МАСАВЫХ
АКЦІЯЎ ПРАТЭСТУ

6. ПАРУШЭНЬНІ ПРАВОЎ ГРАМАДЗЯНАЎ НА СВАБОДУ
СЛОВА І АТРЫМАНЬНЕ ПРАЎДЗІВАЙ ІНФАРМАЦЫІ,
ПЕРА СЪЛЕД НЕЗАЛЕЖНАЙ ПРЭСЫ І ЖУРНАЛІСТАЎ

частка 1

частка 2

7. ПАРУШЭНЬНІ ПРАВА ГРАМАДЗЯНАЎ НА СВАБОДУ
ВЕРАВЫЗНАНЬНЯ

8. ДЫСКРЫМІНАЦЫЯ ПРАВОЎ ГРАМАДЗЯНАЎ БЕЛАРУСІ ПА
ПРЫКМЕТАХ МОВЫ І НА ЦЫЯНАЛЬНАЙ ПРЫНАЛЕЖНАСТЬЦІ

9. ПАРУШЭНЬНІ ПРАВОЎ ГРАМАДЗЯНАЎ НА МІРНЫЯ СХОДЫ
І АСАЦЫЯЦЫІ

10. ПЕРА СЪЛЕД АЛЬБО ЗАБАРОНА ДЗЕЙНАСЬЦІ ПАЛІТЫЧНЫХ ПАРТЫЯЎ, РУХАЎ, ГРАМАДЗКІХ АРГАНІЗАЦЫЯЎ
11. ПЕРА СЪЛЕД ПРАВААБАРОНЦАЎ і ПРАВААБАРОНЧЫХ АРГАНІЗАЦЫЯЎ
12. ПЕРА СЪЛЕД АПАЗІЦЫЙ НА НАСТРОЕНА Е МОЛАДЗІІ і МОЛАДЗЕВЫХ АРГАНІЗАЦЫЯЎ
13. ПРАБЛЕМА ЗАХАВАНЬНЯ МЕСЦА МАСАВЫХ РАССТРЭЛАЎ АХВЯРАЎ СТАЛІНСКІХ РЭПРЭСІЯЎ ВА ЎРОЧЫШЧЫ КУРАПАТАТЫ
14. ПА РУШЭНЬНІ ПРАВОЎ ГРАМАДЗЯНАЎ, РОДНЫЯ ЯКІХ ЗАГІНУЛІ ПАДЧАС ТРАГЕДЫІ НА СТАНЦЫІ МЕТРО "НЯМІГА"
15. ПЕРА СЪЛЕД ПРАФСАЮЗАЎ, РАБОЧАГА РУХУ і ПРАДПРЫМАЛЬНІКАЎ
16. ПА РУШЭНЬНІ ПРАВОЎ ГРАМАДЗЯНАЎ НА ПРАЦУ і САЦЫЯЛЬНЮЮ АБАРОНЕНА СЪЦЬ
17. АКТЫВІЗАЦЫЯ ЦІСКУ БЕЛАРУСКІХ СЪПЕЦСЛУЖБАЎ НА ПАЛІТЫЧНА і ГРАМАДЗКА АКТЫЎНЫХ ГРАМАДЗЯНАЎ і ІНШАДУМЦАЎ
18. ФАКТЫ ЖОРСТКАГА АЛЬБО НЕГУМАННАГА АБЫХОДЖАНЬНЯ З УДЗЕЛЬНІКАМІ МАСАВЫХ АКЦЫЯЎ ПРАТЭСТУ, ЗАТРЫМАНЫМІ і ЗЬНЯВОЛЕНЫМІ

УСТУП

АБАГУЛЬНЕНЬНІ І ВЫСНОВЫ.

частка 1

У 2002 годзе ў агульным становішчы з захаваньнем правоў чалавека ў Беларусі зрухаў да лепшага не адбылося. Палітыка ўладаў па-ранейшаму суправаджалася парушэньнем міжнародных стандартоў ў галіне правоў чалавека і нацыянальнага заканадаўства. Найбольш істотнае пагаршэнне сітуацыі было зафіксаванае ў галіне свабоды слова і свабоды віровызнаньня. Сістэматычна парушаліся права грамадзянаў на ўдзел у мірных сходах і дэманстрацыях, у саюзах і асацыяцыях, ажыццяўляўся крымінальны пераслед па палітычных матывах, засталася нявырашанай проблема зынкнення вядомых людзей. Адсутнасць у краіне справядлівага, аб'ектыўнага і незалежнага суда стварае перашкоды дзеля абароны парушаных правоў грамадзянаў.

Для беларускай дзяржавы права чалавека па-ранейшаму не зьяўляюцца непарушным прынцыпам, які мусіць дамінаваць ва ўсіх праявах дзяржаўнай палітыкі. З самых высокіх трывбунаў агучваецца думка, нібыта парушэнні правоў чалавека ў краіне зьяўляюцца ўсяго толькі інфармацыйным ходам асобных палітыкаў, які робіцца дзеля аказання ціску на кірауніцтва дзяржавы. Увага міжнародных арганізацый да парушэнняў правоў чалавека ў Беларусі часцей за ўсё ўспрымаецца як спроба ўмяшальніцтва ва ўнутраныя справы беларускай дзяржавы. Цікавасць да пытанняў захаваньня правоў чалавека, з боку Кансультатыўна-назіральнай групы Арганізацыі па бясьпекі і супрацоўніцтве ў Еўропе (КНГ АБСЕ), сталася падставай дзеля пазбайдзення магчымасці працаваць у Беларусі прадстаўніцтва АБСЕ гэтай уплывовай арганізацыі. Улады не працягнулі візы супрацоўнікам КНГ АБСЕ, што стала парушэннем ранейшых дыпламатычных дамоўленасцяў. Па гэтай прычыне ў 2002 годзе дзейнасць КНГ АБСЕ была прыпыненая.

Улады Беларусі імкунцца прыхаваць унутраныя праблемы з правамі чалавека ў краіне ад міжнародных назіральнікаў. Гэта праявілася ня толькі падчас канфлікту з КНГ АБСЕ. Не былі дапушчаныя ў Беларусь міжнародныя эксперты, якія пажадалі ўзяць удзел уканферэнцыі «Міжнародныя стандарты дэмакратычных выбараў і беларускае выбарчае заканадаўства», што ладзілася ГА ПЦ «Вясна» ў сінежні 2002 году. У парушэнье статусу знаходжаньня ў краіне замежных грамадзянаў былі дэпартаваныя з краіны расейскія парламентары Барыс Нямцоў і Ірына Хакамада.

З іншага боку, улады абмяжоўваюць права на выезд з Беларусі тых людзей, якія могуць сказаць праўду пра сітуацыю ў Беларусі. Палітвязень Андрэй Клімаў, вызвалены ў 2002 годзе пасля чатырох гадоў зняволенія, ня змог прыняць удзел у міжнародных правабарончых канферэнцыях – яму забаронены выезд з краіны.

ПЕРА СЪЛЕД ЗА ІНШАДУМСТВА

Напэўна, ніколі за апошнія гады беларускія ўлады не вялі такога шалёнага наступу на незалежныя сродкі масавай інфармацыі: у сферы свабоды сродкаў масавай інфармацыі адбылося тое, што можна назваць «зачысткай інфармацыйнай прасторы». Барацьба са свабодай слова была распачатая яшчэ ў 2001 годзе, падчас кампаніі па выбарах презідэнта, як частка інфармацыйнай палітыкі дзеючага презідэнта. Аднак была надзея, што хвала рэпресіяў супраць журналістаў мае выключна перадвыбарчы характар. Выбары адбыліся, але ўзаемаадносіны прэзыдэнта і ўладаў у 2002 годзе не палепшыліся, а нават істотна пагоршыліся. Аўтарытарны рэжым абвясціў сапраўдную вайну адзінаму кантрольнаму механізму, які хоць неяк абмяжоўваў сваё вольствіе ўлады – незалежнай прэсе.

Кіруючая адміністрацыя мэтанакіравана вынішчала ўсе незалежныя, непадкантрольныя крыніцы інфармацыі. Дзяржаўная стратэгія ў галіне пропаганды была накіраваная на стварэнне і захаванне манаполіі дзяржаўных медыяў, на вынішчэнне ўсіх альтэрнатyўных крыніцаў інфармацыі.

Журналісты апынуліся пад нечуваным прэсінгам. Перасълед іншадумства набыў сістэмны харктар і суправаджаўся закрыцьцём газетаў, арыштамі і збіцьцём карэспандэнтаў, крымінальным перасъледам журналістаў і рэдактараў, звальненінямі супрацоўнікаў СМІ ў сувязі з іх пераканаńнямі, цэнзурай, неабгрунтавана вялікім зыскамі дзяржайных чыноўнікаў да недзяржайных выданьняў. Відавочна, што ў дадзеным выпадку мы маем справу з дэтальна распрацаўванай дзяржайной палітыкай, якая абапіраецца, перш за ёсё, на адсутнасць у краіне спрэядлівага і аб'ектыўнага суда. Адной з праяваў гэтай палітыкі стала заканадаўчая забарона апублікавання ў СМІ матэрыялаў сацыялагічных апытаўніц без набыцца адмысловай ліцэнзіі. Натуральна, што ліцэнзію на спрэядзенне апытаўніц ў паражных для грамадства проблемах выдаюць толькі тым арганізацыям, што не ставяць пад сумнеў высокі рэйтывінг дзяржайной улады. Такім чынам, СМІ былі пазбаўленыя магчымасці публікаваць звесткі і вынікі сацыялагічных апытаўніц, якія ставяць пад сумнеў падтрымку народам палітыкі прэзідэнта Лукашэнкі.

Ніколі ў Беларусі за адзін год не зачынялася столькі незалежных газетаў. Яшчэ ў 2001 годзе была зачыненая гарадзенская газета «Пагоня» – адно з самых уплывовых рэгіянальных выданьняў. У 2002 годзе гэтая практика атрымала практыкі: з-за палітычнага ціску было прыпыненае выданне газетаў «Рабочы» (галоўны рэдактар асуджаны за паклён на адрес прэзідэнта), «Наша свабода» (у сувязі з судовым рашэннем па зыску старшыні Камітэту дзяржайнага кантролю А. Тозіка), «Местное время», «Вольны горад» (Крычаў). З іншага боку, улады сістэматычна адмаўляюць недзяржайным выданьням у рэгістрацыі. Было адмоўлена ў рэгістрацыі газетам «Маладзёвы весьнік» (Кобрын), «Люстэрка» (Пінск), «Новы век» (Гродна), «Каложа» (Гродна) і інш.

Гучная справа аб закрыцьці газеты «Наша свабода» відавочна сталася вынікам незалежнай і актыўнай пазіцыі выданьня. Рэдакцыя «Нашай свабоды» съядома зъмяшчала на сваіх старонках матэрыялы, якія выкryвалі карупцыю ў вышэйшых колах адміністрацыі прэзідэнта Лукашэнкі. Аднак публічнае агучванье некаторых ценявых бакоў жыцьця

беларускага чынавенства, сувязяў дзяржаўных службоўцаў з бізнэсам, у тым ліку і паўкрымінальным, не магло застацца безпакараным. Выкрыцьцё карупцыі ў вышэйшых эшалонах улады – выключная прэрагатыва прэзідэнта. Гэта абумоўлена той сістэмай, якая ўсталявалася ў галіне дзяржаўной кадравай палітыкі: чыноўнік мае «маральнае права» на карупцыю, пакуль ён патрэбны рэжыму. Наяўнасць кампрамату службыць гарантыйяй асабістай адданасці чыноўніка існуючаму рэжыму. Калі чыноўнік «выходзіць за рамкі» альбо зьяўляецца сумнеў у ягонай лаяльнасці – кампрамат перадаецца ў праваахоўныя органы з загадам «узорна пакараць». Гэта пацьвярджаецца той схемай, якая была разыграная ў «гучных» справах дырэктараў дзяржаўных прадпрыемстваў у 2001 і 2002 гадах. У такой сістэме няма месца журналісцкам расцесьледаванням і гучным скандалам у прэсе пра карупцыю ў дзяржапараце.

Паказальна, што зыск кіраўніка Камітэту дзяржаўнага кантролю А. Тозіка да «Нашай свабоды» быў пададзены тады, калі асабіст A. Лукашэнка заявіў пра неабходнасць «разабрацца з асобнымі апазіцыйнымі СМІ». Адразу ж быў пададзены не падмацаваны факт алагічна зыск, які надзіва аператыўна быў разгледжаны і задаволены судом: ад моманту падачы зыску да пачатку суда прайшло пяць дзён, а сама судовае паседжанье доўжылася ўсяго дзве яць гадзінай. Газета «Наша свабода» спыніла сваё існаваньне. Дарэчы, гэта ўжо трэцяя газета выдаўца Паўла Жука, якая ліквідуецца пад ціскам дзяржавы.

Інсьпіраваны дзяржаўнай адміністрацыяй канфлікт сярод заснавальнікаў газеты «Свободные новости» стаўся прычынай спынення выданьня гэтай газеты. Як адзначаюць заснавальнікі газеты, у гэтай сітуацыі Міністэрства інфармацыі зрабіла ўсё, каб выданьне было зачыненае. Адзін з сужаснавальнікаў выданьня вырашыў, што зъмена грамадзкай пазіцыі выданьня пазбавіць яго ад тых проблемай, з якімі сутыкаюцца незалежныя СМІ. Іншыя сужаснавальнікі не падтрымалі гэтай зъмены выдавецкай палітыкі, але Міністэрства інфармацыі РБ з аўтасна абвесьціла пра съмерць «Свободных новостей». Дзяржаўная друкарня «Беларускі дом друку» па патрабаваньні Міністэрства інфармацыі адмовілася друкаваць спадкаемцу «Свободных

новостей» – газету «Свободные новости плюс», а дзяржаўная пошта адмовілася дастаўляць гэтае выданье бытым падпісчыкам «Свободных новостей».

Пасьля зьмены кірауніцтва ў Федэрацыі прафсаюзаў Беларускай быў звольнены з працы галоўны рэдактар прафсаюзнай газеты «Беларускі час» Аляксандр Стырыкевіч. Рашэнне аб звольненні было прынятае новым старшынём ФПБ Леанідам Козікам з грубымі парушэннямі нормай працоўнага заканадаўства. Гэтае звольненне звязанае з тым, што А. Стырыкевіч падрымліваў былога старшыню ФПБ У. Ганчарыку, калі ён балатаваўся на пасаду презідэнта краіны. Супрацоўнікі рэдакцыі съцвярджаюць, што новае кірауніцтва газеты імкненцца пазбавіцца ад старых супрацоўнікаў рэдакцыі па палітычных падставах.

У краіне створаныя няроўныя ўмовы дзеля распаўсюджанья дзяржаўных і недзяржаўных сродкаў масавай інфармацыі. Завышаныя тарыфы на распаўсюд незалежных выданьняў і звязаныя з гэтым фінансавыя проблемы сталіся падставай закрыцца газетаў «День», «Беларуская маладзёжная». У рэгіёнах Беларусі арышты распаўсюднікаў незалежнай прэсы, якія прадаюць альбо раздаюць нядзяржаўныя газеты, зрабіліся сталай практикай.

Адбываўся судовы перасьлед аўтараў публікацыяў у газетах «Белорусская деловая газета» і «Народная воля». Да адміністратыўнай адказнасці быў прыцягнуты выдавец газеты «Шклойскія навіны», а абсталяванье рэдакцыі канфіскаванае. Газета «Куцейна» з Орши таксама пацярпела ад штрафных санкцыяў і канфіскацыі рэдакцыйнага абсталявання.

Дзейным сродкам ціску на прэсу ў Беларусі з'яўляецца таксама практика вынясення сродкам масавай інфармацыі папярэджанняў з боку Міністэрства інфармацыі РБ за парушэнні патрабаванняў заканадаўства. У 2002 годзе такія папярэджанні атрымалі самая буйная незалежная газета «Народная воля», а таксама газета «Наша ніва». Наяўнасць двух папярэджанняў на працягу году можа стацца падставай

дзеля судовай ліквідацыі выданьня. Таму нават адно папярэдканьне вымушае рэдакцыю карэктаваць сваю палітыку, каб пазьбегнуць новых папярэдканьняў.

Адначасова парушэнні заканадаўства і паклённіцкія артыкулы ў дзяржаўных газетах не заўважаюцца правахоўнымі органамі. У 2002 годзе дзяржаўныя сродкі масавай інфармацыі неаднаразова зъмяшчалі хлусълівія і абразлівія матэрыялы пра пратэстанцкую царкву. Нягледзячы на тое, што абсурднасьць гэтых матэрыялаў была відавочная, Міністэрства інфармацыі ніякім чынам не реагавала на гэтывя факты. Найбуйнейшае дзяржаўнае выданье «Советская Белоруссия» абвінаваціла моладзевага актыўіста Аляксея Шыдлоўскага ва ўхіленні ад выплаты аліментай – крымінальным злачынстве, якога ён не зьдзяйсьняў. Суд у дадзеным выпадку відавочна неаб'ектыўна адмовіў спадару Шыдлоўскаму ў кампенсацыі маральнай шкоды. Паказальна ў гэтым сэнсе матывіроўка судовага рашэння. «... Шыдлоўскі сапраўды двойчы прыцягваўся да крымінальнай адказнасьці... Недакладнасьць, дапущаная аўтарам артыкулу, а менавіта тое, што Шыдлоўскі ўхіляўся ад выплаты аліmentaў, за што быў прыцягнуты да крымінальнай адказнасьці, ніякім чынам не зьневажае гонару і годнасьці істца», – палічыў суд. Тут няцяжка заўважыць розныя падыходы судоў у справах па зысках чыноўнікаў да недзяржаўных выданьняў і ў справах па зысках звычайных грамадзянаў да дзяржаўных газетаў.

Ініцыяванае адміністрацыяй стварэнне гэтак званага «холдынгу», які аўяднаў некалькі літаратурна-мастацкіх і публіцыстычных выданьняў, сталася прычынай масавага сыходу з гэтых часопісаў іх супрацоўнікаў і аўтараў. Гэта быў іх пратэст супраць антызаконнага умяшальніцтва дзяржавы ў рэдакцыйную палітыку і ўвядзеньня палітычнай і ідэалагічнай цэнзуры.

Звальненне з радыё «Юністар» журналісткі Яны Каменской сталася прыкладам умяшальніцтва дзяржавы ў рэдакцыйную палітыку камерцыйных недзяржаўных сродкаў масавай інфармацыі. Віна журналісткі была толькі ў тым, што яна аднойчы паведаміла пра тое, як карэспандэнта «Юністар» не

пусьцілі на зъезд БПСМ – прапоркашэнкаўскай моладзевай арганізацыі.

Адным з найбольш жорсткіх сродкаў ціску на журналістаў, поруч з іх крымінальным перасылем, зъяўляеца іх фізічнае зъбіцьцё. У 2002 годзе было зафіксавана некалькі такіх выпадкаў. Былі зъбітыя Генадзь Кесьнер (Радыё Рацыя), Юры Гумянюк («Пагоня»), Стас Пачобут («Навінкі»). Улады неадэктавалі на жорстка рэагавалі на журналісцкія акцыі салідарнасьці са сваімі калегамі, што прыцягваюцца да крымінальнай адказнасьці за абразу прэзідэнта РБ. Уздельнікі гэтых акцыяў неаднаразова прыцягваліся да адміністратыўнай адказнасьці.

На працягу 2002 году адбываліся адключэнні і паступов ае скарачэнне часу эфіру расійскіх тэлеканалаў, якія зъяўляліся для беларусў адной з самых даступных крыніцаў інфармацыі, непадкантрольнай дзяржайной цензуры. У прыватнасці, 31 жніўня быў блакаваны канал ОРТ, па якім павінна была пачацца трансляцыя фільма Паўла Шарамета «Дзікае паліванье-2», прысывечанага зынкненням вядомых людзей у Беларусі. Такім чынам, беларуская цензура распаўсюдзіла свой уплыў і на вяшчанье расійскіх тэлеканалаў на Беларусь.

Неаднаразова адбываліся затрыманні журналістаў у сувязі з ажыццяўленнем імі сваёй прафесійнай дзейнасці. Журналістам здымаючай групы расійскай тэлекампаніі НТВ было вынесена папярэджаньне ў сувязі з «неаб'ектыўным асьвя酌нем падзеяў 19 красавіка». Затрымліваліся журналісты, якія асьвя酌лі съяткаваньне Дня Волі ў Менску 24 красавіка і руйнаваньне ўладамі праваслаўнай царквы ў пасёлку Пагранічны Гарадзенскай вобласці напрыканцы жніўня.

Такім чынам, як лічыць прэзідэнт Беларускай асацыяцыі журналістаў Жана Ліцьвіна, у краіне існуе шмат шляхоў дзеля быццам бы прававой расправы з непажаданай для дзяржавы прэсай. Любая крытыка ўспрымаецца ўладамі вельмі хваравіта і служыць падставай дзеля жорсткага прэсінгу на журналістаў.

Адным з самых жорсткіх шляхоў ціску на журналістаў у 2002 годзе было прыцягненьне да крымінальнай адказнасьці.

КРЫМІНАЛЬНЫ ПЕРАСЪЛЕД ЗА КРЫТЫКУ ЎЛАДАЎ

Артыкулы Крымінальнага кодэксу 367 «Зънявага презідэнта», 368 «Абраза презідэнта» і 369 «Зънявага прадстаўніка ўлады» сталіся сродкамі палітычнага перасьледу як журналістай, так і іншых грамадзянаў. Відавочна, што гэтая артыкулы маюць выключна палітычны рэпресіўны зъмест, накіраваны на барацьбу са свабодай слова. Гэтая артыкулы ўступілі ў сілу ў 2001 годзе, разам з уступленнем у сілу новага крымінальнага кодэксу краіны. Варта адзначыць, што тым самым гонар презідэнта і прадстаўнікоў улады трапілі ў шэраг аб'ектаў, якія больш каштоўныя для грамадства, чымсьці гонар звычайнага чалавека. За зънявагу презідэнта прадугледжанае пакаранье – да пяці гадоў пазбаўлення волі. Адметна, што справы па артыкулах 367 і 368 зъяўляюцца справамі публічнага абвінавачанья, гэта значыць — могуць быць узбуджаныя нават бяз скаргі з боку пацярпелага. Сапраўды, сам презідэнт ніколі не прасіў узбудзіць крымінальную справу дзеля абароны яго гонару і годнасьці. Аднак гэтая справы пастаянна ўзбуджаліся правахоўнымі органамі.

Неаднаразова адзначалася, што зъмест артыкулаў 367 і 368 быў адмыслов а распрацаваны пад презідэнцкія выбары 2001 году. І сапраўды, пераважная большасць справаў па гэтых артыкулах была ўзбуджаная ў сувязі з дзейнасцю ў межах агітацыйнай кампаніі 2001 году. Але і па яе заканчэнні выкарыстаныне гэтых артыкулаў у якасці падставы для палітычнага перасьледу не спынілася. Зараз любая крытыка презідэнта альбо высокіх дзяржаўных чыноўнікаў у сродках масавай інфармацыі ці іншых публічных выступах, узгадваныне заганых для іх фактаў робіцца небяспечным для аўтараў. Гэта пагражае ня толькі велічэзным грамадзянскім зыскам (які, безумоўна, будзе задаволены неаб'ектыўным судом), але і турэмным зънявам оленьнем як для аўтара крытычных выказванняў, так і для рэдактара, які дазволіў апублікаваць гэтве выказванье на старонках сваёй газеты.

Па названых артыкулах у 2001 і 2002 гадах прыцягнута да адказнасьці 19 чалавек: журналісты, палітыкі, апазіцыйная моладзь. Але ў 2001 годзе ніякодная з гэтых справаў не дайшла да суда. У 2002 годзе былі асуджаныя да крымінальнага пакарання: рэдактар газеты «Пагоня» Мікола Маркевіч і журналіст «Пагоні» Павел Мажэйка, рэдактар газеты «Рабочы» Віктар Івашкевіч, актыўісты моладзевага руху «Зубр» са Шклова Міхась Кісялёў, Максім Патупчык, Алесь Паўловіч, Дзяніс Сенакосаў, Дзэмітры Шалашкай. Паказальна, што ні па адной са справаў паводле артыкулаў 367 і 368 ня быў вынесены апраўданы прысуд. Таксама па гэтых артыкулах былі ўзбуджаныя крымінальныя справы ў адносінах да лідэра Аб'яднанай грамадзянскай партыі Анатоля Лябедзькі, актыўісткі моладзевага руху Наталі Брэль з Рэчыцы, журналісткі Алены Панкратавай, маці паўтарагадовага дзіцяці Аксаны Новікавай з Менску. Лёс асобаў, што прыцягваліся да адказнасьці па гэтых артыкулах, склаўся па-рознаму: некаторыя былі вымушаныя эміграваць за мяжу, троє атрымалі ад суда пакаранне ў выглядзе абмежавання волі, пяцёра хлопцаў са Шклова былі пакараныя штрафамі і выключаныя з навучальных установаў. Але нельга не адзначыць і тое, што шмат у якіх выпадках узбуджэнне крымінальных справ па артыкулах 367 і 368 было толькі сродкам дзеля шантажу і спрабай спынення непажаданай для ўлады грамадзкай альбо журналісцкай актыўнасьці. Калі чалавека выклікаюць у прокуратуру ці КДБ па такой справе, ён ніколі ня можа быць упэўнены – ці будзе ён толькі съведкам, альбо ёсьць мэта кінуць яго за краты.

Крымінальны працэс над рэдактарам газеты «Пагоня» Міколам Маркевічам і журналістамі гэтага выдання Паўлам Мажэйкам стаў знакавай падзеяй 2002 году, справай, якая вызначыла «атмасферу» ўзаемаадносінаў дзяржавы з незалежнай прэсай. Журналісты, абвінавачаныя ў паклёпе і зьнявазе прэзідэнта, былі прызнаныя вязнямі сумлення. Паказальна, што ўвесну працэс над гарадзенскімі журналістамі некалькі разоў адкладаўся: суд не адважваўся распачынаць паседжанне, калі да будынка суда съцяжаліся сотні людзей – праваабаронцаў з усёй Беларусі, айчынных і замежных журналістаў, прадстаўнікоў дыпламатычнага корпусу. Пастаяннымі адкладаннямі працэсу па надуманых падставах

суд спрабав аў зъменшыць грамадзкую значнасць справы. Гэта было ў выклікана тым, што гарадзенскі суд быў пастаўлены перад дылемай: альбо вялікія вачах виносіць неправамерны вырак на падставе сумнеўных доказаў, альбо не выкананца дзяржайны заказ і апраўдаць невінаватых журналістаў. Як трапна адзначыў Мікола Маркевіч, гэты суд быў падобны на тэатр абсурду, дзе рабіліся ўсе магчымыя захады, каб схаваць праўду.

Доказы, на якіх будавалася абвінавачаньне, былі сабраныя з парушэннямі патрабаваньняў крымінальна-працэсуальнага заканадаўства. Напрыклад, адзін з асноўных элементаў абвінавачаньня — раздрукоўка Інтэрнэт-старонкі, на якой нібыта быў зъмешчаны зъневажальны для презідэнта Лукашэнкі матэрыял, была зробленая без аніякага працэсуальнага афармлення, без пратаколу агляду, без удзелу панятых. Нягледзячы на гэткія абставіны, суд паклаў сумнеўныя доказы ў падмурак абвінаваўчага прысуду і пакараў журналістаў абмежаваньнем уолі, гэта значыць — прымусовымі працамі пад кантролем дзяржайных органаў. Месца адбыцця пакараньня не было вызначанае ў судовым прысудзе, але звычайна гэты від пакараньня выконваецца па месцы жыхарства асуджанага. У выпадку гарадзенскіх журналістаў улады вырашылі зрабіць пакаранье яшчэ больш жорсткім — Мікола Маркевіч і Павел Мажэйка былі адпраўленыя адбываць пакаранье ў іншы рэгіён краіны. Высылка Міколы Маркевіча адбылася з парушэннямі правілаў адбыцця гэтага віду пакараньня: згодна з палажэннем, асобы, што маюць непаўнагадовых дзяцей, мусіць адбываць абмежаваньне уолі ў населеным пункце сталага жыхарства.

Спрабы абскардзіць судовы вырак у вышэйшай інстанцыі ня мелі плёну, нягледзячы на ўдавочныя парушэнні нормаў крымінальнага працэсу судом першай інстанцыі. Напрыклад, касацыйная інстанцыя не палічыла падставай дзеля адмены прысуду тое, што паказаныя абвінавачаных запісваліся сакратаром са значнымі скажэннямі і не на той мове, на якой яны гучалі. Тым ня менш, касацыйная інстанцыя — Гарадзенскі абласны суд — пад цікам грамадзкасці і ўдавочна з-за вялікай увагі да гэтага працэсу быў вымушаны выкарыстаць у адносінах да асуджаных журналістаў закон аб амністыі і зъменшыць

тэрміны абмежаваньня волі. Згодна з канчатковым рашэннем, Мікола Маркевіч быў асуджаны да паўтара гадоў абмежаваньня волі, Павел Мажэйка – да аднаго году абмежаваньня волі.

Падчас працэсу адзначалася, што ў адносінах да адвінавачаных гарадзенскіх журналістаў улады негалосна выкарысталі забарону на прафесію. Гарадзенскі гарвыканкам восем(!) разоў адмаўляў Міколу Маркевічу ў рэгістрацыі новага выдання.

Наступным журналістам, прыцягнутым да крымінальнай адказнасці паводле артыкулаў 367 і 368 КК РБ стаў галоўны рэдактар газеты “Рабочы” Віктар Івашкевіч. Тое, што гэты працэс адбываўся ў Менску ўжо пасля вынясення прысуду Маркевічу і Мажэйку аbumовіла вялікую ўвагу да яго. Аднак улады ўлічылі досьвед гарадзенскай справы і вырашылі насуперак усяму зрабіць гэты працэс зачыненым для публікі. У працэсе над Віктарам Івашкевічам была таксама заўважная пагарда ўладаў да прынцыпу презумпцыі невінаватасці. Спадар Івашкевіч спачатку быў выкліканы да съледчага ў якасьці съведкі і ня мог адмовіцца ад дачы паказаньняў. Потым суд асудзіў журналіста ў тым ліку і на падставе ягоных уласных паказаньняў.

Працэс над Віктарам Івашкевічам адметны і тым, што журналіст быў адвінавачаны ў замаху на паклён. Гэта азначае, што «паклённіцкія» зьвесткі, зьмешчаныя ў газеце «Рабочы» не трапілі да чытача – наклад газеты быў арыштаваны. Такім чынам, Івашкевіч быў адвінавачаны на падставе сваіх думак пра презідэнта, якія суд прызнаў паклённіцкімі і зьневажальнімі для апошняга. Гэта першы выпадак у Беларусі, калі замах на паклён быў прызнаны злачынствам – да таго лічылася, што паклён і зьнявага адносяцца да матэрыяльных злачынстваў, то бок адказнасці за распаўсюд ілжывых зьвестак наступае толькі тады, калі гонару і годнасці нейкай асобы сапраўды была нанесеная шкода. У гэтым працэсе беларуская юстыцыя прадэманстрала свае горшыя якасьці, наблізіўшыся па ўзору казуістыкі да юрыдычнай навукі Трэцяга Рэйху, якая таксама прызнавала злачынным дзеяньнем нялюбоў да А. Гітлера.

Таксама прэцэдэнтны харктар справы Івашкевіча праяўлецца ў тым, што «зьневажальныя для прэзідэнта» зьвесткі пра карупцыю ў ягоным атачэнні і пра незаконны гандаль зброяй трапілі да журналіста з агульнадаступных рэсурсаў — сеткі Інтэрнэту. Такім чынам, у Беларусі спроба перадрукоўкі кампраметуючых уладу зьвестак з сусьеветнага павуціння аб'яўленая злачынствам.

Івашкевіч быў пакараны да абмежаваньня волі тэрмінам на два гады. Як і ў справе гарадзенскіх журналістаў, гэтае пакаранье было сумешчанае з высылкай апальнага рэдактара ў правінцыю.

Такі сумны досьвед выкарыстаньня артыкулаў 367 і 368 Крымінальнага кодэксу РБ выклікаў абурэньне грамадзкасці. Беларуская асацыяцыя журналістаў выступіла з ініцыятывай аб адкліканні з Крымінальнага кодэксу гэтых артыкулаў. Гэтая ініцыятыва была падтрыманая тысячамі беларускіх грамадзянаў. Нават у «кішэнным» беларускім парламенце знайшліся дэпутаты, што выступалі за адмену «палітычных» артыкулаў Крымінальнага кодэксу. Аднак паслухмяны беларускі парламент не адважыўся падтрымаць гэтую ініцыятыву і пазбавіць дзяржаву магутнага сродку крымінальнага перасльеду за іншадумства. Відавочна, што згаданыя артыкулы Крымінальнага кодэксу і надалей будуть сродкам запалохваньня і барацьбы з крытыкай улады. А гэта азначае, што ў грамадзтве, дзе актыўна выкарыстоўваюцца падобныя артыкулы, немагчымае існаванье плюралізму думак.

частка 2

ПАРУШЭНЬНЕ ПРАВА НА СВАБОДУ ВЕРАВЫЗНАНЬЯ

2002 год быў адметны істотным пагаршэннем становішча з правамі чалавека ў галіне свабоды веравызнаньня. У першую чаргу гэта звязана з распрацоўкай і прыняцьцем новай рэдакцыі Закону Рэспублікі Беларусь «Аб свабодзе веравызнаньня і рэлігійных арганізацыях». Менавіта ў сферы свабоды веравызнаньня адбылося найвялікшае пагаршэнне нормаў заканадаўства. Сам законапраект быў распрацаваны

негалосна і недэмакратычна, без уліку думак зацікаўленых суб'ектаў. Ён выклікаў незадаволенасць пераважнай большасці рэлігійных аб'яднанняў, зарэгістраваных у Беларусі. Нягледзячы на тое, што ў Камітэт па справах рэлігіяў было накіравана некалькі соценъ заўвагаў адносна тэксту законапраекту, яны не былі ўлічаныя.

Занепакоенасць законапраектам выказвалі таксама і прадстаўнікі праваабарончых арганізацыяў. Экспертыза законапраекту, праведзеная вядучымі сьпецыялістамі-рэлігіязнаўцамі, выявіла, што ён супярэчыць Міжнароднаму пакту аб грамадзянскіх і палітычных правах, Канвенцыі аб правах чалавека Садружнасці Незалежных Дзяржаваў, іншым міжнародна-прававым актам, ратыфікованым Рэспублікай Беларусь. Ён скасоўвае замацаваны ў Канстытуцыі съвецкіхарактар дзяржавы і абмяжоўвае права грамадзянаў самім вызначаць сваё стаўленне да рэлігіі, замацоўвае прынцып умышальніцтва дзяржавы ў справы веравызнання.

Натхняльнікам закону, ініцыятарам ягонага прыняцця шмат хто лічыць Беларускі экзархат Рускай праваслаўнай царквы Маскоўскага патрыярхата. Кіраўніцтва гэтай царквы неаднаразова заяўляла пра ўсебаковую падтрымку сучаснага курсу беларускага кіраўніцтва, а падчас выбарчай кампаніі фактычна ажыццяўляла агітацыю на карысць рэжыму. Менавіта гэтая царква, згодна з прэамбулай да закону, робіцца дзяржаўнай канфесіяй у гістарычна шмаканфесіянальнай Беларусі. У якасці прыймальныя таксама абвяшчаюцца каталіцкая царква, іслам, юдаізм і асобныя плыні пратэстанцкай канфесіі. Іншыя формы веравызнання робяцца непажаданымі, на іх супрацоўнікамі Камітэту па справах рэлігіяў і нацыянальнасцю штучна навешваецца ярлык «дэструктыўныя неакульты» і «таталітарныя секты». Такім чынам, новы закон дзеліць веравызнаньні на гатункі.

Найбольш абуральнай нормай новага закона зьяўляеца палажэнье пра неабходнасць папярэдняй экспертызы рэлігійнай літаратуры. Съпецыяльны экспертыні камітэт будзе аналізаваць кожную рэлігійную кнігу і вырашаць, ці дазваляеца яе распаўсюджаньне на тэрыторыі Рэспублікі Беларусь. Адмова

ў дазволе на распаўсюджаньне рэлігійнай літаратуры ня можа быць абсарджаная ў судзе. Гэты орган цалкам выведзены з-пад грамадзкага кантролю, што стварае ўмовы дзеля поўнавартаснай папярэдняй цэнзуры. У кампетэнцыю эксперта органу ўваходзіць таксама цэнзура і той літаратуры, якая мае ўнутрыцаркоўныя характеристары. Такім чынам, ня толькі ліквідацыйца ўмовы дзеля правядзення евангелізацыі альбо месіянерскай дзейнасці, але і ствараюцца перашкоды дзеля ўнутрыканфесійнага распаўсюджаньня культавай літаратуры.

Забаранеца супольнае ажыцьцяўленыне грамадзянамі рэлігійных дзеяньняў без стварэння юрыдычнай асобы ў форме рэлігійнай суполкі альбо рэлігійнага аб'яднання. Гэта адразу робіць правапарушальнікамі ўсіх тых людзей, якія супольна вызнаюць сваю веру без дзяржайной рэгістрацыі, паколькі ў Беларусі ўстаноўленая адміністратыўная адказнасць за дзейнасць незарэгістраваных рэлігійных арганізацыяў. Гэта істотна абмяжоўвае замацаваную ў Канстытуцыі Беларусі свабоду веравызнаньня. Да таго ж працэдура дзяржайной рэгістрацыі пропісаная ў законе такім чынам, што дазваляе дзяржайным органам адмовіць у рэгістрацыі практична любому рэлігійнаму аб'яднанню альбо суполцы. Так, падставай дзеля адмовы ў рэгістрацыі можа быць прызнанае прадастаўленыне недакладных звестак пра рэлігію. У той жа час пад рэлігій разумееца съветаўспрыманье, якое грунтуецца на веры ўзвышнатуральнае.

Дзяржайным органам даецца права выносіць рэлігійным арганізацыям папярэджаныні за парушэнне заканадаўства (ня толькі дадзенага Закону, але і любых іншых падзаконных актаў, напрыклад, правілаў вядзення бухгалтарскага ўліку). Наяўнасць гэткіх папярэджаньняў можа стаць падставай дзеля судовай ліквідацыі арганізацыі. Таксама суд можа ліквідаваць арганізацыю ў выпадку, калі яе дзейнасць наносіць шкоду грамадзянам. Пры гэтым неабязыковая, каб такая шкода наносілася супрацьзаконна ці бяз згоды з боку чалавека. Магчымая сітуацыя, калі добраахвотнае выкананьне вернікам паста і адмаўленыне ад некаторых відаў ежы будзе расцэненае як негатыўны ўплыў на здароўе і стане падставай дзеля

ліквідацыі арганізацыі. Да таго ж, акрамя судовай ліквідацыі, у законе замацаваная працэдура пазасудовага прыпынення дзейнасці рэлігійнай арганізацыі.

Закон падзяляе рэлігійныя арганізацыі на суполкі і аб'яднаньні. Пры гэтым аб'яднаньне можа быць зарэгістраванае толькі ў выпадку наяўнасці 10 суполак (кожная колькасцю ня менш за 20 вернікаў), зарэгістраваных у 1982 годзе. Гэтая норма навязвае канфесіям адзіна магчымы варыянт структуры рэлігійнай арганізацыі, іншыя варыянты зьяўляюцца недапушчальнымі. Такім чынам, калі чалавек ня можа знайсці ў горадзе 20 чалавек сваіх адзінаверцаў і зарэгістраваць рэлігійную суполку, ён пазбаўлены магчымасці паўнавартасна вызнаваць сваю рэлігію, займацца культавай дзейнасцю, выконваць абрады. Гэта зьяўляецца відавочным парушэннем артыкулу 18 Міжнароднага пакту аб грамадзянскіх і палітычных правах.

Да таго ж, правам займацца выдаўецкай, адукацийнай, дабрачыннай дзейнасцю, згодна з новым законам, могуць толькі рэлігійныя аб'яднаньні, а не суполкі. Таксама суполкі ня маюць права запрасіць у Беларусь съвятара з-за мяжы. Закон забараняе правядзенне рэлігійных абрадаў па месцы жыхарства грамадзянаў нават зарэгістраваным рэлігійным арганізацыям. Пры гэтым закон дае такое вызначэнне рэлігійнага абраду, што пад яго патрапляе і в вывучэнне Бібліі, і сямейныя малітвы, і чытаньне рэлігійных прамоваў. Відавочна, што ў дадзеным выпадку ствараюцца ўмовы дзеля незаконнага ўмяшальніцтва дзяржавы ў сферу прыватнага жыцця. Таксама ў законе ўтрымліваецца шмат нормаў, якія ўсталёўваюць усебаковае ўмяшальніцтва дзяржаўных органаў у справы рэлігійных арганізацыяў і ў асабістыя рэлігійныя перакананьні грамадзянаў.

Прыняцце адыёзнага законапраекту суправаджалася пратэстамі як з боку існующых у краіне канфесіяў, так і з боку праваабарончых арганізацыяў Беларусі і ўсяго съвету. Некалькі акцыяў пратэсту, што адбываліся на вуліцах Менску напярэдадні разгляду законапраекту парламентам, былі надзвычай жорстка спыненыя правахоўнымі органамі, а іх

удзельнікі былі пакараныя рознымі тэрмінамі зъняволенъня і велізарнымі штрафамі.

Свой пратэст супраць дыскрымінацыйнага закону выказалі шэраг міжнародных праваабарончых арганізацыяў, цэрквы, Сусьеветны кангрэс міжнароднай асацыяцыі рэлігійнай свабоды, Еўрапейскі Саюз, Злучаныя Штаты Амерыкі і іншыя суб'екты.

На Палату прадстаўнікоў падчас прыняцця закону аказваўся ціск як з боку прыхільнікаў новага закону (Адміністрацыя презідэнта, БЭРПЦ, структуры выкананаўчай улады, распрацоўшчыкі першапачатковага варыянту законаапраекту). Парламент зпачатку адмовіўся прыміць гэты закон у другім чытанні. Аднак потым, у парушэнні парламенцкай працэдуры, гэтае пытаньне было перагляджанае і закон быў прыняты.

Пасьля ўступлення Закону ў сілу адразу пачалося выкарыстаньне замацаваных у ім рэпрэсійных нормаў. Насуперак папярэднім заявам, што абмежаваныні, якія ўтрымліваюцца ў гэтым законе, будуць датычыцца «дэструктурных неакультатаў» кшталту АУМ-сінрыкё, у першую чаргу рэпрэсіі абрыйнуліся на пратэстанцкія суполкі, Беларускую аўтакефальную праваслаўную царкву, прадстаўнікоў усходніх рэлігіяў – вайшнаваў і прыхільнікаў Шывы «Свяяло Кайсалы».

Негатыўныя наступствы новага закону будуць надалей павялічвацца, паколькі ён прадугледжвае абавязковую перарэгістрацыю рэлігійных арганізацыяў цігам бліжэйшых двух гадоў.

Сярод парушэнняў свабоды веравызнаньня ў 2002 годзе вылучаецца сітуацыя з будаўніцтвам у пасёлку Гагранічны Гарадзенскай вобласці праваслаўной царквы. Гэты будынак мусіў належаць да Беларускай праваслаўной аўтакефальтай царквы, і на ягоную пабудову быў дадзены дазвол мясцовых уладаў. Але пасьля пабудовы асноўнай часткі будучай царквы гэты дазвол быў адзіваны і вынесеная пастанова пра разбурэнне будынку. На працягу некалькіх дзён адбывалася

супрацьстаянъне памік прадстаўнікамі ўлады, якія мусілі руйнаваць царкву, і жыхарамі пасёлку, якія яе баранілі. Паказальна, што рабочыя адмовіліся разбураць Божы храм і чыноўнікі былі вымушаныя выклікаць вайсковыя падраздзяленыні. Падчас разбурэньня царквы, якое адбывалася ўначы, мясцовасць была ізаляваная съпецпадраздзяленынімі міліцыі. Пасля разбурэньня царквы на яе съвятара абрыйнуліся рэпрэсіі, і ён быў вымушаны быў хавацца па хатах сваіх прыхаджанаў.

ЗЫНІКНЕНЬНІ ВЯДОМЫХ ПАЛІТЫКАЎ І ГРАМАДЗКІХ ДЗЕЯЧОЎ

Па-ранейшаму засталася нявырашанай і проблема зынікненъня вядомых людзей у Беларусі. Напэуна, гэта адно з самых сур'ёзных парушэнъняў правоў чалавека ў нашай краіне, бо зынікненъне грамадзкіх дзеячоў адначасова парушае цэлы комплекс правоў чалавека: тут парушаецца права на жыццё, права на асабістую свабоду і недатыкальнасць, правы членаў сям'і зынікльых. Дагэтуль невядомы лёс зынікльых палітыкаў Віктара Ганчара і Юрыя Захаранкі, журналіста Дзымітрыя Завадзкага, бізнесоўцы Анатоля Красоўскага. Падчас судовага працэсу па справе Дз. Завадзкага так і не было выяўленае месца знаходжанъня выкрадзенага журналіста альбо ягонага цела. Як адзначаюць назіральнікі, гэты працэс так і не назваў сапраўдных злачынцаў. Суд не прыняў да ўвагі тыя звесткі, што ўказываюць на датычнасць да выкраданъня вядомых людзей вышэйшых службовых асобаў дзяржавы. У прыватнасці, не былі прынятныя да ўвагі съведчаныні пра існаванъне ў краіне съпецпадраздзяленъняў, гэтак званых «эскадронуў съмерці», якія займаюцца фізічным вынішчэннем палітычных апанентаў рэжыму.

Працягваўся перасьлед тых, хто прыцягвае грамадзкую ўвагу да проблемы зынікненъня вядомых людзей. Асуджаны на пайтары гады турмы з адтэрміноўкай адвакат сям'і Дз. Завадзкага Igar Аксёнчык, які заяўляў пра датычнасць Генеральнага прокурора РБ Віктара Шэймана да палітычных зынікненъняў. Вымушаныя эміграваць важныя съведкі па гэтай справе генерал-маёр М. Лапацік і палкоўнік А. Алкаеў, эмігравалі съледчыя прокуратуры, якія займаліся

расцесьледаваньнем гэтай справы і некаторыя родныя зынікльх. Улады адмаўляюцца даваць жонкам зынікльх канкрэтную інфармацыю пра вынікі съледзтваў па гэтых справах. Падчас акцыяў “Ланцуг неабыякавых людзей” у розных гарадах краіны неаднаразов а адбываліся затрыманьні іх удзельнікаў, якія потым караліся адміністратыўнымі штрафамі і арыштамі да 15 сутак. У 2002 годзе грамадзкія аб'яднаны і праваабаронцы супольна са сваякамі зынікльх асабаў уздымалі праблему палітычных зынікненняў на міжнародным узроўні.

У 2002 годзе зынік лідэр в іцебскай організацыі «Контур», адзін з кіраунікоў мясцовай філіі Партыі БНФ Юрась Корбан. На думку ягонай маці, гэтае зынікненне палягае ў адным рэчышчы з іншымі палітычнымі зынікненнямі ў Беларусі. Маці спадара Корбана не сумніваецца, што зынікненне яе сына наўпрост звязанае з ягонай грамадзкай актыўнасцю. Як і ў іншых выпадках, органы съледзтва бязьдзейнічаюць.

На жаль, дзяржава не выконвае сваіх абавязкаў па пошуках зынікльх. Праваабарончыя і іншыя грамадзкія арганізацыі прыцягваюць увагу да гэтай праблемы, спрабуюць правесці альтэрнатыўнае расцесьледаваньне, але гэта малаэфектыўна ў варунках, калі дзяржаўныя органы зацікаўленыя ў прыхаваньні сапраўдных абставінаў зынікненняў. У 2002 годзе праблема зынікльх была паднятая на парламенцкі ўзровень: быў зроблены дэпутацкі запыт да Генеральнага прокурора РБ Віктара Шэймана, але ягоны адказ не ўнёс нічога новага ў гэтую справу.

ПАЛІТЫЧНЫЙ РЭПРЭСІ

Крымінальны перасълед палітычных дзеячоў і іх родных таксама застаўаўся сур'ёзнай праблемай для беларускага грамадзтва. Так, сям'я былога прэм'ер-міністра Міхаіла Чыгіра, аднаго з удзельнікаў мінулагоднай кампаніі па выборах презідэнта, па-ранейшаму заставалася пад прэсам з боку ўладаў. Асуджаны сын Міхаіла Чыгіра, які быў абвінавачаны ў крадзяжы аўтамабіляў. Па некаторых прыкметах, гэтая справа была інсьпіраваная ўладамі з мэтай помсты дзеячу апазіцыі за

ягоную палітычную актыўнасць. Сам Міхаіл Чыгір асуджаны на трэх гадах пазбаўлення волі з адтэрміноўкай на 2 гады і канфіскацыяй маёмын.

Засталіся непакаранымі і тыя супрацоўнікі КДБ, якія давялі да самагубства ўдзельніка моладзевага руху «Зубр» Андрэя Зайцева з Гомелю. Вядомае прозывішча супрацоўніка КДБ, які аказваў ціск на маладога чалавека. Існуюць стужкі аўдыёзапісу размовы, падчас якіх супрацоўнікі съпецслужбай шантажавалі Андрэя Зайцева, патрабуючы ад яго згоды на супрацоўніцтва. Нягледзячы на гэта, крымінальная справа была спыненая.

Можна палітыцу пазітыўным момантам вызваленіне ў 2002 годзе з турмы палітычнага вязня, дэпутата Вярхоўнага Савету 13-га склікання Андрэя Клімава, які адсядзеў у турме 4 гады. Яго называлі асабістым ворагам Лукашэнкі. Але гэтае вызваленіне не зьяўляецца съвежданнем добраі волі дзяржаўных уладаў – яно адбылося ў сувязі з чарговай амністыяй. Клімава вызвалілі, але і зараз у Беларусі за кратамі знаходзяцца зняволеныя па палітычных матывах. Да іх ліку адносяцца асуджаны за знявагу презідэнта журналісты Мікола Маркевіч, Павел Мажэйка, Віктар Івашкевіч, а таксама гомельскі ўрач-навукойца Ю. Бандажэўскі, які даказваў заганнасць дзяржаўнай палітыкі ў дачыненіні да радыяцыйна забруджаных тэрыторый Чарнобыльскай зоны.

Да праявай палітычнага перасьледу некаторыя наглядальнікі адносяць і арышты шэрагу кіраўнікоў буйных дзяржаўных прадпрыемстваў, што атрымалі шырокі розгалас у грамадзтве. Напрыканцы 2001 году былі затрыманыя кіраўнік буйнога завады «Атлант», былы кандыдат на пасаду презідэнта Леанід Калугін і кіраўнік Беларускай чыгункі Віктар Рахманько, у 2002 годзе – дырэктар Менскага трактарнага завады Міхаіл Лявонаў, дырэктар Менскага завады ігрыстых вінаў Міхаіл Гарадзей і шэраг іншых кіраўнікоў буйных дзяржаўных прадпрыемстваў. Супраць іх былі вылучаныя абвінавачаныні ў эканамічных злачынствах. Пераважная большасць аналітыкаў схіляеца да думкі, што гэта кампанія мае мала агульнага з антыкарупцыйнай дзеяннасцю. Яна хутчэй накіраваная на нагнітаніне ў грамадзтве атмасферы страху. З-за туманнасці і

нявызначанасьці заканадаўства ніхто з дзяржаўных службоўцаў ня можа адчуваць сябе ў бяспечы. Некаторыя з'явязвяюць арышты дырэктароў з іх дзейнасцю падчас прэзідэнцкай кампаніі 2001 году, калі яны не падтрымлівалі кандыдатуру Лукашэнкі. А аўтарытарны рэжым грунтуеца на асабістай адданасьці дзяржаўных службоўцаў прэзідэнту. А. Лукашэнка ня можа дараваць сваім паплечнікам ваганняў пад час прэзідэнцкай кампаніі, паколькі для яго гэта значыць істотна пахіснуць сваё галоўнае апірышча – страх перад рэпресіямі. Такім чынам, гэтая «антыкарупцыйная кампанія» можа быць асабістай помстай рэжыму ў дачыненіі да некаторых прадстаўнікоў эліты, якіх трэба ўзорна пакараць

Цяжка сказаць, ці сапраўды зъдзейсьнілі арыштаваныя дырэктары інкрымінаваныя ім злачынствы. Але ёсьць вялікі сумнёў у тым, што суд над імі будзе шчырым і аб'ектыўным. Можна канстатаваць, што ступень іх віны была вызначаная ўжо ў момант арышту, а надалей засталося толькі выкананець некаторыя фармальнасці і вынесьці судовae раашэнне. Па іроніі лёсу, гучныя справы, якія знаходзяцца «на асабістым кантролі прэзідэнта» (шматзначная фармулёўка трапна адпавядзе суадносінам судовай і выканаўчай улады ў Беларусі) заўжды заканчваюцца тым прысудам, які ў дадзены момант выгодны кіруючай адміністрацыі. У межах беларускай судовай сістэмы немагчыма сітуацыя, калі блізкі да ўлады кіраунік буйнога дзяржаўнага прадпрыемства, арыштаваны і названы на дзяржаўным тэлебачанні карупцыянерам, быў бы апраўданы судом. Гэта значыла б паставіць рэжым у залежнасць ад судовай улады і тым самым абмежаваць свавольства аўтарытарнага лідэра.

Як і ў мінулых гадах, было шмат беспадстаўных затрыманняў і арыштаў, выпадкаў палітычнага перасльеду, парушаліся права грамадзянаў на мірныя сходы і дэманстрацыі. Незаконныя і велізарныя штрафы па-ранейшаму заставаліся спадарожнікамі буйных масавых акцыяў пратэсту. У гэтым асьпекце беларуская ўлада дэмансктруе ўстойлівую пазіцыю нецярпімасці да масавых выступленняў грамадзянаў – акцыі пратэсту амаль заўсёды заканчваюцца арыштамі ўдзельнікаў. У

вялікай ступені гэта абумоўлена выключна жорсткімі заканадаўчымі нормамі, якія дзейнічаюць у гэтай сферы.

Традыцыйна масавымі затрыманымі скончылася штогадов ае святкаваньне Дня Волі 25 сакавіка. Неабрэгавана жорстка дзейнічалі міліцыянты пры разгоне акцыі «Так жыць нельга!» 19 красавіка. Падчас кожнай з гэтых акцыяў колькасць арыштаваных вымяралася дзесяткамі чалавек, сярод якіх было шмат непаўнагадовых. Арыштаваным падчас акцыі «Так жыць нельга!» суды адмаўлялі ў праве на адвакацкую абарону.

Факты незаконнага жорсткага альбо негуманнага абыходжаньня з удзельнікамі масавых акцыяў апазіцыі, з палітычнымі і грамадzkімі дзеячамі, зьбіцьцё палітычных апанентаў засталіся будзёнасьцю жыцьця. Ахвярамі міліцэйскіх катаваньняў падчас масавых акцыяў пратэсту сталі дзесяткі чалавек. Міліцыянты раней не прыцягваліся да адказнасьці за гэткія дзеяньні, але прэцэдэнты ўжо ёсьць, няхай і не па палітычных справах. Хваляваньні сталічнай міліцыі 28 сакавіка былі выкліканыя тым, што іх калегаў асудзілі за перавышэнне ўлады. Адначасова трэба адзначыць, што ў краіне адсутнічае сапраўды незалежная адвакатура. Нешматлікія адвакаты, якія бяруцца за справы з палітычным адценнем, у сваю чаргу, рзыкуюць апынуцца пад перасльедам. Ужо згадвалася справа Ігара Аксёнчыка, які быў асуджаны да пазбаўлення волі і выключаны з калегі адвакатаў у сувязі з ажыццяўленнем сваёй адвакацкай дзеянасьці. Адвакаты Вера Страмкоўская і Дзымітры Іванішкі, якія прымалі ўдзел у працэсах над дзеячамі апазіцыі, апынуліся пад ціскам дзяржавы і кантролюемых адвакацкіх калегіяў. Неаднаразов аправодзіліся беспадстаўныя праверкі справаў адваката Іванішкі, які выступаў абаронцам у шэрагу працэсаў, што мелі вялікі грамадзкі розгалас і былі звязаныя з парушэннямі правоў чалавека.

Менавіта палітычныя рэпрэсіі і парушэнні правоў чалавека выклікаюць павелічэнне колькасці палітычных уцекачоў з Беларусі.

НЕСПРЫЯЛЬНЫ КЛІМАТ ДЛЯ СТРУКТУРАЎ ГРАМАДЗЯНСКАЙ СУПОЛЬНАСЦІ

Засталося кепскім становішча няўрадавых арганізацыяў – у гэтай сферы дзейнічаюць дыскрымінацыйныя нормы заканадаўства, якія ўскладняюць стварэнне некамерцыйных арганізацыяў і абліжаюць іх дзейнасць. У 2002 годзе працягваўся ціск на Саюз беларускіх пісьменнікаў. Цэнтр падтрымкі грамадзянскіх ініцыятыв «Вежа» з Берасця быў ліквідаваны на падставе таго, што арганізацыя атрымала два папярэдканыні з боку Упраўлення юстыцыі аблыканкаму. Аднак зъмест гэтых папярэдканьняў сумнеўны. Напрыклад, «Вежы» ставілі ў іну тое, што яна пісала свой паштовы адрес на беларускай мове. Таксама падставай дзеля ліквідацыі арганізацыі было тое, што ў яе бюлетэні ўзгадвалася назва незарэгістраванай арганізацыі. Арганізацыя «Грамадзянская ініцыятывы» з Гомелю таксама адчувала на сабе перасльед з боку мясцовых уладаў. Суд прызнаў аргументы канфіскацыю артэхнікі і абсталівання арганізацыі, якая адбылася падчас презідэнцкай кампаніі 2001 году.

Напрыканцы 2002 году распачалося судове слуханье па справе аб ліквідацыі гомельскага грамадзкага аб'яднання «Гарт».

Умяшальніцтва беларускай адміністрацыі ў дзейнасць Беларускай федэрацыі футболу выклікала пратэст з боку ФІФА і УЕФА. Як адзначаюць прадстаўнікі гэтых міжнародных футбольных канфедэрацыяў, тое, што адбылося на з’ездзе БФФ, можа стаць падставай дзеля выключэння Беларусі з міжнароднай футбольнай супольнасці, адлучэння Беларусі ад міжнародных спаборніцтваў.

Шэрагу грамадзкіх аб'яднанняў было адмоўлена ў рэгістрацыі, прычым падставы адмоваў часцей за ўсё не грунтаваліся на нормах закону. Напрыклад, некалькім рэгіянальным аддзяленням ГА ПЦ «Вясна» было адмоўлена ў рэгістрацыі па надуманых падставах. Да таго ж, у Беларусі дзейнічае дазваляльны прынцып рэгістрацыі грамадзкіх

аб'яднаньняў. Гэта значыць, што дзейнасць незарэгістраваных грамадзкіх аб'яднаньняў забароненая, за такую актыўнасць устаноўленая адміністратыўная адказнасць у выглядзе штрафу альбо арышту на тэрмін да 15 сутак.

Рэгістрацыя любога грамадзкага аб'яднання магчымая толькі пасля эксыпертызы з боку адміністратыўнай Камісіі па рэгістрацыі (перарэгістрацыі) грамадзкіх аб'яднаньняў. У 2002 годзе гэтая камісія доўгі час не зьбіралася на свае паседжаньні – на працягу шасці месяцаў рэгістрацыя новых аб'яднаньняў была заблакаваная. Эксыпертыза, якую праводзіць гэты дзяржаўны орган, па сутнасці выконвае функцыю палітычнай цэнзуры: камісія ацэньвае не юрыдычны бок пададзеных арганізацыяй рэгістрацыйных дакументаў, а палітычную мэтазгоднасць рэгістрацыі дадзенай арганізацыі. Працэдура паседжаньня камісіі не замацаваная ні ў адным норматыўна-прававым акце. Гэтыя паседжаньні адбываюцца закрыта і патаемна – падчас разгляду пытаньня пра рэгістрацыю асобнай арганізацыі ня маюць права прысутнічаць яе прадстаўнікі. Абскардзіць адмоўнае заключэнне камісіі ў судовых органах немагчыма. Таксама варты адзначыць, што ў 2002 годзе павялічыліся стаўкі дзяржаўной пошліны за рэгістрацыю няўрадавых арганізацыяў.

Акрамя юрыдычных перашкодаў у дзейнасці няўрадавых арганізацыяў, паўстаюць і іншыя цяжкасці. У 2002 годзе офісы грамадзкіх аб'яднаньняў, у тым ліку і ПЦ «Вясна», неаднаразова былі аб'ектамі рабаўніцтва, а таксама няўрадавыя арганізацыі неабароненые ад праваадзення незаконных вобыскаў. Вельмі часта актывісты праваабарончых і іншых грамадзкіх аб'яднаньняў робяцца ахвярамі перасльеду. У 2002 годзе былі затрыманыя і прыцягнутыя да адміністратыўнай адказнасці ў сувязі з праваабарончай дзейнасцю шэраг актывістаў ГА ПЦ «Вясна» – Алег Жлутка, Сяргей Мальчык. «Задзіночанье беларускіх студэнтаў», ліквідаванае ў 2001 годзе, сутыкнулася з тым, што на актывістаў арганізацыі аказваецца ціск па месцы вучобы, ім пагражаютъ выключэннем.

Улады робяць перашкоды інфармацыйнаму асьвятленню дзейнасці праваабарончых арганізацыяў. У 2002 годзе

зафіксаваныя хакерскія атакі на вэб-старонкі ПЦ «Вясна» і «Хартыі-97».

Таксама актыўна ўжываліца ўмяшальніцтва ў дзейнасць палітычных партыяў – улады ствараюць юрыдычныя перашкоды (выпадак з нерэгістрацыяй Аб'яднанай сацыял-дэмакратычнай партыі), праслушоўваюць тэлефоны (быў агучаны незаконны запіс размовы лідэра Аб'яднанай грамадзянскай партыі Анатоля Лябедзкага), выносяць папярэджаныні (АГП). Правы палітычных партыяў парушаліся і падчас фармавання выбарчых камісіяў па выбарах у мясцовыя Саветы дэпутатаў. Нягледзячы на тое, што сярод кандыдатаў у сябры камісіяў былі в опытныя і адукаваныя людзі, органы выкананіяў улады ўключылі ў склад камісіяў мізэрную колькасць прадстаўнікоў партыяў. Астатнім было адмоўлена без тлумачэння, хоць усе фармальныя нормы кандыдатамі ў сябры камісіяў былі выкананыя. Гэта зъяўляецца парушэннем нормаў Выбарчага кодэкса, які адзначае, што камісіі фармуюцца ў тым ліку і з прадстаўнікоў палітычных партыяў. Надзея на тое, што гэтыя выбары адбудуцца дэмакратычна, будуць свабоднымі і справядлівымі – цяпер мінімальная.

У 2002 годзе ўлады выкарыстоўвалі дзьве тактыкі ў дачыненіі да прафсаюзаў. Яны імкнуліся цалкам кантроліваць найбуйнейшае прафсаюзнае аб'яднанье краіны – Федэрацыю прафсаюзаў Беларускую. Гэта абумоўлена ў тым ліку і той роляй, якую адыграла ФПБ і яе лідэр Уладзімір Ганчарык на прэзідэнцкіх выбарах 2001 году. З іншага боку – дзейнасць незалежных прафсаюзаў замоўчавацца і ігнаруеца, дзяржаўныя прадпрыемствы ствараюць перашкоды на шляху рэгістрацыі іх першасных адзінак. Неаднаразова адбываліся напады і пагромы офісаў свабодных прафсаюзаў, арышты і зьбіццё прафсаюзных актыўістаў. Нешматлікія незалежныя прафсаюзы знаходзяцца ў становішчы паўзабароны на дзяржаўных прадпрыемствах.

Актыўізацыя ціску на Федэрацыю прафсаюзаў Беларускую прывяла да яе фактычнага адзяржаўлення. 16 ліпеня старшынёй ФПБ быў фактычна прызначаны Леанід Козік. Ягоная кандыдатура была названая асабістамі А. Лукашэнкам.

Міжнародная арганізацыя працы выступіла супраць умяшальніцтва дзяржавы ў справы беларускіх прафсаюзаў. Зараз стаіць пытаньне пра непрызнаньне ФПБ сапраўднай прафсаюзной арганізацыі.

У 2002 годзе адбыліся самыя масавыя выступленні беларускіх працоўных за апошняе дзесяцігодзьдзе. Страйкавалі шахцёры і рабочыя, страйкавалі настаўнікі і ўрачы "хуткай дапамогі". Але найбольш згуртаванай сілай паказалі сябе беларускія прадпрымальнікі. Аднак праву на страйкі робяцца перашкоды, у тым ліку і судовыя.

Пастаянна парушалася права грамадзянаў Беларусі на працу і сацыяльную абарону. Зафіксаваныя дзесяткі выпадкаў звальненняў з працы з-за актыўнай грамадзянскай пазіцыі. Былому кандыдату ў презідэнты акцёру Крыжаноўскаму было забаронена прымаць удзел у некаторых перадачах на дзяржаўным радыё і тэлевізіі. Паказальны выпадак: нягледзячы на звароты ў суд, так і засталася мізэрнай (2 даляры) пенсія былога кіраўніка дзяржавы Станіслава Шушкевіча. Што тут ужо казаць пра магчымасць судовай абароны сацыяльных правой простых грамадзянаў.

У БЕЛАРУСІ ВЫКОНВАЮЦЦА СЪМЯРОТНЫЯ ПАКАРАНЬНІ

Як пазітыўны факт можна адзначыць зъмяншэнне ў 2002 годзе колькасці съмяротных пакараньняў. Таксама назіраецца ўстойлівая тэндэнцыя да зьніжэння колькасці съмяротных прысудаў, што віносяцца беларускімі судамі. Аднак, на жаль, гэта адбываецца не з-за непрымальнасці гэтага віду пакараньня, а выключна пад ціскам міжнародных структураў – Беларусь застаецца адзінай дзяржавай у Еўропе, якая карае людзей съмерцю. Нельга казаць пра тое, што зараз у Беларусі фармуецца новае стаўленніне дзяржаўнай адміністрацыі да гэтай праблемы.

Парламенцкія слуханьні, прысьвечаныя праблеме съмяротнага пакараньня, прадэмантравалі, што беларускія ўлады па-ранейшаму ўспрымаюць съмяротнае пакараньне як

выключны, але магчымы сродак перасьледу. Нягледзячы на тое, што па выніках слуханьняў не прымалася якіх-небудзь адмысловых рашэнньняў, яны мелі вялікае грамадзкае значэнне: з парламенцкай трывбуны прагучалі аргументы як прыхільнікаў съмяротнага пакараньня, так і праціўнікаў гэтай меры. Пераважная большасць выступоўцаў не займала акрэсленай пазіцыі: маўляў, съмяротнае пакараньне ў прынцыпе не павінна ўжыватцца ў цывілізаваным грамадзтве, але Беларусь пакуль што ня можа адмовіцца ад яго.

Тут трэба адзначыць важнасць уплыву міжнароднага фактару на пазіцыю беларукага ўраду. Паколькі сяброўства Беларусі ў Парламенцкай Асамблее Савету Еўропы зъяўляецца адной з прыярытэтных мэтаў беларускай палітыкі, а адмена съмяротнага пакараньня – неабходная ўмова сяброўства ў гэтай арганізацыі, гэта можа паскорыць усьвядамленыне беларускімі парламентарыямі неабходнасці прыняцця станоўчага рашэння па гэтым пытаньні.

Такім чынам, у 2002 годзе не апраўдаліся спадзяваныні на некаторую лібералізацыю рэжыму – ён застаецца аўтарытарным і накіраваным на зынішчэнне правой чалавека. Ідэалогія уладаў па сутнасці зъяўляецца таталітарызм: дзяржава па-ранейшаму імкнецца кантроліваць усе праявы грамадзкага і прыватнага жыцця.

1. КРЫМІНАЛЬНЫ ПЕРАСЬЛЕД ПА АРТЫКУЛАХ 367 І 368 КРЫМІНАЛЬНАГА КОДЭКСУ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ (ПАКЛЁП НА ПРЭЗІДЭНТА І ЗЫНЯВАГА ГОНАРУ І ГОДНАСЬЦІ ПРЭЗІДЭНТА РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ)

4 студзеня ў якасці съведкі да съледчага Гарадзенскай абласной пракуратуры Алега Кулевіча быў выкліканы журналіст газеты «Пагоня» Павел Мажэйка. Допыт вёўся ў межах крымінальнай справы, якая была ўзбуджаная абласной пракуратурай яшчэ 5 верасьня 2001 году па факце публікацыі артыкулу № 36 газеты, у якім утрымліваліся звесткі, што былі расцэненыя, паводле новага Крымінальнага кодэксу РБ, як паклён на адрес А. Лукашэнкі. Напярэдадні Новага году съледчы Алег Кулевіч меў размову па тэлефоне і з галоўным рэдактарам «Пагоні» Міколам Маркевічам. Съледчы заявіў тады, што мае намер прад'явіць журналістам абвінавачаньне ў паклёпе на презідэнта краіны. М. Маркевіч таксама быў выкліканы на допыт, але на наступны пасля П. Мажэйкі дзень. У позвах П. Мажэйкі і М. Маркевіча было пазначана, што яны «пры жаданьні» могуць зъявіцца на допыт з адвакатамі, што съведчыць пра сур'ёзнасць намераў А. Кулевіча, бо звычайна допыт съведкаў адбываецца без удзелу адваката. Падчас допыту Паўла Мажэйкі съледчага цікавіла, каму належала камптарная тэхніка, канфіскаваная пракуратурай у рэдакцыі газеты «Пагоня». Апроч таго, А. Кулевіч запатрабаваў ад П. Мажэйкі даць харектарыстыку на галоўнага рэдактара «Пагоні» М. Маркевіча, а потым выдаў П. Мажэйку позму на новы допыт.

17 студзеня адбыліся зрухі па крымінальнай справе, узбуджанай супраць жыхаркі г. Рэчыцы (Гомельская вобласць) Наталі Брэль па арт. 367 КК РБ (паклён у адносінах да Прэзідэнта РБ, які ўтрымліваецца ў публічным выступленні альбо ў друкаваным ці публічна дэманстраваным творы, альбо ў СМИ). Адвакат Дзмітры Іванішкі паведаміў, што "пацярпелым па гэтай справе быў прызнаны Прэзідэнт Беларусі А. Лукашэнка. Паколькі гэтая крымінальная справа аб паклёпе, вельмі важныя адносіны самога пацярпелага да яе. Менавіта меркаваньне пацярпелага ўлічваецца пры вынясеніі прысуду. Тому на судзе абавязкова павінен прысутнічаць ён сам. А ў дадзеным выпадку прадстаўляць пацярпелага, мажліва, будзе хто-небудзь з

адміністрацыі прэзідэнта. . . Пакуль вядома адно – справа будзе накіраваная ў суд і прыкладна праз месяц разгледжаная там» . . . Чатыры з паловаю месяцы спатрэбілася пракуратуры дзеля вывучэння «падарунка» А. Лукашэнку. Яго перадала Наталя Брэль 30 жніўня мінулага году ў гарвыканкам да дня народзінаў кірауніка дзяржавы. Аднак загадчык арганізацыіна-кадравага аддзелу гарвыканкаму У. Вядзьгун не накіраваў пасылку адрасату. Ён адчыніў скрыню, убачыў там вяроўку, завязаную пятлёю, і іншыя дробныя рэчы з нататкамі і перадаў гэтую «світочную пасылку» ў пракуратуру. 13 верасьня старэйшы съледчы пракуратуры Юры Дзям'янчык распачаў супраць актыўісткі АГП крымінальную справу за публічную абразу Аляксандра Лукашэнкі. Хоць Наталя Брэль правяла амаль трое сутак за кратамі, адвінавачаньня ў яна не прызнала, бо яна толькі запакавала падрыхтаваныя жыхарамі Рэчыцы падарункі ў скрыню і перадала ў гарвыканкам. З Наталі Брэль узялі падпіску аб нявывезьдзе, што замінае ёй, як асыпірантыцы Інстытуту гісторыі АН РБ, займацца навуковай працай.

25 студзеня сябра Маладога Фронту Аляксей Кубракоў быў выкліканы ў пракуратуру г. Менску да съледчага па асабліва важных справах У. Шрубка. Падставай дзеля выкліку быў адміністратыўны пратакол, складзены на яго 30 жніўня 2001 году па арт 143 ч. 1 КаАП за расклейку налепак. Съледчы задаў толькі адно пытаньне: адкуль у хлопца ўзяліся налепкі. А. Кубракоў адказаў, што ня памятае. Быў складзены пратакол допыту, пасля чаго юнака адпусцілі. . . Пракуратура г. Менску яшчэ ў верасьні 2001 году ўзбудзіла крымінальную справу па арт. 367 Крымінальнага кодэкса РБ па факце масавага распаўсюджаньня друкаванай прадукцыі, якая, па меркаваньні пракуратуры, утрымлівае паклён на прэзідэнта РБ. Вядуцца актыўныя съледчыя дзеяньні па гэтай справе. У якасці съведкаў выклікаюцца ў асноўным сябры моладзевых арганізацыяў, якія падчас выбарчай кампаніі былі затрыманыя за распаўсюджанье друкаваных выданьняў. Адным з іх і стаў А. Кубракоў.

28 студзеня супраць лідэра АГП Анатоля Лябедзькі ўзбуджаная крымінальная справа. Ён выкліканы ў пракуратуру Савецкага раёну г. Менску як съведка да съледчага Івана

Зелянкоўскага «дзеля дачы тлумачэньяў з нагоды выказаных адвінавачаньняў на адрас кіраўніка дзяржавы за гандаль зброяй з дзяржавамі-ізгоямі». Пракуратура зрабіла выснову, што публікацыя ў «Народнай волі», у якой працытаванае выказванье спадара Лябедзькі, зъяўляеца падставаю дзеля ўзбуджэння крымінальнай справы па артыкуле 367 Крымінальнага кодэксу: паклён у дачыненьні да презідэнта Рэспублікі Беларусь.

4 лютага журналіста газеты «Пагоня» Паўла Мажэйку ў чарговы раз выклікалі ў пракуратуру Гарадзенскай вобласці. Съледчага па асабліва важных справах Алега Кулевіча цікавіла, дзе знаходзіцца рэдактар «Пагоні» Мікола Маркевіч. У канцы допыту съледчы ўручыў Паўлу Мажэйку позму на 14 лютага і папярэдзіў, што адносна яго будзе прад'яўленае адвінавачанье ў крымінальным злачынстве. Паводле ягоных словаў, хутчэй за ўсё, журналіста адвінавацяць у парушэнні артыкулу 367 Крымінальнага кодэксу РБ (паклён у дачыненьні презідэнта Рэспублікі Беларусь). Ня выключана, што такое самае адвінавачанье будзе прад'яўленае і рэдактару «Пагоні» Міколу Маркевічу.

13 лютага пачаўся першы ў новай гісторыі Беларусі суд па артыкуле 368 ч. 1 Крымінальнага кодэксу РБ. У абразе Аляксандра Лукашэнкі пракуратура адвінаваціла шклоўскіх актывістаў руху «Зубр» – Міхася Кісялёва, Максіма Патупчыка, Алеся Паўловіча, Дзяніса Сенакосава, Дзымітрыя Шалашкова. Пагражае маладым людзям – да двух гадоў пазбаўлення волі кожнаму. Нагадаем, што 14 жніўня 2001 году актывісты шклоўскага аддзялення руху «Зубр», надзеўшы жартайлівыя маскі, хадзілі па мясцовых крамах, дзе сустракаліся з выбаршчыкамі. Перформанс спынілі супрацоўнікі міліцыі, якія ў масках з вусамі чамусьці ўбачылі кандыдата ў презідэнты Аляксандра Лукашэнку. Пяцёх актывістаў «Зубра» даставілі ў Шклоўскую ГУУС. Была праведзеная канфіскацыя вусатай маскі, фотаапарату, а таксама адзеніння (маек з сімвалікай руху «Зубр»). Двух непаўнагадовых хлопцаў адпусцілі а першай гадзіне ночы. На паўнагадовых склалі пратаколы па артыкуле 156 Кодэксу аб адміністратыўных правапарушэннях («дробнае хуліганства»), і нач яны правялі ў камеры. Суд 15 жніўня ня

вывяў у дзеяньнях маладых людзей складу правапарушэння і апраўдаў іх. Аднак ужо на наступны дзень была ўзбуджаная крымінальная справа па вышэйзгаданым артыкуле 368 ч. 1 Крымінальнага кодэксу РБ: «Абраза презідэнта Рэспублікі Беларусь». Ужо ў першы дзень шклоўскага працэсу судзьдзя Халадцова прыняла рашэнье адкласці далейшы разгляд на 28 лютага. Прычынай дзеля гэтага стала хвароба аднаго съведкаў. І гэта нягледзячы на тое, што і прадстаўнікі абароны, і прадстаўніца абвінавачанья пракурор Алдонава жадалі працягваць працэс. З істотнага на судзе адбылося толькі тое, што ўсе абвінавачаныя адмовіліся даваць паказаньні, матывуючы гэта смехаворнасцю абвінавачанья. А прад'яўленыне пракурорам Алдонавай маскі з вусамі, у якой асабіста яна пазнала Аляксандра Лукашэнку, выклікала толькі съмех у зале. Адна са съведкаў заяўіла, што гэтая маска вельмі нагадвае яе роднага бацьку.

14 лютага галоўнаму рэдактару газеты «Пагоня» Міколу Маркевічу і журналісту Паўлу Мажэйку прад'яўленае абвінавачанье ў паклёпе на adres презідэнта Рэспублікі Беларусь. Нагадаем, што крымінальная справа супраць газеты «Пагоня» па арт. 367 ч. 2 КК РБ за абразу презідэнта РБ была заведзеная яшчэ 6 верасьня 2001 году. У рэдакцыі былі канфіскаваныя ўсе кампьютары, а таксама 10 750 асобнікаў накладу съпецвыпуску выданыя, якія яшчэ друкаваўся. Канфіскаваны съпецвыпуск быў прысьвечаны выбарамі презідэнта Беларусі. Міколу Маркевічу і журналісту Паўлу Мажэйку пагражае пазбаўленье або аблежаванье волі на тэрмін да 5 гадоў. Разглядаць справу будзе суд Ленінскага раёну г. Гродна, старшынюе на працэсе судзьдзя Мікалай Сяргейка.

28 лютага ў Шклоўскім раённым судзе працягнуліся слуханьні па крымінальнай справе аб «абразе презідэнта». Падчас судовага паседжанья былі заслушаныя съведкі, якія бачылі перформанс, які адбываўся ў калгасе «Гарадзец». Нічога ўцімнага съведкі не сказалі. Адвакат Павел Сапелка падчас судовага паседжанья заявіў хадайніцтва аб правядзеніі психалагічнай і мастацвазнаўчай экспертызы. Але суд адхіліў

хадайніцтва. Працоўны дзень скончыўся, і судовы працэс быў перанесены на 14 сакавіка.

12 сакавіка крымінальная справа, узбуджаная супраць Міколы Маркевіча і Паўла Мажэйкі, была перададзеная ў суд. Такое рашэнне прыняў намеснік пракурора Гарадзенскай вобласці Уладзімір Аніська. Журналістам адвінавачваюць у паклёпе на прэзідэнта. Съледзтва прайгнаравала трох літаратуразнаўчыя экспертызы, якія паказалі, што паклёпу ў тэкстах «Пагоні» не было. Адна экспертыза была незалежнай, а дзьве праводзіліся па пастанове самога съледзтва.

13 сакавіка кіраўніцтва Магілёўскага політэхнікуму, дзе вучыцца адзін з адвінавачваемых па «шклоўскай справе» актывістаў руху «Зубр» Алесь Паўловіч, вырашила пакараць хлопца яшчэ да сканчэння судовага разьбіральніцтва. Падчас педагогічнай рады разглядалася пытаньне аб выключэнні з тэхнікуму актыўных удзельнікаў перадвыбарчай кампаніі – Аляксандра Паўловіча і Аляксандра Каліты. Пытаньне было ініцыяванае дырэктарам тэхнікуму Аляксандрам Шапцікам. Амаль усе ўдзельнікі рады падтрымалі гэтую прапанову. Канчатковое рашэнне па выключэнні павінна прыняць камісія па справах непаўнагадовых Ленінскага раёну г. Магілёў.

14 сакавіка ў Шклоўскім раённым судзе скончылася судовы разьбіральніцтва па крымінальнай справе аб «публічнай абрэзе прэзідэнта Рэспублікі Беларусь». У судовым працэсе быў апытаны мастацтвазнаўца Юрась Барысевіч, які ахарактарызаваў падзеі 14 жніўня ў вёсцы Гарадзец з пункту гледжання мастацтва: «Эта была мастацкая акцыя — перформанс. Гэты від сучаснага мастацтва апошнім часам пачаў актыўна развівацца ў Беларусі. У перформансе можа быць закранутая любая сфера жыцця — палітычная, эратычная, філасофская. У перформансе галоўнае ня вынік, а сам працэс. Аўтары такіх акцыяў імкнунца зьніць мяжу паміж мастацтвам і пайсядзённым жыццём. То, што адбылося 14 жніўня ў вёсцы Гарадзец, мае ўсе прыкметы перформансу — тэатралізаванага дзеяньня — быў рэквізіт, сцэнар, акторы, гледачы, пляцоўка для паказу». Абаронца Павел Сапелка запытаўся ў мастацтвазнаўцы: «Ці можна лічыць дзеяньні маладых людзей

непрыстайнымі і абразылівымі?» Юрась Барысев іч адказаў: «Мяркуючы па рэакцыі гледачоў – нельга. Рэакцыя гледачоў была нейтральнай. Абурыўся толькі міліцыянт». . . I ўсё ж у выніку пяцёра маладых людзей былі прызнаныя в інаватымі ў «публічнай абразе презідэнта Рэспублікі Беларусь», г. зн. у злачынстве, адказнасьць за якое прадугледжаная часткай 1 артыкулу 368 КК Рэспублікі Беларусь. Удзельнікі перформансу ў вёсцы Гарадзец Міхась Кісялёў, Максім Патупчык, Алесь Паўлов іч, Дзяніс Сенакосаў, Дзымітрый Шалашкоў былі аштрафаваныя на 20 мінімальных заробкаў.

20 сакавіка з трэцяга курсу Магілёўскага політэхнічнага тэхнікуму былі адлічаныя Алесь Паўлов іч і Аляксандр Каліта. Юнакі зъяўляюцца актывістамі моладзевага руху «Зубр». Аляксандр Паўлов іч 14 сакавіка судом Шклоўскага раёну быў прызнаны в інаватым па крымінальнай справе аб «публічнай абразе презідэнта Рэспублікі Беларусь», г. зн. злачынстве, якое прадугледжанае ч. 1 арт. 368 КК Рэспублікі Беларусь». Аляксандр Каліта за сваю палітычную актыўнасць (распаўсюджаньне друкаванай прадукцыі і агітацыйных матэрыялаў падчас перадвыбарчай кампаніі) неаднаразова прыцягваўся да адміністратыўнай адказнасці. Рашэньне аб выключэнні было прынятае адміністрацыяй навучальнай установы са згоды камісіі па справах непаўнагадовых Ленінскага раёну г. Магілёву.

27 сакавіка ў судзе г. Рэчыца (Гомельская вобласць) павінен быў адбыцца судовы разгляд крымінальнай справы Наталі Брэль (па арт. 367 ч. 1 КК РБ — паклён у адносінах да презідэнта і арт. 368 ч. 1 КК — абраза презідэнта РБ). Але адвінавачаная Наталя Брэль у чарговы раз не зъявілася на судове паседжаньне, нягледзячы на тое, што быў аформлены прымусовы прывод. У сувязі з гэтым суд быў адкладзены на няпэўны час. Між тым зъявілася інфармацыя, што Наталя Брэль пакінула тэрыторыю Рэспублікі Беларусь і знаходзіцца ў Бельгіі, дзе з'явярнулася да ўладаў з просьбай аб прадастаўленыні палітычнага прытулку. Калі гэтая інфармацыя пацьвердзіцца, ня выключаная магчымасць разгляду крымінальнай справы завочна, г. зн у адсутнасць адвінавачанай.

9 красавіка каля Ленінскага раённага суда г. Гародня сабралася шмат людзей – у асноўным журналісты, у тым ліку і замежныя. У судовай зале зъявіліся галоўны рэдактар газеты «Пагоня» Мікола Маркевіч і журналіст Павел Мажэйка. Яны былі ў майках з надпісамі «Я – журналіст, а не злачынца». Судовая зала разылічаная на 80 месцаў. Прыйшлічала прынамсі ўдвай больш людзей. Судове паседжаньне доўга не пачыналася. У рэшце рэшт зъявілася сакратарка і абвясціла, што суд адкладваецца, паколькі захварэў судзьдзя. Гэта азначае, што цяпер павінны прызначыць новага судзьдзю, якому спатрэбіца пэўны час, каб азнаёміца з матэрыяламі крымінальнай справы, потым ён прызначыць дату пачатку працэсу. Гэта можа цягнуцца да канца месяца. . . З суда прысутныя накіраваліся да Ленінскага РУУС. Адтуль павінны былі выпусціць Алеся Дварэцкава, які адбыў ужо свае 4 сутак арышту за ўдзел у несанкцыянованым пікеце ў падтрымку журналістаў «Пагоні». Каля пастарунку сабралася некалькі дзясяткаў чалавек. І таму міліцыянты ва ўнутраным двары прымусам пасадзілі А. Дварэцкава ў машыну і адвезьлі дахаты. Ён толькі здолеў памахаць рукой людзям, якія прыйшлі яго сустракаць. У суседній Польшчы журналістай «Пагоні» афіцыйна падтрымалі канцылярыя презідэнта РП А. Квасьнеўскага, Нобелеўскі лаўрэат у галіне літаратуры Чэслаў Мілаш, галоўныя рэдактары ўплывовых польскіх выданьняў: Адам Міхнік – «Gazeta Wyborcza», Мацей Лукасевіч – «Rzeczpospolita», Павел Фонфара – «Zycie». У найбуйнейшым польскім выданьні «Gazeta Wyborcza» зъявілася адмысловая рубрыка, прысьвечаная разывіццю справаў вакол «Пагоні». У падтрымку М. Маркевіча і П. Мажэйкі 9 красавіка адбыўся журналісцкі пікет у польскім Беластоку. Яго ўдзельнікі прынялі заяву да генеральнага консула Беларусі ў гэтым горадзе.

З траўня судзьдзя Ленінскага раённага суда г. Гародня Тацяна Клімава, прызначаная весьці працэс над журналістамі «Пагоні» замест судзьдзі Мікалая Сяргейкі, які раптоўна захварэў 9 красавіка ў дзень пачатку суда, аб'явіла аб пераносе судовага паседжаньня на іншы дзень. Сваё рашэнне Тацяна Клімава патлумачыла тым, што яна не пасыпвае да раней прызначанага ёй жа тэрміну «завяршыць справу па наркотыках». Тацяна Клімава ў журналісцкім асяродзьдзі

Гародні вядомая тым, што ў 2001 годзе прызнала журналіста Анджэя Пісальніка в інаватым у «абразе гонару і годнасьці». Пазыней рашэнъне Тацьны Клімавай было адмененае судом Гарадзенскай вобласці ў касацыйным парадку.

16 траўня ў Ленінскім судзе г. Гародня павінен быў распачацца разгляд крымінальнай справы над супрацоўнікамі зачыненай уладамі газеты «Пагоня». Меркавалася, што гэты працэс распачнечца яшчэ 9 красавіка, але судзьдзяя, які павінен быў разглядаць справу, раптойна захварэў. Быў прызначаны новы судзьдзяя, які на працягу месяцау знаёміўся з матэрыяламі справы. Але і 16 траўня суд не адбыўся і ў чарговы раз быў перанесены – цяпер на 4 чэрвеня. Падставай дзеля пераносу зноў стала хвароба: гэтым разам занядужаў пракурор. Між тым, 16 траўня ў адзінаццаць гадзінай каля будынку Ленінскага суда г. Гародня зноў сабраўся вялізны натоўп. Як і месяц тому, на працэс прыехалі праваабаронцы і журналісты, актывісты няўрадавых арганізацыяў – усяго каля 100 чалавек.

Прысутнічалі прадстаўнікі амбасадаў ЗША, Чэхіі, Вялікабрытаніі, Нямеччыны, Польшчы. Усіх аб'ядноўала адзінае спадзяванье, што ў гэты дзень суд нарэшце пачнечца. Трэба адзначыць, што напярэдадні суда ў Гародні уладамі была праведзеная своеасаблівая «падрыхтоўка». Па-першае, з будынку суда і іншых будынкаў гораду былі змытыя графіці, якія заклікалі да салідарнасці з журналістамі (кшталту «Свабоду Маркевічу!» і «Разам з Пагоняй»). Па-другое, літаральна за дзень да прызначанай даты пачатку працэсу невядомыя жорстка зьблі жurnalіста газеты «Пагоня» Юрый Гуменюка. Па гэтым факце ўзбуджаная крымінальная справа. Сам пацярпелы звязвае напад выключна са сваёй журнالісцкай дзейнасцю ў «Пагоні». 16 траўня ўваход у будынак суда быў дазволены ўсім жадаючым, што адразу насыцярожыла ўсіх. І сапраўды, калі ў кабінет судзьдзі былі запрошаныя Павел Мажэйка і Мікола Маркевіч, а таксама іх абаронцы Сяргей Цурко і Гары Паганяйла, публіку і журнالісташ міліцыянты рашуча адсеклі ад уваходу ў кабінет. Да судзьдзі не дапусцілі нават Міхаіла Пастухова, які павінен быў удзельнічаць у слуханьнях у якасці грамадзкага прадстаўніка адвінавачаных журнالісташ. Прысутных не дапусцілі ў залу суда нібыта на падставе малых памераў памяшканья, хаця побач пуставала ўдвая большая

зала. Міліцыянты зьдзекліва казалі, што на судовы працэс "трэба запісваца загадзя". Калі абвінавачаныя і адвакаты выйшлі з кабінету судзьдзі і распавялі пра тое, што там адбывалася, прысутныя не маглі стрымацца ад усьмешак: працэс будзе зноў перанесены. Гэтым разам падстрава дзеля пераносу паседжаньня была ўвогуле дзіўная: захварэў пракурор! Так, ранейшы пракурор Уладзімір Рабаў замест таго, каб прыніяць удзел у паседжаньні, перадаў, што «адчувае сябе кепска, прыйсьці ня можа». Звычайна ў такіх выпадках абвінавачаныне падтрымлівае намесьнік пракурора ці ягоны памочнік, бо пракурор – фігура ў працэсе цалкам замянільная. Але тут судзьдзя вырашыў інакші прызначыў новага дзяржаўнага абвінаваўцу, пракурора Яўгена Шчарбака. Дзеля азнямлення з матэрыяламі справы яму дадзена трохтыдні, таму суд адкладаецца да 4 чэрвеня.

4 чэрвеня судовы працэс над галоўным рэдактарам газеты «Пагоня» Міколам Маркевічам і журналістам Паўлам Мажэйкам быў працягнуты. Праз гадзіну пасля пачатку працэсу быў авшучаны перапынак дзеля разгляду хадайніцтва аб адводзе судзьдзі, пад канец якога міліцыянты зачынілі дзвіверы ў будынак суда, і каля 50 чалавек, што прыйшлі на працэс, засталіся на вуліцы. Калі ж міліцыянты прыадчынілі дзвіверы, каб упусціць сакратара амбасады ЗША Яна Тэрнэра, абураныя прысутныя памкнуліся за ім. Міліцыянты, не пускаючы людзей да ўваходу, пачалі іх зьбіваць. Было разьбітае шкло ўваходных дзвіярэй суда. Брат Міколы Маркевіча Аляксей Маркевіч быў паранены разьбітым шклом. Да 22-гадовай Святланы Нех, якую міліцыянт моцна ўдарыў па галаве, выклікалі «хуткую дапамогу» ў залу суда. На пачатку працэсу Мікола Маркевіч хадайнічаў аб пераносе разгляду справы ў большую залу, каб прысутніцаць на працэсе маглі ўсе жадаючыя, і тым самым забясьпечыць галоснасць працэсу. Судзьдзя Тацяна Клімава адмовілася задаволіць гэтае хадайніцтва, і тады М. Маркевіч абвісьціў новае хадайніцтва: аб адводзе судзьдзі. І гэтае хадайніцтва таксама задаволенае не было. . .

5 чэрвеня з раніцы будынак суда, дзе праходзіў працэс над журналістамі «Пагоні», быў літаральна ачэплены ўзмоцненымі нарадамі міліцыянтаў, якія нікога не пускалі ўсярэдзіну. Уваход

быў гарантаваны толькі заходнім і расійскім журналістам. Каля гадзіны спатрэбілася суду дзеля таго, каб вырашыць: дазволіць ці не ўдзельнічаць у працэсе грамадzkім абаронцам. У рэшце рэшт судзьдзя не дала дазволу на ўдзел у працэсе былому судзьдзі Канстытуцыйнага суда РБ Міхаілу Пастухову. Гэткім жа было рашэнне адносна вядомага адваката Гары Паганяйлы. Афіцыйныя беларускія СМІ нічога не паведамляюць пра ход гэтага працэсу. Толькі па гарадзенскім абласным радыё рассказалі пра хуліганаў, якія спрабавалі ўварвацца ў будынак суда. . .

6 чэрвеня ў судзе дзьве з паловай гадзіны цягнуўся допыт Паўла Мажэйкі. Абвінавачаньне прокуратуры супраць Мажэйкі грунтуецца на фразе: «Ці, ў рэшце рэшт, можа быць варты народнай падтрымкі чалавек, які змагаецца са сваімі апанентамі, забіваючы іх» з артыкулу «Ідзем на выбары». Прокуратура лічыць, што ў гэтым выказваньні ўтрымліваецца паклён на А. Лукашэнку і абвінавачаньне кіраўніка дзяржавы ў зьдзяйсненні забойства. Мажэйка адказаў, што ягоны артыкул – гэта ўласнае аўтарскае меркаваньне аб ідэальным кандыдаце ў презідэнты краіны, а таму гэтае выказваньне ніякім чынам ня тычыцца Лукашэнкі і ўвогуле якога-небудзь канкрэтнага чалавека. Акрамя таго, размова ідзе не пра фізічнае зынішчэнне «апанентаў», а пра іх палітычную дыскрэдытацыю. У ходзе допыту высьветлілася, што на працягу пайгоду, пакуль доўжылася съледства па справе «Пагоні», прокуратура дапытвала Паўла Мажэйку ў якасці съведкі і толькі потым яму было прад'яўлене абвінавачаньне ў паклёпе. Такім чынам, журналіст быў пазбаўлены права на абарону і магчымасці адмовіцца даваць паказаньні, якія маглі быць выкарыстаныя супраць яго. За працэсам у гэты дзень назіралі прадстаўнікі амбасадаў ЗША, Польшчы, Германіі і Францыі.

10 чэрвеня адбыўся допыт Міколы Маркевіча, які доўжыўся больш за чатыры гадзіны. Акт абвінавачання галоўны рэдактар «Пагоні» назваў не юрыдычным дакументам, а «сачыненнем на зададзеную тэму». Абвінавачаньне трymаецца на съцверджаньні, што дзьве нататкі і верш, у якіх нібыта маецца паклён на презідэнта, былі распаўсюджаныя сярод чытачоў. Аднак нумары газеты, у якіх зьмешчаныя публікацыі,

пракуратура канфіскавала ў друкарні. А згодна з Законам аб друку, газета робіцца сродкам масавай інфармацыі толькі пасылья таго, як яна трапіць да чытачоў. Адвакат Міколы Маркевіча Сяргей Цурко падаў хадайніцтва. Ён лічыць, што рашэнне Вышэйшага гаспадарчага суда аб закрыцці «Пагоні» ўжо ўплывае на пазіцыю сёньняшняга суда. Сяргей Цурко зазначае, што Вышэйшы гаспадарчы суд перавысіў свае паўнамоцтвы, закрыўшы газету летась 12 лістапада. Таму адвакат просіць прыпыніць працэс і прапанаваць абласной пракуратуре звярнуцца з прадстаўленнем у Вышэйшы гаспадарчы суд, каб той скасаваў сваё рашэнне аб спыненіні дзейнасці «Пагоні». Адвакат патлумачыў, што без прызнаньня несапраўдным рашэння Вышэйшага гаспадарчага суда працэс над журналістамі можна будзе лічыць антызаконным. Сяргей Цурко заявіў хадайніцтва аб прыпыненіі справы да моманту, калі пракуратура прызнае несапраўдным рашэнне Вышэйшага гаспадарчага суда.

20 чэрвеня ў пракуратуры Першамайскага раёну г. Менску было прад'яўленае абвінавачанье па крымінальнай справе, узбуджанай супраць рэдактара газеты «Рабочы» Віктара Івашкевіча. Паводле арт. 367 ч. 2 Крымінальнага кодэкса РБ і 368 ч. 1 КК РБ ён абвінавачваецца ў «спробе паклёпу на презідэнта» і «спробе абрэзы презідэнта». Адвакат Сяргей Цурко і Віктар Івашкевіч азнаёміліся з матэрыяламі справы. Цяпер справа будзе накіраваная ў суд на разгляд. Адвакат Сяргей Цурко сказаў: «Паводле арт. 368 ч. 1 Крымінальнага кодэкса РБ прадугледжаныя штраф, папрачыя працы і амежаваныне волі тэрмінам да 2 гадоў і пазбаўленыне волі да 2 гадоў, а паводле арт. 367 ч. 2 – амежаваныне волі і пазбаўленыне волі тэрмінам да 5 гадоў. У справе В. Івашкевіча сітуацыя лепшая, чым у рэдактара газеты «Пагоня» М. Маркевіча. Артыкул «Злодзей павінен сядзець у турме», за публікацыю якога прад'яўленае абвінавачанье, быў узяты рэдакцыяй газеты з Інтэрнэту. Гэты матэрыял можна было прачытаць на розных сайтах. Таму ўсе падставы дзеля абароны ў нас ёсьць».

24 чэрвеня вынесены прысуд па справе журналістай незалежнай газеты «Пагоня». Галоўны рэдактар Мікола

Маркевіч асуджаны да двух з паловай гадоў абмежаваньня волі, а карэспандэнт Павел Мажэйка – да двух гадоў... Ніхто не чакаў, што такім суровым і неадэкватным будзе пакаранье. Такім чынам, гарадзенскія судовыя ўлады выканалі заказ з Менску. Судзьдзя Тацяна Клімава прызнала журналістай вінаватымі ў паклёпе на презідэнта Рэспублікі Беларусь (арт. 367 ч. 2 Крымінальнага кодэксу РБ). Незалежныя назіральнікі лічаць, што гарадзенскія абаронцы «гонару ды годнасьці» А. Лукашэнкі перастарапіся: такі жорсткі прысуд сёньня не патрэбны нікому, і найперш самому «галоўнаму пацярпеламу», які ў сьвятле апошніх падзеяў імкнецца да таго, каб Беларусь выглядала выспаю стабільнасці ў цэнтры Еўропы. 24 чэрвеня ў залу суда зноў былі дапушчаныя толькі журналісты і дыпламаты. Большаясць тых, хто прыйшоў, каб выслушачь прысуд, засталіся на вуліцы каля ўваходу ў будынак суда. Падчас агaloшаньня выраку некалькі маладых людзей на прыступках суда разгарнулі транспарант з надпісам «Апраудаць Маркевіча і Мажэйку» і пачалі скандаваць лозунг з гэткім жа патрабаваньнем. Супрацоўнікі міліцыі паспрабавалі затрымаць удзельнікаў акцыі, але прысутнасць журналістаў не дазволіла ім гэта зрабіць. Падсудным дадзеная мажлівасць абскардзіць вырак суда на працягу дзесяці дзён. Адвакат Сяргей Цурко адразу ж падаў папярэднюю касацыйную скаргу на прысуд суда па справе журналістаў газеты «Пагоня». Выйшаўшы з залы суда, С. Цурко дастаў аркуш паперы і на капоце мышыны напісаў папярэднюю касацыйную скаргу аб tym, што ня згодны з прысудам. Аргументацыя будзе дакладзеная суду пасля таго, як адвакат азнаёміцца з пратаколам судовага паседжаньня. 24 чэрвеня касацыйная скарга была перададзеная дзяжурнаму судзьдзі Ленінскага раённага суда г. Гродна і зарэгістраваная ў канцылярыі.

10 ліпеня ўзбуджаная крымінальная справа супраць журналісткі Радыё «Свабода» Алены Панкратавай па арт. 367 КК РБ па факце распаўсюджаньня ў СМІ матэрыялу аб візіце А. Лукашэнкі ў Аўстрію ўясною 2002 году. Гэты матэрыял прагучай на Радыё «Свабода», а потым быў перадрукаваны ў газеце «Народная воля».

12 ліпеня супраць лідэра АГП Анатоля Лябедзькі заведзеная крымінальная справа: яго падазраюць у паклёпе на прэзідэнта (артыкул 367 ч. 1 КК РБ). Крымінальная справа адкрытая ў сувязі з публікацыяй у лістападзе 2001 г. артыкулу ў «Народнай волі», у якім Анатоль Лябедзька абвінаваціў урад Лукашэнкі за паставкі зброі краінам-ізгоям. Крымінальная справа заведзеная на наступны дзень пасьля вяртання лідэра АГП з берлінскай сесіі ПА АБСЕ, на якой была прынятая рэзалюцыя аб тым, што Беларусь паставляе зброю краінам, што дапамагаюць тэрарызму.

15 жніўня прысуд журналістам газеты «Пагоня» Міколу Маркевічу і Паўлу Мажэйку набыў законную сілу: гарадзенскі абласны суд не задаволіў касацыйную скаргу журналістаў і іх абаронцаў, пакінуўшы ў сіле рашэнье раённага суда. Але пры гэтым касацыйная інстанцыя вырашила выкарыстаць у адносінах да журналістаў закон аб амністыі і змененшыць ім тэрміны абмежаваньня волі на адзін год.

1 верасьня Мікола Маркевіч і Павел Мажэйка началі адбываць пакараньні ў съпецустановах адпаведна Асіповічаў і Жлобіну. З 6 верасьня Павел Мажэйка працуе чарнарабочым на прыватнай пілараме ў Жлобіне. Напачатку ён хацеў уладкавацца на працу ў мясцовую газету ці школу. Аднак начальнік Жлобінскай "хіміі" Юры Кузьміч забараніў яму гэта. Калі б Павел не знайшоў сабе працу самастойна, дык яго ўладкавалі б на працу ў прымусовым парадку ці маглі нават абвінаваціць у адхіленыні ад адбыцьця пакараньня. У жлобінскай съпецкамандатуры Павел Мажэйка – 91-ы жыхар. Жлобінская "хімія" – гэта інтэрнат блокавага тыпу. На два пакоі – прыбіральня і ўмыўальняк. Душ агульны. Ежу жыхары ўстановы гатуюць у пакоях на электраплітах. Інтэрнат належыць Жлобінскаму будаўнічаму трэсту №40, таму асужданыя павінны аплочваць трэсту каля 7 тысячачаў рублёў у месяц за пражыцьцё. Згодна з рэжымам адміністрацыі тройчы на дзень правярае наяўнасць кантынгенту: у 6. 30, 15. 00 і 22. 00. Як паведаміў дзяжурны, недалёка ад съпецустановы, дзе адбывае пакараньне Павел Мажэйка, ёсьць пошта з міжгароднім тэлефонам і Інтэрнэтам, крама, сталоўка.

11 верасьня ў судзе Першамайскага раёну г. Менску судзьдзя Уладзімір Кобышаў распачаў разгляд крымінальнай справы ў адносінах да Віктара Івашкевіча, галоўнага рэдактара незалежнай газеты «Рабочы». Ён адвінавачаны ў зьдзяйсьнену замаху на злачынства, прадугледжанага часткай 2 артыкулу 367 Крымінальнага кодэксу РБ — «Паклён у адносінах да прэзідэнта Рэспублікі Беларусь». В. Івашкевічу за «распаўсяджањне заведама ілжывых і зьневажальных звестак аб прэзідэнце, спалучаных з адвінавачаннем у зьдзяйсьнену цяжкага злачынства», пагражает турэмнае зняволеніе тэрмінам да пяці гадоў. Акрамя таго, В. Івашкевіч адвінавачаны і па частцы 2 артыкулу 368 Крымінальнага кодэксу РБ у зьдзяйсьнену публічнай абрэзы прэзідэнта. За гэта яму пагражает турэмнае зняволеніе тэрмінам да трох гадоў.

Пракуратура лічыць, што В. Івашкевіч спрабаваў абраціць і хлусьльва адвінаваціца прэзідэнта ў карупцыі, калі прыняў рашэнне надрукаваць у сваёй газэце матэрыял «Вор должен сидеть в тюрьме». У гэтым артыкуле распавядалася пра факты магчымай карупцыі ў адміністрацыі А. Лукашэнкі і пра дзяржаўны гандаль зброяй. Паводле беларускага заканадаўства, паклён зьяўляецца зьдзяйсьненым злачынствам толькі тады, калі пра яго даведаўся хаця б адзін чалавек. Але гэты нумар газеты ня быў распаўсяджаны, паколькі пракуратура па патрабаваныні цэнзара Уладзіміра Глушакова спыніла друк газеты і канфіскавала ўжо надрукованую частку накладу (39 500 асобнікаў з запланаваных 400 тысячяч) яшчэ ў друкарні.

Ніводзін асобнік газеты так і не патрапіў да чытача. Таму пракуратура і адвінаваціла В. Івашкевіча не ў паклёпе, а ў «спробе паклёпу», паколькі ягонае злачынства не зьяўляецца скончаным. Гэта першы падобны выпадак у Беларусі, калі чалавека адвінавачваюць у спробе паклёпу. Сам Віктар Івашкевіч вінаватым сябе ня лічыць. Ён кажа, што факты, пакладзеныя ў аснову матэрыялу, былі вядомыя грамадзкасці з іншых друкаваных выданьняў, паведамленіяў радыё і Інтэрнэту. Абараняе сп. Івашкевіча вядомы адвакат Тацяна Станкевіч. На пачатку паседжання суд вынес пастанову аб tym, што крымінальная справа В. Івашкевіча будзе разгледжаная на закрытым судовым паседжанні. Судзьдзя папрасіў усіх прысутных (у тым ліку і прадстаўнікоў СМІ) пакінуць залу. Людзі адмовіліся выходзіць, пасыля гэтага быў

выкліканы АМАП. Неабходна адзначыць, што рашэньне пра разъбіральніцтва крымінальной справы Віктара Івашкевіча ў закрытым судовым паседжаньні было вынесенае з парушэннем правілаў судовай вытворчасці. Паводле Крымінальна-працэсуальнага кодэксу Рэспублікі Беларусь, разъбіральніцтва крымінальной справы на закрытым судовым паседжаньні дапускаецца толькі ў інтэрэсах забесьпячэння аховы дзяржаўных сакрэтаў, а таксама па справах аб злачынствах, зьдзейсьненых асобамі, якія не дасягнулі шаснаццацігадовага ўзросту, па справах аб полавых злачынствах і іншых справах у мэтах папярэджаньня разгалошванья зьвестак пра інтымныя бакі жыцьця ўдзельнікаў альбо зьвестак, якія прыніжаюць іх годнасць, і ў выпадках, калі гэтага патрабуюць інтэрэсы забесьпячэння бяспекі пацярпелага, съведкаў альбо іншых удзельнікаў крымінальнага працэсу. Справа ж В. Івашкевіча такой не зьяўляецца.

Журналіст Валеры Шчукін на лесьвіцы быў спынены брытаголовымі маладзёнамі ў спартовых касцюмах, якія пачалі заломваць журналісту рукі і парвалі кашулю. Як высьветлілася пазней, гэта былі супрацоўнікі міліцыі. В. Шчукін напісаў скаргу на дзеянныя супрацоўнікаў міліцыі і перадаў яе ў канцылярыю суда і РУУС Першамайскага раёну.

12 верасьня ў 12. 30 ў судзе Першамайскага раёну г. Менску завяршыліся судовыя спрэчкі бакоў па крымінальной справе В. Івашкевіча. Прокурор выказаў пазіцыю дзяржаўнага адвінавачаньня: у выпадку прызнаньня галоўнага рэдактара незалежнай газеты «Рабочы» В. Івашкевіча в інаватым, прызначыць яму пакараньне — 3 гады аблежаваньня волі.

16 верасьня ў судзе Першамайскага раёну г. Менску судзьдзя Уладзімір Кобышаў адвінавачыў прысуд па крымінальной справе Віктара Івашкевіча: 2 гады аблежаваньня волі — гэтак званай «хіміі». Віктар Івашкевіч прызнаны в інаватым па абодвух пунктах адвінавачаньня — у зьдзяйсьненых спробы паклёпу ў адрес презідэнта Рэспублікі Беларусь (частка 2 артыкулу 367 Крымінальнага кодэксу РБ) і па частцы 2 артыкулу 368 Крымінальнага кодэксу РБ — зьдзяйсьненых публічнай абрарамі презідэнта. Пасъля адвінавачаньня прысуду Віктар Івашкевіч правёў на ганку суда прэс-канфэрэнцыю, на якой

адзначыў, што пакараньне ў адносінах да яго носіць цалкам палітычны харктар. Ён таксама сказаў, што прысуд будзе абскарджаны ў Менскім гарадзкім судзе.

20 верасьня журналіст Мікола Маркевіч уладкаваўся на працу ў Асіповічах. Ён працуе вахторам у прыватнай шматпрофільнай фірме «Сірыус». Праца — абавязковы элемэнт адбыцця пакараньня ва ўстановах адкрытага тыпу. Спадар Маркевіч шукаў месца амаль трэці тыдні.

25 верасьня першы сакратар амбасады ЗША ў Беларусі Тэд Контэк і трэці сакратар Ян Тэрнэр наведалі Асіповіцкую і Жлобінскую папраўчыя ўстановы адкрытага тыпу (ПУАТ), каб пабачыць умовы, у якіх утрымліваюцца Мікола Маркевіч і Павал Мажэйка, і псіхалагічны стан зняволеных журналістаў. Дыпламаты паведамілі, што амбасада ЗША будзе адсочваць інфармацыю па перасъедзі журнالісту «Пагоні» і прыкладаць усе намаганыні, каб падобныя справы ў далейшым былі немагчымыя. Перад візітам амерыканцаў міліцыянты Жлобінскай «хіміі» падфарбавалі ўваход ва ўстанову. На службовай машыне забралі П. Мажэйку з піларами за дзве гадзіны да заканчэння працы. Супрацоўнікі мясцовага Камітэту дзяржаўнай бяспекі праверылі ўсе пакоі «хіміі». . Увесь час за машынай супрацоўнікаў амбасады съледавала іншая машына, з якой кожны крок дыпламатаў здымаліся на відэакамеру.

15 кастрычніка Менскі гарадзкі суд пастанавіў пакінуць у сіле прысуд Першамайскага раённага суда галоўнаму рэдактару газеты «Рабочы» Віктару Івашкевічу. Касацыйную скаргу адваката Тацяны Станкевіч суд адхіліў. Разгляд скаргі доўжыўся ня больш за падгадзіны. На адмену выраку суда першай інстанцыі ні В. Івашкевіч, ні адвакат Т. Станкевіч не разылічвалі. Адзінае, на што спадзяваўся галоўны рэдактар «Рабочага», – гэта скарачэнне тэрміну абмежаваньня волі паводле Закону аб амністыі.

Напрыканцы кастрычніка пракуратура Цэнтральнага раёну г. Менску ўзбудзіла крымінальную справу супраць грамадзянкі Аксаны Новікавай па арт. 367 Крымінальнага кодэкса Рэспублікі

Беларусь (паклёт у адносінах да прэзідэнта РБ). Аксана Новікава была затрыманая ў Менску 17 кастрычніка за распаўсядканыне ўлётак у раёне Кастрычніцкай плошчы. У пастанове аб узбуджэнні крымінальнай справы сказана: «17 кастрычніка Аксана Новікава каля дому № 23 па праспекце Ф. Скарны зымалася распаўсядканынем улётак, якія ўтрымліваюць паклёт у адносінах да прэзідэнта Рэспублікі Беларусь, спалучаны з абвінавачаньнем у цяжкім злачынстве». Аксане Новікавай пагражае абмежаванье альбо пазбаўленье волі тэрмінам да 5 гадоў. У адносінах да А. Новікавай абраная мера стрыманьня – падліска аб нявыезьдзе. Аксане Новікавай 29 гадоў, адукацыя сярэдняя сьпецыяльная – тэхнолаг вырабаў скуры, працавала прыватным прадпрымальнікам, пэўны час жыла ў Парыжы, дзе нарадзіла дачку. Пасля вярнулася на Радзіму – у Менск. . .

16 сінегляд рэдактар газеты «Рабочы» Віктар Івашкевіч выправіўся ў Баранавічы адбываць пакараньне, а 18 сінегляд ўладкаваўся на працу кур'ерам у недзяржаўнай Баранавіцкай газеце «Інтэкс-пресс». Начальства съпецкамендатуры, пры якой адбывае сваё пакараньне В. Івашкевіч, ня мае нічога супраць і ставіцца да яго «афіцыйна-добразычліва».

26 сінегляд Мікола Маркевіч а 16-й гадзіне быў зьмешчаны на лячэнье ў 2-ю гарадзенскую бальніцу. Ён знаходзіцца ў кардыялагічным аддзяленні, у яго высокі ціск. З 23 сінегляд яго адпусццілі з Асіповіцкай съпецкамендатуры дахаты ў Гародню. 26 сінегляд а 22-й гадзіне галоўны рэдактар «Пагоні» павінен быў прыбыць назад у Асіповічы — да месца адбывааньня пакараньня. Аднак ён адчуў сябе вельмі кепска і мусіў зъвярнуцца па медыцынскую дапамогу.

2. ПАЛІТЫЧНА МАТЫВАВАНЫЯ КРЫМІНАЛЬНЫЯ СПРАВЫ

На пачатку году пачалася новая хвала ярыштаў кіраунікоў буйнейшых прадпрыемстваў краіны, самымі гучнымі з якіх былі – затрыманьне 8 студзеня ў Оршы «пры спробе пакінуць краіну» дырэктара Менскага трактарнага завodu Міхаіла Лявонава, а таксама ярышты дырэктара Гомельскага радыёзаводу Анатоля Кірыкава і дырэктара Задняпроўскага рынку ў Магілёве Анатоля Пратасені. Супраць дырэктараў буйнейшых прадпрыемстваў узбуджаюцца крымінальныя справы па артыкулах за нядбайнасць і за злouжыванье службовымі паўнамоцтвамі, якія нанеслы шкоду ў буйных памерах. Дырэктары рынкаў абвінавачваюцца ў тым, што бралі хабар на працоўных месцах. . . Паказальным зьяўляецца абвінавачанье ў дачыненьні да Міхаіла Лявонава. Яму інкрымінуецца ўдзел у злачынствах, прадугледжаных артыкууламі 166 (ч. 2) і 168 КК РБ – злouжыванье службовым становішчам, якое мела цяжкія наступствы, а таксама нядбайнасць, якая нанесла шкоду ў асабліва буйных памерах. Дарэчы, імя М. Лявонава гучала сярод патэнцыйных кандыдатаў у прэзідэнты Беларусі, але ён не адважыўся вылучыцца сваю кандыдатуру. Новыя ярышты кіраунікоў прадпрыемстваў – працяг кампаніі, распачатай А. Лукашэнкам адразу пасьля прэзідэнцкіх выбараў затрыманьнем кандыдата ў прэзідэнты, дырэктара Менскага завodu халадзільнікаў Леаніда Калугіна. Нагадаем, што тады А. Лукашэнка заявіў, што за кратамі апыненца пятнаццаць «дырэктараў». Як бачым, «план» пасьпяхова выконваецца.

2 студзеня завочна асуджаныя чатыры ўдзельнікі Маршу Свабоды 17 кастрычніка 1999 году. Герман Сушкевіч, Глеб Догіль, Андрэй Валабуеў, Антон Лазараў пакараныя штрафамі ў 50 мінімальных заробкаў за хуліганства. Менскі гарадзкі суд правёў слуханье без удзелу абвінавачаных, якія цяпер знаходзяцца на тэрыторыі Польшчы, дзе атрымалі статус палітычных уцекачоў.

25 студзеня на выніковай калегіі МУС міністр унутраных справаў Беларусі Уладзімір Навумаў паведаміў, што ў 2001 годзе ў Беларусі да крымінальнай адказнасці былі прыцягнутыя каля 400 кіраунікоў прадпрыемстваў і

арганізацыяў. Вынікі працы МУС у гэтым кірунку, паводле словаў міністра, «абнадзейваючыя».

25 студзеня былому дырэктару Менскага заводу халадзільнікаў «Атлант» Леаніду Калугіну працягнутае да 4 месяцаў утрыманье пад вартай. Л. Калугін па-ранейшаму ўтрымліваецца ў Рэспубліканскай псіхіятратычнай клінічнай бальніцы «Навінкі». Абвінавачанье Л. Калугіну было прад'яўленае па трох артыкулах: злойзвянне службовым становішчам, нядбайнасць і атрыманье хабару.

11 лютага каля паўсотні чалавек сталі ў жывы ланцуг пад съценамі Менскай калоніі УЖ 15/1 на вуліцы Кальварыйскай. У гэты дзень споўнілася роўна чатыры гады з таго часу, як па сфабрыкаваным абвінавачаньні быў кінуты за краты дэпутат Вярхоўнага Савету 13-га склікання, бізнесовец Андрэй Клімаў. Каля съценаў турмы сабраліся сваякі, сябры і калегі Андрэя Клімава па працы ў Вярхоўным Савеце і проста беларускія грамадзяне, якім неабыякавы лёс рэпрэсаваных суайчыннікаў. Шматлікія супрацоўнікі міліцыі ў форме і ў цывільным фіксавалі ўсё на відэастужку.

У лютым адвакат Сяргей Цурко ад імя прафесара Юрыя Бандажэўскага, былога рэктара Гомельскага медінстытуту, які ў 2001 годзе быў асуджаны Вярхоўным судом Рэспублікі Беларусь да 8 гадоў пазбаўлення волі, за быццам бы атрыманье хабару і цяпер працягвае адбываць тэрмін зняволенія ў калоніі ўзмоцненага рэжыму УЖ 15/1 у Менску, падрыхтаваў скаргу ў Камітэт па правах чалавека ААН у Жэневе. С. Цурко атрымаў з Жэневы пацьверджданье, што скарга прызнаная прымальнай і прынятая для разгляду.

12 сакавіка судзьдзя Ленінскага раёну г. Менску Сяргей Хрыпач вынес прысуд сыну экс-прем'ер-міністра беларускага ўраду Аляксандру Чыгіру – 7 гадоў пазбаўлення волі з канфіскацыяй маёмасці і ўтрыманьнем у калоніі строгага рэжыму. Яшчэ два чалавекі – Антон Яшын, хворы на сухоты, набытыя ў часе знаходжанья ў съледчым ізаляторы, і Зыміцер Юцкевіч атрымалі адпаведна 7 з паловай і 11 з паловай гадоў

зъняволенъня: Яшын – у калоніі строгага рэжыму, Юцкевіч – узмоцненага. . . Аляксандру Чыгіру, малодшаму сыну былога кіраўніка беларускага ўраду Міхаіла Чыгіра, съледзтва інкрымінавала продаж запчастак скрадзеных аўтамабіляў.

Разам з Аляксандрам па справе праходзілі Антон Яшын і Зыміцер Юцкевіч. Апошнія абодва раней прыцягваліся да крымінальнай адказнасці. Яны на папярэдніх судах прызнавалі сваю віну. Гэтым разам і Юцкевіч, і Яшын апошнім словам заявілі пра сваю невінаватасць. Ранейшыя гэтак званыя прызнанні, як адзначылі падсудныя, у іх выбівалі съледчыя. Прысуд выклікаў шок ва ўсіх прысутных на апошнім паседжаньні. У часе разгляду справы ў судзе абаронцамі падсудных усе довады так званых «пацярпелых» літаральна развяліліся. З трох эпізодаў, інкрымінаваных съледствам, пацьверджана не знаходзіў толькі адзін: калі Антон Яшын здагадваўся, што набыў і потым перапрадаваў магчыма скрадзены «Форд». Прыйшым ён не падзяліўся сваімі падазрэннямі ні з Чыгіром, ні з Юцкевічам. Тым ня менш, судзьдзя папросту выканаў просьбу дзяржаўнага адвінаваўцы – Слука. . . Бацька асуджанага, былы кіраўнік ураду Міхаіл Чыгір на сто адсоткаў упэйнены, што прысуд ягонаму сыну зьяўляецца «адкрытай палітычнай замовай, фарсам і помстаю ўладаў за актыўную жыццёвую і палітычную пазіцыю». Маці Аляксандра Чыгіра Юлія Станіславаўна на судовым працэсе выступала ў якасці абаронцы сына. Але, паводле ейных словаў, анікія довады абароны пры вынісенні прысуду ў разылік прынятыя не былі. Юлія Чыгір сама, як і муж, падпала пад крымінальны перасълед у часе судовага працэсу над Міхаілам Чыгіром.

13 сакавіка Юлія Чыгір – маці асуджанага на 7 гадоў зъняволенъня Аляксандра Чыгіра – і адвакат Аляксандра Пыльчанка падалі скаргу ў Гарадзкі суд Менску, у якой патрабуюць адмяніць жорсткі прысуд. Яны лічаць крымінальны перасълед А. Чыгіра помстай за палітычную дзейнасць бацькі – былога прэм'ер-міністра Рэспублікі Беларусь.

25 сакавіка а палове на дзевятаую раніцу з папраўчай працоўнай установы УЖ15/1, у народзе больш вядомай як турма па вуліцы Кальварыйскай, быў вызвалены дэпутат Вярхоўнага Савету 13-га склікання Андрэй Клімаў. Рашэнье

пра ягонае в вызваленъне прыняла виязная калегія Цэнтральнага суда Менску. Асуджаны тро гады таму да шасьці гадоў пазбайленъня волі, Андрэй Клімаў адседзеў дзьве траціны адмеранага тэрміну — і па беларускім заканадаўстве здабыў права на датэрміновае вызваленъне. Сімвалічна, што на волю Андрэй Клімаў выйшаў менавіта ў Дзень Волі.

21 траўня адбылося чаргове паседжанье суда па крымінальнай справе супраць былога прэм'ер-міністра Беларусі Міхаіла Чыгіра. Экс-прем'еру інкрымінуюць службовую нядбайнасць, няпоўную выплату падаходнага падатку з заробку, наўмыснае ўтойванье прыбыткаў і ўхіленъне ад выплаты падаткаў падчас ягонай працы кіраўніком прадстаўніцтва нямецкай фірмы «Гея» ў Маскве. Слуханьні распачаліся ў Фрунзенскім раённым судзе Менску каля двух тыдняў таму. М. Чыгіру інкрымінеца быццам бы наўмыснае ўтойванье ад падатковых органаў Беларусі прыбытку памерам 66 тысячаў даляраў. Міхаіл Чыгір заяўляе суду, што ў часе працы ў нямецкай кампаніі «Гея» ён ня жыў у Беларусі, а таму ня мусіў плаціць тут ніякіх падаткаў, і спасылаецца на нормы дзейнага тады закону «Аб падаходным падатку з грамадзянаў». Паводле гэтага закону, грамадзянін не павінен плаціць падаткаў, калі ён не знаходзіўся на тэрыторыі Беларусі больш за 183 дні ў годзе. Адвакат М. Чыгіра Аляксандар Пыльчанка лічыць, што абвінавачанье не грунтуеца на патрабаваньнях закону, а таму прысуд павінен быць апраўдаўчы.

30 траўня экс-дырэктар аб'яднанья «Атлант» Леанід Калугін вызвалены з-пад варты ў сувязі са зъменаю меры стрыманьня. Съледзтва па справе Л. Калугіна завершанае, абвінавачаны і ягоная абарона азнаёміліся з матэрыяламі справы, якую перадалі з Камітэту фінансавых рассьсьледваньняў у прокуратуру для рашэння пытаньня пра перадачу справы ў суд.

10 чэрвеня дакладчык Парламенцкай Асамблі Рады Еўропы (ПАРЕ) па Беларусі нямецкі дэпутат Вольфганг Бэрэндт і кіраўнік фракцыі сацыялістаў ПАРЕ Тэры Дэйвіс наведалі ў менскай турме палітзняволенага — былога рэктара Гомельскага медінстытуту Юрый Бандажэўскага. Вольфганг

Бэрэндт адзначыў, што, на ягоную думку, умовы ўтрыманьня Ю. Бандажэўскага ў сувязі з падрыхтоўкай адміністрацыі турмы да гэтага візіту палепшыліся. . .

19 чэрвеня Міжнародная ліга правоў чалавека з'явілася да Аляксандра Лукашэнкі ў сувязі з тым, што Андрэю Клімаву ня выдалі выязной візы. З гэтай прычыны ён ня зможа прыняць удзел у Парламенцкай сесіі АБСЕ, якая пройдзе ў Берліне. Андрэй Клімай адседзеў у турме чатыры гады.

23 ліпеня да трох гадоў пазбаўлення волі з адтэрміноўкай на 2 гады і канфіскацыяй маёмасці асуджаны былы прэм'ер-міністр Міхаіл Чыгір. Каля чатырох гадзінай судзьдзя Фрунзенскага раённага суда г. Менску Н. Варэнчык зачытвала прысуд у перапоўненай зале. Міхаіла Чыгіра абвінавачвалі ў тым, што ў час кіраваньня ім «Белаграпрамбанкам» ён, выдаўшы крэдыт памерам у 1 мільён даляраў на закуп ліфтоў, праявіў «нядбайнасць» (арт. 427 КК РБ). Суд спыніў гэтую справу «за тэрмінам даўніны», бо падзеі адбываліся ў 1994 годзе. У зыску па крымінальнай справе «Белаграпрамбанку» адмовілі, і цяпер кіраўніцтва банку можа ініцыяваць грамадзянскі зыск. Яшчэ адно абвінучаньне – утойванье – Міхаілам Чыгіром падаткаў на суму 8. 357. 000 рублёў (арт. 160 КК РБ) у 1998-99 гадах. У гэты час Чыгір працаваў у расійскім прадстаўніцтве нямецкай фірмы «Gea AGD». Судзьдзя прыняла рашэньне, што ў гэтай справе Міхаіл Чыгір вінаваты, і асудзіла яго да 3 гадоў пазбаўлення волі з адтэрміноўкай на 2 гады і канфіскацыяй маёмасці. М. Чыгір таксама пазбаўлены магчымасці займаць кіраўнічыя пасады на працягу 5 гадоў. Пастановай суда ён абавязаны ўнесці ў бюджэт 8. 357. 000 рублёў, а таксама заплаціць дзяржпадатак памерам 403 тысячи рублёў. Адвакат Міхаіла Чыгіра Аляксандар Пыльчанка заявіў, што на рашэньне суда ён разам са сваім кліентам пададуць касацыйную скаргу ў суд найвышэйшай інстанцыі. Адвакат таксама нагадаў, што ў 1999 годзе Міхаіл Чыгір адседзеў 8 месяцаў у съледчым ізолятары і таму хаваць падаткі фізічна ня мог. Адвакат з'явіўся ў суд на тое, што суд цалкам задаволіў патрабаваньне прокурора. Сам Міхаіл Чыгір назваў прысуд «асабістай помстай Аляксандра Лукашэнкі». «Судзьдзя толькі зачытала прысуд. Пісаўся ж ён у Адміністрацыі презідэнта», –

лічыць Чыгір. Ён мяркуе, што яго пазбавілі магчымасьці пяць гадоў займаць кіраўнічыя пасады з тым разлікам, каб ён ня здолеў узяць удзел у наступных прэзідэнцкіх выбарах. На працэсе прысутнічалі прадстаўнікі амбасады Францыі, Кансультатыўна-назіральнай місіі АБСЕ, а таксама амбасадар ЗША ў Беларусі Майкл Козак. . . Міхаіл Чыгір, які кіраваў кабінетам міністраў РБ з 1994 па 1996 год, быў затрыманы ў сакавіку 1999 году пасьля таго, як ён пачаў адкрыта падтрымліваць дэмакратычныя сілы. Ён адседзеў у съледчым ізалятары 8 месяцаў, і ў 2000 годзе гарадзкі суд Менску асудзіў яго на 3 гады пазбаўлення волі ўмоўна. Аднак Вярхоўны суд адмяніў гэтае рашэнне і цалкам апраўдаў сп. Чыгіра. Пасьля гэтага зьявілася справа, па якой Міхаіл Чыгір зноў быў асуджаны да трох гадоў пазбаўлення волі.

24 ліпеня Ігар Аксёнчык, адвакат, які быў у судзе прадстаўніком маці Дз. Завадзкага, быў выкліканы ў праクтуру Ленінскага раёну г. Менску. Там яму было прад'яўленае абвінавачанье па артыкуле 188 Крымінальнага кодэкса, ч. 2 – «паклён у дачыненіі да службовай асобы, спалучаны з абвінавачаннем у зьдзяйсьненні цяжкага злачынства». Съледчыя вядуць гаворку пра паклён на Генеральнага праクтора Віктора Шэймана. Верагодна, што прад'яўленьне абвінавачанья адвакату ў сувязі з ягонымі заявамі ў прэсе выклікала патрабаваньнем Лукашэнкі прыцягнуць да адказнасці «на поўную катушку» тых, хто «дыскрэдытае дзяржаўную ўладу». Сам адвакат Аксёнчык лічыць, што ягоны перасльед быў санкцыянаваны найвышэйшымі службовыми асобамі краіны. Сваю віну ён цалкам адмаўляе. І. Аксёнчыку пагражае да двух гадоў пазбаўлення волі.

8 кастрычніка ў судзе Ленінскага раёну г. Менску пачаўся судовы працэс па крымінальнай справе ў адносінах да адваката Ігара Аксёнчыка. У судзе Ігар Аксёнчык заявіў хадайніцтва пра выклік у якасці сведкі Вольгі Завадзкай. Судзьдзя Валянціна Крывая не задаволіла хадайніцтва ў сувязі з тым, што В. Завадская давала падпіску пра неразгaloшванье матэрыялаў съледztва.

12 кастрычніка судзьдзя Валянціна Крывая вынесла прысуд па справе Ігара Аксёнчыка: адвакат асуджаны на паўтары гады пазбаўлення волі з двухгадовай адтэрміноўкай. Працэс быў закрытым, і ўпершыню ў сучаснай гісторыі Беларусі паводле крымінальнага артыкулу быў асуджаны адвакат за слова, сказаныя падчас судовага працэсу. Галоўная інтрыга працэсу заключалася ў асобе, якую суд прызнаў пацярпелай – Генеральнага прокурора РБ Віктара Шэймана, пра якога Аксёнчык сказаў, што ён нібыта асноўны падозраны ў справах зынкльых. З прысуду вынікае, што гэтыя падазрэнні адваката зьяўляюцца паклёпам на Генеральнага прокурора, за што адвакату і давядзеца несьці крымінальную адказнасць. Ігар Аксёнчык, аднак, лічыць сябе невінаватым і заяўляе, што дзейнічаў у адпаведнасці з законам і службовымі абязязкамі.

1 лістапада Менскі гарадзкі суд у касацыйнай вытворчасці разгледзеў скаргу былога прэм'ер-міністра Беларусі Міхала Чыгіра, які 23 ліпеня быў прызнаны вінаватым ва ўтойванні падаткаў і нядбайнасці. Як і чакала абарона падсуднага, яго скарга незадаволеная, а вырак суда Фрунзенскага раёну сталіцы Беларусі пакінуты бяз зъменаў. У выніку з 1 лістапада афіцыйна ўступіў у сілу прысуд, згодна з якім былы кіраўнік беларускага ўраду на працягу 5 гадоў ня здолее балатавацца нават у дэпутаты мясцовага Савету, ня кажучы ўжо пра ўдзел у парламенцкіх і презідэнцкіх выбарах. Рашэнне суда ня стала нечаканасцю для Міхаіла Чыгіра. Ён і раней казаў, што свае надзеі на апраўданье ўскладае выключна на Вярхоўны суд, на які ня так і проста націснуць, і які адзіны ў Беларусі яшчэ можа праявіць хоць нейкую незалежнасць ад уладаў.

У сънежні жонка сусьеветна вядомага радыёлага Юрый Бандажэўскага Галіна Бандажэўская перад паездкай у Парыж на Сустрэчу, арганізаваную Міжнароднай амністыяй дзеля прыцягнення сусьеветнай увагі да асобы зняволенага прафесара, расказала ў ГА «Праваабарончы цэнтр «Вясна» пра ситуацыю, у якой знаходзіцца зараз яе муж: «Бытавыя ўмовы ўтрыманья палепшыліся, але ягонае самаадчуванье пагоршылася. Асабліва гэта тычыцца псіхалагічнага стану. У калоніі яму займацца навукай нельга. Ён у абсолютнай ізоляцыі. Яго гняце ня так сама няволя, як адсутнасць сувязі з

навуковым съветам. Ён гаворыць: «Я ня вedaю, ці здолею я тут пратрымацца, бо адчуваю ў галаве вакуум самы сапраўдны». Нам дазваляюць перадаваць яму раз на чатыры месяцы адну прадуктовую перадачу на 30 кілаграмаў. А ў мужа язва. І ад той ежы, якую даюць у калоніі, пачынаюцца болі, слабасцьць... Я хацела, каб людзі даведаліся, як на сёньняшні дзень складаецца сітуацыя з вывучэннем наступстваў чарнобыльскай катастрофы. У 1998 годзе прафесар Бандажэўскі напісаў Аляксандру Лукашэнку ліст, каб паведаміць, што ў Гомельскай області склалася сітуацыя, якая пагражае здарою людзей. Асаблівая небясьпека – для дзяцей і цяжарных жанчын. У сваім лісьце да презідэнта РБ прафесар Бандажэўскі падкрэсліваў актуальнасць навуковых распрацовак, якія тычацца ўзьдзеяньня малых дозаў радыяцыі на арганізм чалавека. Юры Бандажэўскі імкнуўся падрыхтаваць маладых съпецыялістаў-радыёпатолагаў, якія маглі б займацца навуковымі дасьледаваньнямі... Аднак у 1999 годзе ён быў арыштаваны... .

Дзеля таго, каб прыйсьці да высновы, што цэзій усё ж параждае сэрца, Бандажэўскі карыстаўся трывалым асноўнымі крыніцамі – клінічным матэрыялам, дадзенымі, атрыманымі падчас ускрыцця памерлых і дадзенымі эксперыменталаў (лабараторных пацукоў кармілі забруджаным радыёнуклідамі зернем). І толькі калі ўсё ў комплексе пацьвердзілася, ён зрабіў высновы пра ўплыў малых дозаў радыяцыі на арганізм чалавека. Прафесар Бандажэўскі 9 гадоў жыцьця прысьвяціў вывучэнню гэтай праблемы... .

Самае дзіўнае, усе разумеюць, што Бандажэўскі сядзіць не за хабар. Гэта разумеюць нават у кірауніцтве, у парламенце, у адміністрацыі калоніі, але усе кажуць адно: «Што мы можам зрабіць? Такі прысуд Вярхоўнага суда». Атрымліваеца, што мы ўсё разумеем і губім чалавека і навукоўцу... Я ўжо ня вedaю, да каго звязацца, каго прасіць. Самае першае пытаньне, якое муж задае пры кожным спатканні: «За што я пакутую? За што?» Ён пачынае ўпадаць у дэпрэсію, гаворыць, што больш ня будзе займацца чарнобыльскай праблемай. Але жыць без навукі ён ня можа... Праходзіць нейкі час, і ён пачынае мне казаць: «Пакажы, якія дадзеныя ты атрымала?» Але я адчуваю,

што яму вельмі цяжка. Ведаю, што зараз на яго аказваюць психалагічны ціск, патрабуюць, каб ён прызнаў віну – сваёй рукой напісаў, што прызнае – браў хабар, і просіць памілаваць.. Але ён на гэта не пагаджаецца».

Грамадзкія арганізацыі, якія аб'ядноўваюць навукоўцаў Еўропы і Амерыкі, неаднаразов а звярталіся да прэзідэнта Беларусі Аляксандра Лукашэнкі з патрабаваннямі амніставаць прафесара Юрыйя Бандажэўскага. Але адказу на іх звароты няма.

3. ПРАБЛЕМА ЗЬНІКНЕНЬНЯ ГРАМАДЗКІХ І ПАЛІТЫЧНЫХ ДЗЕЯЧОЎ У БЕЛАРУСІ. АДСТОЙВАНЬНЕ ПРАВА ГРАМАДЗТВА НА ПРАЎДЗІВУЮ ІНФАРМАЦЫЮ ПРА ЗЬНІКЛЫХ

4 студзеня, у дзень нараджэнья былога міністра ўнутраных спраў Беларусі генерала Юрыя Захаранкі, акты вісты моладзевага руху супраців «Зубр» і Аб'яднанай грамадзянскай партыі правялі акцыю пратэсту. Прайшло ўжо больш за два гады з часу зьнікнення актыўнага дзеяча апазіцыі, але ўлады так і не прынялі ніякіх мераў па высьвятленьні ягонага лёсу. Пікет адбыўся на скрыжаваньні менскіх вуліцаў Магілёўскай і Прыгожай, дзе 7 траўня 1999 году і прапаў Юры Захаранка. У акцыі ўзялі ўдзел каля сарака актыўістаў «Зубра» і АГП, а таксама сябры і суседзі Ю. Захаранкі, які зьнік паблізу ад месца жыхарства.

17 студзеня прэзідэнт Рэспублікі Польшча Аляксандар Квасьнеўскі падчас сваёй сустэрэчы з прэзідэнтам Расіі Уладзімірам Пуціным перадаў расійскаму прэзідэнту ліст беларускіх жанчын – жонак апазіцыйных Лукашэнку палітыкаў, родныя якіх прапалі бяз вестак. На прэс-канферэнцыі А. Квасьнеўскі сказаў, што ён спадзяеца, што Пуцін, карыстаючыся сваімі магчымасцямі, «высьвятліць гэтае пытањне». А. Квасьнеўскі пацвердзіў, што падчас гутаркі закраналася тэма Беларусі і стаўленьня да беларускай апазіцыі. Па ягоных словам, з гэтым пытањнем звязаны «вялікі неспакой» расійскага прэзідэнта. «Беларусь, вядома ж, застаецца важным партнёрам, але прэзідэнт усъведамляе, што прэзідэнт Лукашэнка – гэта вельмі цяжкі партнёр», — патлумачыў Квасьнеўскі.

28 студзеня на закрытым судовым працэсе было працягнутае дасьледаванье эпізодаў выкраданьня аператара расійскага тэлеканалу ОРТ Дзьмітрыя Завадзкага, якое адбылося 7 ліпеня 2000 году. Па справе группы былога афіцэра сьпецпадраздзялення МУС «Алмаз» Валерыя Ігнатовіча былі дапытаныя важныя сవедкі. У прыватнасці, дапытаны адзін з бліzkіх сваякоў абвінавачанага па гэтай справе Максіма Маліка, які быў дастаўлены ў суд нечакана – «прыводам», проста з

Баранавічаў (Берасьцейская вобласць), дзе жыве. Верагодна, разылік быў на тое, што сваяк ня зможа скаардынаваць свае паказаныні з паказанынямі іншых дапытаных на працэсе.

Паводле словаў съведкі, вечарам 6 ліпеня 2000 году ён размаўляў з Максімам Малікам па тэлефоне, і той сказаў яму, што съплюшаецца, бо тэрмінова выязджае ў Менск, каб ужо 7 ліпеня выехаць за межы Беларусі. Такім чынам, пад сумнеў пастаўленае алібі Маліка, бо раней іншыя ягоныя сваякі съцвярджалі, што ён правёў ночь з 6 на 7 ліпеня дома, у Барысаве. Апрача таго, паводле словаў сваяка, Максім Малік летам 2000 году казаў яму, што рыхтуеецца перайсьці з «Алмазу» ў службу бяспекі прэзідэнта. Раней на судзе былі абвешчаныя пісьмовыя паказаныні колішняга сябра Ігнатовіча — былога супрацоўніка атраду міліцыі асаблівага прызначэння Антона Кабзара. У іх падрабязна расказваецца пра злачынствы, нібыта ўчыненыя Ігнатовічам, а таксама пра яго планы. У прыватнасьці, пра сумесную паездку з Ігнатовічам і нейкім Аляксандрам Лявоненкам, у той час супрацоўнікам службы бяспекі прэзідэнта, у расійскі горад Бранск. (Пазней Лявоненка быў звольнены з СБП, і цяперашнім часам ён службыць у «Алмазе».) У Бранску яны вымагалі буйную суму ў далалях у расійскага бізнесмена.

11 лютага стала вядома, што вось ужо 19 дзён ні сям'я, ні сябры ня бачылі 24-гадовага жыхара г. Віцебску Юрася Корбана — старшыню Цэнтру моладзевых ініцыятываў "Контур", намесьніка старшыні Віцебскай абласной суполкі партыі БНФ. Юрась зьнік у ночь з 19 на 20 студзеня. Зьбіраючыся дахаты, ён патэлефанаваў маці і паведаміў, што хутка будзе. Але дамоў ён не прыйшоў ні ў той вечар, ні назаўтра. Праз колькі дзён ён зноў патэлефанаваў маці і сябрам і нейкім дзіўным голасам сказаў, што з ім усё добра, і ён неўзабаве зьявіцца. Але вось ужо больш за тыдзень ад яго не было ніякіх звестак. Маці Юрася падала заяву аб вышуку ў міліцыю.

13 лютага старшыня «Праваабарончага цэнтра «Вясна» Алесь Бяляцкі на прэс-канферэнцыі, якая адбылася з нагоды зьнікнення лідэра віцебскага Цэнтру моладзевых ініцыятываў «Контур» Юрася Корбана, заявіў наступнае: «Контур» даволі актыўна праводзіў непалітычную выбарчу кампанію.

Арганізоўваў незалежнае назіранье ў Віцебску. І, безумоўна, мы павінны патрабаваць больш актыўных дзеяньняў міліцыі. Бо ў сітуацыі, калі маці Юрася даволі даўно з’явілася ў праваахоўныя органы, з іхняга боку мы ня бачым ніякіх планамерных дзеяньняў па пошуку ці працаўцы веरсіяў зынкнення Юрася». Ён таксама выказаў меркаванье, што да справы пошуку Юрася мусіць далучыцца менская міліцыя і Камітэт фінансавых рассьледваньняў. Супрацоўнікі гэтай установы нядаўна заявілі крымінальную справу супраць ЦМІ, які ўзначальваў Ю. Корбан, і абвінавачвалі яго ў фінансавай падtrzymцы недзяржаўных арганізацый Віцебшчыны.

13 лютага пракурор Хведар Шэдаў заявіў, што віна Ігнатовіча і ягонай групоўкі была ў судзе цалкам даказаная. Ён таксама назваў даказанымі эпізоды пра выкраданье аператара ОРТ Дзымітрыя Завадзкага і грамадзяніна Котава з Мар’інай Горкі, забойства сем’і Агаевых і Насібавых у Менску, забойства грамадзяніна Ясько ў Барысаве і іншыя злачынствы, у тым ліку крадзяжы і бандытызм. Спасылаючыся на 139-ы артыкул Крымінальнага кодэкса, пракурор прасіў суд прызначыць Валерью Ігнатовічу, Максіму Маліку, Сяргею Савушкіну і Аляксею Гузу вышэйшую меру – съмяротнае пакаранье. Адвакат Сяргей Цурко, які прадстаўляе інтэрэсы жонкі зынклага Дзымітрыя Завадзкага Святланы, у сваім выступе не падтримаў меркаванье пракурора наконт віны Ігнатовіча і ягонага сябра Маліка ў выкраданні Дз. Завадзкага. Сяргей Цурко лічыць іх віну недаказанай і настойвае на падаўжэнні съледчых дзеяньняў з абвіначанымі ды пошукаў Завадзкага. Зрабіў заяву для журналістаў і абаронца інтэрсаў маці Завадзкага Ігар Аксёнчык. Ён выказаўся вельмі рашуча адносна кіраўніцтва працуратуры і ўсёй краіны. Кіраўніка працуратуры Віктара Шэймана адвакат Аксёнчык назваў «галоўным падазроным» у справе Завадзкага, а пра Аляксандра Лукашэнку сказаў, што той нібыта спыніў рассьледаванье гэтай справы. Аксёнчык перакананы ў віне Ігнатовіча і ягоных саўдзельнікаў, але лічыць, што не названыя тыя, хто замовіў злачынства, якое яны зрабілі. Адвакат ня мае сумнёў, што рана ці позна гэтыя «заказчыкі» будуть названыя. Працура Беларусі адзягавала рэзкай заявай на слова І. Аксёнчыка. Прэс-сакратар рэспубліканскай працуратуры Аляксей Таранаў назваў

ягоныя выказваньні «паклёніцкім» і сказаў, што «рэакцыя на іх будзе жорсткай, але выключна ў адпаведнасці з законам».

14 сакавіка Менскі абласны суд вынес прысуд па справе так званай «банды Ігнатовіча», якая абвінавачвалася ў зьдзяйсьненні сямі злачынстваў, у тым ліку – у выкраданьні ў ліпені 2000 году аператара ОРТ Дзьмітрыя Завадзкага. Менавіта гэты эпізод абвінавачанья выклікаў вялікую ўвагу грамадзкасці да справы як у Беларусі, так і за межамі. У выкраданьні Дзьмітрыя Завадзкага абвінавачваліся і атрымалі пакаранье – пажыцьцёвяя зняв оленыні – былыя байцы съпецпадразьдзялення «Алмаз» Валеры Ігнатовіч і Максім Малік. Суд прызнаў іх віну даказанай, аднак родныя Завадзкага – ягоная маці і жонка – выказалі сумнёў у тым, што менавіта гэтыя людзі ў інаватыя ў зынкненні Дзьмітрыя, а вынікі суда разглядаюць як спробу адрапартаваць, што спрэядліў асьцьць перамагла і злачынцы пакараныя. Сумняваецца ў дачыненні Ігнатовіча і Маліка да выкраданьня аператара ОРТ і адвакат Сяргей Цурко, які падчас судовага працэсу прадстаўляў інтарэсы жонкі Дзьмітрыя Завадзкага Святланы. Гэты сумнёў ён выказаў падчас свайго выступу ў судзе, съцвярджаючы: «У мяне па кожным прад'яўленым доказе абвінавачанья няма выразнай яснасці ў інаватыя ігнатовіча і Маліка. Літаральна па кожным факце сумневы, і гэтыя сумневы грунтуюцца на столькі на парушэннях (Крымінальна-працэсуальнага кодэкса РБ – рэд.), але ў асноўным на даволі супяречлівых ды блытаных паказаньнях съведкаў як падчас съледства, так і ў судзе... Як мне здаецца, засталося нявырашаным галоўнае пытанье для маёй даверніцы Святланы Завадзкай – што адбылося з яе мужам, бацькам іх сына, дзе ён зараз? Мяркую, што ўвесь ход судовага працэсу ня змог знайсці адказу на дадзеное пытанье. Прыняць версію абвінавачанья не могу, лічу яе не дастаткова пераканаўчай у фактах, што маюцца». Такія высновы адвакат робіць паводле аналізу фактаў па выкраданьні Дз. Завадзкага, выкладзеных падчас судовага разъбіральніцтва. Адразу ж спр. Цурко адзначае, што ён ня меў магчымасці рабіць аналіз усіх фактавых справе, паколькі быў пазбаўлены, і на ягоную думку, незаконна, магчымасці прымаць удзел у даследваньні матэрыялаў справы з закрытых тамоў з-за адсутнасці допуску да дзяржаўной таямніцы.

25 сакавіка Вольга Завадзкая – маці аператара ОРТ Дзьмітрыя Завадзкага, яго жонка Святлана Завадзкая і прадстаўнік Святланы Завадзкай Сяргей Цурко падалі скаргу ў Вярхоўны суд на прысуд Менскага абласнога суда па справе аб зынікнені Дзьмітрыя Завадзкага. Адвакат Сяргей Цурко гаворыць: «У прысудзе Менскага абласнога суда нас не задаволіла тое, што пры супярэчлівасці і недастатковасці доказаў у выкраданьні Завадзкага прызналі вінаватымі Ігнатовіча і Маліка. А тыя доказы, якія пакладзеныя ў аснову прысуду, здабытыя з вельмі вялікім парушэннемі. Засталося вялікае пытаньне – яны ці не яны вінаватыя ў зынікнені Дзьмітрыя Завадзкага. Мы патрабуем закрыцца крымінальнай справы па эпізодзе, звязаным з Завадзкім, у адносінах да Ігнатовіча і Маліка з-за недаказанасці. Калі гэта адбудзецца, то будзе працягнутае расесьледванье, Дз. Завадзкага будуць інтэнсіўна шукаць. Бо недастаткова ведаць, што Завадзкага выкрай, трэба ведаць, што з ім адбылося далей. На дадзены момант мы ня ведаем адказу на асноўнае пытаньне – дзе Дзьмітрыя Завадзкі?».

7 траўня, у трэцюю гадавіну зынікнення былога міністра ўнутраных спраў РБ генерала Юрыйя Захаранкі, у цэнтры Менску адбылася акцыя «Ланцуг неабыякавых людзей». У ёй узялі ўдзел дзясяткі мінчукоў. Удзельнікі акцыі трымалі ў руках партрэты зынікльых за гэтую гады Віктора Ганчара, Анатоля Красоўскага, Дзьмітрыя Завадзкага, памерлага пры навысьветленых абставінах Генадзя Карпенкі і, вядома ж, – Юрыйя Захаранкі. У шэрагах людзей, якія прыйшлі выказаць свой пратэст бязьдзеянню ўладаў у пошуках злачынцаў, былі вядомыя палітыкі, журналісты, правабаронцы: Аляксандр Дабравольскі, Юрый Хадыка, Міхаіл Чыгір, Валеры Шчукін і інш.

7 траўня акцыя «Ланцуг неабыякавых людзей» прайшла і ў іншых гарадах Беларусі:

У Гомелі ў скверы Грамыкі пры распаўсюджаньні праваабарончага бюлетэню «Права на волю» быў затрыманы старшыня Гомельскага аблеснога аддзялення Праваабарончага цэнтра «Вясна» Анатоль Паплаўны. Затрыманьне праводзіў начальнік Цэнтральнага РУУСГ.

Гомелю Іван Смолікаў, які выклікаў нарад міліцыі і дастав і ў праваабаронцу ў РУУС Цэнтральнага раёну. Там оперупаўнаважаны крымінальнага вышку Сувега Ю. М. узяў тлумачэн্যе ў затрыманага і склаў акт аб канфіскацыі бюлетеў (35 асобнікаў). Пры гэтым Сувега пры складаньні тлумачальнай не карыстаўся паслугамі перакладчыка з беларускай мовы і «старшыня» пераклаў як «начальнік», а «Праваабарончы цэнтр» як «Праваахоўчы цэнтр».

У Магілёве дзясятак актыўістаў Аб'яднанай грамадзянскай партыі і моладзевага руху «Зубр», трymаючы партрэты Ю. Захаранкі, каля 30-ці хвілінай стаялі на цэнтральнай вуліцы гораду. Мерапрыемства прайшло без здарэнняў.

У Берасьці на вуліцы Савецкай каля кінатэатру «Беларусь» у «Ланцугу...» прымалі ўдзел грамадзяне Берасьця і Пружанаў. Яны трymалі ў руках партрэты зынікльх: Ю. Захаранкі, В. Ганчара, А. Красоўскага і Дз. Завадзкага. Мінакі падыходзілі проста пагутарыць, цікавіліся акцыяй, выказвалі маральную падтрымку яе ўдзельнікам.

17 траўня ў Менску прайшла чарговая акцыя ў межах кампаніі «Хочам ведаць праўду». Дзясяткі мінчукоў выйшлі на вуліцы гораду з партрэтамі зынікльх у Беларусі людзей.

20 траўня ў штаб-кватэры Аб'яднанай грамадзянскай партыі прайшла прэс-канферэнцыя жонак і маці зынікльх у Беларусі палітыкаў, прысьвячаная вынікам іх сустрэчы з кірауніком рабочай групы Парламенцкай асамблеі Утай Цапф.

23 траўня Святлана Завадзкая, жонка аператара ОРТ Зымітра Завадзкага, які зынік бяз вестак, заявіла, што некалькі невядомых людзей у цывільным на двух аўтамабілях сачылі за домам па вуліцы Данілы Сердзіча ў Менску, дзе яна живе. Як паведаміла Святлана Завадзкая, пра пільнаваньне ёй распавялі суседзі, якія заўважылі два аўтамабілі каля дому 20 траўня з 7.30 да 15 гадзінай. Машины знаходзіліся ў розных канцах двара, блакуючыя яго. У гэты момант у двары стаяў толькі аўтамабіль С. Завадзкай. Паводле словаў суседзяў, людзі з

гэтых двух аўтамабіляў перыядычна хадзілі па двары, кантактаваліся міжсобку. Адна з жыхарак дому даводзіць, што з-пад пінжака аднаго з іх была відная кабура з пісталетам.

У траўні маці зынілага 19 студзеня г. г. намесніка старшыні Віцебскай абласной суполкі БНФ Юрася Корбана, занепакоеная прыпыненьнем пошуку сына съследчымі органамі, накіравала скаргу на імя Генеральнага прокурора РБ В. Шэймана. У скарзе сказана: «У Чыгуначным РУУС г. Віцебску была заведзеная вышуковая справа, а прокуратурай Чыгуначнага раёну – крымінальная справа па факце зынінення майго сына Ю. Корбана. Ні вышуковая справа, ні крымінальная належным чынам не вяліся. Съследчы па справе быў прызначаны толькі 9 красавіка, напярэдадні яе перапыненьня. . . Вышуковая справа была перапыненая 12 красавіка ў сувязі са сканчэннем двухмесячнага тэрміну. За гэты час нічога не было зроблена, бязьдзейнасць хавалася за таямніцай съследства». Маці Юрася Корбана запатрабавала ад прокурора Чыгуначнага раёну г. Віцебску ўзнавіць справу (была адноўленая да 26 траўня). Жанчына патрабуе ад Генеральнага прокурора РБ узяць пад кантроль вядзеніе справы аб зынінені сына і запатрабаваць дзеля праверкі крымінальную і вышуковую справы. А таксама праверыць законнасць закрыцца в вышуковай справы.

5 ліпеня на менскай Кастрычніцкай плошчы прайшла акцыя «Ланцуг неабыякавых людзей», прымеркаваная да другой гадавіны зынінення Дзьмітрыя Завадзкага. У ёй узялі ўдзел каля 150 чалавек, у тым ліку жонкі, родныя і блізкія зынілых бяз вестак Віктара Ганчара і Анатоля Красоўскага. Акцыя доўжылася адну гадзіну. Напрыканцы яе маці Дзьмітрыя Завадзкага – Вольга Рыгораўна, абышла ўсіх прысутных і падзякаўала кожнаму, хто прыйшоў падтрымаць іх сям'ю. Хаця крымінальная справа па зынінені Дзьмітрыя Завадзкага закрытая, а «вінаватыя» пакараныя, лёс самога Дзьмітрыя пакуль невядомы. . .

8 ліпеня ў цэнтр Гародні на вуліцу Савецкую выйшли пікетоўшчыкі, якія трymалі ў руках партрэты Дзьмітрыя Завадзкага. Пасля заканчэння акцыі «Хочам ведаць праўду» былі затрыманыя 10 чалавек.

Сярод іх:

1. Данілоўская Ірына;
2. Нех Святлана;
3. Іваноўскі Дзьмітры;
4. Воран Мікола;
5. Істомін Юры;
6. Бабкін Віктар;
7. Салонікаў Алег;
8. Корыкаў Ігар;
9. Чырвоненка Уладзімір;
10. Какарэка Віктар.

10 ліпеня ў судзе Ленінскага раёну г. Гародня праходзілі суды над затрыманымі 8 ліпеня. Судзьдзя Л. Баўсук вынесла апраўданыя рашэнні па справах Віктара Какарэкі і Мікалая Ворана. Справа ў адносінах да Юрый Корыкава была прыпыненая, а пратакол аб адміністратыўным правапарушэнні накіраваны ў Ленінскі РУУС «на дапрацоўку». Кіраунік мясцовай суполкі «Моладзь АГП» Уладзімір Чырвоненка быў аштрафаваны на 20 мін. заробкаў (200 тыс. рублёў).

16 ліпеня Вярхоўны суд РБ разглядаў касацыйную скаргу сям'і Завадзкіх па прысудзе, вынесеным быльм афіцэрам съпецпадразьдзялення «Алмаз» Валерью Ігнатовічу і Максіму Маліку. Разгляд вёў старшыня Калегіі па крымінальных справах, намеснік старшыні Вярхоўнага суда Уладзімір Пташнік. Спачатку ў залу суда пусцілі ўсіх – у тым ліку прыкладна паўсотні журналістаў. Але прокурор Дудараў а сразу ж заявіла хадайніцтва аб tym, каб гэты працэс таксама насы закрытым. Аргументацыя тая самая, што і пры разглядзе крымінальнай справы банды Ігнатовіча ў судзе першай інстанцыі: абвінавачаныя – былья супрацоўнікі съпецслужбаў, і таму гэта робіцца дзеля захаванья дзяржаўных таямніцай, а таксама ў метах бяспекі съведкаў. Абвінавачаных у суд не прывозілі. На працэсе з'явіўся адвакат Ігар Аксёнчык, які пасыля сваіх рэзкіх выказваньняў аб спрычыненасці найвышэйшых службовых асобаў да выкраданья Завадзкага раптойна зынік у сакавіку 2002 году і хаваўся ў Расіі. Аксёнчыка да працэсу не дапусцілі, бо супраць яго заявілі крымінальную справу, і ён

пасъля зынікненъя быў выключаны з Калегіі адвакатаў. У працэсе перагляду справы суд не пагадзіўся з довадамі сям'і Завадзкіх, а таксама сваякоў абвінавачаных Ігнатовіча, Маліка, Гуза і Савушкіна, якім інкрымінавалася выкраданье Дз.

Завадзкага. Адвакаты съцьвярджалі, што сабраныя съледствам доказы здабытыя з парушэннем працэсуальных нормаў, таму ня могуць быць пакладзеныя ў аснову абвінавачага прысуду. Аднак старшыня Калегіі па крымінальных справах Вярхоўнага суда Уладзімір Пташнік абвінаваціў, што рашэнне суда першай інстанцыі пераглядацца ня будзе. Присуд застаецца ў сіле. Прадстаўнікі сям'і Завадзкіх могуць зьвярнуцца яшчэ ў апошнюю інстанцыю – напісаць наглядную скаргу на імя старшыні Вярхоўнага суда.

19 ліпеня, напярэдадні адкрыцця фестывалю «Славянскі базар у Віцебску», сябры Аб'яднанай грамадзянскай партыі правялі акцыю «Хочам ведаць праўду!». Апроч партрэтай зыніклых палітыкаў Віктара Ганчара, Анатоля Красоўскага, Юрыя Захаранкі, Дзымітрыя Завадзкага яны трymалі партрэты загінулага журналіста Анатоля Майсені, нядаўна асужданых супрацоўнікаў недзяржаўной газеты «Пагоня» Міколы Маркевіча ды Паўла Мажэйкі, а таксама партрэт Аляксандра Чыгіра, нядаўна пераведзенага ў турму строгага рэжыму ў Івацэвічах. Затрымаць удзельнікаў акцыі некалькі разоў спрабавалі супрацоўнікі Каstryчніцкага раённага аддзялення міліцыі, а потым выклікалі супрацоўнікаў з кінакамерай ды фотаапаратам, якія здымалі удзельнікаў акцыі.

7 жніўня на дзесьяць сутак адміністратыўнага арышту асужданая актыўістка гарадзенскай «Маладой Грамады» Святлана Нех. Яе абвінавацілі ва ўдзеле ў несанкцыянаванай акцыі – «Ланцуг неабыякавых людзей», які адбыўся ў Гародні 8 ліпеня, у другую гадавіну зынікненъя журналіста Дз. Завадзкага. Уся віна С. Нех заключалася ў тым, што яна трymала ў руках партрэт зыніклага аператара ОРТ. Присуд, які вынесла судзьдзя суда Ленінскага раёну г. Гародні Наталія Козел, зъяўляецца беспрэцэдэнтным як мінімум па двух падставах. Па-першае, таму, што толькі ў Гародні ўпершыню за працяглы час «Ланцуг неабыякавых людзей» быў расценены як пікет. Па-другое, з дзесьяці затрыманых удзельнікаў гэтай акцыі падобны прысуд

вынесены пакуль толькі С. Нех. Разгляд справы С. Нех быў адкладзены на месяц з-за таго, што яна адмаўлялася зьяўляцца ў суд Ленінскага раёну. Яна тлумачыла гэта тым, што «ня можа хадзіць туды, дзе яе зьбіваюць». Святлана мела на ўвазе інцыдэнт, які адбыўся 4 чэрвеня падчас працэсу над журналістамі «Пагоні». Тады яна атрымала ўдар кулаком ад міліцыянта. Аднак прокурорская праверка не знайшла "складу злачынства" ў дзеяньях супрацоўніка міліцыі. Суд доўжыўся два дні. Сьведкам па справе з боку абвінавачаньня выступіў начальнік аховы грамадzkага парадку Ленінскага РУУС капітан А. Хілько. Судзьдзя Н. Козел аргументавала жорсткасць прысуду тым, што С. Нех «неаднаразова прыцягвалася да ёдзелнасці за ўдзел у падобных мерапрыемствах».

9 верасьня на працэсе аб прызнаньні памерлым Юрый Захаранкі судзьдзя Віктар Бялянін прыняў рашэнье, якое ўдзельнікі працэсу назвалі скандальным. Судзьдзя пастанавіў спыніць судове разъбіральніцтва, не задаволіўшы хадайніцтва сям'і Захаранкаў. Судзьдзя спаслаўся на тое, што не завершылася расцсьледваньне крымінальнай справы па зынкненіі Захаранкі, якое вядзе прокуратура. Прадстаўнік сям'і Захаранкаў Алег Волчак быў рашуча супраць. Ён згадаў, што ў гісторыі Беларусі ніколі ў падобных выпадках працэсы не прыпынялі. Таксама за тое, каб хадайніцтва было задаволенае, выказвалася і прадстаўнік прокуратуры Святлана Нікалаева. Яна давяла, што расцсьледваньне справы Юрый Захаранкі ў прокуратуре ніяк не звязанае з прызнаньнем альбо непрызнаньнем яго памерлым. Судзьдзя выслушаў гэтых аргументы і ўсё ж праз пяць хвілін вырашыў па-свойму. Паводле ягонага рашэння, разъбіральніцтва можа аднавіцца пасля 17 кастрычніка, калі закончыцца тэрмін трохгадовага расцсьледвання справы Захаранкі. Алег Волчак заявіў, што не сумняваецца ў рашэнні сваякоў Захаранкі абскардзіць пастанову судзьдзі, але ня думае, што гарадзкія судзьдзі вырашаць інакш.

16 верасьня былі затрыманыя трох чалавекі каля будынку адміністрацыі презідэнта ў Менску. Георгі Саламянік, Міхаіл Тарасюк і Дзмітры Філіповіч арыштаваныя за тое, што выйшлі

да будынку адміністрацыі презідэнта з плакатам: «Прайшло трохады. Лукашэнка, дзе Ганчар, дзе Красоўскі?».

19 верасьня выйшаў на волю гарадзенскі мастак, кіраўнік кааліцыйнага дэмакратычнага руху «Гарадзенскі выбар» Дзымітры Іваноўскі. Усе 10 сутак адміністратыўнага арышту ён трymаў галадоўку. Па словах Зыміцера, ён пакуль адчувае сябе няблага. Але ня раіць нікому трymаць галадоўку ў турме, бо ўмовы ўтрыманья там проста жудасныя. Зыміцер іваноўскі быў асуджаны за ўдзел у «Ланцугу неабыякавых людзей», які адбыўся ў Гародні 8 ліпеня.

26 верасьня ў Страсбургу на чарговай сесіі Парламенцкай Асамблеі Рады Еўропы па ініцыятыве Юрыйчынага камітэту Рады Еўропы была створаная съпецыяльная Камісія па расcъясленаньні справаў зынікlyx u Беларусі палітыкаў і журналістаў. Як і меркавалася, старшынёй камісіі абраны вядомы расійскі правабаронца, дэпутат Дзярждумы Расіі Сяргей Кавалёў. У склад камісіі ўваішлі 10 парламентароў з Нямеччыны, Італіі, Вялікабрытаніі, Бельгіі, Іспаніі, Кіпру, Турцыі, Украіны, Літвы, Латвіі, Расіі. Намесьнікам Сяргея Кавалёва абраны брытанец Мак-Намара. Старшыня камісіі Сяргей Кавалёў рэальна ацэнвае сітуацыю. Таму ня ўпэўнены, што камісія знойдзе арганізатарапаў, замоўцаў альбо выканаўцаў зынікнення. Але спадар Кавалёў спадзяеца, што камісія здолее атрымаць дакладныя дакументальныя звесткі пра тое, як афіцыйныя ўлады рэагуюць на гэтыя справы, як яны праводзяць уласныя расcъясленаньні, наколькі энергічна вядуцца пошуки зынікlyx.

30 верасьня Менскі гарадзкі суд пакінуў у сіле рашэнье суда Каstryчніцкага раёну г. Менску — прыпыніў разгляд грамадзянскай справы аб прызнанні памерлым Юрый Захаранкі. Нагадаем, што Юрый Захаранка зынік 7-га траўня 1999 году. Менавіта гэтую дату просіць прызнаць за дзень съмерці Алег Волчак — прадстаўнік сям'і Ю. Захаранкі. Прокурор Святлана Нікалаева даводзіць, што ніякіх доказаў зынікнення Захаранкі менавіта 7-га траўня няма.

У пачатку кастрычніку Палата прадстаўнікоў Нацыянальнага сходу Беларусі падтрымала запыт дэпутата Валерыя Фралова на імя Генеральнага прокурора РБ Віктора Шэймана аб ходзе расьсьледвання крымінальных спраў, якія тычацца зынікнення Юрыя Захаранкі, Віктора Ганчара, Анатоля Красоўскага і Дзымітрыя Завадзкага. Запыт Валерыя Фралова падтрымалі 56 дэпутатаў Палаты. У запыце, падрыхтаваным Фраловым, ёсьць шэраг пытанняў, што тычацца расьсьледвання крымінальных спраў: на падставе якога дакументу і кім падпісанага быў затрыманы кіраўнік СОБРу Дзымітрый Паўлічэнка, а таксама на падставе чаго яго вызвалілі; чаму пасля заканчэння суда над «групай Ігнатовіча», якая быццам бы мae дачыненне да выкрадання аператара ОРТ Дзымітрыя Завадзкага, так і не ўстаноўленае месца знаходжання журналіста; хто працягвае гэтае расьсьледванне і інш.

З кастрычніка кіраўніку Аб'яднанай грамадзянскай партыі Анатолю Лябедзьку ўручылі позу з прапановай зъявіцца ў менскую гарадzkую прокуратуру да съледчага Чумачэнкі ў якасці съведкі. А. Лябедзька патлумачыў: гаворка вядзеца пра расьсьледванне абставінаў зынікнення Віктора Ганчара і выказаў спадзiванне, што будзе дасьледаваная палітычная версія выкрадання.

24 кастрычніка Палата прадстаўнікоў РБ сумесна з Саветам Рэспублікі правялі слуханьні па праблеме выканання законнасці ў Беларусі. Чакалася, што на гэтых слуханьнях Генеральны прокурор РБ Віктар Шэйман адкажа на пытаньні, сформуляваныя ў дэпутацкім запыце. Аднак на слуханьні не прыйшлі ні Генеральны прокурор, ні іншыя кіраўнікі правакацыйных органаў. Адсутнасць сілавых міністраў была патлумачаная неабходнасцю прыняцьця тэрміновых заходаў, звязаных з трагічнымі падзеямі ў Маскве (захоп тэратыстамі «Норд-Осту»). Дэпутат Кучынскі адзначыў, што падчас працы Вярхоўнага Савету 12-га склікання немагчыма было ўяўіць, каб прадстаўнікі віканаўчай улады праігнаравалі заканадаўчую ўладу. Палата ж прадстаўнікоў моўчкі праглынула гэткае стаўленне да сябе

19 лістапада паводле хадайніцтва Зінаіды Ганчар суд пачай разгляд справы аб прызнаньні Віктара Ганчара бяз звестак адсутным. Падчас судовага разъбіральніцтва Зінаіда Ганчар хоча даведацца, наколькі адпавядалі закону дзеяньні съледчых у пошуках Віктара Ганчара.

20 лістапада судзьдзя суда Фрунзенскага раёну г. Менску Тацяна Кулакова задаволіла хадайніцтва Ірыны Красоўскай аб прызнаньні яе мужа прадпрымальніка Анатоля Красоўскага бяз звестак зьніклым. Нагадаем, што А. Красоўскі зьнік 16 верасьня 1999 году разам з Віктарам Ганчаром. Крымінальная справа аб іх зьнікненіі вядзеца ўжо амаль трэх гады. Як станоўчы вынік працэсу Ірина Красоўская расцэньвае задавальненіне хадайніцтва аб далучэньні да матэрыялаў справы шэрагу важных дакументаў. Размова ідзе пра копіі рапарту палкоўніка Алкаева і генерала Лапаціка, аб копіях пратаколаў некаторых экспертызаў, у тым ліку пісталета, з якога, магчыма, забілі Анатоля Красоўскага. Раней гэтые дакументы судом не прызнаваліся, але зараз судзьдзя Кулакова вырашила далучыць іх да справы.

25 лістапада, пасьля шматлікіх напамінаў пра тэрміны афіцыйных адказаў на дэпутацкія запыты ў незалежных СМИ, пасьля звароту ў Палату прадстаўнікоў Зінаіды Ганчар, жонкі зьнілага апазіцыйнага палітыка Віктара Ганчара, Генеральны пракурор краіны Віктар Шэйман у рэшце рэшт адказаў Валерью Фралову. Дэпутацкі запыт спадара Фралова тычыўся арышту і раптоўнага вызваленія ў лістападзе 2000 году сумнавядомага падпалкоўніка Дз. Паўлічэнкі, а таксама расесьледванія гучных справаў таямнічых зьнікненіяў у Беларусі. . . У сваім адказе Генеральны пракурор не адмаўляе факту «прэвентыўнага затрымання» камандзіра асобай брыгады аператыўнага прызначэння ваеннай часткі 3214 Паўлічэнкі 22 лістапада 2000 году, але гэта, паводле ягоных словаў, не звязана са зьнікненнем вядомых апазіцыйных палітыкаў. Дазвол на затрыманье даваў старшыня КДБ У. Мацкевіч. І быццам бы падставаю дзеля затрыманья Паўлічэнкі паслужыла тое, што падпалкоўнік «зъдзейсьніў гвалтоўныя дзеяньні адносна грамадзяніна Грачова. . . У сувязі з незаконнасцю затрымання 23 лістапада 2000 году Паўлічэнка быў вызвалены паводле

ўказаныня кіраўніцтва КДБ», – напісана ў адказе Шэймана. Што да расьсьледванья справаў зынкнення Захаранкі, Ганчара і Красоўскага, Завадзкага, то ў сваім адказе амаль нічога канкрэтнага і новага Шэйман не прыводіць. Шэйман падранейшаму працягвае съцвярджаць, што сабраныя доказы, а таксама паказаныя съведкаў даюць падставы меркаваць, што Захаранка, Ганчар і Красоўскі былі скрадзеныя невядомымі асобамі. Ён яшчэ раз паўтарыў вядомыя звесткі пра тое, што, паводле вынікаў складанай экспертызы, кроў на месцы зынкнення Ганчара і Красоўскага, знайдзеная на наступны дзень, на 99,6% можа належыць Віктару Ганчару. У лісьце Фралову ўтрымліваюцца яшчэ і дзяжурныя фразы кшталту, што расьсьледванье працягваецца і г. д. Вось толькі чамусыці, нягледзячы на ўсе намаганыя съледчых, на «справу гонару генералаў знайсці былога калегу Захаранку», асабісты кантроль презідэнта, лёс Віктора Ганчара, Зыміцера Завадзкага, Анатоля Красоўскага, Юрыйя Захаранкі падранейшаму невядомы. Больш за тры гады прокуратура падаўжае тэрміны расьсьледвання, а вынікаў ні па адной з гучных справаў няма.

5 сінежня суд Савецкага раёну Менску прызнаў Віктора Ганчара зынклым бяз вестак з 17 верасьня 1999 году. Два тыдні таму Фрунзенскі раённы суд сталіцы таксама прызнаў зынклым бяз вестак Анатоля Красоўскага, які ў момант зынкнення быў разам з Віктарам Ганчаром. Магчыма, гэта дапаможа сваякам, блізкім, грамадзкасці праліць хоць нейкае съягло на абставіны таямнічага зынкнення людзей, даведацца пра ход расьследвання.

10 сінежня, у Дзень прыняцця Усеагульнай дэкларацыі правоў чалавека, на Каstryчніцкай плошчы Менску сабраліся некалькі сотняў людзей, каб падтрымаць родных вядомых у нашай краіне людзей, якія зынклі бяз вестак: Юрыйя Захаранкі, Віктора Ганчара, Анатоля Красоўскага, Дзьмітрыя Завадзкага... Удзельнікі акцыі трymалі ў руках партрэты зынклых, а таксама партрэты памерлага пры нявысьветленых абставінах Генадзя Карпенкі і журналісту Паўла Мажэйкі, Міколы Маркевіча і Віктора Івашкевіча, якіх асудзілі на абмежаванье волі за прафесійную дзейнасць. Удзел у акцыі ўзялі лідэры амаль усіх апазіцыйных партыяў, грамадзкіх аб'яднанняў, вядомыя

юрысты і праваабаронцы. Удзельнікі акцыі па ініцыятыве жонак зыніклых рушылі да будынкаў КДБ і МУС, каб перадаць кіраўнікам гэтых арганізацыяў петыцыі з патрабаваннямі высьветліць лёс тых, хто лічыцца «зыніклым бяз вестак».

Нів одзін з кіраўнікоў КДБ і МУС да людзей ня выйшаў, і прысутныя пайшлі да будынку Прокуратуры Беларусі. Там праз аднаго з супрацоўнікаў удалося толькі перадаць петыцыю В.

Шэйману, з надзеяй, што яна дойдзе да адрасату. Пасля гэтага удзельнікі акцыі накіраваліся на Каstryчніцкі пляц. Міліцыянты не перашкаджалі ім, аднак «кінааператары ў цывільным» працавалі ўвесь час напружана, здымаючы удзельнікаў акцыі. На Каstryч-ніцкай плошчы прадстаўнікі ўладаў выпісалі кіраўніку ГА «Праваабарончы цэнтр «Вясна» Алесю Бяляцкаму позму ў міліцыю за тое, што на самым пачатку акцыі ён проста патлумачыў прысутным сэнс мерапрыемства.

4. СЪМЯРОТНАЕ ПАКАРАНЬНЕ — ПАРУШЭНЬНЕ ПРАВА НА ЖЫЦТЬЦЁ

11 лютага на сустрэчы з журналістамі ў Менску старшыня Вярхоўнага суда Беларусі Валянцін Сукала паведаміў, што ў 2001 годзе ў Беларусі да съмяротнага пакараньня былі асуджаныя 7 чалавек. Яшчэ 11 чалавек асуђаныя да пажыцьцёвага зняволеня, чакаюць прысуду – 5 чалавек, якія асуђаныя да выключнай меры пакараньня.

11 сакавіка Генеральны сакратар Рады Еўропы Вальтэр Швімэр заклікаў Беларусь адмовіцца ад съмяротнага пакараньня. У заяве, распавясуджанай у Страсбургу, падкрэслена, што «съмяротнае пакаранье супярэчыць усім прымальнym стандартам правоу чалавека». Сп. Швімэр заклікаў не виносіць съмяротны прысуд чатыром удзельнікам злачыннай групоўкі, абвінавачаным у зьдзяйсьненні шэрагу злачынстваў, у тым ліку -- у выкраданьні Дзымітрыя Завадзкага.

30 траўня ў беларускім парламенце прайшлі слуханыні па праблеме адмены съмяротнага пакараньня ў Беларусі, куды былі запрошаныя і прадстаўнікі рэспубліканскіх правабарончых арганізацыяў, у тым ліку ГА «Правабарончы цэнтр "Вясна»». Старшыня Пастаяннай камісіі па правах чалавека, нацыянальных адносінах і сродках масавай інфармацыі Валеры Ліпкін распавёў пра гісторыю съмяротнага пакараньня, розныя аспекты яе прымянењня і адмены, падвёўшы рысу: «Гэтая праблема не абмяжоўваецца прававымі ба'ерамі, а прыняцьце такога рашэння дазволіць у сваю чаргу прыняць радыкальныя меры па павышэнні абароненасці дзяржавы і асобы, эфектыўнасці дзейнасці праваахоўных органаў. Ня мае рашаючага значэння, хто яго прыме – ці гэта будзе палітычнае рашэнне кірауніцтва краіны, ці яго прыме на рэферэндуме народ Беларусі. Але лічу, што рашэнне пытаньня аб адмове прымянењня съмяротнага пакараньня – справа недалёкай будучыні».

30 траўня падчас абмеркаваньня праблемы адмены съмяротнага пакараньня ў Рэспубліцы Беларусь пра "Прававыя

і псіхолага-педагагічныя праблемы працы з асуджанымі да пажыцьцёвага зъняволенъня" дакладаў у Палаце прадстаўнікоў Нацыянальнага сходу начальнік Камітэту выкананьня пакараньняў Міністэрства ўнутраных спраў РБ Уладзімір Коўчур. Ён прывёў наступныя статыстычныя дадзеныя, што тычацца асуджаных да пажыцьцёвага зъняволенъня ў Рэспубліцы Беларусь:

узроставыя звязкі: 36 чалавек (45%) – 18-30 гадоў, 21 чалавек (27%) – 31-40 гадоў, 13 чалавек (17%) – 41-50 гадоў, ад 50 да 60 гадоў – 7 чалавек, звыш 60 гадоў – 1 чалавек;

адукацыя: 1 асуджаны мае вышэйшую адукацыю, сярэднесыпецыяльную — 17%, сярэднюю — 61%, няпоўную сярэднюю — 20%;

па месцы жыхарства:

Менск і Менская вобласць – 27 чалавек;
Гомель і Гомельская вобласць – 16 чалавек;
Горадня і Гарадзенская вобласць – 9 чалавек;
Бярэсцьце і Берасцейская вобласць – 2 чалавекі;
Віцебск і Віцебская вобласць – 9 чалавек;
Магілёў і Магілёўская вобласць – 9 чалавек;
бяз пэўнага месца жыхарства – 2 чалавекі;
жыхар Расіі (Бранская вобласць) – 1 чалавек.

5. ПЕРАСЬЛЕД АРГАНІЗАТАРАЎ І ЎДЗЕЛЬНІКАЎ МАСАВЫХ АКЦЫЯЎ ПРАТЭСТУ

5 студзеня судзьдзя суда Ленінскага раёну г. Берасьце Алег Міранюк вынес пастанову аб прыцягненіі да адміністратыўнай адказнасці 11 удзельнікаў «Ланцууга неабыякавых людзей», які адбыўся 10 сьнежня 2001 году і быў прымеркаваны да ўгодкай абвяшчэння Усеагульной дэкларацыі правоў чалавека. 15 сутак адміністратыўнага арышту атрымалі сябры Берасьцейскага абласнога аддзялення ГА «Праваабарончы цэнтр «Вясна» юрыст Уладзімір Малей і Генадзь Самойленка. Яны былі абавязаныя па двух артыкулах Кодэксу аб адміністратыўных парушэннях РБ: 167. 1 ч. 1 (удзел у несанкцыянаваным масавым мерапрыемстве) і 166 КаАП РБ (непадпарадкаваныне патрабаваныям супрацоўнікаў міліцыі). Астатнія затрыманыя былі прызнаныя вінаватымі ў парушэнні арт. 167. 1 ч. 1 КаАП РБ і атрымалі штрафы ў памеры 20 мінімальных заробкаў. Сярод аштрафаваных:

1. Альжбета Карпюк;
2. Міхаіл Мікалаюк;
3. Мікалай Казімірчык;
4. Раіса Антанюк;
5. Паліна Панасюк;
6. Марыя Клімовіч;
7. Сяргей Казлоў;
8. Васіль Барболін;
9. Сяргей Алексіевіч.

22 студзеня ў цэнтры Віцебску затрыманы кіраўнік мясцовай арганізацыі КХП-БНФ Уладзімір Плещанка. У Чыгуначным РУУС Віцебску на яго склалі пратакол за арганізацыю і правядзеньне несанкцыянаванага пікету. Пратакол стаў вынікам амаль тыднёвых раздумаў кіраўніцтва віцебскай міліцыі над зъместам новага плакату У. Плещанкі. На плакаце словамі З. Пазыняка «...патрэбныя новыя презідэнцкія выбары пад пратэктаратам міжнародных арганізацыяў...» пазначаная новая палітычная мэта КХП-БНФ.

13 лютага на плошчы Волі ў Віцебску адбыўся несанкцыяnavаны пікет, арганізаваны ў знак пратэсту супраць зъбядненъня народу. Удзельнікі пікету трymалі ў руках плакаты «Дзе абяцаныя 100 далярай?», «Цяперашні рэжым – гарант беднасьці і вымірання беларускага народу», «Рыначны сацыялізм няхай будзе на Месяцы». Праз паўгадзіны былі затрыманыя ініцыятары пікету – Валеры Паўлоцкі, Уладзіслаў Токараў, Лявон Панкраценка, Валеры Высоцкі і Сяргей Шапіра.

15 сакавіка ў Менску адбылося шэсцце з нагоды Дня Канстытуцыі, арганізатарам якога стала Беларуская сацыял-дэмакратычная партыя (Народная Грамада). Акцыя была забароненая гарадзкім ўладамі ў заяўленым фармаце: згодна з рашэннем Менгарвыканкаму, БСДП (НГ) было дазволенае правядзеньне толькі мітынгу на плошчы Бангалор. Арганізатары шэсцца і яго ўдзельнікі не пагадзіліся з гэтым рашэннем і сабраліся на плошчы Якуба Коласа ў цэнтры сталіцы і пад бел-чырвона-белымі і партыйнымі сцягамі рушылі па вуліцы Веры Харужай да плошчы Парыжскай камуны, дзе меркавалася правядзеньне мітынгу. Ад самага пачатку да плошчы Якуба Коласа былі сцягнутыя в ялікія сілы міліцыі, в яліся аператыўныя ў ідэаздымкі. На скрыжаваныні вуліцаў Куйбышава і Варвашэні шлях дэмантрантам перакрылі ўзброеныя шчытамі і дубінкамі міліцыянты. Дэмантранты былі адціснутыя з праезнай часткі на ходнікі і акружаныя вайскоўцамі. Супрацьстаянъне скончылася тым, што ўдзельнікі шэсцца праз нейкі час разышліся. Затрыманы старшыня БСДП (НГ) Мікола Статкевіч.

18 сакавіка ў судзе Савецкага раёну г. Менску адбыўся суд над лідэрам Беларускай сацыял-дэмакратычнай партыі (Народная Грамада) Міколам Статкевічам, якога абвінавачвалі па арт. 167. 3 ч. 2 Кодэксу аб адміністратыўных правапарушэннях РБ за арганізацыю несанкцыяnavананага шэсцца 15 сакавіка (Дзень Канстытуцыі). У выніку судовага разгляду М. Статкевіч быў прызнаны вінаватым у парушэнні адміністратыўнага заканадаўства і атрымаў пакаранье ў выглядзе 10 сутак адміністратыўнага арышту.

24 сакавіка адбылося съяткаванье Дня Волі ў Купалаўскім скверы Менску. Урачыстасці пачаліся а 12 гадзіне. Пасьля ўскладаньня кветак і съпяваньня гімну людзі накіраваліся ў бок плошчы Якуба Коласа, але выхад са скверыку ім перагарадзілі дзясяткі амапаўцаў. Міліцыянт у цывільным запатрабаваў у лідэраў партыі БНФ Вінцука Вячоркі і Віктара Івашкевіча, якія ішлі паперадзе, каб грамадзяне згарнулі нацыянальныя сцягі, бо інакш «калона, што кіруеца да плошчы Якуба Коласа, будзе расцэненая як несанкцыянованае шэсьце». Пасьля перамовай сцягі былі згорнутыя, аднак людзі змаглі дайсьці толькі да плошчы Перамогі. Там дарогу ім перагарадзілі сотні амапаўцаў са шчытамі, дубінкамі, у шлемах. Міліцыянты адразу ж пачалі расправу над мірнымі людзьмі. Хапалі ўсіх, хто трапляўся на шляху, у тым ліку выпадковых съведкаў і журналістаў.

Карэспандэнта агенцтва «Рэйтар» Васіля Фядосенку зацягнулі ў аўтобус і парвалі ягонае пасъведчанье і білет у Афганістан, куды ён у гэты дзень павінен быў ляцець у камандзіроўку. У фотакарэспандэнта расійскага агенцтва ІТАР-ТАСС Віктара Талочкі разьбілі дарагую фотаапаратуру. На плошчы Якуба Коласа былі затрыманыя адзінаццаць жанчын, якія зьбіраліся сустрэць калону выкананьнем народных песень.

Былі затрыманыя і дастаўленыя ў РУУС Цэнтральнага і Савецкага раёнаў г. Менску:

1. Герасімаў Валеры;
2. Саўка Уладзіслаў (13 гадоў);
3. Саўка Зыміцер;
4. Кійко Рыгор;
5. Кійко Наталя;
6. Бандарэнка Зыміцер;
7. Ягорава Ганна;
8. Дранчук Цімафей;
9. Новік;
10. Ягораў Андрэй;
11. Зяньковіч Юрась;
12. Ляховіч Андрэй;
13. Сіўчык Вячаслаў;
14. Севярынец Павел;
15. Шчукін Валеры;

16. Пікуль Яўгенія;
17. Пальчэўскі Юрась;
18. Прасаловіч Анатоль;
19. Носаў Дзяніс;
20. Лысакоў Сяржук;
21. Зайкоўскі Эдвард;
22. Карпенка Зыміцер;
23. Некрашэвіч Эля;
24. Ваюшына Валянціна;
25. Ахрэмчык Аксана;
26. Ачапоўскі Лявон;
27. Смольскі Аляксей;
28. Ігнатовіч Уладзіслаў;
29. Гвоздзеў Сяргей;
30. Гвоздзеў Міхась;
31. Шэршань Ірына;
32. Гарцоўскі Аркадзь;
33. Лавіцкі Мікола;
34. Гразнова Людміла;
35. Яловая Тацяна;
36. Кшык Пётр;
37. Ярмоленка Арцём;
38. Січык Ганна;
39. Шэвяленка Аляксандр;
40. Трыфанаў Сяргей;
41. Садоўскі Лявон;
42. Дашкевіч Зыміцер;
43. Папкоў Кірыла;
44. Таўстыка Андрэй;
45. Бязьдзенежкны Сяргей;
46. Русаў Пётр;
47. Кавешнікаў Віктар.

Акцыі ў гонар 84-гадавіны абвяшчэння Беларускай Народнай Рэспублікі прайшлі 24 сакавіка і ў некаторых іншых гарадах краіны.

У Гародні ў несанкцыянованым мітынгу прынялі ўдзел каля 500 чалавек. Затрыманыя 22 чалавекі, у тым ліку намеснік старшыні Партыі БНФ Юры Хадыка. Сябра Маладога фронту

Вадзім Саранчукоў пры затрыманьні быў зьбіты. Арыштаваныя таксама былы старшыня Сялянскай партыі Яўген Лугін і два журналісты – карэспандэнт газеты «Глос над-Немнам» Андрэй Пачобут і супрацоўніца закрытай уладамі газеты «Пагоня» Алена Сідлярэвіч. Актыўістка Праваабарончага цэнтра «Вясна» Ірына Данілоўская паведаміла з Гародні: «Людзі хацелі прайсьці да Археалагічнага музею. У іх была мэта — ўскласці кветкі. Але там стаялі кардоны міліцыі — некага прапускалі, а некага адразу затрымлівалі. Гэта ўсё адбывалася ў цэнтры гораду і на вуліцы Савецкай. Удзельнікі акцыі съведчаць, што бачылі, які міліцыянты зьбівалі пяцёх маладых хлопцаў. Рабілі гэта не навідавоку, а ў завулку. Білі нагамі, павалілі на зямлю і білі. У Новы Замак прайшлі каля 40 чалавек – ім удалося ўскласці кветкі да мемарыяльнай дошкі ў гонар паўстанцаў Тадэвуша Касцюшкі».

Сярод затрыманых:

1. Хадыка Юры;
2. Мальчык Сяргей;
3. Саранчукоў Вадзім;
4. Сазонаў Віктар;
5. Лугін Яўген;
6. Дзьмухоўскі Эдвард;
7. Іваноўскі Дзымітры;
8. Нех Святлана;
9. Патрэба Міхаіл;
10. Гом Мікола;
11. Завадзкі Алег;
12. Лапеха Ігар;
13. Сідлярэвіч Алена;
14. Станкутэ Рэгіна;
15. Шустоўскі Андрэй;
16. Пачобут Андрэй;
17. Рамашка Раман;
18. Лемяноўскі Мікола;
19. Шабунька Яўген;
20. Кучар Аляксей.

У Маладэчне ў Дзень Волі прадстаўнікі дэмакратычных партый і грамадzkіх арганізацый усклалі кветкі да помніку

Агінскага, які стаіць побач з музычнай вучэльняй, а таксама да памятнага знаку «Пакутнікам за волю і незалежнасьць Беларусі», што знаходзіцца ў цэнтры гораду. Ускладанью кветак да помніку Агінскага, у якім прымала ўдзел каля ста чалавек, ніхто не перашкаджаў. Гэтае мерапрыемства прайшло спакойна і арганізавана. Чаго нельга сказаць пра ўскладанье кветак да памятнага знаку «Пакутнікам за волю і незалежнасьць Беларусі», бо супрацоўнікі міліцыі пад кірауніцтвам маёра, які не назваўся, і старэйшага лейтэнанта Кошала затрымалі, па іх словам – дзеля размовы Баланчука Эдуарда, Капуцкага Алеся і Боскіна Сяргея, а таксама забралі зарэгістраваны съязг РГА "БНФ" Адраджэннне".

Сыпіс асуджаных за ўдзел у съвяткаванні Дня Волі ў Менску і Гародні:

1. Сіўчык Вячаслаў – 15 сутак адміністратыўнага арышту;
2. Севярынец Павел – 15 сутак адміністратыўнага арышту;
3. Мальчык Сяргей – 10 сутак адміністратыўнага арышту;
4. Саранчукоў Вадзім – 10 сутак адміністратыўнага арышту;
5. Дашкевіч Зыміцер – 10 сутак адміністратыўнага арышту;
6. Кавешнікаў Віктар – 10 сутак адміністратыўнага арышту;
7. Дранчук Цімафей – 10 сутак адміністратыўнага арышту;
8. Лемяноўскі Мікола – штраф 150 мінімальных заробкаў;
9. Ачапоўскі Лявон – штраф 150 мінімальных заробкаў;
10. Нех Съвятлана – штраф 50 мінімальных заробкаў;
11. Сазонаў Віктар – штраф 20 мінімальных заробкаў;
12. Смольскі Аляксей – штраф 20 мін. заробкаў;
13. Таруліс Зыміцер – штраф 20 мін. заробкаў;
14. Герасімаў Валеры – штраф 20 мін. заробкаў;
15. Садоўскі Лявон – штраф 20 мін. заробкаў;
16. Бандарэнка Зыміцер – штраф 20 мін. заробкаў;
17. Русаў Пётр – штраф 20 мін. заробкаў;
18. Рамашка Раман – папярэджањне;
19. Патрэба Міхась – папярэджањне;
20. Лебядзеў Максім – папярэджањне;
21. Шэвяленка Аляксандр – папярэджањне;
22. Трыфанаў Сяргей – папярэджањне;
23. Ляховіч Андрэй – папярэджањне;
24. Папкоў Кірыла – папярэджањне;

25. Пальчэўскі Юрась – папярэдканьне;
26. Зайкоўскі Эдвард – папярэдканьне;
27. Лавіцкі Мікола – папярэдканьне;
28. Таўстыка Андрэй – папярэдканьне;
29. Бязьдзенежны Сяргей — папярэдканьне;
30. Ігнатовіч Уладзіслаў – папярэдканьне;
31. Гумін Андрэй – папярэдканьне;
32. Шэршэнь Ірына – папярэдканьне;
33. Рашэtnікава Алена – папярэдканьне;
34. Барысаў Сяргей – папярэдканьне;
35. Ігнатовіч Мікола – папярэдканьне;
36. Гірцоўскі Аркадзь – папярэдканьне;
37. Платонаў – папярэдканьне;
38. Ахрэмчык Аксана – папярэдканьне;
39. Сіўчык Ганна – папярэдканьне;
40. Карпенка Зыміцер – папярэдканьне.

19 красавіка ў Менску адбыўся Марш пратэсту «Так жыць нельга!», праведзены дзеялем акцэнтаваньня ўвагі грамадзкасці на праблеме невыкананьня Аляксандрам Лукашэнкам абяцаńняў, якія ён даваў выбаршчыкам у якасці кандыдата ў презідэнты. Арганізаторамі акцыі выступілі кінарэжысёры Юры Хашчавацкі, праваабаронца і журналіст Валеры Шчукін, каардынатор Хартыі-97 Зыміцер Бандарэнка і актыўіст моладзевага руху «Зубр» Цімафей Дранчук. Акцыя пачалася ў 18. 00 на плошчы Якуба Коласа. Калона ўдзельнікаў дайшла да скрыжаваньня праспекту Скарэны і вуліцы Варвашэні, дзе шлях быў перакрыты амапаўцамі і съпецназаўцамі. Калона рэзка павярнула назад у накірунку да плошчы Якуба Коласа. У гэты час пад'ехалі аўтобусы і пачаўся "хапун". Частка ўдзельнікаў акцыі села праста на асфальт, і іх амапаўцы пачалі жорстка зьбіваць. Затрыманыні адбываліся таксама ў раёне Акадэміі фізкультуры, на самой плошчы Якуба Коласа амапаўцы правялі зачыстку, загнаўшы частку людзей у метро. Быў моцна зьбіты і дастаўлены ў бальніцу Валеры Шчукін. З сатрасеньнем мозгу дастаўлены ў бальніцу Ялавіцкі. Машына «хуткай дапамогі» была выкліканая і да Савецкага РУУС, куды былі дастаўленыя затрыманыя. У адным з аўтобусаў амапаўцы зьблізілі цяжарную жанчыну. Да Савецкага РУУС былі падагнаныя аўтобусы з амапаўцамі, якія акружылі будынак і не падпускалі

да яго журналістай і праваабаронцаў, адцясьніўшы іх на вялікую адлегласць.

Сярод затрыманых:

1. Бародка Зыміцер;
2. Мяцеліца Алег;
3. Халезін Мікалай (журналіст);
4. Арэшка Зыміцер;
5. Васілюк Юрась;
6. Ясюк Марына (непаўнагадовая);
7. Ігнатовіч Уладзіслаў;
8. Швагеў Яўген;
9. Падзывалая (моцна зьбіты);
10. Аскерка Анатоль;
11. Карпенка Зыміцер;
12. Аксёнаў Максім;
13. Бандарэнка Зыміцер (каардынатор Хартыі-97);
14. Садоўскі Лявон;
15. Радзіна Наталя (журналістка);
16. Хашчавацкі Юры (кінарэжысёр);
17. Пятроў Андрэй;
18. Баравік Кацярына;
19. Афнагель Яўген;
20. Ачапоўскі Леанід;
21. Васілюк Юрась;
22. Анджыеўская Аляксандра;
23. Атрошчанкаў Алеся;
24. Бахан Сяргей;
25. Дзегцяроў I. ;
26. Вядзевіч Віталь;
27. Радзюшка Аляксандр;
28. Лядко С. ;
29. Яцко В. ;
30. Яцко С. ;
31. Тутжык Ф. ;
32. Мяцелік;
33. Пенкін Сяргей;
34. Шумскі Я. ;
35. Голубеў Зыміцер;

36. Холад А.;
37. Яшчанка Аляксей;
38. Ваккрасенскі Юрась;
39. Ялавіцкі (шпіталізаваны з сатрасеньнем мозгу);
40. Ядко (зъбтая, магчымае сатрасеньне мозгу);
41. Казакевіч Раман;
42. Кучынская Любоў;
43. Масакоўскі Зыміцер;
44. Карповіч Раман;
45. Вішнеўскі Зыміцер;
46. Дзядко Кацярына;
47. Фабішэўскі Юрась;
48. Кядышка Сяргей;
49. Жакаў Васіль;
50. Шыраеў Максім;
51. Ясюк Алеся;
52. Галавацкі;
53. Осіпаў (у РУУСе стала кепска, выклікалі «хуткую», шпіталізавалі);
54. Варанько Юрась;
55. Асмалоўскі Андрэй;
56. Савіцкі Мікола;
57. Рабкевіч Сяргей;
58. Рашэтнікава Алена;
59. Лепін Георгі;
60. Жлобіч Віталь;
61. Казакоў (непаўнагадовы);
62. Барсукоў (непаўнагадовы);
63. Балоціна (непаўнагадовая);
64. Дорына (непаўнагадовая);
65. Варажур (непаўнагадовы);
66. Шадзіевіч Цімох (непаўнагадовы);
67. Шадзіевіч Васіль;
68. Строцкі Аляксей (непаўнагадовы);
69. Сасім Мікіта;
70. Ямшыкоў;
71. Чыкалёў Дзяніс;
72. Лугаўцоў;
73. Труханенка Ніна;
74. Мурашка Казімір;

75. Жлутка Алег (назіральнік ГА «Праваабарончы цэнтр «Вясна»);
76. Суіч Віктар;
77. Сюльд Ігар;
78. Бубер Юры;
79. Купчанка Вераніка;
80. Закрэўскі Ігар;
81. Цэнунін Дзьмітры;
82. Хаднев іч Васіль;
83. Сыцешык Яраслаў;
84. Шчукін Валеры.

22 красавіка ў судах Савецкага, Партызанскага і Цэнтральнага раёнаў г. Менску адбываліся суды над удзельнікамі акцыі «Так жыць нельга!». Гэтым разам у судах зьявілася новая тэндэнцыя – тыя, хто патрабаваў удзелу адваката, накіроўваліся зноў на Акрэсыціна – у съпецпрыёмнік-разъмеркавальнік, нягледзячы на довады: «У камеры няма тэлефону, і я ня здолею, знаходзячыся ў съпецпрыёмніку, звязацца з адвакатам». З гэтага вынікае, што адміністратыўнае затрыманьне ня мае абмежаванняў у часе, і чалавек можа знаходзіцца за кратамі, пакуль суд не разгледзіць ягоную справу. Гэтая практыка парушае канстытуцыйнае права (арт. 62) адміністратыўнае затрыманых на абарону, бо чалавек ня мае магчымасці заключыць дамову з адвакатам, знаходзячыся ў съпецпрыёмніку-разъмеркавальніку. Гэтая заганная практыка вельмі небяспечная, бо ўлады могуць выкарыстоўваць і трактаваць адміністратыўнае заканадаўства ў сваіх мэтах.

Суд Савецкага раёну г. Менску:

Хашчавацкі Юры (кінарэжысёр, адзін з арганізатораў акцыі «Так жыць нельга!») – 10 сутак адміністратыўнага арышту;

Пенкін Сяргей – штраф у памеры 30 базавых адзінак (300 тыс. рублёў);

Вядзев іч Віталь – 7 сутак адміністратыўнага арышту;

Шыраеў Максім – штраф у памеры 25 базавых адзінак (250 тыс. рублёў);

Жлобіч Віталь — штраф у памеры 25 базавых адзінак (250 тыс. рублёў);

Кядышка Сяргей – штраф у памеры 30 базавых адзінак (300 тыс. рублёў);

Дзядко Кацярына — штраф у памеры 30 базавых адзінак (300 тыс. рублёў);

Анджьеўская Аляксандра – 5 сутак адміністратыўнага арышту;

Кучынская Любоў – судовае паседжаньне перанесенае на 25 красавіка;

Лепін Гяоргі – судовае паседжаньне перанесенае на 23 красавіка;

Вішнеўскі Зыміцер – 3 сутак адміністратыўнага арышту;

Садоўскі Лявон – пратакол правапарушэння накіраваны ў РУУС на дапрацоўку і перакваліфікацыю з арт. 1671 ч. 1 на ч. 2 гэтага артыкулу;

Карповіч Раман (жыхар Салігорску) – 10 сутак адміністратыўнага арышту;

Хадневіч Васіль – штраф 20 базавых адзінак (200 тыс. рублёў);

Мурашка Казімір — штраф 25 базавых адзінак, (250 тыс. рублёў);

Бандарэнка Зыміцер (адзін з арганізатораў акцыі) – суд перанесены на 23 красавіка;

Сьцешык Яраслаў – суд перанесены на 23 красавіка. З залы суда быў вынесены супрацоўнікамі міліцыі пад кірауніцтвам старшыні Савецкага РУУС, паколькі адмаўляўся «шукаць адваката з камеры съпецпрыёмніку-разъмеркавальніку на Акрэсцыі»;

Ясюк Алеся (жыхарка г. Барысаву, маці 4 дзяцей) – штраф у памеры 100 базавых адзінак;

Карпенка Зыміцер (жыхар г. Гомелю) – 3 сутак адміністратыўнага арышту;

Халезін Мікалай (журналіст, адзін з арганізатораў акцыі) запатрабаваў удзелу адваката і быў адпраўлены зноў на Акрэсцыю – у съпецпрыёмнік-разъмеркавальнік. З залы суда быў вынесены супрацоўнікамі міліцыі пад кірауніцтвам старшыні Савецкага РУУС, паколькі адмаўляўся «шукаць адваката з камеры». Суд 23 красавіка.

Суд Цэнтральнага раёну г. Менску:

Пятроў Андрэй – 3 сутак адміністратыўнага арышту;

Голубеў Зыміцер – 5 сутак адміністратыўнага арышту;

Бародка Зыміцер (жыхар г. Барысава) – 5 сутак адміністратыўнага арышту;

Афнагель Яўген – 3 сутак адміністратыўнага арышту;

Суіч Віктар – 5 сутак адміністратыўнага арышту;

Ігнатовіч Уладзіслаў – 5 сутак адміністратыўнага арышту;

Жакаў Васіль – суд перанесены на 23 красавіка ў сувязі з тым, што не зявіліся съведкі – супрацоўнікі міліцыі. Адпраўлены ў съпецпрыёмнік-разьмеркавальнік;

Масакоўскі Зыміцер – штраф у памеры 30 базавых адзінак (300 тыс. рублёў);

Радзюшка Аляксандар – 5 сутак адміністратыўнага арышту;

Мяцеліца Алег – 5 сутак адміністратыўнага арышту;

Сюльд Iгар – 5 сутак адміністратыўнага арышту;

Казакевіч Раман – 10 сутак адміністратыўнага арышту;

Жлутка Алег – назіральнік ГА ПЦ «Вясна», запатрабаваў удзелу адваката і быў адпраўлены на Акрэсьціна – у съпецпрыёмнік-разьмеркавальнік. Абвясьціў галадоўку ў знак пратэсту супраць незаконнага ўтрыманья за кратамі.

Суд Партызанскаага раёну г. Менску:

Рабкевіч Сяргей – 7 сутак адміністратыўнага арышту;

Фабішэўскі Юрась – 3 сутак адміністратыўнага арышту;

Аскерка Анатоль – 10 сутак адміністратыўнага арышту;

Бубер Юры – 3 сутак адміністратыўнага арышту;

Купчанка Вераніка – 3 сутак адміністратыўнага арышту;

Атрошчанкаў Алесь – 5 сутак адміністратыўнага арышту;

Яшчанка Аляксей – 3 сутак адміністратыўнага арышту;

Закрэўскі Iгар – 3 сутак адміністратыўнага арышту. Абвясьціў галадоўку;

Цэнунін Дзымітры – 3 сутак адміністратыўнага арышту;

Шчукін Валеры (журналіст, праваабаронца, адзін з арганізатораў акцыі) – 15 сутак адміністратыўнага арышту, быў моцна зьбіты падчас акцыі, а пасля вывезены міліцыяй з рэанімацыі нейтрахірургічнага аддзялення Вайсковага шпіталю ў съпецпрыёмнік-разьмеркавальнік. Па словах В. Шчукіна, яго забралі «літаральна з-пад кропельніцы».

22 красавіка Праваабарончы цэнтр «Вясна» звярнуўся ў Вярхоўны і Канстытуцыйны суды Рэспублікі Беларусь па тлумачэнню адносна законнасці раашэння судзьдзяў накіроўваць затрыманых падчас акцыі 19 красавіка назад у

сьпецпрыёмнік-разъмеркавальнік пасъля таго, як яны на судовых паседжаньнях прасілі адвакацкай дапамогі.

У звароце сказана: «Падчас разгляду адміністратыўных справаў над удзельнікамі несанкцыянаванага шэсцяці 19 красавіка 2002 году ў судах Савецкага, Цэнтральнага і Партызанскага раёнаў г. Менску сябрамі Грамадзкага аб'яднаньня «Праваабарончы цэнтр «Вясна», якія ажыццяўлялі маніторынг правядзення судовых паседжаньняў, была выяўленая новая тэндэнцыя ў выкарыстаньні ч. 3 арт. 242 КаАП Рэспублікі Беларусь. Праблема датычыцца трактаваньня тэрмінаў адміністратыўнага затрыманья.

Удзельнікі несанкцыянаванага шэсцяція, затрыманыя супрацоўнікамі міліцыі 19 красавіка 2002 году, утрымліваліся ў аб'яднаным съпецпрыёмніку-разъмеркавальніку ГУУС Менгарвыканкаму да 22 красавіка 2002 г. -- г. зн., яны былі затрыманыя ў адпаведнасці з ч. 3 арт. 242 КаАП Рэспублікі Беларусь да разгляду справы судом. 22 красавіка, падчас разгляду справаў у судах Савецкага, Цэнтральнага, Партызанскага раёнаў г. Менску некаторыя з адміністратыўна затрыманых, згодна з арт. 250 КаАП Рэспублікі Беларусь, заявілі хадайніцтвы аб удзеле адвакатаў пры разглядзе справы. Судзьдзі задавальнялі хадайніцтвы і, паколькі дзеля заключэння дамовы з адвакатамі быў неабходны час, судовыя паседжаньні пераносіліся на больш позні тэрмін. Затрыманых адвозілі ў съпецпрыёмнік, дзе яны ўтрымліваліся да новага судовага паседжаньня. Ва ўмовах зьняволенія яны ня мелі магчымасці знайсці адвакацкую дапамогу. Тоє ж самае адбывалася і ў выпадку няяўкі съведкаў.

Такім чынам, грамадзяне былі затрыманыя да суда на працягу 4 дзён (з 19. 04. 02 па 23. 04. 02 г.). Пры гэтым прадстаўнікі сілавых ведамстваў і судзьдзі, якія разглядалі справы, заяўлялі, што, згодна з ч. 3 арт. 242 КаАП Рэспублікі Беларусь, яны маюць права затрымліваць правапарушальнікаў «да разгляду справы судом», што значыць – да разгляду справы па сутнасці, да вынясеньня пастановы па справе.

Згодна з ч. 2 арт. 257 КаAP Рэспублікі Беларусь, справа аб адміністратыўным правапарушэнні па арт. 167. 1 КаAP разглядаецца на працягу трох сутак з дня атрыманьня судом пратаколу аб адміністратыўным правапарушэнні. У сувязі з гэтым, можна зрабіць выснову, што асобы, затрыманыя ў пятніцу ўвечары, могуць утрымлівацца ў ізалятары тэрмінам да 6 сутак, паколькі адміністратыўны матэрыял паступіць у суд толькі ў панядзелак. На нашую думку, падобная практыка супярэчыць патрабаваньням арт. 25 Канстытуцыі Рэспублікі Беларусь. Акрамя таго, асобы, якія ўтрымліваюцца ў съпецпрыёмніку да суда, пазбаўляюцца магчымасці заключыць дамову з адвакатам, паколькі хадайніцтва аб удзеле адваката заяўляеца непасрэдна ў судовым паседжаньні, а знайсьці адваката, знаходзячыся ў съпецпрыёмніку, немагчыма. Гэта зьяўляеца абмежаваньнем канстытуцыйнага права грамадзянаў на абарону (арт. 62 Канстытуцыі Рэспублікі Беларусь).

Раней судовая практыка разгляду падобных справай съведчыла аб тым, што тэрмін «да разгляду справы судом» трактуваецца як пачатак судовага паседжаньня, прыняцьце справы да судовай вытворчасці. У выпадку пераносу справы на іншы тэрмін, у тым ліку ў сувязі з заяўленым хадайніцтвам аб удзеле адваката, грамадзянам выпісваліся судовыя позвы, і яны адпускаліся на волю.

У сувязі з гэтым, кіруючыся арт. 47 Закону Рэспублікі Беларусь «Аб судаўладкаваньні і статусе судзьдзяў», Грамадзкае аб'яднанье «Праваабарончы цэнтр «Вясна» просіць даць афіцыйнае тлумачэнне ч. 3 арт. 242 КаAP Рэспублікі Беларусь, у прыватнасці:

1. Што азначае тэрмін, «да разгляду справы судом», які ўжываецца ў ч. 3 арт. 242 КаAP Рэспублікі Беларусь.

2. Які максімальны тэрмін адміністратыўнага затрыманьня прадугледжваецца ў адпаведнасці з ч. 3 арт. 242 КаAP Рэспублікі Беларусь».

24 красавіка ў вязніцы захварэў вядомы кінарэжысёр Юры Хашчавацкі, які адбывае 10 сутак арышту за арганізацыю Маршу пратэсту «Так жыць нельга!». У душнай цеснай камеры съпецпрыёмніку-разъмеркавальніку на вул. Акрэсьціна 54-гадовы сп. Хашчавацкі пакутуе ад значных перападаў ціску.

26 красавіка ў Менску адбылося традыцыйнае жалобнае шэсцьце «Чарнобыльскі шлях-2002», якое было прымеркаванае да чарговых – шаснаццатых – угодкаў аварыі на Чарнобыльскай АЭС. Удзельнікі Шляху сабраліся ў 17. 30 каля Акадэміі навук РБ. Перад пачаткам шэсцьця адбыўся мітынг, падчас якога выступоўцы казалі, што ўлады ўтойваюць праўду пра рэальныя наступствы Чарнобыльскай катастрофы. Сярод прамоўцаў былі прадстаўнікі апазіцыйных партый, грамадзкіх арганізацый, а таксама людзі, якія прымалі ўдзел у ліквідацыі вынікаў Чарнобыльскай аварыі – інваліды Чарнобылю. Пасля кароткага мітынгу калона ўдзельнікаў шэсцьця рушыла па праспекце Скарэны і далей па вул. Сурганава. Наперадзе неслькі званы і абраз – як знак жалобы. Каля ўніверсаму «Рыга» памяць пра ахвяраў Чарнобыльскай катастрофы была ўшанаваная маўчаньнем – удзельнікі шэсцьця 16 хвілінай стаялі моўчкі з запаленымі съвetchкамі. . .

3 траўня Маскоўскі раённы суд г. Менску пастанавіў спагнаць з дзяржавы кампенсацыю ў памеры стотысячай рублёў за маральныя страты на карысць Міколы Статкевіча, старшыні Беларускай сацыял-дэмакратычнай партыі (Народная Грамада). У жніўні 1999 г. за арганізацыю несанкцыянаванага ўладамі шэсцьця на Дзень Незалежнасці 27 ліпеня сп. Статкевіч атрымаў 10 сутак адміністратыўнага арышту, якія ён правёў у съпецпрыёмніку-разъмеркавальніку на вул. Акрэсьціна. Ужо калі Статкевіч адбываў кару, супраць яго пачалі крымінальную справу за ўчыненыне масавых беспарафдаку. Спадара Статкевіча да таго ж пакаралі штрафам у 100 мінімальных заробкаў. Цяпер суд пастанавіў кампенсаваць лідэру сацыял-дэмакратіі маральныя страты.

22 траўня Менскі гарадзкі суд разгледзеў зыскавую заяву арганізатораў Маршу пратэсту «Так жыць нельга!» Валерыя Шчукіна, Зыміцера Бандарэнкі, Юрыя Хашчавацкага і Цімафея

Дранчука, што была пададзеная пасъля адмовы суда Маскоўскага раёну г. Менску разгледзець скаргу арганізатараў Маршу на дзеяньні гарадзкіх уладаў. Менгарсуд пакінуў ранейшае рашэнье і адхіліў пратэст арганізатараў Маршу. Арганізатары акцыі маюць намер абскарджаць гэтае рашэнье ў Вярхоўным судзе РБ.

31 траўня ў Цэнтральным судзе г. Магілёву адбылося судовае паседжанье па справе аб адміністратыўным правапарушэнні Юрый Васіленкі і Уладзіміра Бірукова, якія 26 красавіка бралі ўдзел у акцыі «Гадзіна смутку», прымеркаванай да чарговай гадавіны Чарнобыльскай катастрофы, і трывалі падчас мерапрыемства бел-чырвона-белая сцягі. Ю. Васіленка і У. Бірукой былі затрыманыя пасъля акцыі супрацоўнікамі міліцыі, якія абвінавацілі іх у парушэнні арт. 167. 1 КаАП РБ. Судзьдзя Ірына Сарока вынесла Ю. Васіленку і У. Бірукову папярэджаныні. Прадстаўніком Ю. Васіленкі і У. Бірукова ў судзе выступаў сябра ГА «Праваабарончы цэнтр «Вясна» Барыс Бухель.

З чэрвеня ў Менску на плошчы Якуба Коласа адбыўся мітынг пратэсту футбольных заўзятараў. Бо Беларусь стала адною з меншым дзесяці краінаў, куды не транслююцца матчы чэмпіянату свету па футболу, які пачаўся ў Японіі і Карэі. Сярод удзельнікаў акцыі быў распаўсюджаны зварот лідэра БНФ Вінцкука Вячоркі «Беларусы без футбольнай трансъляцыі: зноў ганьба на ўсё».

18 чэрвеня Менскі гарадзкі суд адмяніў рашэнье раённага суда, згодна з якім лідэру Беларускай сацыял-дэмакратычнай партыі (Народная Грамада) Міколу Статкевічу павінны былі выплаціць кампенсацыю за незаконны арышт.

5 ліпеня Юрый Хадыка быў затрыманы каля свайго дому супрацоўнікамі менскай міліцыі і зьмешчаны ў съпецпрыёмнік-разъмеркавальнік на вул. Акressыціна, каб адбываць пакараньне, вынесенае яму 8 красавіка ў судзе Ленінскага раёну г. Гародня. Тады судзьдзя Дз. Дземчанка вынес пастанову пакараць Ю. Хадыку 10 суткамі адміністратыўнага арышту за ўдзел у

съвяткаваньні Дня Волі, якое адбылося 24 сакавіка. Але гарадзенская міліцыя адмовілася заключаць прафесара пад варту. Таму за тры дні да заканчэння тэрміну выкананьня пастановы суда Ю. Хадыка і быў арыштаваны ў Менску.

З ліпеня ў Менску каля Чырвонага касьцёлу быў затрыманы і зьбіты міліцыянтамі і людзьмі ў цывільным мастак і майстра перформансу Алесь Пушкін. Ён ладзіў перформанс — мастацкую дзею, прысьвечаную гэтак званаму дню Незалежнасці (на самой справе 3 ліпеня — Дзень вызваленія Менску ад нямецка-фашистскіх захопнікаў). Супрацоўнікі міліцыі і асобы ў цывільным зьблі мастака і, нягледзячы на пратэсты прысутных, павезьлі ў РУУС Маскоўскага раёну. У міліцыі Алесь Пушкін правёў суткі, прычым родным не давалі інфармацыі, дзе ён знаходзіцца.

8 ліпеня ў Маскоўскім раённым судзе г. Менску адбылося другое судовае паседжаньне па адміністратыўнай справе Алеся Пушкіна. Мастаку інкрымінавалі 166 артыкул КаАП РБ — непадпарадкаваньне супрацоўнікам міліцыі. Судзьдзя Рэўцкая дазволіла Пушкіну мець прадстаўніка ў судзе — юриста Праваабарончага цэнтра «Вясна» Валянціна Стэфановіча. На судзе прысутнічалі лідэр партыі БНФ Вінцук Вячорка, старшыня ГА ПЦ «Вясна» Алесь Бяляцкі, дэпутат ВС РБ 13-га скліканьня Людміла Гразнова, журнالісты. Мастак прызнаў, што ня слухаўся супрацоўнікаў міліцыі, але горача адстойваў сваё права на мастацкую акцыю — «як съвятар на казань», казаў ён. На апошняе слова перад прысудам А. Пушкіна натхніў знаны пісьменнік Васіль Быкаў. Мастак сказаў: «Бог ня ў сіле, а ў прайдзе. А прайда — у чыстых сэрцах, пані судзьдзя». Судзьдзя Рэўцкая, улічыўшы «чыстасардэчнае раскаянніе» мастака ў тым, што выпадкова заліў міліцыянтавы штаны фарбай, а таксама тое, што ён служыў у Афганістане, прысудзіла Пушкіну 6 базавых адзінак штрафу — 60 тысячаў рублёў. Касету з фільмам [«www.pushkin.by»](http://www.pushkin.by), а таксама маленькае вядзерца суніцаў, сабраных у купальскую ноч, судзьдзя ўзяць ад Пушкіна адмовілася.

26 ліпеня Гомельская гарадзкая арганізацыя Партыі БНФ віншавала жыхароў гораду з днём Незалежнасці. Падчас

правядзеньня гэтай акцыі ст. лейтэнантам міліцыі Чыгуначнага РУУС С. Новікам быў затрыманы сябра Партыі БНФ Юры Дашкоўскі. У яго канфіскавалі 86 віншавальных улётак і даставілі да намесніка начальніка Чыгуначнага РУУС падпалкоўніка М. Сьпірэдовіча, які склаў на затрыманага пратакол па артыкуле 172 КаАП РБ (распаўсюджанье друкаванай прадукцыі без выходных дадзеных) і накіраваў яго на разгляд у адміністратыўную камісію Чыгуначнага раёну г. Гомелю. Згодна з артыкулам 86 Канстытуцыі РБ, Ю. Даўжкоўскі падчас допыту хацеў скарыстацца правам мець свайго прадстаўніка ад ПЦ «Вясна», які знаходзіўся побач і меў усе неабходныя дакументы, аднак падпалкоўнік М. Сьпірэдовіч адмовіў яму ў гэтым.

27 ліпеня, у гадавіну прыняцця Дэкларацыі аб дзяржаўным суверэнітэце Рэспублікі Беларусь, каля ста актыўісташ дэмакратычных рухаў выйшлі на Кастрычніцкую плошчу ў Менску наступаць будынку Адміністрацыі Лукашэнкі. Яны ўтварылі жывы ланцуг, трymаючы ў руках бел-чырвона-белыя сцягі і недзяржаўныя беларускія газеты, якім пагражае закрыццё. Пасля гэтага ўдзельнікі акцыі падзяліліся на дзьве групы і началі разносіць звароты ў дзяржаўныя органы Беларусі. У зваротах былі патрабаваныні да ўладаў Беларусі шанаваць свабоду слова і спыніць перасып след недзяржаўных мас-медыя. Міліцыянты затрымалі лідэра Маладога Фронту Паўла Севярынца і сябра Маладога Фронту Зыміцера Даўжкоўскага.

29 ліпеня каля 12 гадзінай у цэнтры Менску каля Камароўскага рынку адбыўся несанкцыянаваны ўладамі пікет актыўісташ апазыцыйных партыяў і прадпрымальнікаў. За арганізацыю пікету супрацоўнікамі міліцыі і быў затрыманы і дастаўлены ў РУУС Савецкага раёну сябра Аб'яднанай грамадзянскай партыі Лявон Малахай. На пікеце быў затрыманы і адвезены ў суперцыёнік-разъмеркавальнік Цімафей Дранчук, сябра моладзевага руху «Зубр». Згодна з пастановай суда Цэнтральнага раёну г. Менску, Ц. Дранчук за ўдзел у дэманстрацыі з нагоды Дня волі 24. 03. 02 быў асуджаны да 10-дзённага адміністратыўнага арышту. Аднак вынесенае пакаранье Ц. Дранчук не адбыў. І хая з моманту вынясеньня

пастановы прайшло больш за тры месяцы, Ц. Дранчук будзе адбываць пакараньне.

29 верасьня ў Менску былі затрыманыя актыўісты Кансерватыўна-Хрысьціянскай партыі БНФ – удзельнікі несанкцыянуванага мітынгу ў абарону незалежнасці Беларусі. Сярод затрыманых: Валеры Буйвал, Юры Белен'кі, Уладзімір Плотнікаў, Зьдзіслаў Абрэмскі і Кастусь Кашэль.

З кастрычніка пасля трохсутачнага арышту на волю выйшлі пяцёра актыўістаў Кансерватыўна-Хрысьціянской партыі БНФ, якія былі асуджаныя за ўдзел у мітынгу ў абарону незалежнасці, што прайшоў 29 верасьня. Усе яны па 1-2 дні правялі пад арыштам да суда. Сустракаць Юрыя Белен'кага, Уладзіміра Плотнікава, Валерыя Буйвала, Зьдзіслава Абрэмскага і Канстанціна Кашэля да брамы менскага съпецпрыёмніка-разъмеркавальніка прыйшлі каля дзясятка іх калегаў з КХП БНФ. Пакараныя гавораць, што адносіны да іх у прыёмніку з боку ахойнікаў былі нармальнымі, харчаваньне здав альняючым. Адзіная нязручнасць — у камеры было вельмі халодна. Усе пяцёра затрыманых свой арышт лічаць незаконным і будуць дамагацца адмены судовага рашэння.

17 лістапада ў Менску на плошчы Якуба Коласа на акцыю «За незалежнасць» сабралася больш за 1000 чалавек. Людзі прыйшлі з бел-чырвона-белымі і еўрапейскімі сцягамі, а таксама з транспарантамі: «Жыве незалежная Беларусь!», «Беларусь у Еўропу!», «Беларускі народ – гаспадар сваёй краіны!», «Мы за незалежнасць ад Расіі і ад Лукашэнкі!» ды іншымі. Арганізатарамі акцыі выступалі Партыя БНФ, АСДП, БСДГ, Малады Фронт і Беларуская партыя свабоды. Менгарвыканкам спачатку не дазволіў акцыю, але пасля перамоваў даў афіцыйную згоду на шэсцьце ад плошчы Якуба Коласа да плошчы Бангалор і мітынг у парку Дружбы народоў. Але арганізатары ўрэшце дамагліся правядзеньня мітынгу каля Нацыянальнай акадэміі навук. Ад плошчы Якуба Коласа а палове першай гадзіны калона па праезной частцы праспекту Скарэны рушыла ў бок Акадэміі навук, дзе каля галоўнага корпусу адбыўся мітынг. Выступілі старшыні партыяў-арганізатораў, прадстаўнікі інтэлігенцыі – Вінцук Вячорка, Юры

Хадыка, Валянціна Палевікова ды іншыя. Усе заклікалі бараніць незалежнасць Беларусі і папулярызаваць у грамадзтве ідэю ўступлення ў Еўрапейскі Саюз. На мітынгу былі зачытаныя звароты да міжнародных арганізацыяў і краінаў-гарантаў беларускай незалежнасці, а таксама вітальнае слова ўдзельнікам акцыі ад старшыні Рады БНР Івонкі Сурвіллы. . . Мітынг працягваўся гадзіну. Пасля яго заканчэння група людзей начале з лідэрам Беларускай партыі свабоды Сяргеем Высоцкім накіравалася да амбасады Расіі, каб перадаць зварот да Уладзіміра Пуціна. Шэсцьцем і мітынгам 17 лістапада распачалася серыя розных акцыяў пад агульным назовам «За незалежнасць і свабоду», якая працягнела да 25 сакавіка 2003 году.

18 сінёкня судом г. Пінску і Пінскага раёну (Берасьцейская вобласць) двое жыхарох гораду: Irap Сараковік і Лявонці Вабішчэвіч – асуджаныя на 10 сутак арышту. Такое пакаранье яны атрымалі за парушэнне вызначаных Пінскім гарвыканкамам умоваў правядзення пікету. Спадары Сараковік і Вабішчэвіч былі арганізатарамі пікету 26 лістапада ў Пінску за спыненне вайны ў Чачні. Разглядаючы заяўку на пікет, гарадзкія ўлады ўказалі дакладнае месца яго правядзення — на ходніках у скверы па вуліцы Пушкіна, насупраць фасаду будынку ААТ «Пінсксаўгасбуд», па ўсім ягоным перыметры. У пісьмовай форме гарвыканкам абавязаў міліцыю аформіць магчымае адхіленне ад вызначаных межаў. Вабішчэвіч і Сараковік адышліся ад крайній кропкі дазволенага месца правядзення пікету ўсяго на пяць метраў, што ня можа стаць прычынай прыцягнення да адміністратыўной адказнасці. Аднак судзьдзя палічыла гэта за парушэнне.

6. ПАРУШЭНЬНІ ПРАВОЎ ГРАМАДЗЯНАЎ НА СВАБОДУ СЛОВА І АТРЫМАНЬНЕ ПРАЎДЗІВАЙ ІНФАРМАЦЫІ, ПЕРАСЪЛЕД НЕЗАЛЕЖНАЙ ПРЭСЫ І ЖУРНАЛІСТАЎ.

частка 1

У пачатку студзеня Шклоўскі раённы суд прыняў рашэнье прызнаць в інаватым рэдактара незалежнай газеты «Шклоўскія навіны» Аляксандра Шчарбака ў парушэньні заканадаўства аб друку і Кодэксу аб адміністратыўных правапарушэннях.

Нагадаем, што напярэдадні выбараў презідэнта РБ, 6 верасьня 2001 году, супрацоўнікі праваахоўных органаў знайшлі дома ў Аляксандра Шчарбака 300 асобнікаў на той момант новага, трэцяга нумару газеты «Шклоўскія навіны». Гэта ўсяго на адзін асобнік больш, чым дазваляецца па законе мець незарэгістраваным выданьям. На рэдактара «Шклоўскіх навінаў» накладзены штраф у памеры 10 мінімальных заробкаў (100 тысячай рублёў). Акрамя гэтага, як і патрабаваў раённы прокурор, канфіскаваная кампьютарная тэхніка, з дапамогай якой выпускалася незалежная газета Шклоўшчыны. Увесь наклад трэцяга нумару газеты быў зьнішчаны.

9 студзеня ў Аршанскім гарадзкім судзе пачаўся новы разгляд справы аб канфіскацыі аргтэхнікі і рызографу ў рэдакцыі незалежнай газеты «Куцейна» і грамадзкага аб'яднання «Цэнтр імя Філона Кміты». На судове паседжаньне не зявіліся прадстаўнікі гарадзкага Камітэту па фінансавых рассьыльдваньнях, таму разгляд быў перанесены на 17 студзеня. Нагадаем, што аргтэхніка і рызограф былі канфіскаваныя яшчэ напярэдадні презідэнцкіх выбараў — 14 і 16 жніўня Аршанскім гарадзкім камітэтам па фінансавых рассьыльдваньнях, бо ўлады палічылі, што газета і Фонд карыстаюцца гэтым абсталіваньнем у парушэньні Дэкрэту № 8 А. Лукашэнкі. Адносна рэдактара «Куцейны» і кірауніка Фонду Віктара Андрэева а таксама было вылучанае абвінавачаньне ў парушэнні арт. 154 Адміністратыўнага кодэксу РБ — ажыццяўленыне прадпрымальніцкай дзейнасці без адпаведнай ліцэнзіі. Аршанскі гарадзкі суд яшчэ ў мінулым годзе прызнаў дзеяньні Камітэту па фінансавых рассьыльдваньнях правамоцнымі, але В. Андрэеў не пагадзіўся з судовым

рашэньнем і абскардзіў яго ў Віцебскім абласным судзе.
Абласны суд адмяніў рашэнье гарадзкога і накіраваў справу аб
канфіскацыі аргтэхнікі на новы разгляд.

11 студзеня МЗ С Беларусі перадало ноту пратэсту
расійскаму МЗС у сувязі з асьвятленнем на расійскім
тэлеканале НТВ абставінаў арышту дырэктара Менскага
трактарнага заводу Міхаіла Лявонава. Карэспандэнт Павел
Селін быў выкліканы ў МЗ С, дзе яму былі вyzказаныя прэтэнзіі.
Супрацоўнік прэс-службы запатрабаваў ад карэспандэнта
прабачэнья «за зънявагу народу Беларусі і яе прэзідэнта». П.
Селін у сваім рэпартажы паразінай арышты бізнесоўцаў у
Беларусі з фабулай дэтэктыву Агаты Крысьці «Дзесяць
негрыцянатаў». Маўляў, усе 15 дэклараўных прэзідэнтам
арыштаў ідуць па съпісе.

18 студзеня ў Аршанскім гарадзкім судзе прайшло чарговae
паседжанье па пераглядзе справы аб канфіскацыі кампутараў,
на якіх выпускалася адзіная ў горадзе недзяржаўная газета
«Куцейна». Кампутары былі канфіскаваныя ў кастрычніку
паводле пастановы гэтага ж суда, якую судзьдзя Алена
Дзямешчанка вынесла пры адсутнасці галоўнага рэдактара
выдання Віктара Андрэева. У адказ на скаргі В. Андрэева
абласная прокуратура, Віцебскі абласны суд і абласное
ўпраўленне юстыцыі адмянілі гэтае рашэнье і запатрабавалі
перагляду справы. 9 студзеня адбылося першае судовае
паседжанье па паўторным разглядзе гэтай справы, падчас
якога судзьдзя Анжаліка Казлова дапытала В. Андрэева і
съведкаў з ягонага боку. В. Андрэеў паведаміў, што напрыканцы
2001 году аршанская гарадзкія ўлады пазбавілі яго ліцэнзіі
прыватнага прадпрымальніка пасля таго, як у гэтай якасці ён
зарэгістраваў новую незалежную гарадзкую газету. Далейшы
разгляд справы быў перапынены з-за адсутнасці съледчага
Уладзіміра Бурскага і перанесены. На паседжанье 18 студзеня
Бурскі таксама не зявіўся. Судзьдзя А. Казлова заяўіла, што
без ягоных паказаньняў разгляд справы праводзіцца ня можа, і
прызначыла чарговae паседжанье на 12 лютага, выказаўши
намер тым часам зрабіць заходы па прымусовай дастаўцы У.
Бурскага ў залу суда.

22 студзеня Расійскі ПЭН-цэнтр выказаў занепакоенасцьць лёсам беларускай недзяржаўнай газеты «Пагоня», яе рэдактара Міколы Маркевіча і журналіста Паўла Мажэйкі. «Пагоня» была закрытая па рацэнъні Вышэйшага гаспадарчага суда Беларусі ў лістападзе 2001 году. Падставай дзеля гэтага стала публікацыя ў газеце матэрыялаў, якія, на думку прадстаўнікоў прокуратуры, зъмяшчалі паклёт у адносінах да А. Лукашэнкі. Супраць Мікалая Маркевіча і Паўла Мажэйкі была ўзбуджаная крымінальная справа. Вядомыя расійскія пісьменнікі Андрэй Бітаў, Андрэй Вазьнясенскі, Фазіль Іскандэр, Леў Цімафееў, Фелікс Сьветаў, Юнна Морыц і Аляксандар Ткачэнка зъвярнуліся з адкрытым лістом да презідэнта Беларусі. «Мы лічым, — пішуць яны, — што ў гэтай сітуацыі было парушанае права журналістаў на свабоднае выказванье сваёй думкі, гарантаванае артыкулам 19 Усеагульнай дэкларацыі правоў чалавека, і яны перасьледуюцца за сваю професійную дзейнасць».

Пісьменнікі заклікалі А. Лукашэнку выступіць у ролі гаранта Канстытуцыі Рэспублікі Беларусь і Дэкларацыі правоў чалавека, «выкарыстаць усю сваю ўладу і паўнамоцтвы дзеля адмены рацэнънія аб закрыцці газеты «Пагоня» і спыненъні перасьледу журнالістаў М. Маркевіча і П. Мажэйкі».

7 лютага рэдакцыя газеты «Пагоня» атрымала адказ на пададзеную ў Вышэйшы гаспадарчы суд РБ скаргу. ВГС адмовіўся апратэставаць уласнае рацэнъне аб закрыцці газеты «Пагоня»: «... Пры разглядзе доказаў вашай скаргі ў парадку нагляду якіх-небудзь парушэнняў дзейснага заканадаўства ня знайдзена», — гаворыцца ў лісьце.

8 лютага прокуратура Беларусі вынесла папярэджаныне журналістцы «Белорусской деловой газеты» Ірыне Макавецкай. Падставай дзеля гэтага сталі нібыта «не адпаведаючыя сапраўднасці зъвесткі і неабгрутаваныя высновы, якія дыскрэдытаюць працу праваахоўных органаў». Реч у тым, што І. Макавецкая ў адным з артыкулаў распавяяла пра зьбіцьцё маладых людзей супрацоўнікамі міліцыі. Пацярпелага па гэтай справе абвінавацілі ў атрыманні хабару. Журнالістка і яе прадстаўнік Міхаіл Пастухоў маюць намер абскардзіць афіцыйнае папярэджаныне ў прокуратуры і судзе.

12 лютага ў Аршанскім гарадзкім судзе адбылося апошняе, чацьвёртага судовае паседжаныне па справе рэдактара аршанская незалежная газеты «Куцейна» Віктара Андрэя. Судзьдзя Анжаліка Казлова на працягу апошняга месяца ўжо тройчы пераносіла судовыя паседжаныні, і толькі 13 лютага рэдактар «Куцейны» нарэшце дав едаўся пра вынікі судовага разъбіральніцтва. Судзьдзя прыняла рашэньне, што фінансавая міліцыя мусіць вярнуць рэдактару «Куцейны» канфіскаваны перад прэзідэнцкімі выбарамі рызограф, але ўсе чатыры забраныя кампутары застаюцца канфіскаванымі, на самога ж Віктара Андрэя накладзены штраф у памеры 20 мінімальных заробкаў. Судзьдзя аргументавала свой вырак выключна тым, што ў адным з чатырох кампутараў быў захаваны макет аршанскаага бюлетэню «Усход Бацькаўшчыны» з пазначаным накладам 299 асобнікаў, тады як у жніўні разам з рызографам былі канфіскаваныя 368 асобнікаў гэтага бюлетэню. Рэдактар «Усходу Бацькаўшчыны» Юры Санько, выкліканы ў суд у якасці съведкі, патлумачыў, што гэта былі асобнікі с дэфектамі друку, не прызначаныя дзеля распаўсюджанья. Але судзьдзя не пагадзілася з гэтым тлумачэннем і прызнала спадара Андрэява вінаватым у парушэнні артыкулу 154 Адміністратыўнага кодэкса РБ, дзе ў якасці штрафной санкцыі прадугледжаная канфіскацыя прыладаў, з дапамогай якіх выпускаўся завышаны наклад. Віктар Андрэй заявіў, што ня згодны з рашэннем судзьдзі і плануе аспрэчыць яго ў гарадзкой прокуратуре, абласным судзе і ўпраўленыні юстыцыі.

13 лютага ў галоўнага рэдактара газеты «Пагоня» Міколы Маркевіча была апісаная маёмасць: пральная машына, тэлевізор і пылесос. Падставай дзеля гэтага стала нявыплата Маркевічам штрафу за ўдзел у несанкцыянаваным пікеце ў абарону сваёй газеты. У выпадку, калі штраф ня будзе выплачаны да 18 лютага, у рэдактара «Пагоні» канфіскуюць вышэйназваныя рэчы.

28 лютага стала вядома, што нягледзячы на рашэньне Аршанскаага гарадзкога суда Міжраённы дэпартамент фінансавых рассьыльдваньняў адмаўляецца вяртаць рызограф канфіскаваны ў рэдакцыі газеты «Куцейна». Кіраунік Дэпартаменту сп. Траяноўскі патлумачыў: з гэткім рашэннем

фінансавая міліцыя ня згодная і накіравала скаргу ў прокуратуру. Прадстаўнік інтарэсаў «Куцейны» юрыст Алег Граблеўскі сьцвярджае, што, паводле дзеяnsага заканадаўства, рызограф павінен быць вернуты рэдакцыі газеты да моманту разгляду скаргі ў прокуратуры.

4 сакавіка ў Рэспубліканскую прокуратуру выклікалі галоўнага рэдактара недзяржжаўнай беларускамоўнай газеты «Наша Ніва» Андрэя Дынько, каб уручыць яму папярэджанье. Рэдакцыю абвінавачваюць у парушэнні артыкулу 5 Закону аб друку — распаўсюджанье інфармацыі ад імя незарэгістраваных арганізацый, грамадzkіх аб'яднанньняў, прафсаюзаў і г. д. У папярэджанні згадваюцца публікацыі ў 1-м і 2-м нумерах «Нашай Нівы» — за 4 і за 11 студзеня г. г. У абодвух артыкулах згадвалася Беларуская аўтакефальная праваслаўная царква.

12 сакавіка буйнейшыя беларускія праваабарончыя арганізацыі ГА «Праваабарончы цэнтр «Вясна», РГА «Беларускі Хельсінскі камітэт», ГА «Цэнтр па правах чалавека» і ГА «Прававая дапамога насельніцтву» накіравалі звярот з нагоды закрыцця газеты «Пагоня» і крымінальнага перасьледу журналісту Прэзідэнту А. Лукашэнку, Генеральному прокурору В. Шэйману і Прокурору Гарадзенскай вобласці В. Літвінаву. У Звароце, у прыватнасці, сказана: «12 лістапада 2001 году Вышэйшы гаспадарчы суд Рэспублікі Беларусь вынес рашэнне спыніць дзеянасць незалежнай газеты «Пагоня». Рашэнне было заснаванае на падставе двух папярэджанньняў, вынесеных газете — Дзяржкамдрукам (зараз Міністэрства інфармацыі) і Гарадзенскай абласной прокуратурой. Вышэйшы гаспадарчы суд не прыняў да ўвагі аргументы прадстаўнікоў рэдакцыі газеты, а таксама той факт, што Міністэрства інфармацыі адмовілася ад зыску яшчэ да пачатку судовага паседжання. Закрыццё адной з упльвовых незалежных газетаў выклікала справядлівы пратэст грамадзкасці як у Беларусі, так і за яе межамі. . . Мы канстатуем, што сваім дзеяньнямі беларускія ўлады ў чарговы раз дэмантруюць пагарду да прынцыпаў свабоды слова, права на свабоднае атрыманьне і распаўсюджанье інфармацыі, права на свабоду меркаваньня і іх свабоднае выказваньне. Крымінальны перасьлед незалежных

сродкаў масавай інфармацыі ў Беларусі съведчыць пра працяг канфрантацыі паміж дзяржаўнымі ўладамі і грамадствам. Мы лічым, што ціск, які аказваецца на прадстаўнікоў незалежных СМИ Беларусі, зьяўляеца палітычна матываваным, звязаны з іх нязменнай пазіцыяй па адстойваныні дэмакратычных каштоўнасцяў, асабліва падчас выбарчай кампаніі. Мы заклікаем органы ўлады неадкладна спыніць крымінальны перасылед рэдактара газеты «Пагоня» Міколы Маркевіча і журналіста Паўла Мажэйкі, як і іншых прадстаўнікоў СМИ Беларусі».

1 красавіка ў Гародні каля будынку абблываўкаму адбыўся несанкцыянованы пікет у абарону журналістаў «Пагоні» Міколы Маркевіча і Паўла Мажэйкі. Удзельнікі пікету трymалі ў руках плакаты з лозунгамі : «Мажэйка, Маркевіч – хто наступны?», «Свабода = Свабода слова», «Разам за ПАГОНЮ!». На прапановы міліцыянтаў звязрнуць плакаты і разысьціся ўдзельнікі пікету не рэагавалі. Праз два аццаць хвілінаў шасьцёра ўдзельнікаў пікету – Дзымітры Антаневіч, Дзымітры Дулько, Стас Пачобут, Павел Мутны, Алесь Дзянісаў, Ільля Пячынін – былі затрыманы міліцыяй. Арганізаторам несанкцыянованага пікету ў падтрымку журналістаў выступіла незарэгістраваная Канфедэрацыя дзеючых суполак «Разам!».

2 красавіка каля будынку калоніі, што на вул. Кальварыйской у Менску, міліцыя затрымала здымачную группу расійскай тэлекампаніі НТВ. Журналісты тэлекампаніі дамовіліся пра інтэрв'ю з жонкай былога рэктара Гомельскага медінстытуту прафесара Юрыя Бандажэўскага, які асуджаны да восьмі гадоў зняволення нібыта за хабарніцтва і цяпер адбывае свой тэрмін у калоніі ў Менску. Галіна Бандажэўская прыехала ў Менск на спатканьне з мужам. Гасціль сустрэчы карэспандэнту НТВ Павел Селін запрасіў жанчыну да размовы перад камерай. Здымкі праводзіліся метраў за 50 ад турэмнага муру, і аб'ектыў камеры быў накіраваны ў адваротны ад яго бок. Але гэта не ўратавала расійскіх тэлежурналістаў ад канфлікту з міліцыяй. Чалавек, які прадставіўся намеснікам начальніка калоніі па рэжыме па прозвішчы Лось, забраў дакументы ў карэспандэнта НТВ Паўла Селіна, аператара Констанціна Марозава і асістэнта Зымітра Давыдзенкі. Праверка дакументаў заняла амаль гадзіну.

Потым журналістаў папрасілі напісаць пісьмовыя тлумачэнні і адпусьцілі.

5 красавіка адбылася чарговая акцыя пратэсту гарадзенцаў супраць крымінальнага перасльеду журналістаў «Пагоні». Арганізаторы пікетавання неаднаразова звязталаіся ў гарвыканкам, каб атрымаць адпаведны дазвол, аднак гарадзкія ўлады не далі магчымасці грамадзянам рэалізаваць іх канстытуцыйныя права. Пікеты прайшлі з 11 да 13. 30 гадзінай у людных месцах гораду: каля будынку аблыванкаму і на плошчы Савецкай. Удзельнікі акцыі трывалі ў руках транспаранты: «Руки прэч ад Маркевіча і Мажэйкі», «Быў бы журналіст – камера будзе», «Я таксама пішу праўду пра презідэнта. Я наступны?». Падчас пікетаў раздаваліся ўлёткі, у якіх была інфармацыя пра тое, што суд над Маркевічам і Мажэйкам пачнеца 9 красавіка ў 11 гадзінай у судзе Ленінскага раёну гораду Гродна. Улётка заканчвалася словамі: «Не дапусьцім, каб журналістам пакалечылі жыцьцё!!!». У час, калі праводзіліся пікеты, увесь цэнтр гораду быў запоўнены супрацоўнікамі міліцыі і людзьмі ў цывільнным, якія актыўна адсочвалі перамяшчэнні кожнай групы пікетоўшчыкаў. Першы пікет, што адбыўся каля аблыванкаму, чакаў узмоцнены нарад міліцыі, якая відавочна мела інфармацыю аб маючай адбыцца акцыі.

Падчас пікетаў міліцыянты арыштавалі 14 чалавек. Аднаго праз нейкі час адпусцілі, а на астатніх 13 былі складзеныя пратаколы.

Сярод затрыманых:

1. Анджэй Гісальнік (газета «День»);
2. Ірына Чарняўка («Беларускі час»);
3. Вітаут Руднік (рэдактар бюллетэню «Трэці сектар»);
4. Андрэй Мялешка («Наша Ніва»);
5. Андрэй Пачобут («Glos nad Niemnem»);
6. Алена Сіневіч (Радыё Рацыя ў Беластоку);
7. Анджэй Кусяльчук (былы рэдактар газеты «Glos nad Niemnem»);
8. Юлія Дарашкевіч («Пагоня»);

9. Вольга Арцёменка («Биржа информации»);
10. Алесь Дварэцкаў (сябра ГА БАЖ);
11. Алеся Сідлярэвіч («Пагоня»);
12. Зыміцер Ягораў (BARCnews);
13. Стас Пачобут («Навінкі»).

У гэты ж дзень судзьдзя па адміністратыўных справах Дзымітры Дземчанка разгледзеў адміністратыўныя справы. Прысуды ён закончыў чытаць пасьля закрыцца суда – у 18. 35. Анджэй Пісальнік атрымаў 10 сутак арышту, Стас Пачобут – 10 сутак арышту, Андрэй Мялешка – 8 сутак арышту, Аляксандр Дварэцкаў – 4 сутак. Па 3 сутак атрымалі Вітаут Руднік і Зыміцер Ягораў. Ірына Чарняўка аштрафаваная на 30 мінімальных заробкаў, Алена Сіневіч – на 20 «мінімалак». Вольга Арцёменка і Андрэй Пачобут былі папярэджаныя. Суды над астатнімі ўдзельнікамі пікетаў перанесеныя. Стас Пачобут распачаў галадоўку пратэсту.

11 красавіка, на сёмы дзень галаданья ў камеры ізалятару часовага ўтрымання (ІЧУ) Ленінскага РУУС г. Гародня карэспандэнта газеты «Навінкі» Стаса Пачобута, з ім дазволі сустрэцца галоўнаму рэдактару «Пагоні» Міколу Маркевічу, калі ён сказаў, што намераны ўгаварыць Стаса спыніць галадоўку. У камеру Маркевіча не пусьцілі, Стаса вывелі да яго ў асобны пакой.

18 красавіка Крычаўскае недзяржайнае выданье «Вольны горад» зноў апынулася ў полі зроку праваахоўных органаў. Міліцыянты спрабавалі сканфіскаваць наклад новага нумару дэмакратычнай газеты. Адказны сакратар «Вольнага гораду» Вадзім Сыцефаненка паведаміў, што на Крычаўскім вакзале быў затрыманы кур'ер газеты, які вёз наклад новага нумару са Смаленскай друкарні. Міліцыянтам нібыта паступіла аператыўная інфармацыя пра вялікі наклад незарэгістраванага выданья. Пасьля пераліку ў пастарунку высьветлілася: 220 асобнікаў — усё ў межах закону. Тым ня менш, быў складзены пратакол, і газеты забралі.

24 красавіка Міністэрства замежных спраў РБ вынесла папярэджанье карэспандэнту тэлеканалу НТВ Паўлу Селіну. Аляксандр Лукашэнка, выступаючы перад дэпутатамі Нацыянальнага сходу Беларусі, заявіў, што папярэджвае карэспандэнта расійскай тэлекампаніі НТВ Паўла Селіна пра мажлівыя наступствы асвятлення журнالістам падзеяў 19 красавіка ў Менску, калі беларускія міліцыянты і амапаўцы жорстка разагналі мірную дэмакратычных сілаў. Па словах Лукашэнкі, «апазіцыі і напярэдадні сустрэчы Уладзіміра Пуціна і Джорджа Буша неабходна было паказаць негатыўную «карцінку» з Беларусі пра парушэнні правоў чалавека», і Павел Селін тэндэнцыйна «выканаў заказ» . . .

24 красавіка здымачная група расійскага тэлеканалу НТВ пад кірауніцтвам Аляксандра Калпакова, якая съпецыяльна прыехала з Масквы ў Менск, была пазбаўленая магчымасці выконваць свае прафесійныя абязязкі. Здымачная група мелася правесьці здымкі ў ізіту Аляксандра Лукашэнкі ў Гомельскую вобласць. Аднак Міністэрства замежных спраў адмовілася выдаць акредытацию расійскім журнالістам.

3 траўня 200 тысячаў рублёў судовых выдаткаў абязязкай выплаціць рэспубліканскую праکуратуру Вышэйшы гаспадарчы суд Беларусі, скасаваўшы яе папярэджанье газете «Наша Ніва». Гэткае рашэнне суда галоўны рэдактар выдання Андрэй Дынько назваў «добраі навукай» праکуратуры на будучынню. Папярэджанье было вынесенае за згадкі ў публікацыях Беларускай аўтакефальнай царквы.

8 траўня крымінальную справу па факце нападу на журнالіста «Пагоні» і літаратара Юрыя Гуменюка ўзбудзіла Ленінскае РУУС Гародні. Напад адбыўся ўвечары 4 траўня (каля 22. 00) паблізу кінатэатру «Космас». У літаратара аднялі японскі гадзіннік і партманэ з невялікаю сумай грошай. Пацярпелы не адмаўляе палітычнае матываваніе нападу – Гумянюк раней працаваў у закрытай уладамі газете «Пагоня».

24 траўня рэдакцыя «Нашай Нівы» атрымала ліст ад Генеральнага праکурора РБ Віктара Шэймана, у якім ён унёс

пратэст з нагоды нядаўняга рашэнья Вышэйшага гаспадарчага суда аб выплаце пракуратурай 200 тысячаў рублёў судовых выдаткаў.

13 чэрвеня стала вядома, што презідыум Вышэйшага гаспадарчага суда адмяніў сваё рашэнне аб адмене папярэдканьня газете «Наша Ніва». Станоўчае для газеты рашэнне было перагледжанае з ініцыятывы Генпракурара Віктара Шэймана.

13 чэрвеня Вышэйшы гаспадарчы суд (судзьдзя А. Федарэнскі) адмовіўся задаволіць зыск рэдакцыі газеты «Народная воля», у якім выказвалася просьба аб прызнанні несапраўдным папярэдканьня Міністэрства інфармацыі РБ. Папярэдканьне газета атрымала 21 сакавіка пасыля зъяўлення артыкулу «Вялікае мыцьцё». Міністэрства інфармацыі палічыла, што гэты артыкул утрымлівае звесткі, якія ганьбяць гонар і годнасць презідэнта Рэспублікі Беларусь, і абвінаваціла рэдакцыю ў парушэнні патрабаванняў артыкулу 5 Закону «Аб друку і іншых сродках масавай інфармацыі Рэспублікі Беларусь». Нагадаем, што два падобныя папярэдканьні на працягу году могуць стаць падставай дзеля спынення дзеянасці сродку масавай інфармацыі. «Народная воля» абскардзіла папярэдканьне ў Вышэйшы гаспадарчы суд. У зыску паведамлялася, што, па-першае, Міністэрства інфармацыі РБ ня мае права самастойна вызначаць, зъяўляецца распаўсюджаная інфармацыя ганебнай альбо непраўдзівай ці не (гэта прэрагатыва суда, прычым не гаспадарчага, а агульнага). Па-другое, газетная публікацыя была перадрукам матэрыялу, распаўсюджанага іншым сродкам масавай інфармацыі – Радыё Свабода (што пацьвярджаецца спасылкай на крыніцу інфармацыі пад артыкулам і лістом ад Радыё Свабода). Згодна з арт. 47 Закону «Аб друку і іншых сродках масавай інфармацыі», гэтыя акаличнасці вызываюць рэдакцыю ад адказнасці. Прадстаўнік Міністэрства інфармацыі ня змог аспрэчыць довады рэдакцыі і прадставіць якія-небудзь доказы, якія пацьвярджалі б абгрунтаванасць вынясення папярэдканьня (што неабходна ў адпаведнасці з арт. 61 Гаспадарча-працэсуальнага кодэксу). Ход судовага працэсу пераконваў, што абвяшчэнне рашэння будзе простай

фармальнасцю. Тым больш нечаканым было рашэньне суда аб адмове рэдакцыі газеты «Народная воля» задаволіць зыскавыя патрабаваньні.

13 чэрвеня менскі карэспандэнт Радыё Рацыя ня змог прысутніцаць на прэс-канферэнцыі, якую ладзіў намеснік міністра замежных справаў РБ Аляксандр Герасіменка з нагоды зъменаў у візвым рэжыме паміж Беларусью і Польшчай, Літвой і Латвіяй. Прэс-сакратар МЗС Павел Латушка, які не пусьціў карэспандэнта зарэгістраванай у Польшчы радыёстанцыі ў будынак міністэрства, патлумачыў свае дзеяньні тым, што радыёстанцыя ня мае акредытациі пры МЗС, а тое, што раней карэспандэнты маглі прысутніцаць на прэс-канферэнцыях ведамства, выключэньне з правіла. Цягам апошніх двух гадоў Міністэрства замежных справаў тройчы адмаўляла карэспандэнтам Радыё Рацыя ў акредытациі, не паведамляючы прычынаў. Закон аб друку РБ, які рэгламентуе акредытацию замежных карэспандэнтаў, дазваляе міністэрству замежных спраў уводзіць абмежаванні на акредытацию толькі для журналістаў тых краінаў, дзе абмяжоўваюцца права беларускіх журналістаў. Паводле інфармацыі Беларускай асацыяцыі журналістаў, гэтае абмежаванне не датычыць карэспандэнтаў польскіх СМІ.

19 чэрвеня па распараджэнні судзьдзі Ленінскага раёну г. Менску Грачовай арыштаваны разьліковы рахунак незалежнай газеты «Народная воля». Пра гэта паведаміў галоўны рэдактар «Народнай волі» Іосіф Сярэдзіч. Нагодай дзеля арышту рахунку стаў зыск супраць «Народнай волі» двух судзьдзяў з Жодзіна, якія лічаць, што газета абразіла іхня гонар і годнасць і патрабуюць па 2,5 млн. руб. кампенсацыі. Іосіф Сярэдзіч паведаміў, што будзе звязніцца ў Гарадзкі суд з просьбай адмяніць рашэньне пра арышт рахунку. Ён ня выключыў, што «гэта спланаваная акцыя ўладаў, якія зьбіраюцца паралізаваць працу рэдакцыі».

23 чэрвеня ў 23 гадзіны ў памяшканьне, дзе месціцца рэдакцыя Белаазёрской газеты «Альтанка» і грамадзкае аб'яднанье «Цэнтр рэгіянальнага супрацоўніцтва», прыйшлі два супрацоўнікі міліцыі, якія патлумачылі сваё зъяўленье тым,

што атрымалі зьвесткі, быццам бы па гэтым адресе захоўваюцца скрадзеныя рэчы. На патрабаваньне прад'явіць санкцыю на вобыск, альбо хача б назвацца, міліцыянты не рэагавалі. Яны зрабілі агляд памяшканья і заявілі, што яго трэба апячатаць. Двух супрацоўнікаў рэдакцыі, што былі ў гэты час у офісе, прымусілі ехаць ў РУУС. Там іх дапытвалі да 2 гадзінай ночы, а потым вызвалілі. Падчас гэтых дзеяньняў не складаліся ні пратакол допыту, ні пратакол агляду памяшканья. На наступны дзень у тым жа памяшканьні быў праведзены паўнавартасны вобыск. Зноў жа, санкцыі на яго правядзенне не было, а пратакол не складаўся. Вобыск рабілі супрацоўнікі міліцыі і ў цывільнym, якія таксама не назваліся.

26 чэрвеня ў Менску адбыўся пікет пратэсту супраць перасыледу журналістаў. Удзельнікі пікету выйшлі з партрэтамі нядайна асуджаных Міколы Маркевіча і Паўла Мажэйкі, а таксама Віктара Івашкевіча, суд над якім неўзабаве адбудзеца.

З ліпеня Малады Фронт правёў акцыю ў падтрымку незалежнай прэсы. Некалькі маладафронтайскіх мабільных групай распаўсюджвалі на вуліцах сталіцы беларускія незалежныя выданыні, заклікаючы менчукоў чытаць і выпісваць незалежную прэсу. Усяго на галоўных плошчах Менску і праспекце Скарыны было раздадзена некалькі тысячаў асобнікаў «Народнай волі», «Белорусскай газеты», «Беларускай маладзёжнай», «Свабодных новостей», «Нашай Нівы», «Нашай свабоды». Мінакі вельмі прыязна паставіліся да такой акцыі. Акрамя газетаў сябры МФ раздавалі таксама адмысловыя ўлёткі, у якіх распавядалася пра абставіны зынкненія журналіста Дзымітрыя Завадзкага. Акцыя пачалася спакойна: недалёка ад будынку КДБ (пр. Скарыны быў пешаходнай зонай) нарад міліцыі, які ішоў па сълядах маладафронтайцаў, не рашыўся затрымаць распаўсюднікаў свабоднай прэсы. Аднак праз некаторы час, атрымаўшы, відаць, загад, міліцыянты пачалі «дзейнічаць». На вачах у мінчукоў «ахоўнікі» правапарадку» пачалі затрыманыні распаўсюднікаў і канфіскацыю легальных, зарэгістраваных незалежных выданыняў. Былі затрыманыя трое сяброў Маладога Фронту, сярод іх – Руслан Харкевіч і Зыміцер Дашкевіч. Газеты і ўлёткі, якія мелі пры сабе хлопцы, былі канфіскаваныя. Хлопцаў

пасадзілі ў міліцэйскія машины і павезылі ў РУУС. Не зразумелай застаецца логіка ўладаў: чаму незалежныя газеты можна прадаваць, але нельга раздаваць?

11 ліпеня пінскаму прадпрымальніку Сяргею Касьцюковічу мясцовы гарвыканкам адмовіў в а ўзгадненьні разъмяшчэння рэдакцыі новай недзяржайной газеты «Люстэрка». Унікальная прычына адмовы: пінскі чыноўнік палітыку, што ў «XXI стагодзьдзі в ідавочным анахранізмам ёсьць намер без адмысловай адукацыі займацца адказнай дзеянасцю па рэдагаванні газеты. . . ». Літаратурныя здольнасці пінскага чыноўніка павінен ацаніць суд: занавальнікі выданьня зьбіраюцца абскардзіць рашэнне ў гаспадарчым судзе.

У ноч на 14 ліпеня ўчынены крадзёж у офісе ЗАТ «БелКП-ПРЭС». Было ўкрадзенае кампутарнае абсталяванье, на якім выдаваліся газеты «Комсомольская правда в Белоруссии», «Вабанк», «Антenna», «Известия». У выніку чарговы выпуск газеты «Комсомольская правда в Белоруссии» выйшаў у маскоўскай версіі без беларускага дадатку.

26 ліпеня старшыня Камітэту дзяржкантролю РБ Анатоль Тозік зьвярнуўся ў суд Маскоўскага раёну г. Менску з зыскавай заявай аб абароне гонару, годнасці і дзелавой рэпутацыі, якія нібыта зьняважаныя ў артыкуле М. Падаляка «Канфідэнцыяна». А. Тозік запатрабаваў спагнаць з газеты «Наша свабода» 200 мільёнаў рублёў, а з журналіста Міхаіла Падаляка — 15 мільёнаў (разам гэта каля 120 тысячяў даляраў ЗША). Рэч у тым, што 16 ліпеня ў съпецвыпуску газеты «Наша свабода» — «Палітыка» быў надрукаваны артыкул Міхаіла Падаляка «Канфідэнцыяна», у якім паведамлялася, што расійскія эксперты падрыхтавалі 256-старонкавы даклад пра сітуацыю ў Беларусі з рэкамендацыямі адносна перспектываў А. Лукашэнкі як кірауніка дзяржавы і пошукаў замены яму ў бліжэйшы час. 18 ліпеня А. Лукашэнка запрасіў да сябе на сустрэчу Генеральнага прокурора Беларусі Віктара Шэймана і старшыню Камітэту дзяржкантролю РБ А. Тозіка. Размова ішла, у прыватнасці, пра тое, што некаторыя «жоўтыя» выданьні дазваляюць сабе публікацыю недакладнай інфармацыі дзеля

дыскрэдытацыі вышэйшых дзяржаўных службовых асобаў. Як вынік, зъявіўся зыск А. Тозіка да газеты.

30 ліпеня быў арыштаваны банкаўскі рахунак газеты і апісаная маёмасьць рэдакцыі газеты «Наша свабода».

1 жніўня Міністэрства замежных спраў РБ запатрабавала ад беларускай службы Радыё «Свабода» ў Менску акрэдытаць пры МЗС журналістку Алену Панкратаву. МЗС папярэдзіла, што ў адваротным выпадку дзейнасць прадстаўніцтва Радыё «Свабода» на тэрыторыі Беларусі можа быць перапыненая.

2 жніўня адбылося судове паседжанне па справе газеты «Наша свабода». Галоўны рэдактар газеты Павел Жук адразу заявіў хадайніцтва аб адводзе судзьдзі Анатоля Савіча, які ў верасьні 1999 году разглядаў зыск тады старшыні Савету бяспекі Віктара Шэймана да газеты «Навіны», рэдактарам якой быў П. Жук. Тады А. Савіч задаволіў зыск В. Шэймана, і газета была зачыненая. Аднак гэтае хадайніцтва было названае надуманным і адхіленае. Суд працягваўся дзесяць гадзін. Судзьдзя А. Савіч у рэшце рэшт прыняў рашэнне: задаволіць маральны бок зыску ў поўным абёме, а кампенсацыйны – частковы: памер кампенсацыі зменшаны газете да 100 мільёнаў рублёў, а М. Падаляку – да 5 мільёнаў рублёў. Абвяржэнне звестак, якія нанеслі шкоду гонару і годнасці А. Тозіка, павінна быць надрукаванае на першых старонках буйнейшых дзяржаўных газетаў «Советская Белоруссия» і «Рэспубліка». Праўда, так і засталося незразумелым: чаму працытаваныя ў артыкуле старонкі дакладу «наносяць маральную шкоду» А. Тозіку (М. Падаляк даказваў, што якраз наадварот, там падкрэсліваюцца станоўчыя якасці А. Тозіка як кірауніка і выканануць) і чаму гэтак дорага каштуе «дзелавая рэпутацыя» чыноўніка?.. Прыгадаем адну паралель: 14 верасьня 1999 году ў газете «Навіны» быў надрукаваны артыкул «Хто ў церамочках жыве», у якім В. Шэйман убачыў абрэзу сваіх гонару і годнасці. 16 верасьня ён падаў зыск у суд. 17 верасьня была апісаная маёмасьць адказчыкаў. 21 верасьня адбылося папярэднє судове паседжанне. А 24 верасьня судзьдзя А. Савіч вынес рашэнне: зыск задаволіць. З дня

падачы зыску да пачатку суда прайшло шэсць рабочых дзён. Незалежная газета, якая не змагла выплаціць вялізны памер кампенсацыі «маральных стратаў», была зачыненая. . .

2 жніўня ў вечары ўлады спынілі друкаваныне чарговага нумару газеты «Наша свабода» ў дзяржаўнай менскай друкарні «Чырвоная зорка». 1 мільён рублёў за друкаваныне нумару на рахунак друкарні перавяла прыватная фірма. Літаральна праз гадзіну судзьдзя Анатоль Савіч склікаў паседжаныне суда і а 20-ай гадзіне прыняў рашэнне спагнаць пералічаны мільён на пагашэнне штрафу. Галоўны рэдактар і выдавец Павел Жук, каментуючы сітуацыю, заявіў: «Гэта ўсё выглядае на сталінскія часы — па загадзе склікаеца судовая тройка, якая прымае прадказальнае рашэнне».

Уначы з 4 на 5 жніўня была абкрадзеная рэдакцыя незалежнай газеты «Згода». У выніку крадзяжу разукамплектаваныя ўсе рэдакцыйныя кампьютары, зьніклі вінчэстэры, модулі памяці і ўся інфармацыйная база газеты. Іншыя каштоўныя рэчы — в ідэапаратура і гроши — злачынцаў не зацікаў ілі. Злачынцы трапілі ў памяшканыне, адамкнуўшы дзверы ключом. Рэдактар газеты Аляксей Кароль лічыць, што здарэнне мае палітычную афарбоўку і цалкам упісваеца ў агульную кампанію націску і запалохваныя незалежнай прэсы. На думку сп. Караваля, «гэта неразумны, але цалкам лагічны крок з боку ўладаў».

8 жніўня з пасады галоўнага рэдактара прафсаюзнай газеты «Беларусі час» звольнены Аляксандар Старыкевіч. Сп. Старыкевіча азнаёмілі з распараджэннем пра звольненне, якое падпісаў новы старшыня ФПБ Леанід Козік. Нагодай дзеля звольнення, як сказана ў дакуменце, стала «рашэнне наймальніка». Каментуючы гэта, сп. Старыкевіч заявіў, што наўрад ці будзе звязратацца ў суд: «Я рэальна ацэнываю сітуацыю ў кіраўніцтве Федэрацыі і стан беларускай юстыцыі, а таму ня думаю, што звароты ў суд маюць сэнс. . . Новому кіраўніцтву ФПБ патрэбная новая газета і, адпаведна, іншы рэдактар». Юрый Цэнтру прававой абароны СМІ пры БАЖ Андрэй Бастунец паставіў пад сумнеў правамоцнасць рашэння Леаніда Козіка, заявіўшы, што Аляксандра

Старыкевіча прызначаў на пасаду пленум ФПБ. Аднак апошні пленум адстайку Старыкевіча не падтрымаў. Што ня здолеў зьдзейсніць пленум, ажыцьцявіў сам Леанід Козік. . . Нагадаем, што Аляксандр Старыкевіч падчас презідэнцкіх выбараў 2001 году падтрымліваў кандыдата аб'яднанай апазіцыі, былога кіраўніка ФПБ Уладзіміра Ганчарыка. Штотыднёвік «Беларускі час» ствараны напрыканцы 80-х гадоў і цяпер выходзіць накладам 42 тысячи асобнікаў. За час кіравання газетай Аляксандрам Старыкевічам выданыне павялічылася ў аўгусте з 8 да 16 палосаў.

12 жніўня ў Барысаве (Менская вобласць) адбылася акцыя ў падтрымку асуджаных журналістаў гарадзенскай газеты «Пагоня» Міколы Маркевіча і Паула Мажэйкі, арганізаваная мясцовай арганізацыяй моладзевага руху «Зубр». На пляцоўцы перад гарадзкім стадыёнам удзельнікі акцыі трymалі плакаты з надпісамі: «Улады трапяць свабодную прэсу», «Не дамо заглушыць голас праўды!», а таксама раздавалі мінакам незалежныя выданыні. Супрацоўнікі міліцыі спрабавалі затрымаць актывіста «Зубра» Ігара Закрэўскага, але пасля ўмяшальніцтва журналістаў ды іншых «зуброўцаў» хлопца адпусцілі.

3 12 жніўня ў Беларусі адключанае вяшчаныне расійскіх радыёстанцыяў «Маяк», «Юность», а таксама скарочаныя аўгусты трансляцыяў тэлеканалаў РТР, «Культура», НТВ.

14 жніўня міжнародная арганізацыя «Рэпарцёры бяз межаў» выказала занепакоенасць у сувязі з перасльдам журналістаў Радыё «Свабода» ў Беларусі. У лісьце да міністра замежных справаў Міхаіла Хвастова арганізацыя заклікае апошняга акредытаваць журналістаў беларускай службы Радыё «Свабода», якія падалі адпаведныя заяўкі, а таксама не перашкаджаць свабоднаму перасоўванню журналістаў па краіне.

21 жніўня адзін з сузаснавальнікаў газеты «Свободные новости», беларускі прадпрымальнік Сяргей Атрошчанка заявіў, што прыпыняе выхад выданыня з прычыны ягонае стратнасці і

блакуе рахунак газеты. Увечары сп. Атрошчанка забраў з рэдакцыі частку абсталяваньня (некалькі камптараў), якія належалі яму.

27 жніўня Беларуская асацыяцыя журналістай прапанавала міністру інфармацыі Міхаілу Падгайнаму пайсьці ў адстаўку. У адкрытым лісце да яго падкрэслена, што ягонае ведамства, надзеленае вялікім паўнамоцтвам, ператвараецца ў механізм падаўлення праваў і свабодаў. Апошнім прыкладам на карысць гэтага съведчыць пазіцыя Міністэрства адносна закрыцця газеты «Свободныя новости».

31 жніўня расійскі канал ОРТ паказаў стужку Паўла Шарамета «Дзіке паляванье-2» пра зыніклых палітыкаў, журналіста, бізнесуца. На жаль, беларускія гледачы былі пазбайленыя магчымасці пабачыць фільм, бо кіраўніцтва каналу ОНТ, які вяшчае на былой частаце ОРТ, адмовілася яго паказваць, каб «не разбураць атмасферы даверу ў беларускім грамадзтве».

У жніўні выдавецтва «Беларускі дом друку» адмовілася друкаваць газету «Свободныя новости-Плюс», якую пачаў выдаваць калектыв рэдакцыі газеты «Свободныя новости», а ад'яднаныне «Белпошта» не згадзілася дастаўляць новае выданьне падпісчыкам.

частка 2

4 верасьня ў Клецкім раённым судзе разглядалася гучная крымінальная справа аб забойстве. Судовы разгляд быў адкрытым, і дзеля таго, каб падрыхтаваць публікацыю для газеты, у суд прыйшоў Алег Нікулін. Паколькі А. Нікулін зьяўляецца сябрам БНФ і таму вядомы як апазіцыянер, супрацоўнікі міліцыі не пусцілі журналіста на судовасць паседжаньне, затрымалі яго і даставілі ў аддзяленьне міліцыі. Там сп. Нікуліна імкнуліся абвінаваціць у зьяўленні ў грамадzkім месцы ў нецвярозым стане. Затрыманы запатрабаваў асьведчыць яго на наяўнасць алкаголю, дзеля чаго яго даставілі ў мясцовы наркалагічны кабінет.

Абсьледваньне паказала, што А. Нікулін абсалютна цвярозы. Тым ня менш, супрацоўнікі міліцыі пратрымалі А. Нікуліна ў пастарунку 7 гадзінаў і адпусцілі без складаньня пратаколу. Пры правядзеныні агляду ў А. Нікуліна знайшлі некалькі асобнікаў друкаванай прадукцыі Маладога Фронту, якія былі канфіскаваныя таксама без складаньня адпаведных дакументаў. А. Нікулін лічыць дзеяньні супрацоўнікаў міліцыі і незаконнымі і парушаючымі ягоныя права і зьбіраеца абскардзіць іх у раённай пракуратуре.

6 верасьня адзін з сузаснавальнікаў «Свободных новостей» Сяргей Атрошчанка, які стаў ініцыятарам «пахаваньня» выданьня, зъвярнуўся ў пракуратуру. Ён абвінавачвае выдаўцоў «Свободных новостей- Плюс» у выкарыстаньні ягонай інтэлектуальнай уласнасці і карыстаньні гандлёвой маркай. Галоўны рэдактар «СН-Плюс» Аляксандр Уліцёнак назваў дзеяньні Атрошчанкі «беспрэцэдэнтнымі па сваім нахабстве». У гэтых ж дзень А. Уліцёнак быў выкліканы ў пракуратуру.

12 верасьня калегія Менскага гарадзкога суда разгледзела касацыйную скаргу галоўнага рэдактара зачыненай уладамі незалежнай газеты «Наша свабода» Паўла Жука і журналіста Міхаіла Падаляка. Присуд першай інстанцыі – суда Маскоўскага раёну – калегія Гарадзкога суда пакінула ў сіле. Нагадаем: месяц таму старшыня суда Маскоўскага раёну г. Менску Анатоль Савіч вынес рашэнне аштрафаваць рэдакцыю газеты «Наша свабода» на 100 мільёнаў рублёў і журналіста Міхаіла Падаляка – на 5 мільёнаў нібыта за ўчыненую маральную шкоду старшыні Дзяржкантролю РБ Анатолю Тозіку. Галоўны рэдактар «Нашай свабоды» Павел Жук і журналіст Міхаіл Падаляк зъвярнуліся з касацыйнай скаргай у судовую інстанцыю. Калегія Менскага гарадзкога суда ў складзе судзьдзяў Жупікавай, Дулуп і Басава вельмі аператыўна і хутка разгледзелі скаргу. З 12 верасьня судовае рашэнне набывае сілу. Але рэдакцыя яшчэ мае магчымасць падаваць скаргі ў парадку нагляду – спачатку старшыні Менскага гарадзкога суда, а потым у Вышэйшы гаспадарчы суд РБ ці ў пракуратуру краіны. У гэтых ж дзень Павел Жук і Міхаіл Падаляк падалі заяву ў пракуратуру Беларусі.

18 верасьня съледчы па асабліва важных спраўах Рэспубліканскай пракуратуры Вячаслаў Церахов іч падаў у суд Кастрыніцкага раёну г. Менску зыскавую заяву аб абароне гонару, годнасьці і дзелавой рэпутацыі. Адказчыкі – рэдакцыя «Белорусской деловой газеты» і карэспандэнт па Гомелі і Гомельскай вобласці Ірына Макавецкая. Ірына Макавецкая асьвятляла на старонках незалежнай прэсы «справу ўрачоў» – судовы працэс па спраўе аб хабарніцтве сярод супрацоўнікаў Гомельскага медінстытуту, які праходзіў у 2001 годзе. Судовы працэс у Гомелі меў шырокі рэзананс і прыцягнуў увагу міжнароднай грамадзкасці. У зале судовых паседжанняў прысутнічалі прадстаўнікі шматлікіх беларускіх і міжнародных правалафончых арганізацыяў, у тым ліку і Amnesty Internationale. Крымінальная спраўа мела неадназначны характар, грамадзкая думка схілялася да таго, што суд над кіраўніцтвам інстытуту выкліканы навуковай дзейнасцю прафесара Юрыя Бандажэўскага па вывучэнні разбуральнага ўзыдзяяньня малых дозаў радыяцыі на арганізм чалавека. Акрамя таго, на судовым працэсе былі агучаныя шматлікі факты жорсткага, негуманнага абыходжання з падсъледнымі, факты псіхалагічнага ўціску і нават выкарыстання псіхатрапных сродкаў у адносінах да прарэктара Уладзіміра Раўкова. Съледчы Церахов іч лічыць, што «зъвесткі, распаўсядженыя як Макавецкай, так і рэдакцыяй, не адпавядаюць сапраўднасці, зъмяншаюць у грамадзкай думцы мае гонар, годнасьць і дзелавую рэпутацыю».

20 верасьня журналістку «Белорусской деловой газеты» Ірыну Халіп выклікалі ў Менскую гарадzkую пракуратуру на допыт. Съледчы Уладзімір Шылаў паведаміў журналістцы, што Генеральная пракуратура Рэспублікі Беларусь распачала супраць яе крымінальную спраўу, а съледства даручыла весьці падначаленай ёй гарадзкой пракуратуре. Ірына падазраецца ў паклёпе на Генеральнага пракурора Віктара Шэймана. Нагодаю дзеля крымінальнай спраўы стаў артыкул «Афганскія барзыя», надрукаваны ў газете «Для служебного пользования». У ім Ірына Халіп распавяла пра акаличнасці крымінальнай спраўы былога презідэнта канцэрну «Белдзяржхарчпрам» Віктара Казекі і ягонага сына – былога начальніка аддзелу збыту аўтаданнія «Крышталь» Андрэя Казекі, якіх падазраюць у хабарніцтве і

раскраданьні дзяржаўнай маёмасьці. Ірына Халіп спаслалася на аператыўную в ідэастужку, якая знаходзіцца ў КДБ. На гэтай стужцы запісаная размов а грамадзянскай жонкі Андрэя Казекі з прадстаўніком фірмы «Афганвет». Як паведамляе газета, прадстаўнік фірмы прапанаваў свае паслугі ў закрыцці крымінальнай справы супраць Андрэя Казекі. Для гэтага родным Андрэем нібыта трэба было заплаціць 250 тысячай даляраў, прычым частка гэтых грошай, як съцвярджаецца ў публікацыі, прызначалася непасрэдна Генеральному прокурору Віктару Шэйману і съледчым, а частка – фірме «Афганвет». Ірына лічыць, што рэакцыя Генпрокуратуры зьяўляеца съведчаньнем таго, што яна мела рацыю. Галоўны рэдактар газеты «Для службового пользования» Святлана Калінкіна папярэджаньне, вынесенае Генпрокуратурой, лічыць беспадстаўным.

26 верасьня галоўны рэдактар «Народнай волі» Іосіф Сярэдзіч заявіў, што ягоная газета будзе існаваць, нягледзячы на ўсе спробы ўладаў расправіцца з выданьнем. Так ён пракаментаваў заяву старшыні ФПБ Леаніда Козіка пра намер дамагацца закрыцця «Народнай волі». Л. Козік заявіў на сустрэчы з журналістамі 25-га верасьня, што накіруе міністру інфармацыі звярот з просьбай прыпыніць выхад выданьня, якое, на ягоную думку, некалькімі публікацыямі зняважыла ФПБ і яе сяброў. У Міністэрстве інфармацыі РБ ліст ад Л. Козіка пакуль не атрымалі. Між тым, калі міністр інфармацыі вырашыць на падставе хадайніцтва Л. Козіка вынесці «Народнай волі» папярэджаньне, газете і сапрауды можа пагражадца закрыццё. У гэтым годзе «Народная воля» ўжо мае адно папярэджаньне (ад 20. 03. 2002), а два папярэджаніні цягам году могуць стаць падставай дзеля закрыцця выданьня (згодна з арт. 5 Закону аб друку). Заява Л. Козіка – гэта ўжо трэці закід уладаў у бок «Народнай волі» паслья таго, як на прэс-канферэнцыі А. Лукашэнкі 17-га верасьня прагучала пагрозылівае папярэджаньне, што гэтай газеты ў Беларусі можа «ня быць». 20-га верасьня судовыя выканаўцы апісалі частку маёмасьці рэдакцыі выданьня на суму 5 млн. рублёў – паводле даўніга зыску судзьдзі Т. Злобіч. У той жа час зьявілася інфармацыя пра прокурорскую праверку абставін публікацыі ў «Народнай волі» інтэрв'ю з былым дырэктарам МТЗ М. Лявонавым, які ўтрымліваецца ў Жодзінскім СІЗА. А праз некалькі дзён Л. Козік

агучыў ініцыятыву пра закрыцьцё буйнейшай у краіне незалежнай газеты. . . Тым часам, як съведчаць апошнія апытаньні Незалежнага інстытуту сацыяльна-эканамічных і палітычных дасьледваньняў, дзеяньні ўладаў адносна недзяржайной прэсы не знаходзяць падтрымкі ў грамадстве. Толькі каля 16-ці адсоткаў апытаных грамадзянаў Беларусі лічаць справядлівым судовы перасьлед журналістаў «Пагоні», «Рабочага» і «Нашае свабоды», а 40,6 адсоткаў рэспандэнтаў прытрымліваюцца адваротнага меркаваньня.

28 верасьня ў Менску каля 21. 00 на аўтобусным прыпынку адбыўся напад на журналіста Радыё Рацыя Генадзя Кесьнера. Пасьля таго, як Г. Кесьнер выйшаў з аўтобусу, незядомы нанёс яму некалькі ўдараў па галаве. Журналіст страціў прытомнасць і быў даставлены ў бальніцу, дзе была ўстаноўлена адкрытая чэррапна-мазгавая траўма. У верасьні 2002 году ў Менску быў ўчынены вельмі падобныя напады на палітыка і рэдактара недзяржайной газеты «Згода» Аляксея Карава, а таксама вядомага беларускага навукоўцы, літаратара Адама Мальдзіса. Характэрна, што в аўтобусе ўсіх гэтых выпадках асобы, якія ўчынілі напады, засталіся невядомымі. На Радыё Рацыя Генадзь Кесьнер займаецца асьвятленнем праваабарончай тэматыкі.

На пачатку кастрычніка супраць «Белорусской деловой газеты» быў пададзены чарговы судовы зыск, аўтар якога патрабуе спагнаць з «БДГ» 100 млн. рублёў (53 тысячи даляраў ЗША). Зыскоўцам виступае супрацоўнік АКБ «Белкаапбанк» Павел Дзік, які палічыў, што газета і аўтар адной з публікацый С. Сацука зьняв ажылі ягоныя гонар, годнасць і дзяліўчую рэпутацыю. У зыскавай заяве, пададзенай П. Дзіком у Кастрычніцкі суд г. Менску, фігуруюць два адказыкі: уласна «БДГ» і С. Сацука – аўтар артыкулу «Следствие банкует», які з'явіўся ў газете 14 жніўня 2002 г. Зыскоўца Павел Дзік абираеца тым, што аўтар артыкулу недакладна падаў ягоныя пасаду (у публікацыі ён фігураваў як старшыня праўлення «Беларускага біржавога банку»). Але галоўныя ягоныя прэтэнзii звязаныя з тым, што, паводле артыкулу С. Сацука, менавіта з віны сп-ра Дзіка ўзынікла «дзірка ў балансе» згаданага банку. У зыску Дзік сцівярджае, што «артыкул утрымлівае неадпавядайчыя рэчаіснасці звязкі і прыніжае ягоныя гонар,

годнасьць і дзелавую рэпутацыю», а таксама «мае харктаў наўмыснага скажэння рэчаіснасці». Між тым, заснавальнікі газеты ўпэўненыя ў праудзівасці пададзеных аўтарами артыкулу зьвестак. 7 кастрычніка ў межах съледства ў прокуратуру выклікалі дырэктара выдавецкага дому «Марат» Любоў Вашкевіч. Любоў Вашкевіч съцвярджае, што за 10 гадоў яе працы ў «БДГ» столькі прэтэнзій да газеты адначасова ніколі не выстаўлялася. Яна спадзяеца, што гэта – супадзенне.

21 кастрычніка ў судзе Кастрычніцкага раёну г. Менску адбываўся чарговы разгляд грамадзянскай справы па зыску съледчага па асабліва важных справах Рэспубліканской прокуратуры Вячаслава Цераховіча. Адным з адказчыкаў зъяўляеца карэспандэнт «Белорусской деловой газеты» па Гомелі і Гомельскай вобласці Ірына Макавецкая. На пачатку слуханьня суд не задаволіў хадайніцтва съледчага В. Цераховіча аб дадатковых зыскавых патрабаваньнях. Справа ў тым, што ў дадатковай зыскавай заяве съледчы Цераховіч патрабаваў аввяржэння інфармацыі, распаўсюджанай праз агенцтва БелаПАН і зъмешчанай у газете «Наша свабода». Суд Кастрычніцкага раёну палічыў, што гэты зыск можа разглядацца іншым судом па месцы знаходжання газеты «Наша свабода» і БелаПАН. Журналістка Ірына Макавецкая заявіла хадайніцтва, каб яе другім прадстаўніком у грамадзянскім працэсе быў адвакат Гары Паганяйла. Гары Паганяйла падаў хадайніцтва аб спыненіні працэсу ў «у сувязі з адсутнасцю прадмету спрэчкі». У разглядзе грамадзянскага зыску съледчага Цераховіча авбешчаны перапынак.

Напрыканцы кастрычніка кожны дэпутат Палаты прадстаўнікоў Нацыянальнага сходу РБ атрымаў альтэрнатывы варыянт Закону аб СМІ, падрыхтаваны юрыстамі Цэнтру прававой абароны СМІ пры Беларускай асацыяцыі журналістаў. Каментуючы падзею, кіраунік Цэнтру Mihail Pastukhau сказаў: «Мы спадзяемся, што дэпутаты не застануцца абыякавымі да пункту гледжання журнالістаў, якія штодзень сутыкаюцца з Законам аб друку, і юрыстаў, якія ведаюць усе аспекты правапрывіманільной практикі ў галіне СМІ. Рыхтуючы свой законапраект, мы абапіраліся на толькі на ўласны практичны досьвед, але і на ёўрапейскія стандарты ў

галіне СМІ. Разам з тым – мы рэалісты і не разълічваем на тое, што дэпутаты адрынуць афіцыйны законапраект і прымуць наш. Мы лічым, што дасягнем свае мэты, калі атрымаецца стварыць камісію, у якую ўвойдуць дэпутаты парламенту і прадстаўнікі журналістскай грамадзкасці, каб правесьці абмеркаванье і выключыць з афіцыйнага праекту найбольш адыёзныя пазіцыі». БАЖ таксама звязаўнічы да дэпутатаў з просьбай накіраваць афіцыйны законапраект у Савет Еўропы.

У каstryчніку Кобрынскі гарвыканкам адмовіў у рэгістрацыі новага незалежнага выдання — газеты «Моладзевы веснік», заснавальнікамі якога сталі маладыя людзі розных рэгіёнаў Берасьцейшчыны, бо меркавалася, што газета будзе распаўсюджвацца на тэрыторыі ўсёй вобласці. У Кобрыне было знайдзенае памяшканье, дзе планавалася разъмясьціць рэдакцыю. Але мясцовы гарвыканкам ня даў згоды на тое, каб такая газета звязілася ў горадзе. Эксперты Цэнтра прававой абароны сродкаў масавай інфармацыі пры Беларускай асацыяцыі журналістаў знайшлі ў адказе Кобрынскага гарвыканкаму адразу 16 парушэнняў дзеючага заканадаўства. Варта адзначыць, што ў Кобрыне, дзе живе каля 50-ці тысячаў чалавек, няма ніводнай незалежнай газеты. Усе ранейшыя спробы зарэгістраваць непадпараткованае ўладам выданье таксама былі адхіленыя мясцовай вертыкальлю.

У каstryчніку Гарадзенская абласная праکуратура накіравала ў Ленінскі райаддзел міліцыі г. Гарадні ліст з прапановай прысягнуць да адміністратыўнай адказнасці шэраг журналістаў – «за разъмяшчэнне ў сেцве Інтэрнэт-газеты «Пагоня». З праکуратуры даслаў таксама раздрукоўкі сайту <http://pahonia.promedia.by> за верасень і «склад рэдакцыі Інтэрнэт-газеты «Пагоня». У съпісе прозвішчы 7 журналістаў – з тэлефонамі і хатнімі адресамі. Першай у міліцыю выклікалі Ірыну Чарняўку. У пісмовым тлумачэнні яна зазначыла, што ня мае ніякіх адносінаў да сайта. На размову па справе Інтэрнэт-газеты «Пагоня» супрацоўнікі міліцыі выклікалі таксама Юлію Дарашкевіч і Андрэя Пачобута.

У каstryчніку журналістцы менскай FM-радыёстанцыі «Юністар» Яне Каменская прапанавалі звольніца па ўласным

жаданьні за агучаную ў эфіры інфармацыю, што не спадабалася адміністрацыі прэзідэнта. На думку самой журналісткі, гэта ёсьць прыклад таго, наколькі свабоднымі зъяўляюцца сёньня ў Беларусі журналісты. Падставай дзеля звальнення стала ўласная інфармацыя радыёстанцыі наконт аб'яднаўчага зъезду двух моладзевых саюзаў Беларусі. Карэспандэнта «Юністар», а таксама іншых недзяржаўных СМІ, не пусцілі ў канцэртную залу «Менск», дзе праходзіў зъезд. Атрыманая раней акрэдытация была без папярэджаньня скасаваная за дзень да зъезду на той падставе, што там чакалі прыезду прэзідэнта РБ Аляксандра Лукашэнкі. Такім чынам, радыёстанцыя, якая мусіць пропагандаваць моладзевую палітыку, засталася без інфармацыі. Праз чатыры дні пасля зъезду міністр інфармацыі Беларусі М. Падгайны запрасіў да сябе галоўных рэдактараў усіх недзяржаўных радыёстанцыяў, каб паразмаўляць пра вяшчаньне кожнай з іх. Там і было заяўлена, што інфармацыя, якая гучала на «Юністары», не адпавядае рэчаіснасці. Радыё «Юністар» – сумеснае беларуска-нямецкае прадпрыемства. Заснавальнікам з беларускага боку выступае Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт, і ўся ідэалогія станцыі найперш скіраваная на студэнтаў і вучняў. Дзяржаве належыць контрольны пакет акцыяў радыё, і таму тэрмін «недзяржаўнае» наўрад ці можна аднесці да «Юністару». Гэта першы випадак звальнення журнالіста FM-эфіру па палітычных матывах пасля закрыцця Радыё-101,2. Усе FM-радыёстанцыі Беларусі, баючыся за ўласную будучыню, даволі сціпла асьвятляюць дзейнасць недзяржаўных арганізацыяў і апазіцыі. Некаторыя ўвогуле пазъбягаюць палітычны інфармацыі, нават з дзяржаўных крыніцаў. Но, пропагандуючы палітыку Лукашэнкі, можна застацца без рэкламадаўцаў, а распавядаючы пра апазіцыю — без ліцэнзіі на вяшчаньне.

1 лістапада выйшаў апошні нумар Крычаўскай незарэгістраванай штотыднёвой газеты «Вольны горад». Прыйнай перапынення выходу выдання сталіся фінансавыя праблемы і непараўмененны з мясцовымі ўладамі. За час існаванья, пачынаючы з 1998 году, съвет пабачыл 109 нумароў «Вольнага гораду» (наклад 299 асобнікаў). Газета друкавалася ў смаленскай прыватнай друкарні і распаўсюджвалася на грамадzkіх пачатках сярод жыхароў Крычаўскага раёну. За гэты

час дзясяткі разоў рэдакцыя спрабавала зарэгістраваць сваё «дзіцё» ў Міністэрстве інфармацыі РБ. Аднак усе спробы былі марнымі праз нежаданьне Крычаўскага райвыканкаму бачыць «Вольны горад» у ліку юрыдычных асабаў на падуладнай тэрыторыі.

6 лістапада ў Менску судовымі выканаўцамі было канфіскаванае абсталяваньне рэдакцыі газеты «Наша свабода». Выданьне спыніла свой выхад пасьля таго, як 2 жніўня старшыня суда Маскоўскага раёну г. Менску Анатоль Савіч задаволіў зыск старшыні Камітэту дзяржаўнага кантролю Анатоля Тозіка да газеты і журналіста Міхаіла Падаляка. Дзеля кампенсацыі маральных стратаў судзьдзя абавязаў газету выплаціць істцу 100 млн. рублёў (той запытваў 200 млн.), а М. Падаляка – 5 млн. (15 млн.). Зыск выклікала публікацыя артыкулу пад назовам «Канфідэнцыяльна», у якім распавядалася пра канфлікт паміж чыноўнікамі розных структураў у атачэнні А. Лукашэнкі. Рашэнне раённага суда было безвыніковым аблескаджанае ў Гарадзкім судзе, які пакінуў рашэнне ў сіле. Яшчэ да разгляду скаргі газета аказалася практычна закрытая: апісаная яе абсталяваньне, арыштаваны разъліковы рахунак. Няўдачай завяршылася спроба дабіцца ў судзе адмены пастановы аб віспе маёмысці, якая належала прыватным асобам і была арэндаваная рэдакцыяй. Паводле словаў рэдактара газеты Паўла Жука, у забесьпячэнні зыску былі канфіскаваныя ўсе 16 кампутараў, факсы, тэлефоны, іншыя абсталяваньне і рэчы, якія знаходзіліся ў кватэры, якую арэндавала рэдакцыя. Былі канфіскаваныя таксама некаторыя рэчы, якія належалі гаспадарам кватэры, напрыклад, лядоўня. П. Жук лічыць, што беларускія ўлады спрабуюць такім чынам перашкодзіць выхаду новай газеты, якая можа зьявіцца ўжо ў бліжэйшы час.

18 лістапада суд Кастрычніцкага раёну г. Менску не задаволіў грамадзянскі зыск съледчага па асабліва важных справах прокуратуры Рэспублікі Беларусь Вячаслава Цераховіча да карэспандэнткі «Белорусской деловой газеты» Ірыны Макавецкай. Адноўленыя пасьля амаль месяцавага перапынку слуханьні 18-га лістапада доўжыліся каля гадзіны. Судзьдзя I. Басько разгледзела пісьмовае хадайніцтва

прадстаўніка І. Макавецкай вядомага адваката Г. Паганяйлы і вынесла рашэнье на карысць газеты. Гары Паганяйла здолеў пераканаць суд, што ў публікацыях па «справе Бандажэўскага-Раўкова», якімі газета ні-быта зъняважыла гонар і годнасць съледчага В. Цераховіча, крытыка адрасаваная не яму, а беларускім уладам.

19 лістапада да гарадзенскага журналіста Андрэя Мялешкі дахаты прыйшоў лейтэнант міліцыі Валеры Стасюкевіч, каб ўзяць тлумачэньне па справе Інтэрнэт-газеты «Пагоня». Міліцыянт патлумачыў, што інакш знайсьці журналіста ня мог. Апрача гэтага, Стасюкевіч запрасіў па тэлефоне на другую «размову» Андрэя Пачобута. Але той адмовіўся прыйсьці.

25 лістапада Палата прадстаўнікоў РБ адхіліла пропанову дэпутата Валерыя Фралова, што тычылася адмены шэрагу артыкулаў Крымінальнага кодэкса, якія прадугледжваюць адказнасць за публічную зънявагу і паклён на презідэнта. За адхіленье пропановы прагаласавала 65 дэпутатаў, падтрымалі праект закону толькі 13 парламентарыяў. Нагадаем, што ў Крымінальным кодэксе Рэспублікі Беларусь, які ўступіў у сілу - 1 студзеня 2000 году, ёсьць цэлы разьдзел, які называецца «Злачынствы супраць парадку кіравання». За парушэнье артыкулу 367 – паклён у дачыненіі да презідэнта Беларусі, прадугледжанае пакаранье ў выглядзе абмежаваньнем волі на тэрмін да пяці гадоў альбо пазбаўленьнем волі на той жа тэрмін. Артыкул 368 – зънявага презідэнта, пакаранье – штраф, выпраўленчыя працы, абмежаванье волі тэрмінам да трох гадоў альбо зънявленье на той жа тэрмін. Ёсьць яшчэ і артыкулы 369 – зънявага прадстаўніка ўлады, 366 – гвалт альбо пагроза ў дачыненіі да асобы, якая выконвае службовыя абавязкі. І па гэтых артыкулах у Беларусі ўжо адбыліся гучныя судовыя працэсы. Так, напярэдадні презідэнцкіх выбараў 2001 году ў Гародні была ўзбуджаная крымінальная справа супраць рэдактара газеты «Пагоня» Міколы Маркевіча і журналіста Паўла Мажэйкі, у Менску – супраць рэдактара газеты «Рабочы» Віктара Івашкевіча. І хоць газеты не пабачылі сьвет, журналісты асуджаны і прыгавораны да розных тэрмінаў абмежаванья волі. Тут варта адзначыць вынаходніцтва беларускай судовай сістэмы. Да журналістаў прымянілі артыкул 14 Крымінальнага

кодэксу – замах на злачынства. І хоць словазлучэньні «замах на паклёт» ці «замах на зынявагу» гучаць па меншай меры абсурдна, журналістай пакаралі абмежаваньнем волі. Валерый Фралоў, адстойваючы сваю прапанову, падкрэсліў, што адмена артыкулаў Крымінальнага кодэксу прадыктаваная сёньня найперш неабходнасцю прывядзення заканадаўства ў адпаведнасць з Канстытуцыяй краіны. І спаслаўся на артыкул 22 Канстытуцыі: «Усе роўныя перад законам і маюць права без усялякай дыскрымінацыі на роўную абарону правоў і законных інтарэсаў». Дэпутат Фралоў адзначыў, што ў краіне ўжо складаецца тэндэнцыя судовага перасьледу журналістаў. На думку дэпутата, «артыкулы Крымінальнага кодэксу перашкаджаюць презідэнту адэватна ўспрымаць сітуацыю ў краіне, ня маючы зваротнай сувязі, да прыкладу, у асобе журналістаў». Але большасць дэпутацкага корпусу не падтрымала законапраект.

26 лістапада журналістка Івацэвіцкай недзяржаўнай «Газеты для Вас» з г. Бяроза (Берасьцейская вобласць) Тамара Шчапёткіна аштрафаваная судом на 11 тысячаў рублёў. Яна здолела сфатографаваць факт удзелу пракурорскіх работнікаў у нелегальным продажы цыгарэт на бярозаўскім кірмашы. Прадстаўніцы адвакатуры і пракуратуры, якіх сфатографавала журналістка, не знайшлі нічога лепшага, як абвінаваціць 50-гадовую былую настаўніцу рускай мовы ў тым, што яна «ляялася матам». Суддзя Мазуль стаў на бок «сваіх калегаў». Судовы працэс доўжыўся чатыры гадзіны і праходзіў у даволі арыгінальной манеры. Высьветлілася, што Тамара Шчапёткіна «абражала матам» толькі загадчыцу юрыдычнай кансультатыў Наталю Літвінчук, а памочніца пракурора Аксана Гардзеенка — толькі съведка, якая ўсё гэта чула. Нягледзячы на съведчаныні міліцыянта «які нічога ня чуў», а таксама на іншыя доказы, суддзя Мазуль вынес рашэнне — аштрафаваць Т. Шчапёткіну на 11 тысячаў рублёў.

Напрыканцы лістападу рэдакцыя газеты «Местное время», якая пачала выходитці некалькі тыдняў таму, атрымала пісьмовае паведамленыне пра ліквідацыю выдання. Паводле афіцыйнага тлумачэння, падставай сталі юрыдычныя недакладнасці падчас рэгістрацыі газеты. Афіцыйнае

паведамленьне пра ліквідацыю газеты як юрыдычнай асобы галоўны рэдактар Анатоль Гуляеў атрымаў ад Менскага аблвыканкаму, дзе яна была зарэгістраваная. А пра скасаванье рэгістрацыі ў Міністэрстве інфармацыі падчас вуснай гутаркі паведаміў рэдактару міністр М. Падгайны.

Анатоль Гуляеў лічыць, што нават паводле афіцыйнай версіі газета ліквідаваная незаконна, а сапраўдная прычына – загад найвышэйшых уладаў: «Мы павінныя былі зрабіць зъмены ў Статуте. У нас падрыхтаваныя документы, але, не чакаючы, калі скончыцца тэрмін, Менскі аблвыканкам прыняў рашэнне пра ліквідацыю юрыдычнай асобы, што незаконна. Мы лічым, што на самым высокім узроўні была каманда пра ліквідацыю газеты»... Газета «Местное в ремя» найперш была скіраваная на асьвятленне жыцьця ў рэгіёнах краіны. Выйшла ўсяго тры нумары выдання, але ўжо ў першых нумарах газета паказала, што займае незалежную дэмакратычную пазіцыю. Гэта і стала прычынай перашкодаў, якія ўлады чынілі ад першага дня.

Кіраунік Цэнтру абароны СMI Беларускай асацыяцыі журналістаў Міхаіл Пастухоў не выключае, што ліквідацыя газеты звязаная з пачаткам кампаніі выбараў у мясцовыя Саветы. Заснавальнікі «Местного в времени» намерваюцца абскардзіць дзеяньні ўладаў у судзе, але кажуць, што незалежна ад ягоных вынікаў газета пацерпіць у ялікі страты.

10 сінёкня з газеты «Беларускі час», што выдаецца Федэрацыяй прафсаюзаў беларускай, звольнілася Ірына Германовіч, якая выконвала абавязкі галоўнага рэдактара выдання пасля А. Стыркевіча. Астатніх супрацоўнікаў рэдакцыі з 11-га студзеня пераводзяць на аплату ў 0,25 стаўкі. Прывізначаная нядаўна старшынёй ФПБ Л. Козікам галоўны рэдактар «БЧ» С. Балашов а заяўляе, што ўсё гэта робіцца ў поўнай адпаведнасці з законам. Між тым, многія супрацоўнікі рэдакцыі лічаць, што ФПБ проста імкненца «выйкыць» з газеты рэшткі былога, непадкантрольнага ўладам калектыву.

10 сінёкня ў Вільні правялі прэс-канферэнцыю для літоўскіх журналістаў, прысьвечаную сітуацыі са свабодай слова ў Беларусі, кіраунікі закрыгтай беларускімі ўладамі газеты «Местное в ремя». Вільню наведалі галоўны рэдактар «Местного времени» А. Гуляеў, намеснік галоўнага рэдактара «MB» А. Коктыш і віцэ-

прэзідэнт БАЖ Э. Мельнікаў. «Распраўляюцца з самымі пасьпяховымі рэгіянальнымі мэдыя-праектамі, – сказаў А. Коктыш. – З «глыбінкай» працавала «Местное в ремя», непрыемнасці з мясцовымі ўладамі напаткалі «Новую газету Сморгонь», горацкія «Региональные ведомости», баранавіцкую «Інтэкс-пресс» і іншыя выданьні». Беларускія журналісты нагадалі літоўскім калегам пра крымінальны перасьлед журналістаў «Пагоні» і «Рабочага», а таксама пра падрыхтаваную «новую рэдакцыю» Закону аб друку, які яшчэ больш абмяжоўвае права недзяржаўных СМИ.

17 сінёкня падала зыск супраць Менскага аблвыканкаму рэдакцыя газеты «Местное в ремя». На гэты крок журналісты пайшли пасьля таго, як вычарпалі ўсе іншыя спосабы барацьбы за існаваныне газеты: напачатку сінёкня рэдакцыя накіравала скаргу ў сам Менскі аблвыканкам з патрабаваннем аднавіць рэгістрацыю ТАА «Местное время-пресс». Цягам 10-ці дзён з аблвыканкаму павінен быў прыйсьці хоць нейкі адказ. Не дачакаўшыся рэагаванья, рэдакцыя падала ў суд, назваўшы маучаныне чыноўнікаў «гульнёй бяз прав і глаў».

19 сінёкня Аршанская недзяржаўная тэлекампанія «Скіф» прызнаная ў інаватай ў парушэнні правоў жыхара гораду Юрася Конышкі, бо адмовілася падаць у эфіры аб'яву пра ўшанаваныне памяці ахвяраў рэпресій на Дзяды. Цяпер, згодна з рашэннем Аршанскаага суда, ТАА «Гарант», якому належыць тэлекампанія, мусіць вярнуць Юрасю Конышку гроши за непададзеную ў эфіры аб'яву. У той жа час судзьдзя Наталія Цюменцева палічыла неабгрунтаванымі патрабаваныні зыкоўцы кампенсаваць маральнную страту — на той падставе, што ўшанаваныне памяці ахвяраў савецкага рэжыму не было дазволена гарадзкімі ўладамі.

23 сінёкня старшыні ФПБ Леаніду Козіку адмовілі ў задавальнеі зыску супраць газеты «Народная воля». Нагодай дзеля звароту ў праクратуру стаўся шэраг публікацыяў, у якіх Леанід Козік знайшоў прыкметы абразы гонару і годнасці. Аднак праукратура, разгледзеўшы газетныя артыкулы, не знайшла ў іх прысутнасці элементаў зынявагі. Нагадаем, што артыкулы апісвалі механізм абраўніня на пасаду старшыні ФПБ Леаніда Козіка.

7. ПАРУШЭНЬНІ ПРАВА ГРАМАДЗЯНАЎ НА СВАБОДУ ВЕРАВЫЗНАНЬН

Напрыканцы 2001-га году на беларускім радыё перастала гучаць упадабаная сотнямі тысячаў слухачоў праграма «Голос душы», якую на працягу восьмі гадоў рыхтаваў і вёў штонядзелю ксёндз-магістр, пробашч мінскага Чырвонага касьцёлу Уладзіслаў Завальнюк. Кіраўніцтва радыё патлумачыла забарону просльбамі тых, каму не падабалася перадача. На самой справе гэтае рашэнне – яшчэ адна праява распальваныя міжканфесійнай варожасці ў Беларусі, дзеяньне антыканстытуцыйнае, съвядома ці несьвядома разълічанае на ператварэнне каталіцкіх вернікаў у грамадзянаў другога гатунку. «Голос душы» ўжо закрываўся колькі гадоў таму, але быў адноўлены пасьля таго, як вернікі сабралі дзесяткі тысячаў подпісаў пад просльбаю вярнуць перадачу. А перад прэзідэнцкімі выбарамі час вяшчаныя быў нават павялічаны ўдвая. . .

2 студзеня жыхары Віцебску з'явіліся да мясцовых уладаў з патрабаваннем спыніць пашырэнне каталіцызму ў рэгіёне. Больш за 170 жыхароў гораду, якія паставілі подпісы пад зваротам, упэўненыя: іх дзяцей пераманіваюць з праваслаўя ў каталіцызм. Кіраўнік аддзелу аблсавету па справах рэлігіяў і нацыянальнасцяў Мікалай Сыцепаненка перакананы: гэткія сцьверджаны распальваюць міжканфесійную варожасць. Таму ён нагадвае пра адказнасць за парушэнне канстытуцыйнага права на свабоду веравызнаньня.

У сакавіку ў Праваабарончы цэнтр «Вясна» трапіў цікавы дакумент – «Аб дзяржаўнай фінансавай падтрымцы асобных грамадzkіх аб'яднаньняў», накіраваны кіраўніком адміністрацыі прэзідэнта РБ Уралам Латыпавым – Лукашэнку, з якога вынікае, што Беларускі Экзархат і некаторыя моладзевыя арганізацыі (кшталту пралукашэнкаўскага БПСМ) фінансуюцца дзяржавай, бо «члены гэтых аб'яднаньняў, як пераконвае практика, — пасьлядоўныя прыхільнікі палітыкі Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь, актыўна падтрымалі Вас 9 верасьня 2001 году». Што тычыцца Беларускага Экзархату, дык яго фінансаваныне дзяржавай – прамое парушэнне беларускага заканадаўства,

паколькі, у адпаведнасьці з арт. 16 Канстытуцыі РБ, усе рэлігіі і веравызнаньні роўныя перад законам. Згодна з арт. 7 Закону РБ «Аб свабодзе веравызнаньня і рэлігійных арганізацыях»: «дзяржава не ўскладае на рэлігійныя арганізацыі выкананьне якіх-небудзь дзяржаўных функцыяў, ня ўмешваеца ў дзейнасць рэлігійных арганізацыяў, калі яна не супярэчыць заканадаўству. Дзяржава не фінансуе дзейнасць рэлігійных арганізацыяў. Рэлігійныя арганізацыі не выконваюць дзяржаўных функцыяў». Фінансаваньне дзяржавай Беларускага Экзархату адбываецца на фоне дыскрымінацыйных і абразльвых выказваньняў у электронных і друкаваных дзяржаўных СМІ на адрес іншых традыцыйных для Беларусі веравызнаньняў. Усё гэта не спрыяе талерантнасці і можа спраўакаваць канфлікт на рэлігійной глебе.

31 траўня дэпутаты Палаты прадстаўнікоў Нацыянальнага сходу Рэспублікі Беларусь прынялі ў першым чытаньні Закон «Аб унясені зъменаў і дапаўненійняу» у Закон Рэспублікі Беларусь «Аб свабодзе веравызнаньня і рэлігійных арганізацыях». Пры падрыхтоўцы гэтага закона не была ўлічаная практычна ніводная папраўка (акрамя рэдакцыйных), якія былі прапанаваныя рэлігійнымі канфесіямі. Падчас яго падрыхтоўкі былі цалкам праігнараваныя сотні лістоў і заўвагаў як асобных вернікаў, так і кіраунікоў рэлігійных аб'яднаньняў і суполак.

12 чэрвеня па ініцыятыве грамадзянаў была створана Грамадзянская ініцыятыва «За свабоднае веравызнаньне». Нагодай дзеля стварэння ініцыятывы стала прыняцьце 31 траўня гэтага году дэпутатамі Палаты прадстаўнікоў Нацыянальнага сходу ў першым чытаньні Закону «Аб унясені зъменаў і дапаўненійняу» у Закон Рэспублікі Беларусь «Аб свабодзе веравызнаньня і рэлігійных арганізацыях» без уліку думкі рэлігійных аб'яднаньняў і галоснага абмеркаваньня ў грамадзтве. На думку шматлікіх канфесіяў, увядзеніе ў дзеяньне гэтага Закону, нормы якога не адпавядаюць Канстытуцыі і міжнародным абавязкам, якія ўзяло на сябе кірауніцтва краіны, парушаюць права вернікаў, гарантаваныя 31 артыкулам Канстытуцыі РБ. Мэта Грамадзянскай ініцыятывы – не дапусціць прыніжэння правоў вернікаў і захаваць традыцыі талерантнасці і духоўнай свабоды, якімі нашая зямля была

славутая ўжо ў 16 стагодзьдзі. У Статуце Вялікага Княства Літоўскага, (1588 год, частка 3, артыкул 3) сказана: «А таму што ў рэспубліцы нашай ёсьць немалая розыніца ў хрысьціянской веры, прадухіляючы тое, каб з гэтае прычыны паміж людзьмі не пачалася якая-небудзь варожасць шкадлівая, якую ў другіх дзяржавах мы ясна бачым, абяцаем сабе за нас і за нашчадкаў нашых на вечныя часы пад абавязкам прысягі, пад вераю, годнасцю і сумленьнем нашым, што якія ні ёсьць мы розныя ў веры, мір паміж сабой захаваць і дзеля рознай веры ў касьцёлах крыві не праліваць і нікога не караць адчужэннем маёмысці, зънявагаю, арыштам альбо выгнаньнем, і ніякім уладам і ўраду ў падобных дзеяньнях не спрыяць . . . ».

27 чэрвеня Палата прадстаўнікоў прыняла ў другім чытаньні закон «Аб свабодзе веравызньня і рэлігійных арганізацыях», супраць прыняцця якога выступіў шэраг беларускіх канфесіяў. З 87 дэпутатаў, якія ўзялі ўдзел у галасаванні, супраць закону выступілі толькі 2. Паводле ініцыятывы сыпікера Вадзіма Папова скандальны законапраект ставіўся на галасаванне без абмеркавання. Ніводная прынцыповая папраўка не была ўлічаная дэпутатамі. Дэпутат Вольга Абрамава пакінула залу ў знак пратэсту.

У чэрвені-ліпені патрапіла пад ціск з боку ўладаў гораду Крупкі Менскай вобласці Царква хрысьціянаў веры ёвангельской «Благадаць Ісуса». Спачатку грамаду абвінавацілі ў незаконным захопе зямлі, на якой будуецца царкоўны будынак, а калі права на карыстаньне ўчасткам было пацверджанае дакументальна, дык некалькі разоў прыязджала камісія і перамервала надзел. У чэрвені ў нядзельную школу царквы наведаўся намесьнік старшыні райвыканкаму Дзымітры Карань і з нявыглумачанаю мэтаю перагісаў усіх дзетак, якія яе наведваюць. А перасьлед пачаўся яшчэ на пачатку траўня, калі ў кватэру царкоўнага бухгалтара Тацяны Данілаўны Машэравай лігаральна ўламаўся ўчастковы міліцыянт Барыс Грук (так ён называўся) і запатрабаваў справаздачу аб атрыманні гуманітарнай дапамогі. Тацяна Данілаўна адказала, што яна ўся разъмяркоўваеца паміж маламаёмаснымі сем'ямі. Тады міліцыянт запатрабаваў адчыніць яму падвал дзеля вобыску. Нічога не знайшоўшы там, ён паведаміў, што паступіла заява ад настаўніцы мясцовай школы

пра быццам бы самавольны з боку в ерніцы захоп падвальна га памяшканьня. Праз два тыдні прыйшоў другі ўчастковы – Сяргей Вераб'ёў (так ён сам назваўся), які паводзіў сябе вельмі груба, перапалохаў малых унукаў Тацияны Данілаўны і задаваў тыя ж пытаньні: «Чым займаецца царква?», «Колькі атрымлівае «гуманітаркі»?, «Дзе захоўваюцца царкоўныя гроши?», «Чаму самавольна захоплены падвал?» Пасьля гэтага «візіту» Тацияну Данілаўну выклікалі ў выканкам на адміністратывную камісію. Там яе абавязалі в ярнуць згаданае памяшканье і выплатіць штраф у памеры трох мінімальных заробкаў «за самавольны захоп камунальнай уласнасці». Яна не пагадзілася з гэтым і адмовілася падпісаць пастанову. Тады 10 ліпеня ў яе кватэру прыйшоў трэці «участковы», які назваўся Дзымітрыем Вераб'ёвым. Ён пачаў пераконваць Тацияну Данілаўну ў тым, што яна вінаватая і павінна выплатіць штраф, а таксама папракаў яе, што яна «здрадзіла праваслаўю»...

13 ліпеня сябры індуісцкай суполкі, апранутыя ў рытуальнае адзеньне, ішлі па вуліцы Матусевіча ў г. Менску. Іх было каля 20 чалавек. Яны накіроўваліся да парку Дружбы народаў, дзе было запланаванае рэлігійнае мерапрыемства. Але рух быў гвалтоўна спынены міліцыянтамі, і некалькі індуістаў былі кінутыя за краты съпецпрыёмніку-разъмеркавальніку на вул. Акрэсьціна.

23 ліпеня Бераставіцкі райвыканкам (Гарадзенская вобласць) прыняў рашэнне разбурыць царкву ў пасёлку Пагранічны. 25 ліпеня царквы ўжо не павінна было быць. Але бараніць яе сабраліся вернікі. Улады адклалі «дэмантаж» (тэрмін намесніцы старшыні райвыканкаму па будаўніцтве Г. Ганчаровай) на 26-га ліпеня. Раніцай 26 ліпеня на абарону першай у Беларусі з часоў Другой сусветнай вайны сівятыні Беларускай аўтакефальнай праваслаўной царквы сабраліся каля 60-ці вернікаў. Да царквы пад'ехалі два краны, бульдозер і пнеўмакампрэсар з адбойным малатком. Завяршаў гэту ўнушальную працэсію аўтобус з рабочымі. Было вельмі шмат міліцыянтаў, амапаўцаў, у тым ліку з Гародні. Присутнічалі таксама супрацоўнікі КДБ з відэакамерай. Асаблівым цынізмам было тое, што сівятару Яну Спасіку паведамілі пра неабходнасць аплаціць кошт зынішчэння царквы. Абаронцы царквы, у асноўным моладзь, стаялі наверсе будынку, двое з іх –

сябры незарэгістраванай канфедэрацыі дзеючых суполак «Разам» – Дзымтры Раманоўскі і Мікіта Паўроз прыкавалі сябе да калонаў царквы. Прыхажанкі з навакольных вёсак селі з абразамі па перыметры будынку і сьпявалі малітвы. Каля царквы міліцыя затрымала трох чалавек, сярод іх двух журналістаў: Валерыя Шчукіна з «Народнай волі» і Андрэя Пачобута з «Глоса з-над Немна». Іх адвінавацілі ў парушэнні парадку знаходжання ў прыгрнічнай зоне. Падрыхтоўкай да зынішчэння царквы кіраваў намесынік старшыні Бераставіцкага райвыканкаму Пётр Дудзько і намесынік старшыні Бераставіцкага райвыканкаму па будаўніцтве Галіна Ганчарова. Калі рабочыя пад'ехалі і ўбачылі, што будынак, які трэба разбураць, гэта царква, дык яны адмовіліся выконваць загады начальства. Параіўшыся мік сабою, рабочыя пайшлі пешкам у бок Вялікай Бераставіцы. Пётр Дудзько паехаў урайцэнтр, адкуль прывёз яшчэ трох рабочых. Аднак і яны, убачыўши людзей, якія абаранялі царкву, адмовіліся ад работы. Пасля гэтага спачатку Дудзько, затым Ганчарова, а потым і міліцыя па чарзе пакінулі «поле бітвы». Усьлед ім бабулькі – прыхажанкі пасыпалі чырвоныя знаменьні – маўляў, едзьце з Богам... Царква ў Лагранічным павінна была стаць першым у краіне храмам БАПЦ. Улады не прызнаюць яе, каб не парушыць манаполіі, якую мае ў Беларусі Руская праваслаўная царква. Таму і была дадзеная каманда царкву, якую меркавалася адкрыць 2 жніўня, зраўняць з зямлёю... У нядзелю 28 ліпеня будынак храму Беларускай аўтакефальнай праваслаўной царквы быў узяты ў аблогу супрацоўнікамі Бераставіцкага РАУС. Міліцыянты ўварваліся на тэрыторыю царквы, выкарыстаўшы замашальніцтва, якое ўзынікла ў стане абаронцаў пасля таго, як настаяцель храма айцец Ян Спасюк страціў прытомнасць падчас перамоваў з прадстаўнікамі мясцовай ўлады. Стан айца Яна Спасюка выклікае апасеніні. Цягам дня да яго двойчы выклікалі «хуткую дапамогу». Апошні раз, у сувязі з гіпертанічным крызам, дактары прапанавалі хворому съвятару шпіталізацыю. Аднак, зважаючы на падзеі, якія адбываюцца вакол царквы, айцец Ян адмовіўся легчы ў бальніцу.

24 ліпеня суд Фрунзенскага раёну г. Менску прызнаў кіраўніка індуісцкай суполкі Тацяну Акаданаву вінаватай у арганізацыі несанкцыянованага шэсця і пакараў яе штрафам у памеры 1,5 мільёна рублёў (гэта больш за 800 даляраў ЗША). Астатнія

затрыманыя пакараныя штрафам у 200 тыс. рублёў. Асуджаныя лічаць прысуды неправавымі і несправядлівымі. Індуісцкая суполка падала ў гарвыканкам заяўку на правядзенне на Кастрычніцкай плошчы мітынгу пратэсту супраць рэлігійнага прыгнёту ў Беларусі.

28 ліпеня ў мястэчку Пагранічны Бераставіцкага раёну Гарадзенскай вобласці супрацоўнікамі міліцыі былі затрыманыя прадстаўнікі праваабарончых арганізацыяў і журналісты – сябра Праваабарончага цэнтра «Вясна» г. Гародня Сяргей Мальчык, журналісты Уладзімір Хільманов іч і Валеры Шчукін.

Праваабаронцы і журналісты прыехалі ў мястэчка Сьвіслач з нагоды канфлікту у вернікаў БАПЦ і ўладаў. 28 ліпеня адбыўся разгляд адміністратыўнай справы затрыманых. Старшыня Бераставіцкага раённага суда судзьдзя М. Панок груба парушыў правы затрыманых на абарону, адхіліўшы іхнія хадайніцтвы пра разгляд справы з удзелам адваката. Судзьдзя таксама дапусціў шэраг працэсуальных парушэнняў. Падчас разгляду адміністратыўных справаў затрыманых съведкі – супрацоўнікі міліцыі, якія давалі паказаныні ў судовым працэсе, – увесь час прысутнічалі ў зале суда. Мястэчка Пагранічны знаходзіцца ў памежнай зоне РБ, таму журналісты і праваабаронцы былі затрыманыя міліцыяй менавіта з гэтай нагоды. У выніку, згодна з вынесенай судовай пастановай па артыкуле 184 КоАП РБ (парушэнне рэжыму Дзяржаўнай мякі Рэспублікі Беларусь), С. Мальчык і У. Хільманов іч атрымалі адміністратыўнае спагнаныне ў выглядзе штрафаў у памеры 50 тысячачаў рублёў, а В. Шчукін, які адвінавачваўся ў парушэнні артыкулу 166 КоАП РБ (непадпарадкованье законным патрабаванням супрацоўнікаў міліцыі), асуджаны да арышту на 15 сутак.

30 ліпеня ў Пагранічны прыязджала начальніца з Гародні, прадстаўнікі епархii і журналісты дзяржаўных мас-медыя. Задачай «дэлегацыі» было – угаварыць людзей адмовіцца ад абароны царквы і сабраць кампрамат на Я. Спасюка.

1 жніўня ўвечары ў пасёлку Пагранічны пачалося руйнаваныне храму. Міліцыянты ачапілі царкву, а памежнікі – сам пасёлак. Руйнаваныне працягвалася да 2-й гадзіны ночы пры съвятле пражэктараў. 2 жніўня з раніцы да царквы пачалі

зьбірацца в ернікі, але міліцыяяты іх не падпускалі. У абед зноў пачалося руйнаванье царквы. Сталі разбураць і дом, што будаваўся для сям'і съятара. . .

9 жніўня шэраг беларускіх суполак Свядомасьці Крышны былі вымушаныя зъявіцца ў суд Цэнтральнага раёну г. Менску з патрабаваннем абвязаць Камітэт па справах рэлігіі і нацыянальнасьцю пры Савеце Міністраў РБ зарэгістраваць рэспубліканскую аб'яднанне в ернікаў гэтай канфесіі. Беларускія крышнайты лічаць, што адмова ў рэгістрацыі іх арганізацыі зъяўляецца незаконнай і неабгрунтаванай. У прыватнасьці, да беларускіх прыхільнікаў Свядомасьці Крышны прад'яўляюць патрабаванні згодна з новым законам аб сва бодзе сумленьня і рэлігійных арганізацыяў. Але гэты закон яшчэ ня дзейнічае, бо ён ня быў зацверджаны Саветам Рэспублікі і не падпісаны прэзідэнтам. Службовыя асобы Камітэту па справах рэлігіі (старшыня Буко, загадчык аддзелу рэлігіі Калінаў) прымушаюць заснавальнікаў новага аб'яднання закладаць у Статут нормы, якія абліжваюць права в ернікаў і не адпавядаюць дзеючаму заканадаўству. Напрыклад, іх прымушаюць зацвердзіць у Статуте, што аб'яднанне можа дзейнічаць толькі пры наяўнасьці ў сваім складзе ня менш за 10 зарэгістраваных мясцовых суполак, кожная з якіх павінна налічваць ня менш за 20 чалавек. Дадзенае патрабаванне ў ідавочна грунтуеца на новым законапраекце, паколькі ў дзеючым законе аб в еравызнанні падобнай нормы няма. Да таго ж Камітэт па справах рэлігіі па незразумельных прычынах адмаўляеца прызнаваць сапраўднасьць юрыдычнага адресу аб'яднання Свядомасьці Крышны, які быў афіцыйна і законна выдадзены гэтай арганізацыі адміністрацыяй Цэнтральнага раёну г. Менску. Відавочна, што рэгіструючы орган адносіцца да рэгістрацыі крышнайтаў перадузята і занадта строга. За юрыдычна неабгрунтаванымі патрабаваннямі схаванае простае імкненне не дапусціць існаванья ў краіне легальнага аб'яднання Свядомасьці Крышны.

Як адзначана ў прэс-рэлізе менскай суполкі Свядомасьці Крышны, гэта ня першы выпадак, калі дзяржава выкарыстоўвае ў барацьбе супраць гэтай канфесіі ідавочна незаконныя метады. Вось ужо 3 гады беларускія крышнайты пазбаўленыя магчымасьці

мець зносіны са сваімі замежнымі адзінаверцамі, паколькі правам запрашаць у Беларусь замежных съвятароў аладае толькі зарэгістраванае рэспубліканскага аб'яднаньне. 10 траўня 2001 г. беларускія крышнаіты падалі ўсе неабходныя дакументы дзеля рэгістрацыі такога аб'яднаньня, але на працягу 14 месяцаў яны былі вымушаныя выпраўляць гэтыя дакументы ў адпаведнасці з неабгрунтаванымі прэтэнзіямі Камітэту па справах рэлігіі. У гэтай сітуацыі беларускія крышнаіты былі вымушаныя зъвярнуцца ў суд з патрабаваннем прымусіць Камітэт па справах рэлігіі даць у рэшце рэшт альбо пазітыўны, альбо негатыўны адказ па гэтым пытаньні. 4 ліпеня суд падтрымаў патрабаванні крышнаіцкіх суполак і абвязаў рэгіструючы орган даць канчатковы адказ. Натуральна, што ён быў адмоўны. Паказальна, што нават дзеля атрымання адмовы в вернікам трэба было судзіцца.

17 жніўня каля двух гадзінай дня на Кастрычніцкай плошчы ў Менску супрацоўнікі міліцыі затрымалі 12 чалавек індуісцкага веравызнаньня. Прыхільнікі індуізму праводзілі несанкцыянаваны пікет у цэнтры беларускай сталіцы, падчас якога яны спрабавалі выказаць сваю нязгоду з прычынамі прыняцця Палатай прадстаўнікоў Нацыянальнага сходу РБ новага закона аб рэлігіях, у якім пераважная роля ў нашай дзяржаве надаецца праваслаўнай царкве. Індуісты лічаць прыняццце гэтага закона, а таксама судовыя перасъеды в вернікаў «нетрадыцыйных» рэлігіяў ганебнымі і антызаконнымі. Яны разгарнулі плакаты з лозунгамі: «Свабоду індуізму!», «Не – дзяржаўна-праваслаўнаму тэрарызму!», «Свабоду рэлігійным меншасцям!», «Рукі прэч ад рэлігійных меншасцяў!». Удзельнікі акцыі съпявалі рэлігійныя песьні. Пасля непрацяглага пікету каля рэстарацыі «Макдональдс» на праспекце Скарэны ўдзельнікі акцыі рушылі ў бок Кастрычніцкай плошчы. Тут іх ужо чакаў аўтобус з атрадам міліцыі съпецыяльнага прызначэння. Індуісты селі на зямлю, аднак гэта не перашкодзіла міліцыянтам падымаць іх па адным і закідаць у аўтобус. Удзельнікі пікету былі адвезены ў Цэнтральны РУУС г. Менску. Увечары ўсе арыштаваныя былі адпушчаныя да суда.

З верасьня ў судзе Цэнтральнага раёну г. Менску адбыўся суд над съвятаром індуісцкай суполкі «Свяяло Кайсалы –

Шайвашакта» Сяргеем Акаданавым, які абвінавачваўся в аудзеле ў недазволеным пікеце 17 жніўня каля рэстарацыі "Макдональдс" і на Кастрычніцкай плошчы. Сяргея Акаданава пакаралі арыштам на 10 сутак.

Жонка Сяргея Акаданава Тацяна таксама пакараная арыштам на 10 сутак. Тацяна Акаданава разам з мужам абвясьцілі галадоўку.

Сяброў індуісцкай суполкі Зьміцера Алісевіча і Аляксея Раманчука таксама пакаралі арыштам на 10 сутак. Такім чынам, чацьвёра з затрыманых удзельнікаў пікету апынуліся за кратамі. Астатніх будуць судзіць на працягу тыдня.

10 верасьня на памежным пераходзе Пясчатка (непадалёку ад Гародні) на польска-беларускай мяжы быў затрыманы каталіцкі сьвятар, грамадзянін Польшчы Эдвард Мацкевіч, які накіроўваўся ў Раствоў-на-Доне. Сьвятар Эдвард Мацкевіч адпраўлены назад, у Польшу. Айцу Мацкевічу беларускія памежнікі патлумачылі, што ягоны касыцёл у Раствове зачынены, і ўсе памежныя пераходы пасля кансультациі з Менскам і Москвой атрымалі загад не пускаць яго ў Беларусь. Беларускія памежнікі анулявалі ў съвятара таксама адзнаку ў пашпарце «АВ-службовая». Варта адзначыць, што гэта ўжо стала заганнай традыцыяй — не пускаць каталіцкіх съвятароў у Расію і Беларусь. Пачалося гэта амаль тры гады таму, з дэпартыцыі польскага грамадзяніна Зьбігнєва Кароляка, съвятара з Берасьця, якога са скандалам выслалі на радзіму. У чэрвені ў Расію не пусцілі каталіцкага съвятара, грамадзяніна Італіі Стэфана Капрыё, які служыў ва Уладзіміры, і грамадзяніна Польшчы Ежы Мазура, які меўся працаўваць у Іркуцку. 11 верасьня амаль ўсе сродкі масавай інфармацыі Польшчы адгукнуліся на інцыдэнт са съвятаром Эдвардам Мацкевічам і назвалі гэта сапраўднай «халоднай вайной» супраць каталіцкага касыцёлу.

23 верасьня кіраунікі чатырох пратэстанцкіх грамадаў Беларусі падрыхтавалі адкрыты зварот да дэпутатаў Савету Рэспублікі, у якім заклікалі адхіліць дыскрымінацыйны закон аб свабодзе сумленья і стварыць пагаджальную камісію дзеля

ягонай дапрацоўкі. Акрамя таго, кіраунікі пратэстанцкіх грамадаў распаўсюдзілі заяву, у якой просяць спыніць цкаваньне пратэстантаў у дзяржаўных СМІ краіны.

У верасьні выйшла «Белая кніга», у якой сабраныя матэрыялы па праекце закону «Аб свабодзе в еравызнаньняў і рэлігійных арганізацыях». «Белая кніга», якую выдала Грамадзянская ініцыятыва «За свабоднае в еравызнаньне», стала своеасаблівым грамадзкім рэагаваньнем на факт прыняцця новага закону «Аб свабодзе в еравызнаньняў і рэлігійных арганізацыях». У склад ініцыятывы, створанай 12 чэрвеня гэтага году, уваходзіць прадстаўнікі розных нацыянальнасьцяў і канфесіяў. Яна мае на мэце не дапусціць у грамадзтве дыскрымінацыі па рэлігійных перакананьнях. У «Белай кнізе» сабраныя афіцыйныя матэрыялы, звязаныя з прыняццем Палатай прадстаўнікоў РБ Закону «Аб свабодзе в еравызнаньняў і рэлігійных арганізацыях», а таксама публікацыі СМІ на гэтую тэму. Выдаўцы, як падаецца ў прадмове да кнігі, імкнуліся такім чынам «запоўніць інфармацыйны вакуум, у якім краіну кідаюць тыя, у чые планы не ўваходзіць якая-небудзь галоснасць у гэтым пытаньні». Складальнік і рэдактар кнігі – презідэнт рэлігійнага аб'яднаньня абшчынаў прагрэсіўнага юдаізму ў Беларусі Якаў Басін.

У верасьні суд Савецкага раёну г. Менску адмовіў в аўзбуджэнні справы паводле зыску Саюзу Хрысьціянаў Веры Евангельской да рэдакцыі «Народнай газеты», рэдакцыі газеты «Навіны Старадарожчыны» і журналісткі Ніны Яновіч аб абароне дзелавой рэпутацыі на падставе таго, што распаўсюджаныя гэтымі выданьнямі звесткі маюць «навуковы характар». У зыскавай заяве Саюзу ХВЕ гаворыцца: «На працягу 2002 году ў «Народнай газеце» былі апублікаваныя матэрыялы Н. Яновіч («Загадочная смерть Игоря Орловского, или Кому отольются материнские слезы?», 25. 01. 2002; «Пятидесятники» профессионально зомбируют людей, или Как мать и сын продали квартиру, а деньги... подарили секте», 16. 06. 2002; «Загадочная смерть Игоря Орловского, или Кому отольются материнские слезы?» у «Навінах Старадарожчыны» 3. 08. 2002), у якіх аўтар пры аналізе некаторых падзеяў і дзеянасці абшчынаў хрысьціянаў веры Евангельской (пяцідзесятнікай) наўмысна

скаже факты і падае інфармацыю ў перакрученым выглядзе. У прыватнасці, Н. Яновіч абвінавачае вернікаў-пяцідзясятнікаў, съвтароў у выцягванні грошай, негатыўным уздзеянні на псіхіку грамадзянаў, што вядзе да псіхічных разладаў, у «ахвярапрынашэнні» шляхам атручвання, увогуле аб нанясеньні шкоды грамадзянам. Называючы абшчыны хрысьціянаў-пяцідзясятнікаў «сектамі», даючы характеристыстыкі з паклённіцкім перакрученым выкладаньнем рознай інфармацыі («Наша справка» ў артыкуле ад 25. 01. 2002 і ад 3. 08. 2002), Н. Яновіч наўмысна фармуе ў чытачоў негатыўны образ пяцідзясятнікаў, узбуджаючы тым самым да грамадзянаў, якія зъяўляюцца чальцамі нашых абшчынаў, стаўленьне неталерантнасці і варожасці на рэлігійнай глебе». Судзьдзя Г. Л. Даушук, разгледзеўшы зыск, вызначыў: «З зыскавай заявы можна зразумець, што Саюз Хрысьціянаў Веры Евангельской просіць прызнаць не адпаведнымі рэчаіснасці звесткі, выкладзеныя ў артыкуле «Пятидесятники» професіонально зомбируют людей», апублікаваным 16 ліпеня 2002 г., якія адносяцца да звестак навуковага характеру... На падставе вышэйвыкладзенага... ва ўзбуджэнні справы адмовіць)... Гэта была ня першая зыскавая заява з боку евангельскіх цэркваў да Ніны Яновіч. У 2000 годзе некалькі менскіх евангельскіх цэркваў падалі ў суд на гэтага аўтара за паклёт у адказ на публікацыю ў «Народнай газеце» артыкулу «Беларуси угрожает перспектыва превратиться в протестантскую республику, или Нас настойчиво толкают к предательству веры наших предков» (19-20 красавіка 2000 году). І тады справу разглядаў той жа судзьдзя, і быў атрыманы такі ж адказ – адмова ва ўзбуджэнні грамадзянскай справы, матываваная тым, што матэрыялы, выкладзеныя ў артыкуле, зъяўляюцца звесткамі навуковага характеру.

2 каstryчніка Савет Рэспублікі РБ большасцю галасоў ухваліў Закон «Аб свабодзе в еравызнанні і рэлігійных арганізацыях». Супраць закону прагаласавалі толькі 2 дэпутаты, 46 выказаліся «за» і 4 устрымаліся. У гэты дзень да съценаў парламенту выйшаў адміністратар царквы «Новае жыццё» Васіль Юрэвіч. У яго быў транспарант з надпісамі супраць адыёзнага законапраекту, які разглядаўся ў Савеце Рэспублікі. Праз паўгадзіны в ернік быў затрыманы міліцыяй і адвезены ў Маскоўскі раённы суд, дзе атрымаў папярэдканье.

18 кастрычніка суд Цэнтральнага раёну г. Менску адмовіў у рэгістрацыі Цэнтру грамадаў съядомасці Крышны. Прычынай адмовы стаў нібыта няслушна аформлены юрыдычны адрес Цэнтру. Лідэры крышнайтай называюць гэтае судовае раашэнне несправядлівым і палітычна матываваным. Паводле новага, нядаўна прынятага закону, крышнайты ў Беларусі маюць нязначныя шанцы на рэгістрацыю свайго Цэнтру. Бо гэтая канфесія дзейнічае ў краіне менш за 20 гадоў. А таму крышнайты рыхтуюцца да дзеянасьці ў напаўпадпольных умовах.

31 кастрычніка Аляксандр Лукашэнка падпісаў Закон «Аб свабодзе веравызнаньня і рэлігійных організацыях», шэраг палажэнняў якога супярэчаць нормам міжнароднага права, дзеючай Канстытуцыі Беларусі, а таксама Грамадзянскому і Жыльлёваму кодэксам краіны, закону аб друку. Механізм рэалізацыі многіх нормаў новага Закону не пропісаны, што дае падставы для суб'ектыўных дзеяньняў чыноўнікаў у справе рэгістрацыі і ацэнкі дзеянасьці рэлігійных грамадаў. Прэмбула закону вызначае, якім канфесіям надаецца прыярытэтнае право дзеля свайго разьвіцця. «Асаблівую трывогу, – гаворыцца ў заяве Грамадзянскай ініцыятывы «За свабоднае веравызнаньне», – выклікае сітуацыя, у якой аказваюцца групы грамадзянаў, што сумесна вызнаюць рэлігію, аднак не жадаюць набываць статус юрыдычнай асобы. Адпаведна нормам новага закону, гэтыя грамадзяне могуць быць прыцягнутыя да адміністратыўнай адказнасьці». Фактычна закон абвязвае грамадзяніна дэкларараваць сваю рэлігійную прыналежнасць. Такім чынам, дзяржава «устанавіла жорсткі кантроль над духоўным жыццём кожнага чалавека». Ад новага закону, падпісанага Аляксандрам Лукашэнкам, «пацерпіц самая тонкая і недатыкальная сфера жыцця грамадзянаў, што прывядзе да рэлігійнай дэстабілізацыі ў грамадзтве».

8 лістапада акцыю супраць дыскрымінацыйнага Закону «Аб свабодзе веравызнаньня і рэлігійных організацыях» правялі Сяргей Пезкін і Iгар Закрэўскі. Акцыю яны началі ў 12.00 на плошчы Якуба Коласа і скончылі на плошчы Незалежнасці. Сяргей Пезкін і Iгар Закрэўскі прайшли па праспекце Скарыны, апранутыя ў сьпецяяльна падрыхтаваныя робы-плакаты, на якіх было напісаны: «Новы закон аб рэлігіях – гэта вяртанье да

сярэднявечча і цемрашальства», «Ганьба Нацыянальнаму сходу за закон аб рэлігіях»

10 сінёкня адміністрацыя Фрунзенскага раёну гораду Менску зьбірала кіраунікоў рэлігійных абшчынаў, зарэгістраваных у гэтым раёне, дзеля азнаймлення з новым заканадаўствам у сферы свабоды сумлення. На паседжанні прысутнічала начальнік аддзелу Менгарвіканкаму па справах рэлігіі і нацыянальнасцю Ала Рабіцава. Падчас сустрэчы яна паведаміла прысутным, што ад гэтага часу правядзеньне хатніх групаў па вывучэнні Бібліі павінна праходзіць толькі пасъля атрымання дазволу ад мясцовых уладаў, бо хатнія групы гэтата ўж самыя набажэнствы. Дамы і кватэры грамадзянаў не зьяўляюцца месцамі, съпецыяльна прызначанымі дзеля такіх мерапрыемстваў, а таму праводзіць іх можна толькі з дазволу ўладаў. Паводле Дзіны Шаўцова, юриста «Царквы Ісуса Хрыста», хатнія групы, г. зн. штотыднёвыя сустрэчы вернікаў у доме кагосьці з сяброў царквы з мэтай малітвы і вывучэння Бібліі, зьяўляюцца, апрач агульных набажэнств, асноўным відам служкэння ў евангельскіх цэрквавых. Сённяня, дзякуючы «намаганьню» у прыватнасці Алы Рабіцавай, цэлы шэраг евангельскіх цэрквав, якія маюць сваі будынкі, пазбаўленыя магчымасці арандаваць залы ў Менску. Цяпер яны вымушаныя зьбірацца толькі ў хатніх групах, аднак і гэтая магчымасць зараз ставіцца ў залежнасць ад жадання таго ці іншага чыноўніка. Больш за тое, такая практика будзе зьяўляцца адкрыта неканстытуцыйнай і неадпаведнай міжнародным стандартам у галіне свабоды сумлення. Таксама на гэтай сустрэчы прагучала азначэнне, якія сходы лічацца масавымі. Паводле Алы Рабіцавай, масавыя – гэта 10 і больш, у той час, як старшыня Камітэту па справах рэлігіі і нацыянальнасцю называе зусім іншыя лічбы – 100 і больш. Такім чынам, неакрэсленасць нормаў закону аб свабодзе сумлення дазваляе чыноўнікам на месцах інтэрпрэтаваць закон, што ў канкрэтных сітуацыях вядзе для прамога абмежавання правоў грамадзянаў.

8. ДЫСКРЫМІНАЦЫЯ ПРАВОЎ ГРАМАДЗЯНАЎ БЕЛАРУСІ ПА ПРЫКМЕТАХ МОВЫ І НАЦЫЯНАЛЬНАЙ ПРЫНАЛЕЖНАСТЬЦІ

З 1 сакавіка тэлефонная даведка дакладнага часу перайшла на рускую мову. Даэтуль сталічная служба дакладнага часу 0-88 паведамляла час па-беларуску. Такім чынам, сфера ўжываньня беларускай мовы ў чарговы раз гвалтоўна звужаная.

4 сакавіка ў Менску адбыўся жалобны мітынг з нагоды 60-й гадавіны масавага забойства габрэяў менскага гета. 2 красавіка 1942 году ад рук нямецкіх нацыстаў гвалтоўную съмерць прынялі 6 тысячаў вязняў. Прысутныя на мітынгу на месцы масавага забойства, у так званай Яме, гаварылі, што ганебныя рэцэдывы тых часоў паўтараюцца і ў нашыя дні, у тым ліку і ў Беларусі. За гады другой сусветнай вайны ў Беларусі загінула 800 тысячаў габрэяў. Другое істотнае скарачэнне габрэйскай дыяспары сталася магчымым у нашыя дні. Паводле афіцыйнай статыстыкі, за апошнія гады краіну пакінулі 30 тысячаў габрэяў, прыкладна гэтая ж колькасць іх цяпер жыве ў Беларусі. Істотнае скарачэнне габрэйскага насельніцтва прадэманстраў і жалобны мітынг у так званай Яме: да месца масавага забойства сваіх суродзічаў прыйшлі некалькі сотняў чалавек, тады як яшчэ ў 80-х тут зьбіраліся тысячаў габрэяў. Акрамя таго, ня так даўно ўрад Ізраілю прыняў адмысловую пастанову, якая спрасціла вяртанье на гістарычную радзіму. Таму габрэяў у Беларусі, магчыма, стане яшчэ менш.

У красавіку сярэдняя школы Беларусі атрымалі цыркуляр, падпісаны міністрам адукацыі РБ П. Брыгадзіным. У дакументе паведамляецца, што з ліку дысыплінаў, абавязковых пры здачы выпускных іспытаў, выключаецца беларуская літаратура. Цяпер выпускнік можа здаваць альбо не здаваць гэты іспыт па ўласным жаданьні. Такім чынам, у беларускіх школьніках з'янікае апошні стымул вучыцца і размаўляць па-беларуску. Но да іспыту трэба было рыхтавацца: чытаць і пераказваць творы, вучыць на памяць вершы. А цяпер гэта можна не рабіць. «Разабраўшыся» на рэферэндуме з мовай, улады намерыліся паставіць крыж і на беларускай літаратуры. І метады выкарыстоўваюцца тыя ж: усё зроблена дзеля таго, каб ініцыятыва адмовы ад усяго нацыянальнага ішла зынізу. Гэта ж, маўляй, ня ўлада грэбуш

мовай ды мастацкай кніжкай, на ёй напісанай, а сам беларускі народ.

У пачатку траўня звольненыя з пасадаў галоўныя рэдактары літаратурна-мастацкіх часопісаў «Полымя», «Маладосць», «Крыніца», «Нёман». Усе гэтыя часопісы, што былі самастойнымі, сагнаныя ў адзін «калгас» – выдавецкую ўстанову, якую ўзначаліў дэпутат Палаты прадстаўнікоў Нацыянальнага сходу Сяргей Касцяян, шырока вядомы сваімі славянафільскімі і пракамуністычнымі поглядамі. Прыйзначаны на гэтую пасаду ён міністрам інфармацыі па асабістай прапанове Лукашэнкі. Пры гэтым бессаромна былі парушаны Закон аб друку, статуты выдання, права іх заснавальнікаў... На месцы дэмакратычных рэдактараў названых часопісаў прыйзначаныя лаяльныя да ўладаў «таварыши».

2 траўня творчы калектыв часопісу «Крыніца» поўным складам пакінуў працу ў рэдакцыі выдання ў знак пратэсту супраць гвалту, учыненага ўладамі, якія прызначылі без узгадненія з заснавальнікам — Саюзам пісьменнікаў — новага галоўнага рэдактара. Нагадаем: часопіс «Крыніца» — адзін з шасці друкаваных органаў, што быў улуччаны ў гэтак звычай холдынг пад кіраўніцтвам сп. Касцяяна. «Крынічанаў» падтрымалі супрацоўнікі часопісаў «Полымя» і «Нёман». 2 траўня таксама адбылося паседжанье пашыранай Рады Саюзу пісьменнікаў, на якой вырашана зьявіцца з заявай ў сродкі масавай інфармацыі пра недапушчальнасць уладнае расправы з нацыянальнаю культурой, асьветаю і літаратурою.

2 ліпеня, напярэдадні Дня вызваленія Беларусі ад нацыстаў, 30 РНЕшнікаў вольна прыйшлі па вуліцах Гародні. Міліцыянты і амапаўцы сачылі за чорнакашульнікамі, але паводзілі сябе надзвычай далікатна. Усім цікаўным, якіх абурыла гэта, у Ленінскім РУУС цярпліва тлумачылі, што, маўляў, "на экспурсію" ў Гародню прыехалі госьці з Расіі ды Украіны, затрымліваць іх не было прычыны, бо яны нічога не парушалі, ішлі па тратуары. Міліцыянты замоўчаваюць толькі адну акалічнасць: ішлі РНЕшнікі ў чорнай уніформе з нацысцкай сімволікай, дэманструючы неўміручацьць ідэяў "новага парадку". Асабліва паказальным падаецца гэты факт у съяўтле пастаянных

арыштаў удзельнікаў любых беларускіх нацыянальных імпрэзаў, а таксама ўдзельнікаў пікетаў у абарону свабоды слова ў Гародні.

11 ліпеня прыняць новы Закон «Аб мовах у Рэспубліцы Беларусь», які б адпавядыў агульнапрынятым дэмакратычным нормам, пропанаваў уладам краіны Алег Трусаў – старшыня Рады ГА «Таварыства беларускай мовы імя Францішка Скарыны». Кіраунік ТБМ лічыць, што новы закон павінен адпавядыць стандартам, закладзеным у Сусветнай дэкларацыі аб культурнай разнастайнасці ЮНЕСКО. У гэтым заканадаўчым акте павінна закладацца норма, якая абавязвае ўсіх чыноўнікаў в алодаць дэзвядома дзяржаўнымі мовамі, свабодна на іх пісаць і размаўляць. Кіраунік ТБМ пропаноўвае вызначыць механізм карыстаньня беларускай, рускай і ангельскай мовамі, а таксама вызначыць межы карыстаньня мовамі краінаў-суседзяў — Літвы, Польшчы, Украіны.

23 ліпеня Саюз беларускіх габрэйскіх грамадзкіх арганізацый і грамадаў накіраваў зварот у Адміністрацыю прэзідэнта РБ, у Прокуратуру РБ і Камітэт па справах рэлігіяў у сувязі з фактамі масавага руйнавання габрэйскіх магілаў. У звароце гаворыцца, што «факты антысемітызму і неанацызму ў Беларусі набылі масавы характар». Толькі ў ліпені на Усходніх могілках Менску разбурана 40 габрэйскіх магілаў, на Паўночных могілках -- каля 20. Да звароту прыкладзеныя фотаздымкі антысеміцкіх надпісаў і графіці, якія за апошні час з'явіліся ў розных беларускіх гарадах — Гародні, Пінску, Барысаве, Менску. Беларускія габрэі просьцяць беларускія ўлады «прыняць адпаведныя меры». Аляксандар Лукашэнка ў інтэрв'ю пасъля сумеснай калегіі МЗС, Мінэканомікі і Мінгандлю назваў факты руйнавання габрэйскіх магілаў «хуліганскай выхадкай, якую мог зদзеісьніць хто заўгодна». Ён патлумачыў, што кожны дзень праз Беларусь праяжджае больш за 2 млн людзей. Яны, на думку кірауніка дзяржавы, могуць мець дачненіне да разбурэння магілаў.

На пачатку верасьня прэзідэнт Усясьветнай асацыяцыі беларускіх габрэяў Якаў Гутман з'явіўся да прэзідэнта Расіі Уладзіміра Пуціна з адкрытым лістом, у якім адвінаваў урад Аляксандра Лукашэнка ў антысемітызме. «Цяжка спадзявацца, што, маючы сябра Лукашэнку, Расія здолее заняць месца сярод

цыв ілізаваных краінаў», – гаворыцца ў лісьце. У гэтай сітуацыі, лічыць Гутман, Пуціну будзе цяжка заставацца сябрам Тоні Блэра, Джорджа Буша, Франсуа Мітэрана, Герхарда Шродэра. Свой ліст Якаў Гутман пачаў з пералічэння апошніх фактавых праявў антысемітізму ў Беларусі: разбурэньне габрэйскіх могілак, зьнішчэнне будынку былога сінагогі на вул. Дзімітрава ў Менску, будаўніцтва паркінгу на месцы былога сінагогі на вул. Няміга, выказванье Лукашэнкі пра Гіглера. . . Пералічаныя факты, на думку сп. Гутмана, «съведчаць пра палітыку цяперашняга кіраўніцтва Беларусі». Зьевітраючыся да Уладзіміра Пуціна, Якаў Гутман выказаў спадзіванье, што ён «здолеет спыніць беларускіх талібай, якія працягваюць руйнаваць съвятыні». Прэзідэнт Усясьветнай асацыяцыі беларускіх габрэй нагадаў таксама, што Ізраіль «мякка апусціць шлагбаум на шляху супрацоўніцтва з Беларусью – зачыніў сваю амбасаду ў Менску». Якаў Гутман выказаў меркаванье, што папраўка Джэксана-Вэніка, якая была ўведзеная ЗША за савецкім часам у сувязі з парушэннем правоў габрэй у СССР і абліжанае гандаль з краінамі, якія праводзяць палітыку антысемітізму, захаваная для РФ з-за шчыльных стасункаў з беларускім рэжымам.

18 лістапада ў абласным судзе г. Віцебску распачаўся першы ў Беларусі судовы працэс над групоўкай скінхэдаў, якія зьбівалі цемнаскурых студэнтаў з Азіі і Афрыкі. Тром непаўнагадовым і аднаму паўнагадовому пагражае да 15 гадоў пазбяўлення волі. Затрыманым інкryмінуецца таксама «разбойны напад і рабаванье» па пяці эпізодах. Крыміналная справа супраць іх была ўзбуджаная ў сакавіку 2002 году паводле фактавых неаднаразовых зьбіццяў цемнаскурых студэнтаў мясцовага медінстытуту. Дарэчы, стала вядома, што групоўка скінхэдаў у Віцебску налічвае 40-50 чалавек.

У лістападзе 75 са 109 дэпутатаў Палаты прадстаўнікоў з'явіліся да прэзідэнта Лукашэнкі з патрабаваннем спыніць разбурэньне габрэйскіх культурных і рэлігійных каштоўнасцяў у Менску. Аднак адказу так і не прыйшло.

13 сінёкня ў Віцебску завяршыўся крыміналны працэс над «брэтарыялістамі». Справу ў дачыненьні да групы «скінхэдаў»,

якая дзейнічала на Віцебшчыне з 2001 году, рассыльедав аў аддзел УКДБ па Віцебскай вобласці. Да чатырох удзельнікаў групоўкі ўystsаўлена абвінавачанье згодна з артыкуламі Крымінальнага кодэксу Беларусі аб распальваньні расавай, нацыянальнай, рэлігійнай варожасці альбо розні, прыніжэньні гонару і нацыянальнай годнасці, спалучанымі з гвалтам. Перад судом паўсталі жыхары Віцебску і Аршанскаага раёну, тром з якіх па 17 гадоў. Судовая калегія абласнога суду пад старшынствам Валянціны Буевай абвесьціла прысуд. Абвінавачаныя да розных тэрмінаў пазбаўлення волі — ад 3,5 да 6 гадоў, якія яны будуть адбываць у калоніях агульнага рэжыму альбо выхаваўча-працоўных калоніях, калі прысуд захавае сілу пасля аўтарскіх даржаньняў у Вярхоўным судзе.

24 сінёкня прадстаўнікі творчай інтэлігенцыі Беларусі выказалі пратэст супраць фактаў дзяржаўнага антысемітызму ў Беларусі. Пра гэта гаворыцца ў заяве сузаўнікаў з'езду беларускай інтэлігенцыі. Аляксей Кароль, Уладзімір Колас і Аляксей Марачкін заклікаюць прадстаўнікоў інтэлігенцыі з розных краінаў съвету пратэставаць супраць антысемітызму ў нашай краіне. Апошнія факты праявяюць антысемітызму на дзяржаўным узроўні змусілі арганізатараў з'езду беларускай інтэлігенцыі выказацца з гэтай нагоды. «Гады, якія прыйшлі з моманту абраўніцтва Аляксандра Лукашэнкі, на вялікі жаль, поўняцца шматлікімі прыкладамі распальваньня міжнацыянальнай і міжканфесійнай варожасці», — гаворыцца ў дакуменце.

У сінёкні стала вядома, што 11-гадовая дзяўчынка Маша Карабковіч з гораду Горкі, што на Магілёўшчыне, з пачатку навучальнага году ня ходзіць у школу. У 1999 годзе Маша пайшла ў першы клас з беларускай мовай навучаньня. Два гады яна вучылася па-беларуску. На пачатку трэцяга класу ў Горках не знайшлося настаўніка, які б мог вучыць дзяўчынку, а новая настаўніца парайлі бацькам, калі яны хочуць, каб іх дачка працягвала вучыцца па-беларуску, пераехаць жыць у вёску, дзе ёсьць беларуская школа. Ірына і Віктар Карабковы, каб не адрываць дачку ад вучобы, пагадзіліся на кампроміс: няхай Маша год павучыцца ў “звычайнім” рускім класе, толькі ўжо ў іншай школе. А праз год, магчыма, нешта зменіцца. . . Іх спадзяваньні не былі беспадстаўнымі: у жніўні 2001 году пастановай

Міністэрства адукацыі была зацверджаная “Програма дадатковых мераў па пашырэнні сферы выкарыстаньня беларускай мовы ў сістэме адукацыі”. У прыватнасці, у Програме съцвядржалася: “У кожным раённым цэнтры, раёне гарадоў адкрыць ня менш за адну школу з беларускай мовай навучаньня”. Тэрмін выкананьня – пачынаючы з 2002/2003 навучальнага году. Бацькі пагадзіліся пачакаць. У 2002 годзе, у адпаведнасці з новай 12-гадовай сістэмай адукацыі, Маша павінна была пайсьці ў 5 клас. Але проблема была ў тым, што ні ў адной з пяці школаў у Горках няма беларускамоўнага пятага класу. Не дабіўшыся таго, каб Маша вучылася па-беларуску, бацькі 1 верасня пакінулі дзяячынку дома.

Форму і мову навучаньня выбіраюць ня самі дзеці, а іх законныя прадстаўнікі – бацькі. Ірына і Віктар Кааральковы свой выбар зрабілі больш за тры гады таму. І маюць намер, жаданьне і законныя падставы адстойваць яго да канца. Тым больш, што ў артыкуле 5 Закону “Аб адукацыі ў Рэспубліцы Беларусь” гаворыцца “... дзяржава гарантуе грамадзянам права выбару мовы навучаньня і выхаваньня і стварае адпаведныя ўмовы дзеля рэалізацыі гэтага права”. Як жа гэтым правам скарыстацца Машы Кааральковай? Бацькам прапанавалі вазіць дзяячынку ў Шышаўскую сельскую школу, якая знаходзіцца ў 4 км ад Горак. Там школа беларускамоўная, у пятym класе ўсяго трывучні. Кааральковы не пагадзіліся, і іх можна зразумець – яны ж жывуць у горадзе, дзе ёсьць пяць школаў, і хочуць, каб іх дзіця вучылася на дзяржаўнай мове ў іх горадзе. Ірына і Віктар Кааральковы здавацца не зьбіраюцца. Яны не патрабуюць нічога супрацьпраўнага. Яны толькі хочуць, каб усе прадметы ў дачкі-пяцікласніцы вікладаліся па-беларуску. І маюць права на гэта, бо і Канстытуцыя, і заканадаўства на іх баку.

Маша вучыцца дома самастойна па школьных падручніках. Па заяве бацькоў яна здала залікі за першую чвэрць па ўсіх прадметах на 9 і 10 (акрамя рускай мовы) балаў... Бацькам больш не пагражаютць адміністратыўным пакараньнем за тое, што Маша ня ходзіць у школу. Аднак пытаньне, дзе ж вучыцца Машы Кааральковай, не вырашаецца.

9. ПАРУШЭНЬНІ ПРАВОЎ ГРАМАДЗЯНАЎ НА МІРНЫЯ СХОДЫ І АСАЦЫЯЦЫІ

У сакавіку Гарадзенскі выканайчы камітэт адмовіў жыхарам Гародні Святылане Нех і Дзымітрыю Іваноўскуму ў правядзеньні пікетаў супраць крымінальнага перасльеду журналісту Міколы Маркевіча і Паўла Мажэйкі. Пікеты планавалася правесці ў адным з самых шматлюдных месцаў гораду – каля Дому сувязі. Меркавалася, што акцыя пройдзе і пад агульным дэвізам «Маю права!». Аднак гарвыканкам у асобе яго старшыні Аляксандра Антоненкі і кіраўніка справамі Аляксандра Калачова ня толькі адмовіў у правядзеньні пікетаў, але і звязрнуў увагу заяўнікаў «на асабістую адказнасць у выпадку правядзеньня пікетаў без атрыманьня згоды гарадзкога выканайчага камітэту». Гэтым жа рашэннем Святылана Нех і Дзымітрый Іваноўскі папярэджаныя аб tym, што і ў далейшым гарвыканкам ня будзе даваць ім згоды на правядзеньне ў Гародні грамадзкіх акцыяў. Рашэнне гарвыканкаму матываванае tym, што «вышэйназванныя грамадзяне шматразов а парушалі патрабаваныні дзеючага заканадаўства пры арганізацыі розных грамадзкіх акцыяў». Святылана Нех і Дзымітры Іваноўскі плануюць абскардзіць гэтае рашэнне ў судзе.

23 траўня Менскі гарадзкі суд разглядаў касацыйную скаргу Аб'яднанай грамадзянскай партыі. АГП абскарджае рашэнне Маскоўскага райсуда сталіцы па гэтак званым «пікеце памяці Ганчара і Красоўскага». У верасні 2000 году Менгарвыканкам забараніў правядзеньне пікету памяці на месцы выкраданьня Віктара Ганчара і Анатоля Красоўскага. АГП дабіваеца права праводзіць акцыі ў любых кропках гораду, а ня толькі ў парку Дружбы народаў на плошчы Бангалор. Гарадзкая ўлады цягам апошніх гадоў даюць санкцыі на правядзеньне ўсіх масавых акцыяў толькі ў гэтым месцы, не зважаючы на заяўкі, што падаюць арганізаторы мерапрыемстваў. АГП мяркуе, што ў беларускім заканадаўстве няма нормы, якая дазваляла б мэрыі зъмяніць месца правядзеньня акцыяў.

11 лістапада менскія ўлады забаранілі вулічную акцыю «За незалежнасць», якая планавалася на 17 лістапада.
Фармальная прычына забароны – заяўка на правядзеньне

масавай акцыі не была аформленая належным чынам. Арганізатары ж кажуць, што незалежна ад рашэнья ўладаў шэсцьце і мітынг у цэнтры Менску адбудуцца. Менскі гарвыканкам матывуе сваё рашэнье тым, што, паводле дэкрэту Аляксандра Лукашэнкі, арганізоўваць масавыя вулічныя акцыі могуць толькі палітычныя партыі, грамадзкія арганізацыі і прафсаюзы. А заяўку на шэсцьце і мітынг 17 лістапада падпісала група прыватных асобаў, што нібыта супярэчыць беларускаму заканадаўству. З гэтай нагоды арганізатары акцыі Павел Севярынец, Вячаслаў Сіўчык і Сяржук Высоцкі правялі прэс-канферэнцыю. Лідэры Маладога Фронту і Партыі свабоды заяўляюць, што, нягледзячы на забарону акцыі ўладамі і выхад з аргкамітэту прадстаўнікоў шэрагу партыйяў, шэсцьце і мітынгу цэнтры Менску ўсё роўна адбудуцца. Арганізатараў не бянтэжыць тое, што на забароненае мерапрыемства можа прыйсьці няшмат людзей. «Ня мела асаблівага значэння, колькі людзей прыйшло на абарону Курапатаў год таму. Таму што тыя людзі, якія здольныя былі прыйсьці, яны прыйшлі», – заявіў Вячаслаў Сіўчык.

10. ПЕРАСЬЛЕД АЛЬБО ЗАБАРОНА ДЗЕЙНАСЦІ ПАЛІТЫЧНЫХ ПАРТЫЯЎ, РУХАЎ, ГРАМАДЗКІХ АРГАНІЗАЦЫЯЎ

15 студзеня падалі апеляцыю ў абласны суд абаронцы кіраўніка абласнога аддзялення «Фонду імя Л. Сапегі» і адначасов а кіраўніка Магілёўскай філіі Аб'яднанай грамадзянскай партыі Уладзіміра Шанцава. 6 в ерасьня фінансавая паліцыя канфіскавала ўсю арттэхніку ў офісе Фонду, а праз два з паловай месяцы нібыта знайшла ў камптарах інфармацыю пра выбары. У выніку на Уладзіміра Шанцава быў складзены пратакол за парушэнне Дэкрэту №8, і ў першы працоўны дзень новага году раённы суд прызнаў яго в інаватым у выкарыстанні замежнай гуманітарнай дапамогі падчас выбараў. А спагнаньнем прызначыў канфіскацыю тэхнікі і 100 мінімальных заробкаў асабістам з кіраўніка Фонду. Уладзімір Шанцай лічыцца рашэнніе суда незаконным і спасылаецца на вялікую колькасць парушэнняў. Ён сцьвярджае, што правахоўныя органы ў гэтай справе не зрабілі ніводнага кроку, які быў бы цалкам законным. Усе парушэнні падрабязна выкладзеныя ў паперах, накіраваных у абласны суд, які павінен разгледзець скаргу.

25 студзеня суд Чыгуначнага раёну г. Гомелю прызнаў старшыню абласнога грамадзкага аўтаритета «Грамадзянская ініцыятывы» Віктара Карніенку в інаватым у парушэнні часткі 3 пункту 4 дэкрэту №8 і ў выкарыстанні арттэхнікі дзеля «падрыхтоўкі правядзення прэзідэнцкіх выбараў». Судзьдзя Ганна Новік прыняла пастанову аб канфіскацыі пяці камптараў, двух прынтараў, ксераксу, якія належалі грамадзкаму аўтаритету і не зьяўляліся гуманітарнай дапамогай. Судзьдзя парушыла ўсе працэсуальныя нормы і аштрафавала старшыню аўтаритета Карніенку на 1 мільён рублёў. Нагадаем, што арттэхніка была канфіскаваная супрацоўнікамі Гомельскага абласнога ўпраўлення Камітэту дзяржбяспекі 13 жніўня 2001-га году ў прыватным доме Віктара Карніенкі.

28 лютага Вярхоўны суд Беларусі пацвердзіў законнасць папярэджання, дадзенага Партыі камуністаў Беларускай (ПКБ) Міністэрствам юстыцыі яшчэ ў лістападзе 2001 году. Лідэр ПКБ

Сяргей Калякін так патлумачыў сэнс папярэджаńня: «Мінюст съцьвяджае, што нашая пячатка, якою мы карыстаємся з 1996 году, не адпавядзе патрабаваньням. Нібы там серп крыху шырэйшы, чым трэба, і молат вузейшы, як мае быць. Тут відавочны палітычны матыў. Трэба вынесці папярэджаńні партыі, каб цягам году ў выпадку патрэбы можна было паспрабаваць яе ліквідаваць».

4 сакавіка праکуратура краіны адмовілася расцсьледаваць акалічнасці абрабаваньня офісу Беларускага саюзу прадпрымальнікаў. Колькі тыдняў таму невядомыя трапілі ў сядзібу Саюзу і вынесці адтуль аргэхніку — у тым ліку два кампьютары з важнымі архівамі. Прэзідэнт Саюзу прадпрымальнікаў Аляксандар Патупа лічыць, што праваахоўныя органы проста ня хочуць займацца сваёй справай.

4-5 сакавіка ў Берасцейскім абласным судзе разглядалася справа па зыску Берасцейскага аблвыканкаму аб ліквідацыі абласнога Цэнтра падтрымкі грамадзянскіх ініцыятываў «Вежа». Падставай для ліквідацыі паслужылі 2 пісьмовыя папярэджаńні Упраўлення юстыцыі Берасцейскага аблвыканкаму, якія былі вынесеныя грамадзкаму аб'яднанню. Першае 30 верасьня і другое 5 кастрычніка 2001 году. У чым заключаліся «парушэнныя заканадаўства», зьдзесьненая «Вежай»? Напрыклад, на бланку ліста, які паступіў ва Упраўленне юстыцыі Берасцейскага аблвыканкаму 19 верасьня 2000 году, была пададзеная назва, якая не праходзіла дзяржаўнай рэгістрацыі, замест слова «Брэсцкі» было слова «Берасцейскі»; юрыдычны адрес: замест «горад Брэст, вул. Савецкіх пагранічнікаў, 52» быў пазначаны адрес «горад Берасцце, вул. Савецкіх памежнікаў, 52», што не адпавядзе назовам, пададзеным у Статуте. Таксама «Вежа» абвінавачвалася ў «сістэматычным парушэнні статуту і заканадаўства ў сваёй дзейнасці»: напярэдадні выбараў прэзідэнта РБ было праведзенае апытаўнічэство, у якім між іншым высывяляліся адносіны жыхароў Берасця да кандыдатаў у прэзідэнты, што, на думку істца, супярэчыла дзейнасці аддзялення. Апроч таго, Цэнтр выдае бюлетэнь «Каліва», у якім «распаўсюджваецца інфармацыя пра аб'яднанні, дзейнасць якіх у краіне забароненая п. З Дэкрэту прэзідэнта РБ «Аб рэгуляванні дзейнасці палітычных партый»,

прафесійных саюзаў і грамадзкіх аб'яднаньняў» ад 26 студзеня 1999 году. Гэта тычыцца Маладога Фронту, а таксама дасьледча-аналітычнага клубу «Дзедзіч», якія згадваліся ў бюлетэні. Разгляд справы замарудзіўся ў сувязі з высьвятленнем сутнасці дзеянасці і аказваемых паслуг «Прававой Клінікай», створанай пры Цэнтры «Вежа», і быў адкладзены ў сувязі з неабходнасцю азнаёміцца з архівам Берасцейскага абласнога Цэнтра падтрымкі грамадзянскіх ініцыятываў «Вежа» і выклікаць у суд чарговых съведкаў.

12 сакавіка рашэннем Берасцейскага абласнога суда быў ліквідаваны Цэнтр падтрымкі грамадзянскіх ініцыятываў «Вежа».

26 сакавіка прэс-цэнтр «Хартыі'97» паведаміў пра рэгулярныя хакерскія атакі на сваю вэб-сторонку. Некалькі мінульых сутак зламысынікі зьнішчалі са старонкі навіны на рускай, беларускай і ангельскай мовах. «Такога роду задачу можна выканаць толькі з выкарыстаннем тэхнічных магчымасцяў «Белтэлекаму», – гаворыцца ў паведамленні прэсавага цэнтра «Хартыі'97». Прэс-цэнтр заяўляе, што сайт «Хартыі» будзе інфармацыйна падтрымліваць будучыя апазіцыйныя акцыі – Марш пратэсту «Так жыць нельга!» і «Чарнобыльскі шлях-2002».

2 траўня пасълядоўным перасъедам Аб'яднанай грамадзянскай партыі назваў лідэр АГП Анатоль Лябедзька папярэдканьне, вынесенае партыі Міністэрствам юстыцыі. АГП папярэдзілі за артыкул сп. Лябедзькі, які меў назуву «Вярніце скрадзеное» і быў апублікаваны ў газете «Народная воля» напрыканцы красавіка. Папярэдканьне сапрайды сталася прэцэдэнтам: юрысты кажуць, што ўпершыню сутыкаюцца з ситуацыяй, калі за публічнае выказваньне прыватнага меркаваньня адной асобы папярэджваюць цэлую структуру, а не газету ці аўтара.

13 траўня пісьмовае папярэдканьне Міністэрства юстыцыі РБ атрымаў Беларускі дабрачынны фонд «Дзецям Чарнобылю». Падставай дзеля гэтага сталі чиста фармальныя прычыны: па-першае, на шыльдзе пры ўваходзе ў офіс Фонду не хапае

дзьвюх літараў – ГА (грамадзкая арганізацыя); па-другое, у статуце эмблема Фонду зробленая ў колеры, а копіі дакументаў чорна-белыя; па-трэцяе, на думку супрацоўніка Мінюсту М. Сухініна, працэдура зацьвярджэння кіраунікоў рэгіянальных структураў Фонду супярэчыць статуту арганізацыі. Фонд «Дзецям Чарнобылю» – адна з буйнейшых дабрачынных арганізацыяў Беларусі, якая займаецца аздараўленьнем за межамі краіны тысячаў беларускіх дзяцей з зоны, забруджанай радыяцыяй. Кіраунік Фонду прафесар Генадзь Грушавы называе факт вынясеньня папярэджаńня пачаткам новай хвалі вайны ўладаў супраць дэмакратычных няўрадавых арганізацыяў.

15 траўня адміністрацыя Аляксандра Лукашэнкі ўнесла на разгляд сесіі Палаты прадстаўнікоў Нацыянальнага сходу РБ зъмяненіні і дапаўненіні ў заканадаўства «Аб палітычных партыях і грамадzkіх аб'яднаньнях» і «Аб парадку правядзення масавых мерапрыемстваў». Гэтыя зъмяненіні робяць значна больш жорсткімі ўмовы правядзення масавых акцыяў і прадугледжваюць закрыццё палітычнай партыі ў выпадку аднаго парушэння закону. Беларускія праваабаронцы назвалі ініцыятывы «беспрэцэдэнтна жорсткімі», а сябры палітычных партыяў заяўляюць, што ўлада імкнецца пазбавіць іх апошніяй зброі — масавых дэманстрацыяў.

15 траўня маладыя сацыял-дэмакраты заявілі, што праз суд будуць дамагацца рэгістрацыі сваёй арганізацыі. Напярэдадні Міністэрства юстыцыі адмовілася зарэгістраваць Моладзевae грамадзкае аб'яднанье «Маладыя сацыял-дэмакраты». Адмову арганізацыя атрымала амаль праз 4 месяцы пасля накіраванья ў Мінюст патрэбных для рэгістрацыі дакументаў, хоць заканадаўства вызначае тэрмінам для адказу 3 месяцы.

У траўні другое паседжанье Гомельскага гаспадарчага суда скончылася без вынясеньня пастановы па справе зыску Гомельскага грамадзкага аб'яднанья «Грамадзянскія ініцыятывы» да падатковай інспекцыі Чыгуначнага раёну гораду. «Грамадзянскія ініцыятывы» аспрэчваюць эканамічныя санкцыі падаткоўцаў у памеры больш за 2 мільёны рублёў за нібыта няметавае выкарыстаньне бязвыплатнай замежнай

гуманітарнай дапамогі. Судзьдзя Валянціна Новікава заявіла, што ня можа вынесці пастанову, пакуль не азнаёміца з матэрыяламі Упраўлення КДБ і адміністрацыйнай справы Чыгуначнага райсуга ў дачынені «Грамадзянскіх ініцыятываў».

Ноччу з 2 на 3 чэрвяня ў Мар'інай Горцы (Менская вобласць) адбылася спроба абраставаць офіс мясцовага Асьветніцкага таварыства «Беларуская хатка». Як паведаміў старшыня таварыства Алесь Васьковіч, рабаўнікі спрабавалі выламаць замкі ў дзвіярах. Адзін замок яны выламалі, а другі не пасыпелі. На шчасьце, у гэтую ноч дзяжуры ў офісе сам А. Васьковіч. Рабаўнікам удалося ўцячы з месца злачынства на белым аўтамабілі «Волга». За тры гады існаваньня Таварыства гэта ўжо трэцяя спроба абраставаць офіс. Акрамя таго, было чатыры спробы ўчыніц пагром на офісе прадстаўнікамі неанацысцкіх груповак – РНЕ і скінаў.

12 ліпеня на адрес Моладзевага цэнтра грамадзянскай супольнасці «Верас» прыйшоў ліст ад Упраўлення юстыцыі Віцебскага аблвыканкаму, падпісаны намеснікам начальніка сп. Пранікам, у якім паведамлялася аб адмове ў рэгістрацыі. Сп. Пранік піша, што «прадстаўленыя на рэгістрацыю дакументы маюць шэраг недакладнасцяў і ня ў поўнай меры адпавядаюць патрабаваныям дзеючага заканадаўства». Асноўным момантам, які паўплываў на прыняцьце адмоўнага рашэнняня рэгіструющим органам, як вынікае з паведамлення, зьяўляецца наяўнасць ў назве арганізацыі слова «цэнтар». Як вядома, паўтары гады таму Міністэрства юстыцыі прыняло рашэнне, якое забараняе выкарыстоўваць слова «цэнтар» у назвах НДА, чым, мік іншым, яно не адпавядае Закону «Аб грамадзкіх аб'яднанінях». Упраўленне юстыцыі знайшло яшчэ шэраг пунктаў, якія, на думку чыноўнікаў, не адпавядаюць заканадаўству. Прыкладам, «у назве арганізацыі ня ўтрымліваецца ўказанне на арганізацыйна-прававую форму». На думку ж юрыстаў МЦГС «Верас», вычарпальная ў інфармацыйным сэнсе фармулёўка «Моладзевы цэнтар грамадзянскай супольнасці» цалкам адпавядае ўсім патрабаваныям. Яшчэ адной цікавай заўвагай, што прысутнічае ў адказе, ёсьць тое, што нібыта ў статуце не прадугледжаны

дакладны парадак прыняцьца рашэньня ў кіраўнічым і кантрольна-рэвізійным органамі, а таксама парадак іх абскарданьня. Акрамя гэтага, сп. Пранік чамусьці палічый, што патрабаваньням закону не адпавядаюць умовы сяброўства ў МЦГС «Верас», што таксама выклікала зьдзіўленыне юрыстаў: умовы сяброўства стандартнай формы, пропісаныя ў Статуте «Верасу», ідэнтычныя тым, што ёсьць у статутах сотняў іншых зарэгістраваных грамадzkіх аб'яднаньняў Беларусі. Але самай глубокай па сваім сэнсе была заўвага Упраўленьня юстыцыі адносна таго, што «задачы і метады арганізацыі прадугледжваюць адукацыйную дзейнасць, не ўласцівую грамадzkім аб'яднаньням». Дарэчы, МЦГС «Верас» знаходзіўся ў стане дзяржаўнай рэгістрацыі з сярэдзіны красавіка 2002 году. Нягледзячы на ўсталяваны законам тэрмін у адзін месяц, улады прымусілі верасоўцаў чакаць «вертыкальнага» рашэнья амаль чатыры месяцы.

У пачатку ліпеня ў Вярхоўным судзе РБ Грамадзкае аб'яднаньне «Маладыя сацыял-дэмакраты» абскардзіла адмову Міністэрства юстыцыі зарэгістраваць гэту арганізацыю. Вярхоўны суд не падтрымаў скаргу, аднак вынес Мінюсту папярэдканьне за парушэнье Закону «Аб грамадzkіх арганізацыях» у частцы тэрмінаў разгляду дакументаў і матываванасці рашэнья. Такім чынам, судовая ўлада не признала права моладзі сацыял-дэмакратычных поглядаў на аб'яднаньне ва ўсіх формах, у тым ліку – грамадzkага аб'яднаньня. На сёлетнім зъезьдзе арганізацыі будзе сярод іншага прынятае рашэнье падаць на рэгістрацыю ў Мінюст новыя ўстаноўчыя дакументы.

22 ліпеня пратэст з прычыны вынясенія праекта прыказаю папярэдканьня кіраўніку Гарадзенскай абласной арганізацыі БСДП (НГ) Iгару Квачэнку выказала Беларуская сацыял-дэмакратычная партыя (Народная Грамада). Як зазначаеца ў распаўсюджанай партыяй заяве, у другой палове чэрвеня — пачатку ліпеня Беларуская сацыял-дэмакратычная партыя (Народная Грамада) правяла агульнанацыянальную кампанію супраць затрымкі заробку і нявыплаты адпачынковых грошай настаўнікам. У шэрагу рэгіёнаў акцыі пратэсту не былі санкцыянаваныя ўладамі.

23 ліпеня Чыгуначны суд г. Гомелю паўторна аштрафаваў на адзін мільён рублёў старшыню абласнога Грамадзкага аб'яднаньня «Грамадзянскія ініцыятывы» Віктара Карніенку. Было пацьверджанае і канфіскаваныне пяці кампутараў аб'яднаньня. Рашэнне судзьдзі Аляксандра Хоміча ў адміністратыўнай справе супраць спадара Карніенкі па сутнасці дублявала ранейшую пастанову судзьдзі Ганны Новік, адмененую касацыйнай інстанцыяй паводле скаргі грамадзкага аб'яднаньня. І раней, і цяпер старшыню «Грамадзянскіх ініцыятыв аў» авбінавачваюць у парушэнні сумнавядомага дэкрэту №8 прэзідэнта РБ. Дакладней, у выкарыстанні кампутараў, атрыманых ад замежных фундатараў, дзеля правядзеньня выбараў і незалежнага назіраньня. Кампутары «Грамадзянскіх ініцыятыв аў» незадоўга да выбараў прэзідэнта канфіскавала абласное Упраўленыне КДБ. На падставе ліста Упраўленьня падаткоўцы склалі адміністратыўны пратакол. Гэта адбылося пасля таго, як грамадзкае аб'яднанье зьевярнулася ў Гаспадарчы суд з зыскам супраць Упраўленьня КДБ аб tym, што яно гвалтоўна завалодала маёмастю «Грамадзянскіх ініцыятыв аў». Старшыня Грамадзкага аб'яднаньня «Грамадзянскія ініцыятывы» В. Карніенка, а таксама шматлікія съведкі в аўсіх судовых інстанцыях даказваюць: тэхніка канфіскаваная з грубымі парушэннямі заканадаўчых нормаў. Яна не была нават апячатаная, не ідэнтыфікаваная ў шэрагу іншых канфіскаваных кампутараў. За гэта, як сам признаўся ў судзе дазнаўца УКДБ Сыцепаненка, ён атрымаў службовае спагнаньне. Сыпецслужбы нейкім чынам знаходзілі інфармацыю пра выбары нават на няспраўных кампутарах. Апроч таго, сышлі і тэрміны адміністратыўнага пакараньня. Аднак усё гэта ніколькі не зьбянтэжыла судзьдзю Хоміча пры выясеніі пастановы аб паўторным штрафе.

У ліпені Вярхоўны суд Беларусі адхіліў скаргу Аб'яднанай грамадзянскай партыі адносна выясенія Міністэрствам юстыцыі РБ у красавіку пісьмовага папярэджаньня АГП. Кіраўніцтва партыі лічыць рашэнне суда, як і дзеяньні Міністру, незаконным і мае намер дабівацца справядлівасці нават у міжнародных судовых структурах. Пісьмове папярэджаньне АГП было вынесенае за публікацыю ў газеце «Народная воля» артыкулу лідэра партыі Анатоля Лябедзькі «Дзе грошы?», у якім

аўтар задаваў пытаньне, куды ідуць сродкі ад гандлю зброяй, што ажыццяўляеца афіцыйнымі ўладамі. У зъмесце артыкулу Міністэрства юстыцыі ўбачыла закрананье гонару і годнасці кіраўніка дзяржавы – і вынесла АГП пісьмовае папярэдканьне. Паводле дзеючага заканадаўства, яшчэ адно папярэдканьне на працягу году можа прывесці да закрыцця палітычнай партыі. Прадстаўнікі АГП на судзе – Яўген Лабановіч, Сяргей Альфер і Уладзімір Раманоўскі – даводзілі, што апублікаваны артыкул – персанальнае меркаванье Анатоля Лябедзкі, а не афіцыйная пазіцыя партыі, бо, паводле Статуту арганізацыі, старшыня можа рабіць ад імя АГП заяву толькі пасцяль ўзгадненія яе са зъездам, паліградай альбо Нацкамітэтам партыі. Да таго ж, суду спрабавалі давесці: рашэнне, ці мела месца ў артыкуле зънявага гонару і годнасці, можа прымець суд, а не Міністэрства юстыцыі, які павінен ажыццяўляць толькі кантрольную функцыю за дзейнасцю грамадзкіх аб'яднанняў і партыяў. Судзьдзя Шаройка, якая вяла працэс, да доказаў прадстаўніку АГП не прыслушалася. Скарба АГП па адмене папярэдканьня, вынесенага Міністрам, адхіленая.

30 верасьня Беларускае тэлеграфнае агенцтва са спасылкай на прэс-службу Міністэрства юстыцыі распаўсюдзіла інфармацыю пра адмову Аб'яднанай сацыял-дэмакратычнай партыі ў рэгістрацыі. Падставы дзеля адмовы выглядаюць блытаннымі, супярэчлівымі і неабгрунтаванымі: адсутнасць быццам бы некаторых дакументаў, наяўнасць у съпісе сяброў партыі асобаў, якія не дасягнулі 18 гадоў і інш. Між тым, усе дакументы ў поўнай адпаведнасці з патрабаванынімі заканадаўства былі прадстаўленыя ў міністэрства 20 верасьня. Экспертыза дакументаў Міністэрствам юстыцыі разам з прадстаўнікамі партыі не праводзілася. Кіраўніцтва партыі, якое не атрымлівала ніякіх афіцыйных рашэнняў, звязалася ў Міністэрства тлумачэнні. Са словаў загадчыка адпаведнага Упраўленія сп. Сухініна М. М. і юрыста гэтага ж Упраўленія сп. Мацвеева высъвіетлілася, што інфармацыя БелТА не адпавядае рэчаіснасці, і сп. Мацвееву вядзеньне справы аб рэгістрацыі АСДП даручанае толькі 1 кастрычніка, а на экспертызу дакументаў яму спатрэбіца ня менш за тыдзень. У міністэрстве нічога ня ведалі і пра заключэнне міжведамаснай камісіі, якая разглядае справы аб рэгістрацыі на падставе

эксьпертызы Упраўлення на чале з М. Сухініным. Але з не зусім дакладных тлумачэнняў міністэрскіх служачых можна было зразумець, што камісія ўсё ж прыняла, прычым менавіга 2 кастрычніка, рашэнне аб адмове АСДП у рэгістрацыі.

21 лістапада адбылося чарговае паседжанье Камісіі па рэгістрацыі (перарэгістрацыі) грамадзкіх аўяднаньняў. Без заключэння гэтай камісіі Міністэрства юстыцыі не рэгіструе грамадзкія аўяднаньні, нягледзячы на тое, што статус яе заканадаўча не замацаваны. На паседжаньні павінна было разглядацца і пытанье аб рэгістрацыі Асамблеі НДА, документы ад якой былі пададзеныя яшчэ 11 красавіка г. г. (і выпраўленыя па патрабаваньні Міністру ў чэрвоні). Аднак разгляд пытанья быў адкладзены. Падставай дзеля гэтага стала IV Асамблея НДА, што прыйшла 5-6 кастрычніка. Камісія палічыла, што гэтае мерапрыемства патрабуе праверкі на прадмет адпаведнасці заканадаўству. «Нам не зразумела, чаму пытанье аб рэгістрацыі Асамблеі адкладзенае. Кааліцыя грамадзкіх аўяднаньняў хоча дзеянічаць легальна, а дзяржава перашкаджае гэтаму», – пракаментаваў сітуацыю сябра Рабочай групы Асамблеі С. Мацкевіч.

26 лістапада Міністэрства юстыцыі вынесла пісьмовае папярэджанье Радзе Грамадзкага аўяднаньня «Таварыства беларускай мовы імя Францішка Скарыны». У папярэджаньні сказана: «Міністэрствам юстыцыі Рэспублікі Беларусь устаноўлена, што Лідзкая гарадзкая арганізацыя Грамадзкага аўяднаньня «Таварыства беларускай мовы імя Францішка Скарыны» правяла ўстаноўку вырабленага па яе ініцыятыве мемарыяльнага крыжа ля вёскі Беліца, што ў Лідзкім раёне, у выніку чаго названая аргструктура выйшла за памеры тэрыторыі сваёй дзейнасці. . . ». Таварыства беларускай мовы зьбіраеца абскарджаць вынесеное папярэджанье ў судовым парадку.

5 сінэжня Вярхоўны суд Рэспублікі Беларусь вынес рашэнне па зыску заснавальнікаў Аб'яднанай сацыял-дэмакратычнай партыі да Міністэрства юстыцыі, якое адмовілася зарэгістраваць новую партыю. Рашэнне Міністэрства юстыцыі аб адмове рэгістраваць новую партыю

прызнанае вышэйшай судовай інстанцыяй краіны цалкам законным.

26 сіння ў Гомельскім абласным судзе адбылося першае паседжанье па справе ліквідацыі «Моладзевага цэнтра «Гарт». Зыск на ліквідацыю «Гарту» ў абласны суд падаў начальнік Упраўлення юстыцыі аблвыканкаму Валянцін Макарэвіч. Падставай паслужылі папярэджаньні Упраўлення аб неадпаведнасці юрыдычнага адресу «Гарту» фактычнаму разъмяшчэнню, а таксама парушэнніе дэкрэту №8 прэзідэнта РБ, паводле якога забаранялася падчас выбарчай кампаніі выкарыстаньне аргтэхнікі замежных фундатараў. З падачы мясцовага Упраўлення КДБ яшчэ летась «Гарт» абвінавацілі ў выкарыстанні кампутараў, атрыманых ад замежных фундатараў, дзеля назіранья за прэзідэнцкімі выбарамі. Тэхніку канфіскавалі. Аднак моладзевая арганізацыя не спыніла сваю працу. І вось цяпер Упраўленне юстыцыі падсумавала ўсе парушэнні і стала дамагацца ліквідацыі «Гарту» праз суд.

11. ПЕРАСЬЛЕД ПРАВААБАРОНЦАЎ І ПРАВААБАРОНЧЫХ АРГАНІЗАЦЫЯУ

11 студзеня ў праクратуру г. Баранавічы да памочніка праクора А. Плескацэвіна выклікалі лідэра мясцовага руху "Зубр" Юлію Плотнікаву на размову наконт пададзенай раней у праクратуру заявы па праблеме зынікнення людзей у Беларусі. Юлія Плотнікава папрасіла сябра Баранавіцкага гарадзкога аддзялення ГА «Праваабарончы цэнтр «Вясна» Уладзіміра Гоўшу схадзіць з ёй у праクратуру ў якасці прадстаўніка (гэтае права гарантаванае арт. 62 Канстытуцыі РБ). Аднак памочнік праクора А. Плескацэвін катэгарычна адмовіўся дапусціць прадстаўніка праваабарончай арганізацыі да размовы.

11 лютага пад цікам Камітэту па правах чалавека ААН Вярхоўны суд Рэспублікі Беларусь падчас паўторнага разгляду мусіў адмяніць штраф, вынесены актывісту ГА ПЦ «Вясна» Алесю Капуцкаму. Алесь Капуцкі, жыхар г. Маладэчна, актывіст ГА ПЦ «Вясна» распавядае пра тое, што з ім адбылося: «Гэта было ўвосень 2000 году, падчас кампаніі байкоту выбараў у Палату прадстаўнікоў. Я ішоў у вечары дахаты і ўбачыў, што каля ўваходу на мясцовы калгасны рынак вісіць агітацыйныя матэрываляи кандыдатаў у дэпутаты. Я дастаў налепку «Байкот-2000» і прымацаўшы побач. Тут як з-пад зямлі выраслы міліцыянты, затрымалі мяне, закінулі ў «варанок» і завезьлі ў РУУС. Склалі пратакол, які я адмовіўся падпісаць. Мне сказалі, каб раніцай а восьмай гадзіні зъявіцца ў суд. Але ўначы ў мяне паднялася тэмпература, я захварэў». Нягледзячы на хваробу актывіста ПЦ «Вясна», 16 лістапада 2000 году адбыўся разгляд адміністратыўнай справы. Суд адбыўся з парушэннем заканадаўства – у адсутніцца А. Капуцкага. Гарадзкі суд г. Маладэчна прызнаў А. Капуцкага ў інаватым у парушэнні арт. 167 ч. 3 Адміністратыўнага кодэкса і пастанавіў аштрафаваць на два мінімальныя заробкі. А. Капуцкі абскардзіў рашэнне суда, але Менскі абласны суд і Вярхоўны суд РБ пакінулі пастанову ў сіле. Капуцкі выплаціў штраф, але ў ясной 2001 году накіраваў скаргу ў Камітэт па правах чалавека ў ААН. Адгуль прыйшоў адказ – у адповедніцца з міжнародным заканадаўствам Капуцкі прызнаны невінаватым. З ААН адказ паступіў у Вярхоўны суд РБ, які быў вымушаны пры паворным

разглядзе адмініць пастанову гарадзкога суда г. Маладэчна. А. Капуцкаму в ярнулі гроши, выплачаныя ў якасьці штрафу.

18 лютага ў Берасьцейскага абласнога аддзяленьне ГА «Праваабарончы цэнтр «Вясна» прыйшоў грамадзянін, які перадаў 93 запоўненныя, непагашаныя бюлетэні павыбараў дэпутата Берасьцейскага гарадзкога Савету дэпутатаў па выбарчай акрузе № 8, якія праводзіліся 18 сакавіка 2001 году. Ён паведаміў, што атрымаў ад членаў выбарчай камісіі гэтых бюлетэні, каб зынішчыць, чаго ў свой час не зрабіў. Старшыня Берасьцейскага абласнога аддзяленьня Грамадзкага аб'яднання «Праваабарончы цэнтр «Вясна» зъвярнуўся да прокурора Ленінскага раёну г. Берасьця з заявай аб узбуджэнні крымінальнай справы па арт. 192 КК РБ. Прокуратура адреагавала на заяву і даручыла начальніку Ленінскага РУУС г. Берасьця падпалкоўніку міліцыі А. С. Касцючыку разгледзець яе ў парадку арт. 174 КПК РБ па факце парушэння заканадаўства аб выбараў. Аднак 1 сакавіка 2002 году ў офісе Берасьцейскага абласнога аддзяленьня ГА «Праваабарончы цэнтр «Вясна» зъявіліся два ўчастковыя інспектары міліцыі, якія ўзялі пісмовыя тлумачэнныя ў сяброў аддзяленьня.

28 сакавіка — троє сутак быў заблакаваны Інтэрнэт-сайт ГА «Праваабарончы цэнтр «Вясна». Перад парушэннем працы на сایце быў зьмешчаны поўны тэкст выступлення адваката Сяргея Цурко на судзе па справе былога афіцэра съпецпадраздзялення МУС «Алмаз» Валерыя Ігнатовіча і іншых асобаў, абы інавачаных у выкраданьні аператара ОРТ Дзьмітрыя Завадзкага. 24 сакавіка, у дзень сьвяткавання ў Менску 84-й гадавіны абвяшчэння незалежнасці БНР, сайт ужо не працаваў. Супрацоўнікі «Вясны» не выключаюць, што сайт заблакаваны съпецслужбамі, як гэта было падчас прэзідэнцкіх выбараў, альбо праз атаку хакераў. Гэтымі днямі пад неаднаразовы атакі хакераў патрапляў таксама сайт Грамадзянскай ініцыятывы «Хартыя'97».

28 сакавіка стала вядома, што ўзбудзіць крымінальную справу супраць старшыні ГА «Цэнтр па правах чалавека» адваката Веры Страмкоўской патрабуюць прадстаўнікі вайсковай прокуратуры. Спадарыню Страмкоўскую абы інавячваюць па артыкуле 403 Крымінальнага кодэкса за нібыта «перашкоду паказаньям съведкі».

Сама адвакатка і праваабаронца заяўляе пра спланаваную акцыю цкаваньня. Справа пачалася, калі Вера Страмкоўская выступіла адвакаткай грамадзяніна Чацьвярухіна, чыя жонка Ніна загінула пад коламі аўтамабіля вайсковага прокурора спадара Кеніка 27 кастрычніка 2001 году. Кіроўцам машыны быў сын старшыні Менскага гарадзкога суда спадара Ардзякі. Справу разглядала вайсковая прокуратура, якая ў другой палове сінегля вынесла пастанову пратое, што ў дзеяньнях Ардзякі-малодшага няма складу злачынства, і крымінальная справа была прыпыненая. У студзені 2002 году Страмкоўская і Чацьвярухін падалі скаргу вышэйшаму прокурору. Вынікам стала пастанова пра перагляд і дарацьсьледванье справы. І ў сін 28 сакавіка ўчасткіў паведаміў Веру Страмкоўскую, што ў Партызанскім РУС стаўцы паступілі дакументы на завядзенне крымінальнае справы супраць яе самой.

13 красавіка па дарозе ў г. Касцюковічы (Магілёўская вобласць) былі затрыманыя старшыня ГА Праваабарончы цэнтр «Вясна» Алесь Бяляцкі і сябры арганізацыі Сяргей Залейскі, якія накіроўваліся ў Касцюковічы, каб наведаць там мясцовых актыўістau «Вясны». Машыну спынілі міліцыянты, якія правяраюць, каб з чарнобыльскай зоны не вывозіліся рэчы. У машыне супрацоўнікі міліцыі знайшлі праваабарончыя бюлетэні «Права на волю». Распавядае Алесь Бяляцкі: «Нас спынілі на пад'езьдзе да Касцюковіцкага раёну. Намеснік начальніка Касцюковіцкага РУС падсадзіў да нас у машыну аднаго міліцыянта, і мы паехалі ў РУС. З дому выклікалі начальніка РУС (гэта была субота і дастаткова позна). Начальнік праверыў нашыя дакументы, пагартай книгу «Выборы президента Республики Беларусь – 2001 год», і праз паўгадзіны нас адпусцілі. Чамуж спынілі? Аказваецца, у Касцюковіцкім раёне 26 красавіка прыезджае Лукашэнка. І, адпаведна, мясцовая міліцэйскае начальства баялася, што мы рыхтуем да гэтага нейкі непрыемны сюрприз. Але бюлетэні не канфіскавалі, бо колькасць іх не перавышала 300 асобнікаў».

У ліпені стала вядома, што няма ніякіх зрухаў у справе рэгістрацыі Мазырскага гарадзкога аддзялення ГА ПЦ «Вясна», хоць дакументы ў агульны аддзел мясцовага гарвыканкаму на гэта былі пададзеныя яшчэ 27 траўня старшынём аддзялення Уладзімірам Целепуном. Заўвагаў у юриста сп. Марціновіча адносна дакументаў не было. Аднак да гэтага часу вертыкальны

орган ня даў ні станоўчага, ні адмоўнага адказу: зарэгістраванае аддзяленыне "Вясны" ці не? Нічога не зъмянілася і пасля асабістага звяроту спадара Целепуна да старшыні гарвыканкаму Валянціна Бандарэнкі. Заява ў прокуратуру, што гарвыканкам парушае законы пра грамадзкія аб'яднанні і звяроты грамадзянаў, таксама ня мела выніку. Міжрайпрокурор спадар Беневаленскі адаслаў заяву на рэагаваньне ў той жа гарвыканкам.

19 жніўня старшыня ГА «Цэнтр па правах чалавека» адвакат Вера Страмкоўская падала скаргу ў Камітэт па правах чалавека ААН, адказынкам па якой зъяўляецца беларуская дзяржава. Падставай дзеля скаргі стала парушэньне адвакацкага імунітэту, прадугледжанага «Асноўнымі прынцыпамі, якія тычацца ролі юрыстаў», прынятымі 8-м Кангрэсам ААН у 1990 годзе. Беларусь, нагадаем, зъяўляецца чальцом ААН. Паводле артыкулу 8 Канстытуцыі Рэспублікі Беларусь, нашая краіна прызнае прынцыпы міжнароднага права і забяспечвае ў адпаведнасці з імі сваё заканадаўства. Этыя прынцыпы адлюстраваныя ў артыкуле 17 Закону «Аб адвакатуры». Згодна з імі, адваката нельга пакараць за ўздымањне ім пэўных пытаньняў у судовым працэсе на карысць кліента. У свой час суд Маскоўскага раёну Менску прыняў пастанову аб прыцягненні да грамадзянска-прававой адказнасці адваката Страмкоўскую за ўзъняццё пытаньня ў інтэрэсах кліента падчас працэсу над экс-старшынём акцыянернага таварыства «Расцесьвёт» Васілем Старвойтавым.

9 снежня, напярэдадні Дня абароны правоў чалавека, прадстаўнікі незарэгістраваных правабарончых організацый зъяўрнуліся да міністра юстыцыі РБ сп. Галаванава з просьбай растлумачыць прычыны нерэгістрацыі, атаксама з заклікам распусціцца Камісію па реєстрацыі грамадзкіх арганізацый і пачаць распрацоўку новага закону аб грамадзкіх арганізаціях, каб распрацаваць дэмакратычны і празрысты парадак зяйўляльнай рэгістрацыі грамадзкіх арганізацій і асацыяцый. Пад заявой, накіраванай міністру юстыцыі Беларусі Галаванаву, паставілі свае подпісы кіраўнікі незарэгістраваных арганізацый – «Прававой абароны грамадзянаў», Асацыяцыі грамадзкіх арганізацій «Асамблея», «Хельсінкі-XXI», віцебскай ініцыятывы «Верас».

12. ПЕРАСЬЛЕД АПАЗІЦЫЙНА НАСТРОЕНА Е МОЛАДЗІ И МОЛАДЗЕВЫХ АРГАНІЗАЦЫЯЎ

10 студзеня ў памяшканьні малой залы Баранавіцкага гарвыканкаму прайшло паседжаньне камісіі па справах непаўнагадовыхых, на якое былі запрошаныя разам з бацькамі сябры моладзевай арганізацыі «Зубр»: А. Болбат, А. Езавіт, Р. Грыневіч, В. Полулех і Н. Мерафянская за ўдзел у акцыі «Хочам ведаць праўду», праведзенай 9 сінегня 2001 году і прымеркаванай да ўгодкаў прыніцьця Усеагульной дэкларацыі правоў чалавека. Заслухаўшы класных кіраўнікоў і некаторых бацькоў, якія пажадалі выступіць, старшыня камісіі прызналася, што справа такога кшталту тут разглядаецца ўпершыню і таму нязвыклая для камісіі. Пасылья гэтага быў абвешчаны вердыктом: «Улічваючы выключна становічыя характеристыстыкі з месцаў вучобы і зьдзяйсьненіне правапарушэння ўпершыню, усім непаўнагадовым абаўляюцца папярэджаныні».

14 лютага Малады Фронт па традыцыі, якая налічвае пяць гадоў, наладзіў у Менску съяткаваньне Дня съятога Валянціна. Лозунгам дня стаў заклік «Беларусь у Еўропу!». «Акцыя любові» пачалася з аходу беларускай моладзьдзю амбасадаў краінаў Захаду з віншаваньнямі. Мінгарвыканкам зноў ня даў дазволу на правядзеніне акцыі, аднак сябры Маладога Фронту, а таксама іншых апазіцыйных моладзевыхых арганізацыяў каля 17 гадзінай пачалі зьбірацца на менскай плошчы Якуба Коласа. Напярэдадні стала вядома, што кіраўніцтва сталічнай міліцыі і дало сваім падначаленым з Савецкага РУУС загад «адэкватна рэагаваць на дзеяньні ўдзельнікаў акцыі», што азначае дазвол на гэтак званы «хапун». Спрабы разгарнуць бел-чырвона-белыя сцягі адразу пачалі перапыняцца «людзьмі ў цывільным». На плошчы сабралася каля трохсот маладых людзей, якія наладзілі шэсцьце па праспекце Скарэны. У руках некаторых удзельнікаў шэсцьця былі бел-чырвона-белыя сцягі, а таксама сцягі Еўрасаюзу. Калона прайшла ад плошчы Якуба Коласа да Акадэміі навук, затым збочыла на вуліцу Б. Хмяльніцкага. Але на плошчу Бангалор, як гэтага жадалі міліцыянты, моладзь не пайшла, вярнулася дварамі назад на праспект Скарэны. Каля Політэхнічнай акадэміі ўдзельнікаў шэсцьця чакалі амапаўцы. Пачаліся масавыя затрыманьні, якія праходзілі імгненнем і

жорстка: людзей зьбівалі і зацягвалі ў аўтобусы. Адразу быў затрыманы Павел Севярынец і яшчэ каля трох дзясяткай удзельнікаў акцыі, якія ішлі ў галаве калоны. Сярод тых, каго міліцыянты схапілі, былі два хлопчыкі гадоў 8-10. Усіх адвезлі ў Савецкі РУУС. Некаторых хлопцаў і дзяўчат даганялі ў дварах і метро ды зьбівалі дубінкамі. Дарэчы, першыя затрыманыні ўдзельнікаў акцыі адбыліся яшчэ на падыходзе да месца збору – плошчы Якуба Коласа. Там былі затрыманыя Наталія Кійко і Сяргей Лісічонак. Яны былі адвезеныя ў РУУС Савецкага раёну, дзе іх пратрымалі З гадзіны і, не складаючы пратаколаў, адпусццілі. Падчас свайго затрымання Н. Кійко і С. Лісічонак склалі съпіс (няпоўны) іншых арыштаваных:

1. Севярынец Павел;
2. Чайкоў;
3. Касцюковіч Сяржук;
4. Фінкевіч Артур (непаўнагадовы);
5. Вяткіна Ірына (непаўнагадовая);
6. Балашэвіч В. ;
7. Сяргейчык А. ;
8. Казлоў Андрусь;
9. Парфянкоў Васіль;
10. Герасімовіч Сяржук;
11. Пісарэнка Сяржук;
12. Салаўёва Ганна;
13. Аўчынікаў Зыміцер;
14. Трапкін Сяржук;
15. Шчарбовіч Кірыла;
16. Гапановіч Іван;
17. Гапановіч Зыміцер;
18. Сынедчык Алег;
19. Вайтко Зыміцер;
20. Чарных Вольга (непаўнагадовая, жыхарка г. Оршы).

Усяго ў РУУС Савецкага раёну было дастаўлена больш за 30 затрыманых удзельнікаў акцыі.

14 лютага ў Дзень святога Валянціна моладзевыя акцыі прайшлі ў 44 гарадах Беларусі. У Гомелі пад час маладзёжнай акцыі, прысьвечанай Дню святога Валянціна, людзьмі ў

цывільным былі затрыманыя непаўнагадовыя Юрась Васілюк, Аляксандр Жумаў і Ігар Пойжык. Зыміцер Карпенка быў затрыманы ў апорным пункце міліцыі № 1 Цэнтральнага раёну г. Гомелю, куды прыйшоў пацікавіца лёсам сваіх сяброў. Непаўнагадовых прымусілі пісаць тлумачальныя і адпушыцілі бяз выкліку бацькоў (апошняе зъяўляецца пару шэньнем закону). А Зыміцер Карпенка атрымаў позуву суд. Яго абвінавацілі ў супраціўленыні супрацоўнікам міліцыі.

15 лютага ў судзе Савецкага раёну г. Менску пачаліся судовыя разгляды адміністратыўных матэрыялаў, складзеных на ўдзельнікаў «Акцыі любові». Вынесены прысуд толькі аднаму з шасьцёх абвінавачаных у парушэнні адміністратыўнага заканадаўства: Стасу Івашкевічу атрымаў штраф памерам у 20 мінімальных заробкаў (судзьдзя Руслан Казадаеў) за «ўдзел у несанкцыянаваным шэсьці» па арт. 167-1 КаАПРБ.

15 лютага ў другой палове дня на менскі офіс РГА «Задзіночаньня беларускіх студэнтаў» быў учынены напад. Два чалавекі, адзін з якіх быў у масцы і пальчатках, з нажом і разводным ключом у руках уварваліся на сядзібу ЗБС. Невядомыя моцна зьблілі некалькі чалавек, усіх прысутных паклалі на падлогу, забралі кампутар, мадэм, пэйджар, тэлефон аднаго з сяброў арганізацыі, таксама куртку, дакументы і ўсе ключы ад сядзібы. Нападаючыя адчувалі сябе дастаткова ўпэйнена, знаходзіліся на сядзібі каля 20 хвілінаў, а потым зьбеглі па вуліцы і дастаткова шмат людзей бачыла, куды яны беглі. Пасля здарэньня сябры ЗБС выклікалі міліцыю. Са словаў студэнтаў, стражы парадку дзейнічалі на вельмі аператыўна і больш цікавіліся, чым займаецца ЗБС, што гэта за арганізацыя.

18 лютага ў судзе Савецкага раёну г. Менску адбыліся суды над удзельнікамі акцыі, прысьвечанай Дню святога Валянціна

1. Герасімовіч Сяржук – атрымаў штраф у памеры 40 мінімальных заробкаў;
2. Парфянкоў Васіль — пратакол правапарушэння накіраваны на дапрацоўку;

3. Казлоў Андрусь – суд перанесены на 20 лютага ў сувязі з няяўкай съведкаў – супрацоўнікаў міліцыі.

19 лютага ў судзе Савецкага раёну Менску адбыліся разгляды адміністратыўных справаў Зыміцера Дашкевіча і Паўла Севярынца. У адносінах да Дзымітрыя Дашкевіча судзьдзя Аксана Рэлява вынесла пастанову – штраф у памеры 35 мінімальных заробкаў. Лідэр Маладога Фронту Павел Севярынец аштрафаваны на 300 мінімальных заробкаў. Гэта максімальны памер штрафу па арт. 167-1 ч. 2 КаАП РБ.

20 лютага ў судзе Савецкага раёну Менску былі працягнутыя суды над удзельнікамі акцыі, прысьвечанай Дню святога Валянціна.

Парфянкоў Васіль – асуджаны на 10 сутак адміністратыўнага арышту па арт. 167-1 ч. 2 КаАП РБ.

Была разгледжаная таксама адміністратыўная справа Казлова Андрusя. Судзьдзя Аксана Рэлява вынесла пастанову – штраф у памеры 25 мінімальных заробкаў.

6 сакавіка ў Віцебску судовыя выканаўцы апісалі маёмасьць у кватэры бацькоў лідэра Маладога Фронту Паўла Севярынца. Гэта звязана з апошнім адміністратыўным спагнаньнем Паўла Севярынца — прысуджэннем вялізнага штрафу ў 300 мінімальных заробкаў. Нагадаем, што гэтак Павел Севярынец быў пакараны за ўдзел у акцыі, прысьвечанай Дню святога Валянціна.

15 сакавіка ў Маладэчне былі затрыманыя двое сяброў Маладога Фронту – Максім Гурскі і Алеся Рыдзейскі. Маладафронтавцы раздавалі праваабарончыя выданыні на вуліцах гораду, калі да іх пад'ехалі супрацоўнікі міліцыі. Затрыманыя дастаўленыя ў гарадзкі аддзел міліцыі. Прадстаўнікам Праваабарончага цэнтру «Вясна» і Беларускага Хельсінскага камітэту, якія прыехалі ў аддзел, дзяжурны маёр міліцыі і паведаміў, што ў пастарунку маладых людзей

пратрымаюць тры гадзіны і затым адпусьцяць, не ўдакладніўшы – ці будуць хлопцы ў нечым абвінавачаныя.

У ноч на 26 сакавіка ў Магілёве затрыманыя актыўісты руху «Зубр» Максім Дварэцкі і Андрэй Зайцаў. Яны ўдзельнічалі ў кампаніі графіці «Так жыць нельга!». Да іх падышлі двое маладых людзей нападпітку і завязалі бойку. Міліцыянты затрымалі ўсіх, але завадатараў бойкі адпусцілі, а «зуброў» пратрымалі да раніцы.

2 красавіка, позна ўвечары ў Барысаве пры расклейцы налепак з інфармацыяй пра Марш пратэсту «Так жыць нельга!», правядзенне якога прызначанае на 19 красавіка, быў затрыманы актыўіст моладзевага руху «Зубр» Алесь Моніч. Ён быў дастаўлены ў пастарунак, дзе на яго складзены пратакол аб адміністратыўным правапарушэнні.

7 траўня дзевяць сяброў Столінскай суполкі РГА «Задзіночанье беларускіх студэнтаў» (Берасьцейская вобласць) былі выкліканыя на размову з дырэктарам Столінскага дзяржаўнага аграрна-эканамічнага коледжу Васілем Комікам. Ён паведаміў, што іх, студэнтаў апошняга і перадапошняга курсаў, сярод якіх ёсьць прэтэндэнты на чырвоныя дыпломы, зъбіраюцца выключыць з коледжу за ўдзел у дзейнасці ЗБС, а фармальная прычына – пропуск шасьці гадзінай заняткаў. Рэч у тым, што 27-28 красавіка сябры Столінскай суполкі ЗБС удзельнічалі ў 7-м з’езьдзе ЗБС і адначасова ва ўстаноўчым сходзе арганізацыі «Задзіночанье беларускіх студэнтаў – Назаўсёды». У звязку з гэтым яны вымушаныя былі пратыкаваць заняткі ў суботу 27-га красавіка. На гэтай падставе іх зъбіраюцца выключыць з коледжу. Гэта ўжо ня першая спроба ўладаў зашкодзіць дзейнасці ЗБС шляхам уціску на сяброў арганізацыі праз адміністрацыі навучальных установаў, размовы з бацькамі. Да прыкладу, летась усе сябры суполкі ЗБС г. Орши былі паасобку выкліканыя на размову з адміністрацыяй.

29 траўня суд Савецкага раёну г. Менску прыняў у Аляксея Шыдлоўскага зыскавую заяву «Аб абароне гонару і годнасці і

матэрыяльной кампенсацыі маральнай шкоды». Адказчык – рэдакцыя газеты «Советская Белоруссия» і галоўны рэдактар гэтага выданьня Павел Якубовіч. Сума зыску: 12 000 000 (дванаццаць мільёнаў) рублёў. Справа ў тым, што 8 траўня 2002 году ў газете «Советская Белоруссия» ў артыкуле «У мом тронутое лицо», які падпісаны галоўным рэдактарам выданьня П. І. Якубовічам, называліся факты, што не адпавядаюць рэчаіснасці і абражают гонар і годнасць А. Шыдлоўскага. П. Якубовіч у зыняважлівой форме заяўляе, што нібыта Аляксей Шыдлоўскі ў 20 гаду пакінуў жонку з дзіцём і хаваўся ад выплаты аліментаў, за што і быў прыцягнуты да крымінальнай адказнасці. Між тым, Шыдлоўскі ніколі ня быў жанаты і ня мае дзяцей, а асуджаны ён быў за палітычныя «графіцы» па арт. 201, ч. 2, арт. 186, арт. 225, ч. 2 КК РБ. Артыкул «У мом тронутое лицо» меў тэндэнцыйны характар і быў напісаны з нагоды зъяўлення чарговага дакладу Дзярждэпартаменту ЗША аб стане правоў чалавека ў Беларусі. Артыкул відавочна меў на мэце зыняважыць у вачах широкай беларускай грамадзкасці ня толькі Аляксея Шыдлоўскага, але і іншых вязняў сумлення.

29 ліпеня ў судзе Цэнтральнага раёну г. Менску адбыўся разгляд адміністратыўной справы лідэра Маладога Фронту Паўла Севярынца. П. Севярынец быў затрыманы 27 ліпеня падчас правядзеньня пікету з нагоды чарговай гадавіны прыняцця Дэкларацыі аб дзяржаўным суверэнітэце Рэспублікі Беларусь. Пасьля затрымання П. Севярынец быў дастаўлены ў прыёмнік-разъмеркавальнік па вул. Акresscіна, дзе і ўтрымліваўся двое сутак да разгляду справы судом. П. Севярынец быў прызнаны вінаватым у парушэнні ч. 2 арт. 167. 1 КаАПРБ і асуджаны да арышту на 10 сутак.

З 1 на 2 жніўня ўночы на мурох съпецпрыёмніку-разъмеркавальніку на вуліцы Акresscіна ў Менску зъявіліся графіцы «Свабоду Малахаву, Севярынцу і Шчукіну!». Нагадаем, што Леаніда Малахава артыштавалі на 10 сутак за арганізацыю пікету пад лозунгам «Так жыць нельга!», які адбыўся 29 ліпеня ля «Паркінгу» побач з Камароўскім рынкам. П. Севярынец асуджаны на 10 сутак за арганізацыю сіяцкавання Дня незалежнасці 27 ліпеня і акцыі ў падтрымку незалежных СМІ. В. Шчукін арыштаваны на 15 сутак у пасёлку Бераставіца за

спробу асьвятляць падзеі, звязаныя з разбурэньнем будынку Беларускай аўтакефальнай праваслаўнай царквы.

7 жніўня на рынках Барысава і Менску актыўісты моладзевага руху «Зубр» распаўсюдзілі ўлёткі такога зъместу: «Ён сеў у турму за тое, што абараняў вашыя права». Ва ўлётцы зъмешчаная інфармацыя пра акцыю прадпрымальнікаў у сталіцы 29 ліпеня. Гаворыцца ў ёй і пра Леаніда Малахава, сустаршыню грамадзкага аб'яднання «Прыватная ўласнасць», затрыманага і асуджанага. Акцыя прайшла на рынку «Дынама», на выставах-продажах «Купалаўскі», «Кніжны кірмаш» і ў Палацы спорту, а таксама на ўсіх чатырох рынках Барысава. У часе акцыі «зуброўцы» распаўсюдзілі больш за 2 тысячи ўлётак.

17 жніўня пасьля 10 сутак адміністратыўнага арышту са съпецпрыёмніку Кастрычніцкага РУУС г. Гародні выйшла на волю актыўістка Маладой Грамады Святлана Нех. Увесь час зъняв оленыня дзяўчына трymала галадоўку ў знак пратэсту супраць рашэння судзьдзі. «Я галадала, — заявіла Святлана, — каб нашыя судзьдзі не парушалі Канстытуцыі. Я і надалей буду заўсёды пратэставаць, калі сутыкнуся з беззаконьнем».

19 жніўня падчас правядзеньня несанкцыянаванага пікетаванья расійскай амбасады ў Менску арыштаваныя трое сяброў руху «Зубр». Ігар Закрэўскі, Сяргей Пезкін і Аляксандр Голуб спрабавалі перадаць у амбасаду заяву пратэсту супраць паглынаньня Беларусі Расіяй. Пасьля таго, як заяву прымачь адмовіліся, трое «зуброў» разгарнулі плакат «Россия, ты губишь братскій народ, поддержывая режим Лукашенко!» — і неўзабаве былі затрыманыя міліцыяй.

20 жніўня галадоўку ў знак пратэсту супраць вынесеных прысудаў аб'явілі трох сябры незарэгістраванага руху «Зубр» у прыёмніку-разъмеркавальніку. Ігар Закрэўскі, Сяргей Пезкін і Аляксандр Голуб былі пакараныя судзьдзей Цэнтральнага суду сталіцы Тацянай Паўлючук. Ігар Закрэўскі і Сяргей Пезкін атрымалі 10 сутак адміністратыўнага арышту, Аляксандар Голуб, нягледзячы на хранічны гастроўт, — 5 сутак.

21 жніўня апоўдні моладзевы рух «Зубр» правёў антырасійскую акцыю пад лозунгам «Жыве незалежная Беларусь!». Быў павязаны бел-чырвона-белы гальштук на помнік Марату Казею ў парку Я. Купалы, а потым «зубры» парвалі партрэты расійскага презідэнта, скандуючы: «Пуцін, Пуцін!». Пасьля гэтага прадстаўнікі мэдыяյ атрымалі дэкларацыю, у якой азначана: «Мы не адмаўляем узаемавыгоднага добрауседзкага супрацоўніцтва з Расіяй... Аднак мы не намераныя спакойна назіраць за тым, як групка палітыкаў ператварае Беларусь у бязмоўны прыдатак агресіўнай імперыі».

23 жніўня раніцай дома арыштаваны міліцыяй адзін з лідэраў моладзевага руху «Зубр» Яўген Афнагель. Арышт звязаны з ягоным удзелам у праведзенай у Менску 21 жніўня акцыі пратэсту супраць паглынання Беларусі Расіяй. Афнагель дастаўлены ў Цэнтральным РУУС г. Менску. Я. Афнагель запатрабаваў удзелу ў працэсе адваката, і ў сувязі з яго патрабаваньнем суд быў перанесены. Увесь папярэдні вечар міліцыянты дзяжурылі таксама каля пад'езду дому, дзе живе прэс-сакратар руху «Зубру» Алесь Атрошчанкаў. Міліцыя робіць арышты на падставе відэаматэрыялаў з акцыі, канфіскаваных у карэспандэнцкіх пунктах расійскіх тэлекампаніяў у Менску.

27 жніўня адзін з лідэраў руху «Зубр» Яўген Афнагель асуджаны судзьдзей Цэнтральнага раённага суда г. Менску Тацнай Паўлючук да 10 сутак адміністратыўнага арышту. У знак пратэсту супраць судовага рашэння «зубровец» аб'явіў галадоўку.

8 верасьня ў Менску быў затрыманы актыўіст Маладога Фронту Зыміцер Дашкевіч. Ён разам з дзясяткамі сябраў моладзевай арганізацыі браў удзел у пікетаванні расійскай амбасады. Пікетоўцы выступалі супраць Саюзу Беларусі і Расіі ды палілі расійскія рублі.

11 верасьня ў судзе Цэнтральнага раёну г. Менску адбыўся судовы разгляд адміністратыўнай справы сябра Маладога Фронту Зыміцера Дашкевіча – удзельніка несанкцыянованага

пікету каля расійскай амбасады 8 верасьня. Судзьдзя Т. Пайлючук вынесла судовае рашэнне – 15 сутак адміністратыўнага арышту.

26 верасьня маладафронтавец Зыміцер Дашкевіч пакінуў менскі съпецпрыёмнік-разъмеркавальнік на вуліцы Акрэсціна, дзе яго пратрымалі 15 сутак за пікет супраць інкарпарацыі Беларусі ў склад Расіі, які адбыўся 7 верасьня. Падчас пікету Зыміцер кінуў праз агароджу расійскай амбасады пуздзіла з выяваю Уладзіміра Пуціна. За апошнія чатыры месяцы ўпершыню ў камерах съпецпрыёмніку-разъмеркавальніку не засталося ніводнага з гэтак званых «палітычных».

11 кастрычніка падчас расклейкі ўлётак, былі затрыманыя два актыўісты руху «Зубр» — Дзяніс Чыкалёў і Іван Дзегцяроў. Затрыманых даставілі ў РУУС Цэнтральнага рэёну г. Гомелю, пасля павезьлі ў РУУС Чыгуначнага раёну, дзе пратрымалі да гадзіны ночы. Пры гэтым супрацоўнікі міліцыі і некалькі разоў тэлефанавалі ва Упраўленьне КДБ, зачытвалі дзяжурнаму тэкст улётак, прапаноўвалі забраць «зуброў», а потым склалі пратаколы па арт. 143 ч. 3 КаАП і канфіскавалі ўлёткі.

17 кастрычніка суд Савецкага раёну г. Менску не задаволіў зыск Аляксея Шыдлоўскага да рэдакцыі газеты «Советская Белоруссия» і яе рэдактара Паўла Якубовіча. Справу разглядала судзьдзя М. Фёдарава. На судзе была апытаная маці Шыдлоўскага — Раіса Іванаўна і сяброўка Аляксея Ірына Тоўсьцік. Ірына Тоўсьцік сказала, што яны з Аляксеем знаёмыя з 1999 году, што ў іх былі планы на агульнае жыццё, але пасля публікацыі ўзьніклі праблемы. Прадстаўніком А. Шыдлоўскага быў юрыст ГА ПЦ «Вясна» Валянцін Стэфановіч. Суд прыйшоў да высновы, што распаўсюджаная інфармацыя, нягледзячы на тое, што яна не адпавядае рэчаіснасці, не зьяўляецца зъняважлівой і не наносіць маральнай шкоды. І такая інфармацыя, у адпаведнасці з п. 14 Пастановы пленуму Вярхоўнага суда Рэспублікі Беларусь ад 23. 12. 99 нумар 15, не патрабуе абвяржэння... Прадстаўнік А. Шыдлоўскага Валянцін Стэфановіч сказаў: "Мы ня згодныя з вынесеным рашэннем і будзем абскарджаць яго ў касацыйным парадку ў Менскім гарадзкім судзе". Варта нагадаць, што судовы разгляд зыску А.

Шыдлоўскага некалькі разоў адкладаўся ў сувязі з няյўкай адказчыкаў.

23 кастрычніка Беларуская партыя свабоды і Малады Фронт пікетавалі будынак, дзе праходзіла канферэнцыя «Беларусь-Расія: новая інтэграцыя». Менавіта на гэтую канферэнцыю беларускія ўлады не пусцілі в інвестыціера расійскай Дзярждумы Ірыну Хакамаду, лідэра Саюзу правых сілаў Барыса Нямцова і палітолога Сяргея Маркава – іх дэпартавалі з краіны як непажаданых і небясьпечных для нацыянальная бяспекі асобаў. Пікет быў несанкцыянованы і меў назыву «За Незалежнасць». Акцыя была скіраваная супраць мясцовых палітычных сілаў, якія спрыяюць ганебнаму аншлюсу Беларусі. У пікете бралі ўдзел каля 30 чалавек. Падзеі адбываліся каля будынку на праспекце Газеты «Праўда», дзе праходзіла канферэнцыя. Удзельнікі пікету планавалі выказаць сваё стаўленне да «інтэграцыйнай» канферэнцыі. Расійскія палітыкі не даехалі да канферэнцыі, а пікетоўшчыкаў пасъля шэрагу папярэдканьяў пачалі затрымліваць. Былі арыштаваныя Павел Севярынец, Ільля Ядранцаў, Сяргей Мацкоіць і ягоная жонка – маці дваіх непаўнагадовых дзяцей Алена Лазарчык. Ільлю Ядранцаў ў гэты ж дзень асудзілі на троє сутак адміністратыўнага арышту. Суд над П. Севярынцам і С. Мацкоіцем перанесены на 28 кастрычніка. Алену Лазарчык адпусцілі дамоў да дзяцей. Ільля Ядранцаў адразу быў накіраваны ў съпецпрыёмнік-разъмеркавальнік на вул. Акрэсціна.

28 кастрычніка ў судзе Маскоўскага раёну г. Менску адбыліся разгляды адміністратыўных матэрыялаў затрыманых 23 кастрычніка падчас несанкцыянованага пікету «За Незалежнасць». Судзьдзя суда Маскоўскага раёну Антаневіч прыняў рашэнне асудзіць Паўла Севярынца да штрафу памерам 150 базавых адзінак (1 665 тысячай рублёў). Сяргей Мацкоіць і ягоная жонка Алена Лазарчык асуджаныя да штрафаў у 20 базавых адзінак кожны (222 тысячи рублёў).

30 кастрычніка а 17-й гадзіне ў Менску распачалася несанкцыянованая акцыя, зарганізаваная «Моладзьдзю АГП», прымеркаваная да Дня палітвядзяняў, што адзначаецца 30

кастрычніка ва ўсім съвеце. У акцыі ўзялі ўдзел каля 30 чалавек, якія трывалі ў руках партрэты зынкльых і рэпрэсаваных палітыкаў, а таксама журналістаў, у тым ліку нядайна асуджаных за «паклён» на Лукашэнку Віктара Івашкевіча, Міколы Маркевіча, Паўла Мажэйкі. Міліцыянты паводзілі сябе даволі спакойна і не перашкаджалі правядзеньню акцыі.

11 сьнежня стала вядома, што цягам апошніх дзён у Менскай вобласці распаўся суджваўся съпецвыпуск газеты «Барысаўскія навіны». За гэты час адбылося некалькі затрыманьняў. 7 сьнежня быў затрыманы ўдзельнік руху супраціву «Зубр» у Жодзіне, 8 сьнежня два «зубры» затрыманыя ў Барысаве і яшчэ два — у Крупках. Нягледзячы на гэта, за тры дні распаўся суджана некалькі дзясяткаў тысячай асобнікаў газеты, прысьвежанай сацыяльным праблемам Менскай вобласці.

14 сьнежня ў час распаўся суджваньня съпецвыпуску газеты «Барысаўскія навіны» ў электрацягніку Менск-Ворша была зьбітая актыўістка руху «Зубр» Алеся Ясюк. Да яе прычапіліся падлеткі на падпітку са свастыкай на куртках. Спачатку яны папрасілі некалькі асобнікаў газеты, а пасля началі абражачці яе. Калі ж Алеся паспрабавала ссыці, хлопцы дагналі яе і нанесьлі некалькі ўдараў па твары і нагах, пасля чаго забралі газеты і выкінулі іх у вакно цягніка.

13. ПРАБЛЕМА ЗАХАВАНЬНЯ МЕСЦА МАСАВЫХ РАССТРЭЛАЎ АХВЯРАЎ СТАЛІНСКІХ РЭПРЭСІЯЎ ВА ЎРОЧЫШЧЫ КУРАПАТАТЫ

15 студзеня ва ўрочышчы Курапаты адбылася цырымонія адкрыцьця адбудаванага мемарыяльнага знаку «Ад народу ЗША народу Беларусі». Мемарыяльны знак на месцы масавых захаванньня ахвяраў сталінскіх рэпрэсіяў быў усталяваны 15 студзеня 1994 году. У ягоным адкрыцьці тады прымай удзел прэзідэнт ЗША Біл Клінтан, аднак летам 2001 году знак быў разбураны невядомымі асобамі. У цырымоніі адкрыцьця адноўленага за кошт амбасады ЗША мемарыяльнага знаку прыняў удзел Надзвычайны і Паўнамоцны амбасадар ЗША ў Беларусі Майкл Козак, а таксама кіраўнікі замежных дыпламатычных прадстаўніцтваў, вядомыя беларускія палітыкі, творчая інтэлігенцыя, журналісты. Ва ўрачыстым мерапрыемстве ўзялі ўдзел абаронцы Курапатаў – больш за 70 актыўістаў руху «Зубр», каля 10 прадстаўнікоў Маладога Фронту і каля 20 сяброў Беларускай партыі свабоды. У сувязі з гэтым адкрыцьцё мемарыяльнага знаку не абышлі ўвагаю праваахоўныя органы. Некалькі мікрааўтобусаў з амапаўцамі стаялі на кальцавой аўтадарозе, аднак цырымонія праішла спакойна і «без удзелу» амапаўцаў.

11 красавіка споўнілася 200 дзён беспрэцэдэнтнай кругласутачнай варты моладзі ў Курапатах. Абаронцы працягваюць акцыю, а ўлады зноў спрабуюць засыпаць крыжы пры дарозе. Акцыя ў абарону нацыянальнага некропалю, нагадаем, пачалася ў вечары 24 верасьня 2001 году, калі група маладафронтайцаў з крыжамі стала ва ўрочышчы Курапаты на шляху бульдозераў, якія руйнавалі месцы масавых пахаванньняў. У ту ж ноч яны паставілі ў Курапатах намёт і вырашылі адстойваць урочышча столькі часу, колькі спатрэбіцца. Праз некалькі дзён да маладафронтайцаў далучыліся прадстаўнікі Беларускай партыі свабоды, а затым іншых моладзевых арганізацыяў. 30 кастрычніка маладафронтайцы ўсталявалі ў Курапатах цёплыя вайсковы намёт дзеля зімоўкі. 8-9 лістапада мінулага году ўлады спрабавалі зламаць моладзевую абарону Курапатаў – з бульдозерамі, съпецназам... Але моладзь выстаяла і перамагла

ў змаганыні за нацыянальную памяць. У выніку – Пракуратура РБ упершыню за 15 гадоў прызнала, што ў Курапатах пахаваныя ахвяры палітычных рэпрэсіяў 1937-1940-х гг. Затым пры ўдзеле МЗС РБ і амерыканскай амбасады быў узноўлены разбураны вандаламі мемарыяльны знак, усталяваны прэзідэнтам ЗША Білам Клінтанам, потым будаўнікі, лесьнікі і міліцыянты пачалі раіца з моладзьдзю па ўсіх сваіх дзеяньнях у Курапатах, а Маю Кляшторную прызначылі навуковым кіраўніком будаўніцтва кальцавой дарогі ў раёне ўрочышча. Нарэшце аднавіла будаўніцтва храму ў раёне Курапатаў Праваслаўная царква, а дзяржаўныя структуры пачалі абмяркоўваць праект мемарыялу.

16 красавіка затрыманыя чацьвёрта маладых людзей, якія несьлі дзяжурства ва ўрочышчы Курапаты. Са звыестак відавочцаў, інцыдэнт адбыўся каля 18 гадзінай. Нечакана ў Курапатах зявіліся 8 супрацоўнікаў міліцыі ў цывільным. Яны вялі сябе агрэсіўна, выгналі маладых людзей з намёту, абражалі іх, патрабавалі дакументы, сарвалі бел-чырвона-белы сцяг, умацаваны побач. Невядомыя звязылі з сабой усіх, хто знаходзіўся ў намёце, — трох хлопцаў і дзяўчыну.

18 красавіка ў Савецкім раённым судзе сталіцы распачалося слуханыне адміністратыйных спраў да двух валанцёраў-абаронцаў Курапатаў, сяброў Беларускай партыі Свабоды. Алесь Поклад і Васіль Парфянкоў былі затрыманыя супрацоўнікамі Савецкага РУУС Менску ў вечары 16 красавіка. Іх і яшчэ двух чалавек міліцыянты затрымлівалі з прычыны адсутнасці ў іх дакументаў «да высьвятыленьня асобаў». Так званае «высьвятыленьне» працягнулася амаль суткі, пры тым ні правабаронцы, ні сябры арыштаваных ні ў адной з правахоўных структураў не маглі даведацца, дзе тыя знаходзяцца.

У ноч з 18 на 19 красавіка быў спалены намёт з абаронцамі месца пахавання ахвяраў сталінскіх рэпрэсіяў адварвашкага зынішчэння. Абаронцаў Курапатаў, якія вось ужо больш за паўгода тримаюць сваю вахту, апошнім часам спрабуюць ня толькі зламаць фізічна, але і ў значнай ступені дыскрэдытацца іх барацьбу. У гэтую ноч дзяжурылі трох чалавекі – Алесь

Поклад, Васіль Парфянкоў і Ірына Вяткіна. Намёт загарэўся каля З гадзінаў ночы, Васіль Парфянкоў першым пачаў пах дыму. Вось што ён распавёў супрацоўнікам ПЦ «Вясна»: «Я выскачыў, схапіў вогнетушыцель. Верх намёту палаў ва ўсю, уваход таксама гарэў. Я колькі разоў пырснуў вогнетушыцелем, але pena ў ім хутка скончылася. Я заскочыў у намёт, пабудзіў Ірыну – яна таксама выскачыла. Там заставаўся яшчэ Алеся Поклад. Ён ня змог адразу выскачыць. І ўжо калі ўсё пачало гарэць, абвальвацца, ён стаў крычаць, і мы яго праз вакно выцягнулі, выклікалі «хуткую дапамогу» і міліцыю. . . Алеся Поклада забралі ў шпіталь. . . ».

19 чэрвеня судзьдзя Менскага раённага суда Дз. Грыцуль вынес рашэнне па адміністратыўнай справе Васіля Парфянкова. Абаронца Курапатаў прызнаны вінаватым і пакараны штрафам памерам у 2 базавыя адзінкі – 20 тысячай рублёў. Разгляд справы В. Парфянкова цягнуўся больш за два месяцы.

24 ліпеня ва ўрочышчы Курапаты, дзе ў 1937-1941 гадах органы НКУС расстрэльвалі мірных грамадзянаў, зноў учынены акт вандалізму. У гэтую ноч па-варварску зынішчаныя два крыжы на крыжковай прысадзе народнага мемарыялу ў Курапатах.

2 лістапада ў Менску адбылося шэсцьце, прысьвечанае Дню ўшанаванання продкаў «Дзяды». У ім узялі ўдзел больш за 500 чалавек. Акцыя была арганізаваная Партыяй БНФ і Кансерватыўна-хрысьціянскай партыяй БНФ. Актывісты першай сабралі сваіх прыхільнікаў каля станцыі метро «Усход», а другой – на бульвары Талбухіна, каля станцыі метро «Парк Чалюскінцаў». злучыліся дзьве калоны непадалёку ад станцыі метро «Усход» і далей рушылі разам у бок Курапатаў. Удзельнікі акцыі несылі плакаты з лозунгамі «Ушануем ахвяраў Курапатаў», «Курапаты – беларускі народны мемарыял», «Не дапусьцім пайтору расійскага тэрору!» і інш. У Курапатах абедзізве партыі правялі мітынгі.

У ноч з 6 на 7 лістапада ля ўрочышча Курапаты ў раёне Менскай кальцавой дарогі быў затрыманы Зыміцер Каўко. Ён і

яшчэ некалькі актыў істаў Беларускай партыі свабоды спрабавалі нанесьці на шумаабарончую заслону дарогі графіці: «Лукашэнка, ушануй Курапаты!» і іншыя. Рэканструяваны ўчастак дарогі ля ўрочышча Курапаты быў адкрыты 7 лістапада з удзелам А. Лукашэнкі, і надпісы, натуральна, прызначаліся для яго. Чацьвёрта сутак З. Каўко знаходзіўся ў съпецпрыёмніку-разъмеркавальніку ГУУС Менгарвыханкаму. Суд прызнаў З. Каўко вінаватым у дробным хуліганстве і дадаў яму ў віну (акрамя нанясеньня надпісаў) яшчэ і пашкоджаньне дарожных знакаў і асудзіў на 7 сутак зняв оленьня.

26 сінегня ў Курапатах невядомыя вандалы разбурылі некалькі дзясяткаў кръжоў і пашкодзілі мемарыяльны знак «Ад народу Злучаных Штатаў Амерыкі народу Беларусі дзеля памяці».

14. ПАРУШЭНЬ НІ ПРАВОЎ ГРАМАДЗЯНАЎ, РОДНЫЯ ЯКІХ ЗАГІНУЛІ ПАДЧАС ТРАГЕДЫІ НА СТАНЦЫІ МЕТРО "НЯМІГА"

25 сакавіка суд Цэнтральнага раёну г. Менску спыніў крымінальную справу адносна выконваючага абавязкі начальніка міліцыі грамадзкай бяспекі Галоўнага ўпраўленія ўнутраных справаў Менгарвыканкаму Віктара Русака і начальніка аддзелу па масавых мерапрыемствах міліцыі грамадзкай бяспекі Галоўнага ўпраўленія ўнутраных справаў Менгарвыканкаму Міхаіла Кандраціна. Афіцэраў міліцыі абвінавачвалі ў службовай нядбайнасці, у выніку якой на станцыі метро "Няміга" 30 траўня 1999 году загінула 53 чалавекі, а больш за 200 было паранена. Судзьдзя Пятро Кіркоўскі спыніў справу з прычыны сканчэння тэрміну даўніны.

17 красавіка прокуратура Цэнтральнага раёну г. Менску адмовіла сваякам ахвяраў трагедыі на станцыі метро «Няміга» ў апратэставаньні пастановы суда гэтага раёну, які спыніў справу па факце трагедыі.

30 траўня на станцыі метро «Няміга» ў Менску, дзе трох гады таму загінулі 53 чалавекі, адкрыты мемарыяльны знак. Гарадзкія і дзяржаўныя чыноўнікі прайгнаравалі жалобную імпрэзу, таму яна была кароткаю. Ці не таму, што большасць бацькоў загінулых дагэтуль прычынай трагедыі лічаць абыякавасць і непрафесіяналізм уладаў. Крымінальная справа паводле трагедыі на Нямізе спыненая, аднак бацькі маюць намер і надалей звязацца з судом з грамадзянскімі зыскамі. Першае судове паседжаньне паводле грамадзянскага зыску сем'яў Іньковых, Навакоўскіх і Янцовых аб кампенсацыі маральных стратаў адбудзеца ўжо 11 чэрвеня ў судзе Маскоўскага раёну г. Менску. З падобным зыскам у суд мяркуюць звязануца яшчэ дзесяць сем'яў.

11 чэрвеня ў судзе Маскоўскага раёну г. Менску ўзнавіўся судовы працэс па грамадзянскіх зысках бацькоў дзяцей, якія загінулі 30 траўня 1999 году ў пераходзе на станцыі метро «Няміга». Нагадаем, што першае слуханье па гэтай справе адбылося яшчэ 5 жніўня 1999 году. У той дзень судзьдзя Вольга

Гусакова прыняла рашэньне пра прыпыненъне разгляду грамадзянскага зыску да зъяўленъня вынікаў крымінальной справы. У сакавіку 2002 году крымінальная справа была спыненая «ў сувязі з заканчэннем тэрміну даўніны». Бацькі не задаволіліся гэткім рашэннем і 11 чэрвяна грамадзянскі працэс узнаваўся. У якасці адказчыкаў у судзе выступаюць ГУУС Менгарвыканкаму, Менгарвыканкам, а таксама ТАА «Клас-клуб ДК», піўзавод «Аліварыя» і радыёстанцыя «Мір». 11 чэрвяна па хадайніцтве Ніны Іньковай, маці загінуўшай 30 траўня 1999 году 15-гадовай Марыі Іньковай, судовыя слуханьні былі перанесены на 19 чэрвяна. Хадайніцтва Ніна Інькова заявіла ў сувязі з tym, што яе прадстаўнік Алег Волчак прысутнічаў на судзе ня змог, бо знаходзіцца за межамі Беларусі.

16 жніўня суд Маскоўскага раёну г. Менску адмовіўся задаволіць патрабаваныні групы бацькоў, чые дзеці загінулі на станцыі метро «Няміга» 30-га траўня 1999 году. Трое сваякоў ахвяраў патрабавалі матэрыяльнае кампенсацыі за маральныя страты ад гібелі блізкіх — 100 млн. рублёў кожнаму. Нагадаем: аналагічны вердыкт Маскоўскі суд сталіцы вынес у сярэдзіне ліпеня, калі грамадзянскія зыскі падавала іншая група бацькоў. Сваякі загінуўлых і іх адвакаты зьбіраюцца абскардзіць гэтыя рашэнні ў вышэйшых інстанцыях.

15. ПЕРАСЬЛЕД ПРАФСАЮЗАЎ, РАБОЧАГА РУХУ И ПРАДПРЫМАЛЬНІКАЎ

11 студзеня каля 2 тысячаў беларускіх шахцёраў уздельнічалі ў антыўрадавай акцыі ў Салігорску. Гэта самая буйная акцыя пратэсту ад часу леташніх презідэнцкіх выбараў. Гарнякі пратэставалі супраць пастановы ўраду, якая забараняе безнайшоўнае пералічэнне прафсаюзных складак. Аднак найбольш шае абурэнне пратэстоўцаў выклікала тое, што ўрад распарадзіўся іхнімі грашымі без іхняй згоды. Падчас дзяржавнага мітынгу выказвалася засыярога, што рашэнне ўраду - гэта чарговы крок уладаў да ліквідацыі прафсаюзаў, якія могуць выказаць значны пратэст супраць запланаванага продажу буйных беларускіх прадпрыемстваў расійскаму капіталу.

30 студзеня Менскі абласны суд прызнаў незаконнай рэзалюцыю агульнагарадзкага мітынгу 11 студзеня ў Салігорску аб аб'яўленні папераджальнага страйку 1 лютага і рашэнне пра яго правядзенне ў ВА "Беларуськалій". Суд палічыў за неабходнае неадкладнае выкананьне свайго рашэння. Забастовачны камітэт аб'яднання "Беларуськалій" мае намер спыніць на пяць хвілінаў працу вытворчасці, паведаміў старшыня прафкаму аб'яднання Леанід Зайцаў. Падтрымаць акцыю пратэсту вырашыў прафсаюз работнікаў аграпрамысловага комплексу.

31 студзеня на плошчы Бангалор партыі левай скіравана сціхічнай правялі пікет супраць зъяднання беларусаў. Пікет прайшоў пад лозунгамі «Не — жабрацтву!», «Не — высокім коштам і нізкім пенсіям!».

У студзені Магілёўскі суд разгледзеў зыск старшыні свабоднага прафсаюзу заводу «Зеніт» Аляксандра Карапёва да супрацоўнікаў Цэнтральнага раённага аддзелу міліцыі г. Магілёва. А. Карапёў патрабаваў, каб міліцыянты вярнулі яму канфіскаваныя летасць у жніўні некалькі сотняў маек з надпісам «Скажы дурню — не!». Міліцыянты забралі іх непасрэдна з камеры захоўвання заводу «Зеніт». Як міліцыянты патлумачылі

судзьдзі Галіне Кужалёвой, яны мяркуюць, што майкі выкарыстоўваліся ў агітацыйных мэтах падчас презідэнцкай кампаніі, і таму ня могуць быць асабістымі рэчамі прафсаюзнага лідэра. Аляксандр Карапеў съцвярджае, што гэтыя майкі яму падараўваў журналіст Уладзімір Лапцэвіч, які зараз знаходзіцца ў палітычнай эміграцыі. Факт падарунку пацьвердзілі чатыры съведкі. А. Карапеў запатрабаваў, каб суд прызнаў ягонае права ўласнасці на гэтую маёмасьць ці каб міліцыянты вярнулі кошт маек – 700 тысячаў беларускіх рублёў. Пасля шматгадзінавага разгляду справы судзьдзя пастанавіла: сумку, дзе ляжалі майкі, вярнуць, а ў просьбе вярнуць майкі адмовіць. Такім чынам, суд прызнаў права на маёмасьць у выглядзе сумкі, але не прызнаў права на тое, што ў ёй ляжала. . .

11 лютага ў судзе Каstryчніцкага раёну гораду Магілёву завяршыўся чарговы этап судовага працэсу, які доўжыцца два з паловай гады. З аднаго боку — Магілёўская рэгіянальная арганізацыя Свабоднага прафсаюзу, з іншага — адміністрацыя раёну, якая не жадае зарэгістраваць першасныя суполкі Свабоднага прафсаюзу на прадпрыемствах. Тры дні доўжыўся чарговы судовы працэс аб зарэгістрацыі першасных арганізацыяў Свабоднага прафсаюзу на прадпрыемствах Каstryчніцкага раёну гораду Магілёву — аўтамабільным заводзе і адкрытым акцыянерным таварыстве «Экран», а таксама Свабоднага прафсаюзу прадпрымальнікаў, які базуецца на Задняпроўскім рынку абласнога цэнтра. Вынік для Свабоднага прафсаюзу несуцяшальны — першасныя суполкі не зарэгіструюць. Кіраунік рэгіянальнай арганізацыі Свабоднага прафсаюзу Юры Новікаў бачыць у такім рашэнні суда адміністратыўны ціск.

17 лютага кіраунік суполкі Свабоднага прафсаюзу Магілёўскага будаўнічага трэсту № 12 Аляксей Паўлоўскі з'явіўся ў суд з прычынай свайго звольнення з працы. Ён лічыць, што кірауніцтва трэсту перасъледуе яго з-за грамадзкай актыўнасці і звольніла яго незаконна. Старшыню суполкі Свабоднага прафсаюзу Магілёўскага будаўнічага трэсту № 12 Аляксея Паўлоўскага, муляра будаўнічага ўпраўлення № 56, звольнілі за прагул без уважлівай прычыны. Гэты крок адміністрацыі будтрэсту супаў па часе з серыйай акцыяў прастэтута будаўнікоў, якія арганізаваў Аляксей Паўлоўскі: людзі ў

сьпяцоўках ля Дому саветаў з каскамі ў руках прасілі міласьціну, што моцна нервавала чыноўнікаў.

28 сакавіка беларускія свабодныя прафсаюзы правялі пікетаванне супраць пастаяннага пагаршэння ўмов аў жыцьця, затрымак у выплаце заробкаў і пенсіяў, што сталі ў нашай краіне звычайнай справай. . .

11 чэрвеня за непавагу да суда на 15 сутак арыштаваны лідэр гарадзенскіх прадпрымальнікаў Валеры Леванеўскі. Падрабязнасці суда невядомыя, бо працэс праходзіў бяз съведкаў. Арышт адбыўся перад запланаваным на 20 чэрвеня паперадкальным страйкам прадпрымальнікаў Гародні і Гарадзенскай вобласці, зарганізаваным В. Леванеўскім. Асноўныя патрабаванні прадпрымальнікаў — адмена штогадовага падатку на права гандлю ды абавязковай сертыфікацыі тавараў, якія прадаюць на рынках.

17 ліпеня трох актыўістаў прафсаюзу работнікаў аўтасельгасмашу затрымала міліцыя каля прахадной МАЗу за распаўсюджанне сьпецвыпуску газеты «Беларускі час». Супрацоўнікі праваахоўных органаў засумніваліся, ці распаўсюджваеца выданне ФПБ на законных падставах.

29 ліпеня болей за 150 000 чалавек прынялі ўдзел у агульнанацыянальным страйку індывидуальных прадпрымальнікаў. Гэтыя дадзеныя паведамляе прэсавая служба Беларускага прафсаюзу прадпрымальнікаў. Асаблівай актыўнасцю вылучаліся прадпрымальнікі Менску і Гародні. Масавы ўдзел у акцыі прынялі прадпрымальнікі Магілёву, Віцебску, Гомелю, Брэсту, Баранавічаў, Бабруйску, Оршы, Ваўкаўску і іншых гарадоў. Толькі ў сталіцы не працавалі 25 аб'ектаў гандлю з агульнай колькасцю супрацоўнікаў каля 80 тысяч чалавек. Акцыя пратэсту адметная тым, што да яе далучыліся ўладальнікі і супрацоўнікі кіёскаў і прыватных крамаў, дробныя гандляры і арандатары месцаў у буйных гандлёвых цэнтрах. Патрабаванні ўдзельнікаў агульнанацыянальнага страйку прыватных прадпрымальнікаў: спыніць перасылед прафсаюзных актыўістаў, зьменіць

падатковы прэс, спыніць свавольства чыноўнікаў, паставіць усе гандлёвыя кропкі (прыватныя і дзяржаўныя) у роўныя ўмовы.

1 верасьня распачаўся бестэрміновы агульнанацыянальны страйк індыў ідуальных прадпрымальнікаў. У першы дзень восені ў многіх гарадах Беларусі прадстаўнікі малога бізнэсу выйшлі на працуўныя месцы, але не пачалі продаж, а адкрыта сталі выказваць пратэст супраць таго зыняважліవай эксплуатацыйнага стану, у якім апынуліся ў апошнія месяцы. 1 верасьня не працавалі прыватныя гандляры на абсалютнай большасці рэчавых рынкаў ня толькі сталіцы, але і іншых гарадоў краіны. Самая буйная акцыя пратэсту індыў ідуальных прадпрымальнікаў супраць гвалтоўных дзеянньняў улады адбылася ў «Паркінгу», што каля Камароўскага рынку ў Менску.

4 верасьня каля тысячы індыў ідуальных прадпрымальнікаў ўзялі ўдзел у гадзінным «сядзячым страйку» на Каstryчніцкім пляцы Менску. Такім чынам прадпрымальнікі дэманстравалі ўладам сур'ёзнасць сваіх намераў — калі «круглы стол» з прадстаўнікамі ўраду 6 верасьня ня дасьць плёну, то бестэрміновы страйк буйнейшых рынкаў краіны будзе працягнуты. А з 1 каstryчніка прадпрымальнікі перастануць плаціць падаткі: яны пратэстуюць супраць чарговых пабораў дзяржавы. Акцыя завяршылася без затрыманьня.

11 верасьня ў Беларусі прайшоў чарговы страйк прадпрымальнікаў, у часе якога Стажкам прадпрымальнікаў запатрабаваў датэрміновай адстаўкі Лукашэнкі. Страйк насіў паперадкальны харктар: калі ўлады не пачуюць эканамічных патрабаваньняў прадпрымальнікаў, то з 1 каstryчніка яны перастануць плаціць падаткі.

15 верасьня супраць прымусовай працы выступіў Свабодны прафсаюз беларускі. Ён мае намер звязацца ў Канстытуцыйны суд краіны і Міжнародную арганізацыю працы з просьбай даць ацэнку г. зв. суботнікам. Справа ўтым, што Менаблвывканкам выступіў з ініцыятывай правесьці ў вобласці суботнікам 17 верасьня і 5 каstryчніка, грошы ад якіх плануецца накіраваць на завяршэнне даўгабудаў.

З 1 кастрычніка па ўсёй краіне не працуюць рынкі: у Беларусі распачаўся агульнанацыянальны бестэрміновы страйк дробных камерсантаў. Упершыню акцыя пратэсту прадпрымальнікаў праходзіць як з эканамічнымі, так і з палітычнымі патрабаваннямі. Гандляры патрабуюць ня толькі эканамічнай палёгкі свайму бізнесу, але і адстаўкі презідэнта А. Лукашэнкі. Прадпрымальнікі так сформулявалі свае эканамічныя патрабаваныні да ўладаў: адмена рашэнняў аб касавых апаратах і ававязковым адкрыцці разьліковых рахункаў для асобаў, што сплачваюць падатак, зъмяншэнне арэнднай платы за гандлёвыя месцы і стаўкі адзінага падатку, скарачэнне асартыменту тавараў, што падлягаюць сертыфікацыі і гігіенічнай рэгістрацыі, а таксама скарачэнне тэрмінаў сертыфікацыі і зъмяншэнне яе кошту ў трох разы. Прадпрымальнікі зъвяртануліся да Нацыянальнага сходу распачаць імпічмент А. Лукашэнкі. Апошні пункт стаў прычынай расколу ў прадпрымальніцкіх шэрагах. Была ўтвораная Аб'яднаная рада прадпрымальнікаў, якая адмежавалася ад патрабаванняў аб адстаўцы презідэнта. Камерсанты падзяліліся прыкладна наполову. Першыя, згуртаваныя вакол Аб'яднанай рады прадпрымальнікаў, выступілі за правядзенне страйку з 1 верасня, другія, зъяднаныя Страйкам камітэтам, – з 1 кастрычніка. «Верасьнёўцы» вылучаюць толькі эканамічныя патрабаваныні. Яны заклікаюць улады правесьці «круглы стол» па праблемах прадпрымальніцтва з удзелам кампетэнтных чыноўнікаў і А. Лукашэнкі. «Кастрычнікі» вылучаюць разам з эканамічнымі яшчэ і палітычныя патрабаваныні. Паколькі страйк праходзіць бяз выплаты адзінага падатку, бюджет краіны можа недаатрымаць толькі за кастрычнік болей за 15 мільёнаў даляраў.

23 кастрычніка судзьдзя Ленінскага раёну г. Гародні Наталя Козел пакарала старшыню страйкаму прадпрымальнікаў Рэспублікі Беларусь Валерыя Леванеўскага 15 суткамі адміністратыўнага арышту. Суд палічыў яго арганізатарам несанкцыянаванага мітынгу. Старшыня страйкаму прадпрымальнікаў Беларусі з першага дня аввясьціў галадоўку. Гэта будзе трэцяя галадоўка Валерыя Леванеўскага за кратамі. Апошні раз ён галадаў 15 сутак у чэрвені. Валерыя Леванеўскага арыштавалі нібыта за непавагу да суда. Дарэчы,

тры гады таму яго ўжо судзілі за гэта ж. Міліцыя вырашыла тады, што Леванеўскі арганізаваў мітынг прадпрымальнікаў на ганку гарвыканкаму, прысуд — 13 сутак арышту. Судзіў яго Сяргей Ярашэвіч, які цяпер перайшоў у калегію адвакатаў і на судзе 23 кастрычніка абараняў Валерыя Леванеўскага. Адвакат давёў у судзе, што 11 кастрычніка несанкцыянованага мітынгу не было. Непадалёк ад аблыванкаму сабраліся прадпрымальнікі і размаўлялі паміж сабой, чакаючы прадстаўнікоў уладаў. Сам Леванеўскі знаходзіўся там ня ўвесь час. Людзі проста стаялі, размаўлялі. Ніякія праблемы не абмяркоўваліся. Не было выступоўцаў, транспарантаў з патрабаваннямі. . . Судзьдзя Наталія Козел падкрэсліла, што Валерыя Леванеўскі падаваў заяву, каб правесці менавіта 11 кастрычніка мітынг прадпрымальнікаў. Да зволу яму не далі, але прадпрымальнікі ўсё адно сабраліся, хаця і ў іншым месцы — выходзіць, мітынг адбыўся. А сам Леванеўскі, паводле словаў судзьдзі, "фактычна выканаў функцыі арганізатора". Валерыя Леванеўскага забралі міліцыянты, каб даставіць у съпецпрыёмнік. Судзьдзя Козел палічыла ўдзельнікам мітынгу нават Аляксандра Антанюка — кірауніка рэгіянальнага прадстаўніцтва Беларускага Хельсінкскага камітэту. Ён прыйшоў, каб паназіраць за падзеямі і выступіць у судзе ў якасці съведкі.

26 сінежня ў Магілёве разглядаўся зыск старшыні Свабоднага прафсаюзу магілёўскага будаўнічага трэсту № 12 Аляксея Паўлоўскага да адміністрацыі трэсту. А. Паўлоўскі патрабуе, каб адміністрацыя скасавала трывалымі вымовы яму і аднавіла на працы. Сёлета Аляксея Паўлоўскага ўжо другі раз звольняюць з працы. У ліпені праз суд ён змог вярнуцца ў трэст. Аднак у кастрычніку кірауніцтва трэсту за тры дні вынесла яму некалькі вымоваў нібыта за парушэнне працоўнай дысцыпліны, і ён зноў папоўніў шэраг беспрацоўных. А. Паўлоўскі звязвае сваё звольненне з прафсаюзнай і палітычнай дзеянасьцю. Ён ня толькі ачольвае прафсаюзную арганізацыю, але і ўступіць у Партыю БНФ.

16. ПАРУШЭНЬНІ ПРАВОЎ ГРАМАДЗЯНАЎ НА ПРАЦУ І САЦЫЯЛЬНУЮ АБАРОНЕНАСЬЦЬ

У пачатку студзеня Гомельская абласная калегія адвакатаў распачала праверку адвакацкай дзейнасці Дзымітрыя Іванішкі, які апошнім часам выступае абаронцам у гучных крымінальных і адміністратыўных спраўах, што маюць вялікі грамадзкі рэзултат. У 2001-м годзе Дзымітры Іванішкі як абаронца ўдзельнічаў у некалькіх гучных крымінальных спраўах. У прыватнасці, ён абараняў прарэктара Гомельскага медінстытуту Уладзіміра Раўкова, адстойваў і інтарэсы сяброў «Задзіночання беларускіх студэнтаў», якіх затрымалі ў Гомельскім дзяржаўным універсітэце падчас раздачы «Студэнцкай газеты», пры гэтым моцна зьбіўшы, выступаў адвакатам і на працэсе ў Мінску па крымінальнай спраўе, узбуджанай супраць Аляксандра Чыгіра – сына экс-прем'ер-міністра РБ М. Чыгіра. З пачатку студзеня Дзымітры Іванішкі абараняе і права маладой актыўісткі Аб'яднанай грамадзянскай партыі Наталі Брэль з Рэчыцы, супраць якой прокуратура распачала крымінальную спраўу за нібыта паклён на Аляксандра Лукашэнку і абразу ягоных гонару і годнасці. Апроч таго, Дзымітры Іванішкі разам з Юрыем Зайцевым дамагаеца ўзбуджэння крымінальной спраўы з прычыны съмерці гомельскага прыхільніка руху супраціву «Зубр» Андрэя Зайцева, якога вербаваў супрацоўнік КДБ. Дзымітры Іванішкі паведаміў, што гэтым займаеца накіраваная калегія адваката Тацяна Скрэбнева. Яна правярае спраўаводства, пагадненіні з кліентамі на адвакацкую абарону, хаця, як распавёў спадар Іванішкі, скаргаў на ягоную дзейнасць не было. Старшыня презіду му абласной калегії адвакатаў Валянціна Катко адмовілася даваць які-небудзь каментар з прычыны праверкі дзейнасці адваката Дз. Іванішкі. Яна заяўіла, што гэта яе права выбіраць, каго правяраць, а каго – не.

2 студзеня рэжысёр кінастудыі «Беларусьфільм» Руслан Зголіч адмовіўся ад аўтарства стужкі «Госьці». Ён напісаў ліст на імя А. Лукашэнкі, у якім просіць умяшацца і спыніць зынішчэнне фільму. Пасыля наноў зробленага мантажу рэжысёр просіць выкressлыць з тыттураў сваё імя. Стужка «Госьці» сталася адзіным мастацкім фільмам, зънятym сёлета на кінастудыі. Кошт кінатвору склаў \$200 тысяч. Пасыля таго, як

рэжысёр палічыў, што патрэбны дадатковыя здымкі, яго адхіліі ад узелу ў вытворчасці фільму і завялі некалькі крымінальных справаў.

15 студзеня ў Праваабарончы цэнтр «Вясна» звязаліся сабры ГА «Беларуская арганізацыя працоўных жанчын» (БАГЖ) Л. Каверка, Н. Сымінова і Л. Данільчык, якія паведамілі пра факты звольнення іх з працоўных месцаў. Любоў Каверка, старшыня Шклouskай гарадзкой арганізацыі БАГЖ, была звольненая з працы за тое, што правяла падчас выбарчай кампаніі ў памяшканні кафэ, дзе яна працавала, адукацыйны семінар для назіральнікаў. Напісаць заяву пра звольненне прымусў яе дырэктар аб'ядання грамадзкага харчавання. Падчас мабілізацыйнай кампаніі Л. Каверку затрымлівалі супрацоўнікі міліцыі паслья сустрэчы з прадстаўнікамі кандыдатаў у прэзідэнты. Правядзеніне дзіцячага съвята 26 жніўня таксама было прызнанае парушэннем, паколькі на яго не было дазволу мясцовых уладаў. Паслья звольнення жанчына ня можа ўладкавацца на працу, лічыць, што на тое існуе загад старшыні райвыканкаму. Л. Каверка зарэгістравалася прыватным прадпрымальнікам, але рашэннем Шклouskага выканкаму ўсе ўказаныя в іды дзейнасці не былі ўнесеныя ў Пасьведчанье. Пазбаўленая магчымасці працаваць, жанчына адна выхоўвае дзвеіх непаўнагадовых дзяцей. Людміла Данільчык падчас выбарчай кампаніі зьяўлялася каардынатаром па незалежным назіраныні Клічаўскага раёну. 1 сінёкня 2001 году яна была азнаёмлена з загадам па прадпрыемстве, што са студзеня 2002 году яна звольненая па арт. 42 п. 1 (па скарачэнні). У сваёй заяве Л. Данільчык указвае, што ў новым штатным раскладзе абавязкова будзе пасада, якую яна зымала, але толькі названая па-іншаму. Жанчына адзначае, што на працягу году яна сістэматычна атрымлівала ад службовых асобаў пагрозы, што ў раёне яна ня зможа знайсці працу і месца. Паўстала пытанье таксама і з дачкой Людмілы Аляксандраўны, якая вучыцца на 4 курсе педагогічнага каледжу па кантракце з райвыканкамам. Райвыканкамаўская супрацоўнікі гавораць, што дачку чакае праца толькі ў самай "чорнай" (глухой) вёсцы, а пра вучобу на стацыянары ў ВНУ нельга і думаць – запатрабуюць адпрацоўкі ў раёне. Ніна Сымінова, старшыня БАГЖ мястэчка Вежы,

працавала ў саўгасе "Слуцк" амаль дзесяць гадоў, а пасля вýбарчай кампанії яе звольнілі, хаця да гэтага ніякіх заўвагаў яна ня мела. Падчас вýбарчай кампанії жанчына прымала ўдзел у мабілізацыйнай кампаніі, з яе ўдзелам было падрыхтаванае і праведзенае мерапрыемства, і хаця сельскі Савет даў дазвол на яго правядзенне, для Н. Сымірновай гэта скончылася звальненiem з працы. Зараз яна пазбаўленая магчымасці працаваць у саўгасе. Яе муж таксама не працуе, паколькі быў звольнены яшчэ ў 1999 годзе за ўдзел у правядзеньні альтэрнатyных презідэнцкіх выбараў. Пры гэтым сям'я выхоўвае двах непаўнагадовых дзяцей.

16 студзеня суд Чэрвеньскага раёну аднавіў на працы вýкладчыка Сымілавіцкага сельскагаспадарчага тэхнікуму Аляксандра Нікіціна, незаконна звольненага 5 верасня мінулага году за актыўны ўдзел у кампаніі «Незалежнае назіранье». На судовым паседжанні былі агучаныя вынікі крыміналістычнай экспертызы ад 23 лістапада, якая пацвердзіла, што пры звальненні А. Нікіціна былі выкарыстаныя падробныя дакументы – контракт аб скасаванні працоўнай дамовы. Экспертыза выявіла сапраўдны тэкст документу, які зъмяшчаў шматлікія падчысткі і выпраўленні.

23 студзеня на прэс-канферэнцыі презідэнт Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі Міхаіл Мясціков іч паведаміў, што за апошнія 5 гадоў больш за 400 беларускіх навукоўцаў пакінулі краіну. З іх 60 дактароў навук і каля 200 кандыдатаў. Некаторыя, паводле ягоных словаў, паехалі «па контракце», іншыя – «па гранце», шмат хто – на сталае месца жыхарства. Рэч ня толькі ў міэрных заробках, але і ў палітычнай сітуацыі ў краіне.

30 студзеня апоўдні каля 30 рабочых Магілёўскага будаўнічага трэсту № 12 прыйшлі да Дому саветаў у Магілеве і запатрабавалі сустрэчы з кіраўніцтвам аблвыканкаму. Акцыя, арганізаваная суполкай Свабоднага прафсаюзу, мела на мэце дабіцца выплаты заробкаў. Супрацоўнікі будтрэсту прыйшлі да аблвыканкаму ў рабочым адзінні ды будаўнічых съяздоўках. У іх не было ў руках аніякіх плакатаў, яны не вылучалі палітычных патрабаванняў – толькі эканамічныя. У сънечкі, пасля падобнай акцыі ў мэрыі Магілёва рабочых запэўнілі, што заробкі

выплацяць і затрымак больш ня будзе. Але абяцаньне не стрыманае, і таму будаўнікі вырашылі сустрэцца з кіраўніцтвам вобласці.

31 студзеня на Берасьцейскім заводзе бытавой хіміі адбыўся стыхійны страйк работнікаў цэху №2. Рабочыя абураляіся нізкай заработкаі платай, нявыплатай заробкаў за съежаньне і ўвядзеннем трэцяй (начнай) зымены. Начальнік цэху прымусіў пайсці іх трох актывістаків страйку да аднаго з кіраўніцтва прадпрыемства Жудзінава, які пачаў размову з крыку: «Прэзідэнт забараніў забастоўкі!» і закончыў словамі: «Пытанье пра павышэнне заробку вырашаецца ў Маскве» (Берасьцейскі завод бытавой хіміі зьяўляеца маёмасцю Расіі). Праз гадзіну страйкуючыя разышліся з цывёрдым намерам не выходзіць на працу ў трэцюю зымену і дачакацца адказу на ліст з патрабаваннем павелічэння заробкаў, пад якім падпісаліся 70 рабочых цэху.

У канцы студзеня настаўнікі СШ №8 г. Бабруйску накіравалі тэлеграму ва ўрад і асабіста Лукашэнку, у якой гаворыцца, што калі становішча з выплатай заробку ня выправіцца, настаўнікі пакідаюць за сабой права перайсьці да больш рашучых дзеяньняў.

У лютым на Менскім трактарным заводе пачалося масавае скарачэнне работы работнікаў. Адміністрацыя МТЗ тлумачыць гэта эканоміяй фінансавых сродкаў. Працоўныя калектывы мяркуюцца скраціць на 10 адсоткаў, што складзе прыкладна 1900 чалавек. Скарочэнне найперш закране тых, хто мае нейкую «сацыяльную абароненасць»: маюцца на ўвазе пенсіянеры, якія працягваюць працаўцаў. У калектыве завodu пануе разгубленасць і трывожнае чаканье.

6 сакавіка ў Магілёве адбыўся страйк кіроўцаў аўтамабіляў «хуткай дапамогі». Людзі патрабавалі выплатіць ім заробкі за студзень і люты.

6 сакавіка былы кіраўнік беларускай дзяржавы, старшыня Вярхоўнага Савету РБ 12-га скліканьня Станіслаў Шушкевіч

падаў зыск у суд з патрабаваньнем праіндыексаваць прызначаную яму ў 1996 годзе пенсію. Пяць гадоў таму пенсійная дапамога яму ў беларускіх рублях складала ў эквіваленце каля 200 даляраў ЗША, але з таго часу абясцэнілася з-за інфляцыі ў 100 разоў. Суд Маскоўскага раёну г. Менску прыняў рашэнне адмовіць у задавальненні скаргі С. Шушкевіча. З 11 верасьня 1997 году ўмовы і нормы пенсійнага забесьпячэння службоўцаў дзяржапарату рэгулююцца дэкрэтам презідэнта РБ № 16 ад 9 верасьня 1997 году «Аб некаторых мерах па ўпарадкаванні матэрыяльнага і сацыяльнага забесьпячэння служачых дзяржаўнага апарату і асобаў, што да іх прыраўноўваюцца». Па сцьвярджэнні адказчыка, права на пенсію паводле нормы названага дэкрэту заяўнік ня мае, а заканадаўчы акт, які прадугледжваў бы асобны парадак прызначэння альбо пераразьліку пенсіі быў лым старшыням Вярхоўнага Савету, не прынятый.

12 сакавіка суд Маскоўскага раёну г. Менску адхіліў скаргу былога съпікера парламенту Станіслава Шушкевіча.

15 сакавіка акцёру тэатру «Хрыстафор» Яўгену Крыжаноўскуму забаранілі браць удзел у праграмах беларускага радыё і тэлевізіі. Акцёра меліся запрасіць на дзіцячую праграму «Калыханка» і радыёпраграму «Кава на траіх», аднак аўтарам іхтых праграмаў забаранілі запрашаць Крыжаноўскага. Былы кандыдат у презідэнты лічыць такія дзеяньні забаронаю на прафесію.

2 красавіка беларускі пісьменнік і журналіст Яўген Будзінас пераехаў у Літву. Свой ад'езд ён патлумачыў бесіперспектывнасцю змагання з беларускім чынавенствам за сваю фірму і музей. Нагадаем, што сп. Будзінас ачольваў выдавецкую фірму «Поліфакт» і стварыў Музей беларускай культуры ў Дудутках. Ён кажа, што за 7 тыдняў у Літве пасыпей зрабіць больш, чым за 12 гадоў у Беларусі.

7 траўня каля 30 інвалідаў-калясачнікаў правялі ў Менску мітынг пратэсту супраць сучаснай сацыяльнай палітыкі беларускіх уладаў. Наладзіла акцыю Беларуская асацыяцыя

інвалідаў-калясачнікаў, якая аб'ядноўвае звыш 600 чалавек. Удзельнікі акцыі трывалі пракаты: «Прэзідэнт! Хто адкажа за невыкананыне законаў або сацыяльнай абароне інвалідаў?», «Дэмакратыя – гэта роўныя права і магчымасці», «Выпусьціце нас з хатняй турмы». Удзельнікі мітынгу лічаць, што кіраўніцтва краіны адносна беларускіх інвалідаў парушае артыкул 21 Канстытуцыі рэспублікі («Годнае жыццё»), артыкул 30 («Свабода руху»), артыкул 37 («Удзел у жыцці дзяржавы»), артыкул 41 («Права на працу»), артыкул 45 («Права на ахову здароўя, забесьпячэнніне магчымасці займацца фізічнай культуры і спартам»), артыкул 47 («Права на годнае сацыяльнае забесьпячэнніне»), артыкул 48 («Права на даступнае жыльё»), артыкул 49 («Права на адукацыю»), артыкул 51 («Права на ўдзел у культурным жыцці»), а таксама артыкул 60 («Абарона правоў і свабодаў»).

22 траўня раніцай калі 50 работніц Менскага заводу медпрэпаратаў наладзілі пікет каля прахадной заводу ў знак пратэсту супраць хранічных затрымак заробку. Удзельнікі пікету, якім не выплачваюць заробак ужо два месяцы, заявілі, што перакрыюць рух транспарту ў раёне Чэрвеньскага рынку. З 1 па 15 траўня ўсіх рабочых выправілі ў прымусовы адпачынак, ня выплаціўшы ніякіх грошай, хоць загадаў зрабіць гэта сам Лукашэнка. Кіраўніцтва заводу, між тым, абяцае звольніць ўсіх удзельнікаў пікетавання за прагулы.

30 траўня правялі страйк працаўнікі Гомельскага заводу пускавых рухавікоў. Сабраўшыся на прахадной, яны патрабавалі ад кіраўніцтва прадпрыемства выплаты заробку. Напярэдадні частцы працаўнікоў выдалі грошы ў памеры г. зв. «спажывецкага кошыку», а цалкам заробак не выплачвалі 4 месяцы запар. Працаўнікі не разумеюць прычыны нявыплаты заробку, бо завод працуе ў рэжыме 5-6-дзённага працоўнага тыдня. Дырэктар заводу нават ня выйшаў да рабочых, а чыноўнікі з выканкаму паабязцалі знайсьці грошы на заробак. Страйк доўжыўся 3 гадзіны.

3 чэрвеня грамадзкае аб'яднаныне «Беларускае таварыства інвалідаў» накіравала А. Лукашэнку звярот, прыняты дэлегатамі III з'езду «БелТІ». Документ тычыцца актуальных для інвалідаў

сацыяльна-эканамічных праблемаў. У ім, у прыватнасці, адзначаецца, што «матэрыяльнае становішча інвалідаў з кожным годам пагаршаецца, а пенсія, якую яны атрымліваюць, ня толькі не забясьпечвае асноўных жыцьцёвых патрэбаў, але і не задавальняе патрэбаў, звязаных з абмежаваннем іхных жыцьцёвых магчымасцяў». На думку аўтараў звароту, асноўная прычына такой сітуацыі — у невыкананыні законаў, прынятых адносна інвалідаў.

28 чэрвеня пікетаванье ў межах кампаніі «Аддайце настаўнікам заробак!» правяла берасцейская арганізацыя Беларускай сацыял-дэмакратычнай партыі (Народная Грамада). Падобныя акцыі прайшлі ў астатніх абласных і некаторых раённых цэнтрах. Акцыя пачалася 26 чэрвеня ў Віцебску, дзе быў праведзены мітынг-марафон.

23 ліпеня на плошчу Бангалор у Менску зноў выйшлі патрабаваць сустрэчы з прэзідэнтам краіны дзьве жыхаркі гораду Бабруйску – Любоў Санкевіч і Галіна Гусева. Летась, 20 сьнежня, яны выйшлі з такім патрабаваннем на сталічную плошчу Незалежнасці яшчэ з дзяўюма жанчынамі і былі арыштаваныя міліцыянтамі, а потым аштрафаваныя судом за «несанкцыянованы пікет». А да таго, у жніўні, яны ладзілі дзесяцідзённую галадоўку ў Бабруйску. Аднак і дагэтуль жыцьцё іх не памянялася і праблемы застаюцца нявырашанымі. Любоў Санкевіч хоча дабіцца аднаўлення на працы, а шматдзетная маці Галіна Гусева дамагаецца, каб ёй вярнулі грошы, якія яна дала на пабудову дому, альбо выдзелілі кватэру. Любоў Санкевіч працавала бухгалтарам на Бабруйскім заводзе трактарных дэталяў і была звольнена адміністрацыяй пасля таго, як заявіла ў кантрольныя органы, што кірауніцтва прадпрыемства знарок павышае сабекошт прадукцыі. Галіна Гусева — маці пяці дзяцей. Пачынаючы з 1990 году на працы чатырох гадоў яна ўносіла грошы прадпрыемству «Фандок» на будаўніцтва катэджу, але ў выніку ня толькі не атрымала жыльля, але і не змагла вярнуць унесеныя грошы. . . і Галіна Гусева, і Любоў Санкевіч не губляюць надзеі дабіцца справядлівасці. У леташнім сьнежні замест сустрэчы з прэзідэнтам яны атрымалі арышт і штраф. Цяпер жыхаркі

Бабруйску спадзяюцца трапіць на прыём да Лукашэнкі, бо, на іх думку, толькі прэзідэнт у нашай краіне можа ім дапамагчы.

17 верасьня супрацоўніцы Салігорскай трыватажной фабрыкі «Купалінка» правялі акцыю пратэсту. Дзясяткі жанчын выйшлі да будынку гарвыканкаму з патрабаваньнем адстаўкі дырэктара фабрыкі Алега Грабекі. Паводле іхніх словаў, кіраўніцтва фабрыкі не спраўляеца са сваімі абавязкамі, ня ў стане зарганізаваць вытворчасць і забясьпечыць людзей працай.

26 сінегня рабочыя Пінскага кансервавага заваду адмовіліся пачынаць працу. Прычынай страйку было тое, што на завадзе ўжо пяць месяцаў не выплачваюць заробак.

Агляд-Хроніка парушэнняў правосудчай чалавека ў Беларусі ў 2002 годзе 17. АКТЫВІЗАЦЫЯ ЦІСКУ БЕЛАРУСКІХ СЪПЕЦСЛУЖБАЎ НА ГАЛІТЫЧНА І ГРАМАДЗКА АКТЫЎНЫХ ГРАМАДЗЯНАЎ І ІНШАДУМЦАЎ

У пачатку студзеня па нумары пэйджару, які быў названы ў перадсъмяротнай заяве ўдзельніка руху «Зубр» Андрэя Зайцева, стала вядомым сапраўднае імя супрацоўніка КДБ, які аказваў на А. Зайцева "маральны ціск з элементамі шантажу". Гэта малады чалавек, які жыве ў інтэрнаце адной з высшэйшых навучальных установаў г. Гомеля. Яго завуць Аляксандар Ястрэмскі. Нагадаем, што Андрэй Зайцаў скончыў жыцьцё самагубствам пасля сустрэчаў з супрацоўнікам КДБ. У заяве, накіраванай перад съмерцю ў Гомельскую аддзяленыню Беларускага Хельсінкскага камітэту, Андрэй называе чалавека, які аказваў на яго ціск – Алесь Еўсцігненеў, і падае нумары тэлефонаў і нумар пэйджару. На справе гэта было не сапраўднае імя супрацоўніка съпецслужбай, а ягоны «прафесійны псевданім». Аднак нумары тэлефону і пэйджару былі дзеісныя. Съмерць Андрэя Зайцева наступіла 20 сінегня, а 21-га чалавек, які ўступаў з ім у перамовы – Аляксандар Ястрэмскі – ануляваў дамову адносна свайго пэйджару і ў той жа дзень заключыў новую дамову на новы нумар.

6 студзеня ў ізалятары часовага ўтрыманьня Ленінскага РУУС г. Берасьця, куды зъмісьцілі адбываць пакараньне Уладзіміра Малея і Генадзя Самойленку, зъявіўся чалавек у цывільным, які назваўся супрацоўнікам 4 аддзелу КДБ і выказаў жаданьне паразмаўляць з арыштаванымі.

28 студзеня больш за пяцьдзесят актывістаў руху «Зубр» прыйшлі да будынку Камітэту дзяржаўнай бяспекі ў Менску і сталі перад ім жывым ланцугом з запаленымі сывечкамі ў руках. Так «зубры» адзначылі сорак дзён з дня съмерці гомельскага актывіста руху Андрэя Зайцева, які скончыў жыцьцё самагубствам пад уцікам КДБ. Праз дзесяць хвілінай пасля пачатку акцыі памяці да яе ўдзельнікаў выйшлі два афіцэры КДБ, якія запатрабавалі прад'явіць дазвол Менгарвыканкаму на правядзеньне, як яны выказаліся, «мітынгу». Але, калі «мітынгоўцы» ў адказ папрасілі супрацоўнікаў КДБ прадставіцца, тыя адмовіліся ад сваіх намераў і вярнуліся ў будынак. Пікетаваньне доўжылася каля паўгадзіны. Як заявілі ўдзельнікі акцыі памяці, яны выйшлі да будынку КДБ, каб паказаць, што «зубры» не забываюць свайго таварыша і памятаюць, хто вінаваты ў ягонай гібелі. «Прыйдзе час, і вінаватыя будуць пакараныя», – сказаць яны.

На пачатку лютага стала вядома, што Юры Зайцаў – бацька актывіста гомельскага аддзялення моладзевага руху «Зубр» Андрэя Зайцева, які скончыў жыцьцё самагубствам пад уцікам КДБ, мае намер у судовым парадку дабіцца ўзбуджэння крымінальнай справы па факце съмерці сына. Юры Зайцаў падаў скаргу ў суд Савецкага раёну г. Гомелю на пастанову прокурора гэтага раёну аб адмове ў распачынанні крымінальнай справы і, адпаведна, рассыследаваньні абставінаў съмерці сына. На думку Ю. Зайцева, гэтая адмова не аргументаваная і ня можа быць аргументаванай у прынцыпе па той прычыне, што прокуратура не праверыла большую частку абставінаў, звязаных з трагічным учынкам Андрэя. Бацька, у прыватнасці, спасылаецца на тое, што прокуратура не апытала шэраг съведкаў. Апошняя маглі б пацвердзіць, што Андрэй паведаміў ім аб фактах ягонага перасьледу чалавекам, які называўся супрацоўнікам Упраўленьня КДБ па Гомельскай області. Акрамя таго, Юры Зайцаў лічыць, што съледztва не

ацаніла належным чынам заяву ягонага сына ў Беларускі Хельсінскі камітэт. Бацька Андрэя Зайцева ўпэўнены, што існуе дастатковая колькасць сьведчаньняў, якія дазваляюць высьветліць асобу супрацоўніка КДБ, што скліяў ягонага сына да супрацоўніцтва, і накіраваць матэрыялы дзеля распачынанья крымінальнае справы.

У сакавіку бацька Андрэя Зайцева Юры Зайцаў падаў пісьмовую скаргу старшыні Гомельскага абласнога суда. Старшыня Гомельскага абласнога суда прыняў скаргу і сказаў: «Чакайце адказу!». Справа ў тым, што суд Савецкага раёну г. Гомелю адмовіўся разглядаць па сутнасці скаргу Юрыя Зайцева на пастанову съледчага прокуратуры Савецкага раёну г. Гомелю аб адмове в а ўзбуджэнні крымінальнай справы па факце самазабойства яго сына Андрэя Зайцева. Юры Зайцаў і яго абаронца Дзьмітрыя Іванішкі лічаць рашэнне суда Савецкага раёну незаконным. Гаворыць адвакат Дзьмітры Іванішкі: «Ёсьць факт, што мела месца давядзенне да самагубства. Ёсьць перадсъмяротнае пісьмо Андрэя Зайцева, дзе ён адкрыта гаворыць пра ціск з боку съпецслужбаў, ёсьць аўдыёзапіс яго размовы з супрацоўнікам КДБ. Але, каб гэтае давядзенне да самагубства было з боку якога-небудзь Васі з вуліцы, то праверку можна было б зрабіць без проблем. Але паколькі ў гэтым канкрэтным выпадку замешаныя съпецслужбы, гэта вельмі цяжка. Я пачаў праводзіць апытаўне людзей, якія непасрэдна контактувалі з Андрэем Зайцевым. Людзі з асяродзьдзя Андрэя ведалі, што на яго аказваецца ціск, ён расказваў сябрам пра сваю сітуацыю. Мне ўжо далі тлумачэнні трох чалавекі».

Напрыканцы сакавіка Вярхоўны суд РБ накіраваў скаргу Юрыя Зайцева аб адмове в а ўзбуджэнні крымінальнай справы ў суд Савецкага раёну г. Гомелю дзеля разгляду па сутнасці. Суд Савецкага раёну г. Гомелю ўжо адмаўляўся разглядаць скаргу Ю. Зайцева на пастанову съледчага прокуратуры Савецкага раёну г. Гомелю аб адмове в а ўзбуджэнні крымінальнай справы. Адвакат Дзьмітры Іванішкі правёў апытаўне людзей, што непасрэдна контактувалі з Андрэем Зайцевым, якія ведалі, што на яго аказваецца ціск. Тлумачэнні даў і Віктар Карніенка, кіраунік Грамадзкага аб'яднання

«Грамадзянскія ініцыятывы», які распавёў адвакату: «Андрэй сказаў, што яму прапаноўваюць супрацоўніцтва з КДБ, і што прадметам супрацоўніцтва таксама зьяўляеца аб'яднанне «Грамадзянскія ініцыятывы». Зайцаў спытаў, што яму рабіць? Я парыў яму звязарнуцца ў праваабарончыя арганізацыі. Андрэй патлумачыў, што ад яго патрабавалі ў адносінах да "Грамадзянскіх ініцыятываў". Па-першае, яго прасілі часьцей бываць у арганізацыі і скласці съпіс тых, хто ў нас бывае. Па-другое, адзначаць, што адбываецца ў арганізацыі, якія вядуцца размовы. Па-трэцяе, гэта, магчыма, прыносіць у «Грамадзянскія ініцыятывы» па просьбе супрацоўнікаў КДБ некаторыя матэрыялы, паперы, прадметы. У гэтай жа размове ён мне патлумачыў, як яго выклікалі ў ваенкамат, дзе быў супрацоўнік КДБ, як ён назваўся «Еўсцігненеў», які яго запалохваў»

На пачатку чэрвеня пракуратура Савецкага раёну г. Гомелю ўзнавіла съледчыя дзеяньні па справе аб давядзеніі да самагубства Андрэя Зайцева. Былі дагытаныя маці і бацька Андрэя, а ў хуткім часе пачнучы выклікаць съведкаў па гэтай справе. Нагадаем, што крымінальная справа па факце давядзенія Андрэя Зайцева да самазабойства ўзбуджаная не была. Суд Савецкага раёну г. Гомелю адмовіўся разглядаць па сутнасці скаргу Юрый Зайцева (бацькі Андрэя) на пастанову съледчага прокуратуры Савецкага раёну г. Гомелю аб адмове ва ўзбуджэнні крымінальнай справы па факце самазабойства яго сына Андрэя Зайцева. Юрый Зайцаў і яго абаронца Дзымітры Іванішкі палічылі рашэнне суда Савецкага раёну незаконным і парушающим іх права і дамагаюцца ўзбуджэння крымінальнай справы.

9 верасьня лідэр Аб'яднанай грамадзянскай партыі Анатоль Лябедзька звязарнуўся ў прокуратуру РБ па факце праслуходавання ягоных тэлефонных размовай. Рэч у tym, што некаторыя расійскія і беларускія газеты надрукавалі тэкст тэлефоннай размовы лідэра АГП з вядомым расійскім палітыкам Барысам Нямцовым. А. Лябедзька ня мае ілюзіяў, што прокуратура зоймеца ягонай заявай, аднак разылічвае такім чынам прыцягнуць грамадзкую ўвагу да выпадкаў парушэння права на недатыкальнасць прыватнага жыцця. Дарэчы, на Інтэрнэт-сторонцы АГП зъмешчанае паведамленне

пра чарговую тэлефонную размову А. Лябедзькі з Б. Нямцовым, пад якім заклік — звязацца па падрабязнасьці гэтай размовы да Беларускай тэлевізіі ды газеты «Советская Белоруссия».

19 верасьня старшыня Моладзевага грамадзкага аб'яднанья «Зялёны дуб» Андрэй Блінец і намесьнік старшыні арганізацыі Міраслаў Лазоўскі былі выкліканыя в а Упраўленыне крымінальнага вышуку УУС Менаблвыканкаму да съледчага I. Брылеўскага. Пасьля гутаркі са съледчым Міраславам Лазоўскага забралі на гутарку ў КДБ РБ. Паводле паведамлення прэслужбы МГА «Зялёны дуб», съледчых цікавіла прыналежнасць сяброў гэтага грамадзкага аб'яднанья да незарэгістраванай патрыятычнай арганізацыі «Белы легіён», у звязку з чым, як высьветлілася, іх і выклікаў съледчы I. Брылеўскі. Цікаўнасць праваахоўных органаў да арганізацыі «Белы легіён» выкліканая фактам зруйнаванья могілак у Валожынскім раёне, да чаго, на думку съледства, спрычыніўся «Белы легіён». Пры размове съледчага не цікавіла, дзе знаходзіліся самі хлопцы падчас здарэння ў Валожынскім раёне. Гаворка вялася толькі пра тое, што яны ведаюць пра «Белы легіён», ягонае кірауніцтва і якое маюць дачыненьне да гэтай арганізацыі. У Камітэце дзяржаўнай бяспекі на Міраслава Лазоўскага быў аказаны моцны псіхалагічны ціск. Пад пагрозай асудзіць за злачынствы, да якіх Міраслаў ня мае ніякай датычнасці (рэжет, звалтаванье, спроба тэракту ля Расійскай амбасады ў 2001 годзе), яго змушалі да супрацоўніцтва. Пры гэтым пастаянна падкрэслівалася: пры жаданьні ававязкова будуць знайдзеныя съведкі, якія апазнаюць Міраслава па любым з выстаўленых да яго авбінавачаньня (ахоўнік Расійскай амбасады, які нібыта бачыў Міраслава; гандляры рынкаў, якія пакажуць, што менавіта гэты хлопец вымагаў у іх гроши і г. д.). Супрацоўнікі КДБ у абмен на інфармацыю пра кірауніцтва «Белага легіёну» абяцалі Міраславу адпаведную аплату ягонай дзейнасці, добрую працу, іншыя матэрыяльныя выгоды.

12 кастрычніка споўнілася б 25 гадоў Андрэю Зайцеву, які быў даведзены да самазабойства супрацоўнікам КДБ. Гомельскія «зубры» правялі некалькі акцыяў па ўшанаваньні памяці сябра. Дзесяць актыўстаў руху сталі насупраць будынку

КДБ з партрэтамі Андрэя Зайцева. Праз 45 хвілінаў усе яны былі затрыманыя дзеля высьвятлення асобаў.

5 лістапада лідэр Аб'яднанай грамадзянскай партыі Анатоль Лябедзька быў схоплены прадстаўнікамі КДБ у цывільным каля амбасады ЗША у Менску. Анатоль Лябедзька быў дастаўлены ў КДБ, дзе яго азнаёмілі з пратаколам афіцыйнага папярэджања. Усё было зафіксавана відэакамерай КДБ. Праз гадзіну Анатоля Лябедзьку адпусццілі. «Гэта быў сілавы захоп. На мяне накінулася чатыры аператарыўнікі, апранутыя ва ўсё чорнае. Мяне гвалтам запіхнулі ў машыну», – паведаміў Лябедзька на прэс-канферэнцыі 5 лістапада. У пратаколе афіцыйнага папярэджања сказана: "Грамадзяніну Лябедзьку абвяшчаецца, што ён выкліканы ў органы дзяржаўнай бяспекі Рэспублікі Беларусь у сувязі з атрыманымі ў ходзе аператаруна-росшукавай дзейнасці матэрыяламі пра характар яго канфідэнцыйных контактаў з замежнымі грамадзянамі, якія зьяўляюцца разъведчыкамі альбо падозранымі ў далучанасці да замежных съпецслужбаў, а таксама дадзенымі пра яго фінансавую залежнасць ад заходніх спонсараў, што съведчыць пра магчымыя спробы ўцягнення яго ў супрацьпрайную дзейнасць і ў далейшым можа прывесці да ўчынення ім злачынства, прадугледжанага арт. 356 (зрада дзяржаве) Крымінальнага кодэксу Рэспублікі Беларусь. Так, у 1998г. пры пасярэдніцтве аташэ па пытаннях абароны амбасады ЗША у Беларусі Д. Холачака, кадравага вайсковага разъведчыка, А. Лябедзька прайшоў двухтыднёвую стажыроўку ў Еўрапейскім цэнтры па пытаннях дасьледвання бяспекі імя Дж. Маршала (ФРГ, г. Гарміш-Партэнкірхен), які актыўна выкарыстоўваеца съпецслужбамі заходніх краінаў дзеля правядзеньня разъведвальнай дзейнасці супраць Рэспублікі Беларусь. Пацверджаньнем гэтага зьяўляеца факт арышту ў 2001 годзе і прыцягнення да крымінальнай адказнасці за шпіянаж супрацоўніка Цэнтра Крыстафера Леца. Атрыманыя ў працэсе працы па амбасадавай рэзідэнтуры ЦРУ ЗША у Беларусі матэрыялы ўказваюць, што А. Лябедзька пастаянна контактуе з супрацоўнікамі палітычнага аддзелу дыпламатычнай місіі (Дж. Богнер, М. Фунгард), далучанымі да съпецслужбаў ЗША. Менавіта яны неаднаразовы атрымлівалі ад А. Лябедзькі інфармацыю пра ўнутрыпалітычныя працэсы ў краіне.

Выяўлена, што знаходжаньне А. Лябедзькі на тэрыторыі амерыканскай амбасады па працягласьці адрозніваецца ад знаходжаньня там іншых беларускіх грамадзянаў, і звычайна складае ня менш за гадзіну. Пры гэтым суправаджаючыя Лябедзьку асобы, як правіла, паідаюць дыпламатычную місію праз 10-15 хвілінай. Таксама зафіксаваны шэраг контактага А. Лябедзькі з кіраўніком Кансультатывна-назіральнай групы (КНГ) АБСЕХ. -Г. Вікам (былы дырэктар БНД), у працэсе якіх дыпламат атрымліваў ад беларускага грамадзяніна разнастайную інфармацыю па пытаньнях сацыяльна-палітычнага становішча ў краіне. (. . .) Контакты А. Лябедзькі з далучанымі да дзейнасці съпецслужбаў грамадзянінам Рэспублікі Польшча П. Казанэцкім насілі характар справа здачаў перад замежнікам пра палітычную сітуацыю ў Беларусі. (. . .) Шэрагу замежных грамадзянаў (Дж. Богнер. М. Фунгард, М. Плавец, П. Казанэцкі і інш.), з якімі актыўна кантактаваў А. Лябедзька, за дзейнасць, якая наносіць шкоду нацыянальным інтарэсам нашай краіны, закрыты ўезд у рэспубліку і краіны СНД. У 2002 годзе А. Лябедзька актыўнавае свае наведванні замежных дыпрадстаўніцтваў (толькі ў амбасаду ЗША больш за 15 візітаў). (. . .) На ажыццяўленыне сваёй дзейнасці А. Лябедзька таксама атрымлівае організацыйную і матэрыяльную падтрымку ад аднаго з функцыяneraў Міжнароднай Лігі правоў чалавека Кэтрын Фітцпатрык, далучанай да дзейнасці съпецслужбаў».

Абвіавачаньні КДБ грунтуюцца на публікацыях, у якіх сцьвярджаецца, што А. Лябедзька атрымліваў заходнюю дапамогу. У пратаколе папярэджаньня КДБ спасылаецца на артыкул лідэра Народнай Грамады М. Статкевіча, дзе сказана пра тое, што Лябедзька атрымлівае штомесяц у амбасадзе ЗША да 1500 даляраў. Лідэр АГП Анатоль Лябедзька называў абвіавачаньні «вяртаньнем да сталінскага абсурду». У заяве, распаўсюджанай прэс-службай КДБ, гаворыцца, што Анатоль Лябедзька можа быць прыцягнуты да крымінальнай адказнасці па арт. 356 КК РБ, паводле якой прадугледжанае пакаранье – да 15 гадоў пазбаўлення волі.

26 сінеглядня ў Цэнтральным судзе г. Менску павінен быў пачацца разгляд зыску лідэра АГП Анатоля Лябедзькі да

Камітэту дзяржбясьпекі Беларусі. Анатоль Лябедзька патрабуе, каб суд прызнаў незаконным вынесенае яму КДБ папярэдканье. Аднак прадстаўнікі КДБ у суд не зъявіліся, і разгляд справы перанесены на сярэдзіну студзеня. На думку Анатоля Лябедзькі, органы дзяржбясьпекі цяпер апынуліся ў складанай сітуацыі. Калі яго затрымлівалі і выносілі пісьмовае папярэдканье, ніхто не задумваўся над прававым бокам гэтай акцыі. Цяпер жа, на думку спадара Лябедзькі, КДБ патрэбны нейкі час, каб падвесці пад незаконнае папярэдканье юрыдычную базу.

KAMUNIKAT.org

18. ФАКТЫ ЖОРСТКАГА АЛЬБО НЕГУМАННАГА АБЫХОДЖАНЬНЯ З УДЗЕЛЬНИКАМІ МАСАВЫХ АКЦЫЯЎ ПРАТЭСТУ, ЗАТРЫМАНЫМІ І ЗЪНЯВОЛЕНЫМІ

2 студзеня Дзымітры Васьковіч, сын актывіста БНФ з Мар’інай Горкі Васіля Васьковіча, зьбіты мясцовым міліцыянтамі. 19-гадовы хлопец атрымаў чэррапна-мазгавую траўму, траўму нырак і зъмешчаны ў лякарню. Бацька Дзымітрыя падаў у пракуратуру заяву з просьбай прыцягнуць да адказнасці в інаватых асобаў. Ён лічыць, што інцыдэнт быў часткаю спланаванай кампаніі супраць ягонай сям’і, вядомай у мястэчку апазіцыйнымі поглядамі.

31 студзеня малады гарадзенец Дзіма Гаршанаў стаўся ахвярай міліцэйскіх катаваньняў. 20-цігадовага музыку гурту «Антыглабалізатар» Дз. Гаршанава затрымалі пасьля канцэрту. У пастарунку звязалі, нацягнулі процівагаз і напрацягу гадзіны раз за разам перакрываля паветра. Мэта катаваньня — прымусіць хлопца прызнацца ў крадзяжы музычнай апаратуры ў адным з прыватных гаражоў. Гаршанаў адмовіўся, але пад пагрозай працягу катаваньняў падпісаў непраўдзівы пратакол, у якім абвінавачваўся ў п’яным дэбошы. Справа ўтым, што Дз. Гаршанаў належыць да плыні стрытэйж — да людзей, якія прынцыпова не ўжываюць алкаголь, тыгуню ды наркотыкаў. Стытэйджеры бяруць актыўны ўдзел у антыфашистычкім, экалагічным ды іншых нонканфармісцкіх рухах.

**Съведчаньні затрыманых
падчас «Акцыі любові» 14 лютага:**

Дашкевіч Зыміцер: «Я быў затрыманы каля стадыёну БДПА разам з С. Івашкевічам. Ён зъяўляецца съведкам того, як мяне зьбіваў палкоўнік міліцыі (прозывішча ў Савецкім РУУС ніхто не сказаў). Жорстка абыходзіліся з намі і ў РУУС: мяне прыкавалі кайданкамі да ацяпляльной батарэі, і палкоўнік біў мяне па твары, таптаўся па нагах, абражакаў, пагражакаў расправаю. С. Івашкевіча ён таксам біў па твары. Знаходзіліся мы ў РУУС з 16.30 (момант затрыманьня) да 23.00, пакуль нас не павезылі ў прыёмнік-разъмеркавальнік. У далейшым абыходзіліся з намі

лепей, але не кармілі раніцай, і ў палове на дванаццатую гадзіну ночы галоднымі павезьлі ў суд».

Герасімовіч Сяржук: «... У Савецкім РУУС мянэ пратрымалі 3 гадзіны, пасъля чаго далі на подпіс пратакол затрыманьня, у якім мянэ автінавачвалі в а ўдзеле ў несанкцыянаі акцыі, карыстаныні незарэгістраванай сімволікай і выкрыўваныні антыўрадавых лозунгаў. Калі я адмовіўся падпісаць пратакол, мне пачалі пагражаць непрыемнасцямі в а ўніверсітэце і адмовіліся пусціць у прыбіральню... У 23 гадзіны мянэ разам з 5 затрыманымі і 2 непаўнагадовымі адvezьлі ў съпецпрыёмнік разъмеркавальнік на Акрэсьціна... У прыёмніку разъмеркавальніку зранку нам адмовілі ў съяданку... »

Непаўнагадовы Фінкевіч Артур: «Мы з Сержуком Касцюковічам выйшлі з Управы БНФ, перайшлі праз дарогу, падышлі да машыны, у якой сядзелі 6 чалавек. Калі яны ўбачылі нас, адчынілі дзъверы, і мы перадалі ім 2 асобнікі в іншаваньняў з Днём святога Валянціна. У гэты момант пад'ехала другая машына, з якой выскачылі 2 чалавекі ў цывільным і запіхалі нас у кабіну. Пры гэтым яны не прадстаўляліся і не пыталіся ў нас пра дакументы. Прэз 5 хвілінаў мы былі ў Савецкім РУУС. Там на мянэ склалі пратакол у парушэнні арт. 167. 1 КаАП РБ, і інспектар па справах непаўнагадовых Святланы Сяргееўна Нікіціна напісала, што я быў затрыманы на вул. Дараашэвіча, на заўвагі спыніць супрацьпраўныя дзеяньні не рэагаваў і г. д. З гэтага пратаколу я даведаўся, што мянэ затрымлівалі лейтэнанты міліцыі Гадынец і Кумагерцын. У 20. 50 прыехала маймаці, якая, як і я, не пагадзілася падпісаць пратакол, напісала толькі: «Сына з міліцыі забрала, але з пратаколам ня згодная».

Свяедчаныні затрыманых
падчас святкаваньня Дня Волі ў Менску 24 сакавіка:

Рашэтнікава Алена: «24 сакавіка я прымала ўдзел у святкаваньні Дня Волі. Каля ўваходу ў метро «Станцыя Якуба Коласа» я зъявірнула ўвагу на тое, што людзі стаяць і нікуды не праходзяць. Я прайшла наперад і ўбачыла шчыльны шэраг супрацоўнікаў міліцыі, якія не прапускалі людзей. Потым

амапаўцы пачалі адціскаць людзей назад. На маіх вачах адзін амапавец разьбіў фотаапарат карэспандэнту. Побач сталі зьбіваць маладых людзей. . . Я ня ведала, што рабіць. Першая думка была – спусьціцца ў метро, але я ўзгадала пра трагедыю, што адбылася ў 1999 годзе на станцыі «Няміга». З усіх бакоў я і іншыя людзі былі акружаныя шчыльным колам амапаўцаў, якія пачалі ўсіх цягнуць у аўтобусы. Да мяне падскочыў амапавец, я папрасіла яго, каб мяне ня білі і не забіралі. Аднак ён не прыслушаўся. Прchyну затрымання мне не растлумачылі. Прыкладна ў 14. 30 мяне даставілі ў РУУС Цэнтральнага раёну г. Менску. Я прасіла, каб мяне хутчэй адпусцілі, бо ў мяне дома малое дзіця – трох гадоў. Калі на мяне складалі пратакол, я зьвярнула ўвагу, што на майм пратаколе расьпісваюцца два амапаўцы, якія ня маюць да майго затрымання нікога дачынення. Я спытала, чаму яны гэта робяць. Мне нічога ня сталі тлумачыць. Я папрасіла, каб мяне адвялі да начальніка, але мне адмовілі, сказаі: «Суд разъярэцца!».

Ярмоленка Арцём: «Калі мы дайшлі да плошчы Перамогі, там стаяў кардон міліцыі. Калона спынілася. Потым была дадзеная каманда арыштаваць людзей. Да мяне падбег амапавец і ўдарыў у обласць сонечнага спляцення. Мяне пацягнулі ў аўтобус. Праз некалькі хвілінай у аўтобус упіхнулі яшчэ некалькі журналістаў, аднаго з іх пачалі біць. Але ў аўтобус зайшоў нейкі чалавек і нешта сказаў амапаўцам. Журналіст адпусцілі і папрасілі прабачэння, а нас павезьлі ў РУУС Цэнтральнага раёну г. Менску. Там я знаходзіўся 2 гадзіны 45 хвілінай, пакуль мяне не забраў дзед».

Алег Корбан: «. . . Каля станцыі метро «Плошча Перамогі» амапаўцы пачалі хапаць ўсіх прысутных. Мяне схапілі адным з першых. Закінулі ў аўтобус, дзе амапавец пачаў біць мяне па галаве дубінкай. Нас даставілі ў РУУС Цэнтральнага раёну г. Менску, дзе склалі адпаведныя пратаколы (па арт. 167-1 ч. 1 КаАП РБ), пасьля мяне як непаўнагадовага адпусцілі дамоў. Праз два тыдні я быў выкліканы ў адміністрацыю Партызанскаага раёну г. Менску на камісію па справах непаўнагадовых. На камісіі прысутнічала наша класная кіраўніца і мой бацька. Сярод членau камісіі быў наш былы ўчастковы, спадар Новікаў, як ўвесь час нагадваў мне пра мае мінулыя затрыманні за ўлёткі і надпісы на

асфальце. Новікаў сказаў, што мне «светят исправительные работы сроком на один месяц». Мяне паставілі на ўлік інсьпекцыі па справах непаўнагадовых. Запалохвалі майго бацьку вялікім штрафамі, арыштамі і адміністратыўнымі працамі. Мне прысудзілі штраф — 5 мінімальных заробкаў за ўдзел у сьвяткаванні Дня Волі і за тое, што я крыкнуў слова «незалежнасць». Доўга думалі, што гэтае слова азначае. Класнага кіраўніка папярэдзілі, каб праводзіла са мной пасъля заняткаў размовы па паводзінах грамадзянаў у нашай дзяржаве. Параілі запісацца ў шэрагі БПСМ, хадзіць на прыбіраньне тэртыорыі. На разьвітканьне Новікаў мне сказаў, каб я чакаў ад яго выкліку на Стаха-наўскую, 14 — у РУУС Партызанскаага раёну».

25 сакавіка суд Савецкага раёну Менску прыгаварыў да 3 і 3,5 гадоў знявальні афіцэраў сталічнае крымінальнае міліцыі Марата Новіка і Юрый Труса за катаванье затрыманых. Міліцыянтаў Новіка і Труса прызналі вінаватымі за катаванье грамадзянаў Юрый Гарэліка і Дзяніса Лабэцкага. Присуд стаў прэзедэнтам у судовай практыцы нашае краіны.

28 сакавіка на брыфінгу ў Менску намеснік дзяржаўнага сакратара Савету бяспекі Беларусі Міхаіл Удовікаў адмовіўся каментаваць сітуацыю, што склалася ў звязку з «некаторымі хваляваннямі», якія мелі месца нядайна ў сталічнай міліцыі. Размова вядзеца пра нефармальную сутрэчу 24 сакавіка ў раёне плошчы Бангалор больш як 50 супрацоўнікаў крымінальнага вышуку з розных раёнаў беларускай сталіцы, якія абмяркоўвалі сітуацыю з прыцягненнем да крымінальнай адказнасці сваіх калегаў, абвінавачаных за перавышэнне ўлады альбо службовых паўнамоцтваў. Як вядома, 25 сакавіка два супрацоўнікі крымінальнага вышуку Цэнтральнага РУУС былі прыгавораны судом Савецкага раёну да трох і трох з паловай гадоў пазбаўлення волі, а 26 сакавіка пяць быльых супрацоўнікаў Першамайскага РУУС вырачаныя судом Кастрычніцкага раёну Менску да пазбаўлення волі на розныя тэрміны: ад 3 гадоў да 6 гадоў пазбаўлення волі.

Сьведчаньні затрыманых
падчас акцыі «Так жыць нельга!» 19 красавіка:

Алег Жлутка (назіральнік ГА ПЦ «Вясна»): «. . . Насупраць мяне спыніўся аўтобус, у яго зацягнулі двух юнакоў і пачалі зьбіваць. Калі міліцыянты зайдважылі, што іх «выхаваўчая дзейнасць» здымалі тэлеаператарамі, юнакоў павалілі на падлогу. Потым кінулі на заднія сядзеньні. Я падбег да аўтобусу і праз расчыненое акно пачаў пытаць у затрыманых прозывішчы, каб потым паведаміць у «Вясну» і знайсці іх родных. Але хлопцы былі ў шоку. . . Раптам мяне скліпі за руку чарнявы, коратка стрыжаны аператыўнік у скуранцы і са словамі: «Принимайте, через окно хотел поговорить!» перадаў тым, што былі ў аўтобусе. Я паказаў сваё назіральніцкае накіраваньне, на што мне адказалі: «Можешь его себе в ж. . . засунуть!».

Вось так я і апынуўся побач з іншымі затрыманымі на заднім сядзеньні аўтобусу. Усё яшчэ спадзеючыся, што мяне выпусьцяць, я колькі разоў паўшэптам пытагу ў хлопцаў іх прозывішчы. . . Праз вакно мы ўбачылі, як амапаўцы цягнуць зьбітага Шчукіна. Съпереду ў аўтобусе сядзела чалавек дзесяць міліцыянтаў у простай сіней форме. Побач са мной у куце ўсхліпвала, трymаючыся за жывот, дзяўчына. Міліцыянты запыталіся нашыя прозывішчы, узрост і правялі лёгкі вобыск. Дзяўчына нічога не адказала на іх пытаньні, бо яе моцна ўдарылі ў жывот, і ёй было кепска. Праз колькі хвілінай яна сказала, што цяжарная і папрасіла ў міліцыянтаў выклікаць ёй «хуткую дапамогу». Яны не паверылі, і яна паказала на свой жывот. Тады ёй сказалі: няма чаго шастаць па мітынгах, калі цяжарная. . . Мы пачалі прасіць іх, каб выклікалі «хуткую». Адказам быў мат, мат і яшчэ раз мат. . . Нарэшце аўтобус скрануўся з месца і даехаў да управы БНФ. Там міліцыянты бавілі час у размовах прататараў, маскалёў і хахлоў. Мы зноў пачалі прасіць міліцыянтаў адпусьціць цяжарную. У рэшце рэшт міліцыянты «здаліся» і патэлефанавалі свайму кіраўніцтву, якое загадала цяжарную адпусьціць. . . Недзе хвілінай праз дзесяць прыйшло загад везьці нас, затрыманых, у Савецкі РУУС. На пад'ездзе ўжо чакаў канвой. Спачатку нас прывялі ў калідор на падвальным паверсе і выстрайлі каля съязны. Большаясьць затрыманых сядзела ў зале, каля ўваходу ў якую стаяла некалькі амапаўцаў. . . Сярод затрыманых была Алена Рашэтнікова, якая пакінула дома малое дзіця. Калі прайшло трох гадзін, людзі пачалі абурацца, што яе не адпускаюць, і скандаваць «Тры гадзіны!». Манатонны гул

дзейнічаў на нервы міліцыянтам, і ў рэшце рэшт яе адпусьцілі. Потым затрыманыя падышлі да дзівярэй і пачалі патрабаваць, каб іх выводзілі ў прыбіральню, паколькі на звычайныя просьбы міліцыянты не реагавалі. У гэтых час непаўнагадовых пагрузілі ў аўтобус, які быў съпецыяльна падагнаны да РУУС, і колькасць людзей у зале зьменшылася. У адносінах да мяне супрацоўнікі міліцыі перастараліся і склалі ажно два рапарты, таму выводзілі з залы некалькі разоў, пакуль не разабраліся, што да чаго. Я напісаў свае тлумачэнні, указаў час складання пратаколу (было ўжо за 11 гадзінай вечару) і запатрабаваў, каб яны далучылі да матэрыялаў справы маё накіраванье... З залы людзей выводзілі невядомымі партыямі. Спачатку наверх – у кабінет, дзе сядзеў нейкі міліцэйскі чын у цывільнным, які правяраў, ці правільна складзеныя дакументы. Потым – уніз, у дзяжурку. Там абшуквалі, адбіралі шнуркі, кашалькі, ключы, іншыя рэчы, выдавалі копіі пратаколу дагляду і замыкалі ў камеры папярэдняга затрымання. Недзе праз гадзіну выпускалі з камераў, грузілі ў аўтобус і везьлі ў съпецпрыёмнік-размеркавальнік на Акressціна. Я быў у апошній партыі. Міліцыянты недзе падзелі пашпарт аднаго з затрыманых – Рамана Казакевіча, і таму зноў зачынілі яго ў камеру. А стагодзін дзевяць наццаць чалавек пагрузілі ў аўтобус і павезьлі. У размеркавальнік нас прывезьлі каля 2. 30 ночы. Спачатку завялі ў чацвёртую камеру, праз гадзіну восьем чалавек перавялі ў дваццаць другую. Заснуть там было амаль немагчыма – нары займалі амаль усю камеру, яны былі зусім гладкімі, і цела ўвесь час сасылізгвала ў нязручную позу. Першы дзень мы прызычайваліся да новага месца. Недзе гадзінаў у дзевяц' прынесылі кукурузную кашу. Я пaeў яе з хлебам (адразу пачало пячацца ў страйніку) і зразумеў, што пры двухразовым кармленні ў мяне будуць вялікія праблемы. Чацвёрта з нас абыў ілі галадоўку. Запатрабавалі таксама асадку і паперу, каб напісаць скаргі пракурору на незаконнае пазбаўленне волі. Я атрымаў перадачу, але не спыніў галадоўку і раздаў перададзенае тым, хто еў. Пад вечар галадаючыя напісалі заявы пра адмову ад ежы на імя начальніка съпецразмеркавальніку. У панядзелак раніцай нас павезьлі ў суд. Чалавек дзесяць засунулі ў агульную камеру аўтазака, яшчэ чатырох – у клеткі меншых памераў, а ў камеру з суцэльнімі дзвярьмі адну з затрыманых дзяўчын – Маргарыту. Па дарозе заехалі ў РУУС па рэчы. Сядзець было цесна і душна. У аўтазаку я прафіль калі шасці гадзінаў і толькі потым трапіў у

суд. Канваіры забаранялі маці перадаваць мне ваду. На судзе я патлумачыў свае абавязкі назіральніка, заявіў хадайніцтва аб прадастаўленні адваката. Адвакат парайла пагадзіцца на разгляд справы бяз съведкаў-міліцыянтаў, каб зэканоміць час, відаць, спадзеючыся, што я атрымаю троє сутак. Але судзьдзя ўсё ж вырашыла выклікаць съведкаў, перанесла суд на аўторак і загадала завесці мяне назад у аўтазак. Судзілі па канвеерным прынцыпе: звычайна па першай частцы артыкулу 167. 1 КаAP давалі пяць сутак, а тым, хто праходзіў па другой частцы (арганізацыя або паўторнае затрыманьне за ўзбелік) – ад 10 да 15 сутак. Мінімальным прысудам было троє сутак. Тых, хто хадайнічаў аб адвакаце, адпраўлялі назад на Акresscіна.

Прыехаўшы ў разьмеркавальняк, мы здалі асабістую рэчы. Нас з Васілем Жакавым заявілі ў пустую восімую камеру... Назаўтра раніцай нас з Васілем павезылі ў суд на тым самым аўтазаку. З намі ехалі яшчэ двое чалавек. Па дарозе завезылі ў нейкі двар, нас з Васілем спусцілі ў падвал і там замкнулі ў камеры. Двух астатніх павезылі ў суд Савецкага раёну. Праз паўгадзіны нас забраў «варанок» і павёз у суд Цэнтральнага раёну. Васіля судзілі першым. Мæе канваіры спалі, разълётгшыся ў «варанку». Праз дзявяць гадзін і мяне вывелі на суд. На судзе амапаўцы Коўзік ды Ілімовіч давалі стандартныя съведчаньні, тыпу «Быў на праезнай частцы, бліжэй да цэнтру, у першых шэрагах калоны, выкрываў «Жыве Беларусь!», «Ганьба!», і г. д. Ніхто са «съведкаў» такіх дакладна і не сказаў, у што я быў апрануты пры затрыманні, хаця я ў іх і пытгаўся. Адвакат прадставіла суду даведку аб тым, што ў мяне хранічная хвароба страўніка і папрасіла ўлічыць той факт, што рэжым харчаваньня на Акresscіна не адпавядае майм патрэбам. Судзьдзя Паўлючук вынесла пастанову наконт мяне: вінаваты, чацьвера сутак зьняволеньня... »

Алена Рашэтнікава: «19. 04. 2002 году я прысутнічала на акцыі «Так жыць нельга!»: і знаходзілася на плошчы Якуба Коласа разам са сваім братам Сяргеем Рабкевічам. На нашых вачах пачалі зьбіваць сталага мужчыну. Брат выйшаў на дарогу і стаў казаць амапаўцу, каб той не чапаў старога. Тады брата схапілі і пацягнулі да аўтобусу. Я пабегла съследам з пытаньнямі:

«За што забіраеце? Што мне рабіць? Куды тэлефанаваць?» Замест адказу мяне таксама зацягнулі ў аўтобус і павезылі ў РУУС Савецкага раёну. . . Нягледзячы на тое, што дома ў мяне засталося малое дзіця, мяне пратрымалі 5 гадзінай. Пасьля выпусьцілі з позвай у суд на 23. 04. 2002 году».

Сьведчаныні пацярпельх
падчас затрыманьня міліцыянтамі
групы індуістаў «Свет Кайласы» 13 ліпеня:

Тацяна Майко: «13 ліпеня я ішла ў парк з сябрамі, якія зьяўляюцца маімі адзінаверцамі. Нам перагарадзілі дарогу супрацоўнікі міліцыі. Яны запатрабавалі, каб мы прайшлі ў міліцэйскую машыну. На нашыя пытаньні, чаму мы мусім гэта рабіць, яны нічога не адказвалі. А праз некаторы час (пасьля перамоваў па рацыі) яны пачалі хапаць нас і цягнуць у машыну. Потым нас адвезылі ва Упраўленне міліцыі Фрунзенскага раёну, адтуль – у съпецпрыёмнік-разъмеркавальнік на Акрэсьціна, дзе трymалі да суда, які адбыўся праз два дні – 15 ліпеня. Суд прызнаў мяне і маіх сяброву вінаватымі ў правядзеньні несанкцыянаванага шэсцяця, съведкамі выступалі міліцыянты, якія нас затрымлівалі. У съпецпрыёмніку нас трymалі ў маленъкім памяшканьні, дзе месца хапала толькі легчы ў рад. У міліцыі і съпецпрыёмніку ў нас бралі адбіткі пальцаў, як у сапраўдных злачынцаў. Пасьля нават не дазволілі памыць руکі. Гэта было вельмі зьняважліва. У съпецпрыёмніку мы нічога ня елі – галадалі і такім чынам выказвалі нязгоду з нашым арыштам. У съпецпрыёмніку нам не дазволялі маліцца, пагражалі пасадзіць за гэта ў «адстойнік», дзе можна толькі стаяць. Ахойнікі паводзілі сябе вельмі груба. Некаторым жанчынам патрэбны былі гігіенічныя сродкі, і давялося вельмі доўга і настойліва прасіць, каб патэлефанавалі нашым знаёмым і папрасілі перадаць. Калі нас затрымалі, дык не паведамілі дамоў пра гэта, а ў некаторых дома засталіся малыя дзеци. З намі была жанчына на 8-м месяцы цяжарнасці. Яе разам з усімі запіхнулі ў міліцэйскую машыну, у яе бралі адбіткі пальцаў і да ночы трymалі ў РУУС. З намі быў съляпы чалавек, інвалід першай групы па зроку. Яго таксама зьневажкалі, а потым позна ўвечары адпусцілі разам з цяжарнай жанчынай, а ягоную жонку, якая даглядае яго, пасадзілі ў съпецпрыёмнік. Усё гэтае здарэньне мяне жудасна ўразіла».

Раманчык Сяргей: «13 ліпеня я разам са сваімі таварышамі ішоў да месца правядзеньня медытациі. Па дарозе нас спынілі супрацоўнікі міліцыі і сказалі, што быццам бы мы паводзім незаконнае шэсцьце. Нічога ня кажучы, яны пачалі нас заштурхоўваць у машыну. Потым павезлы ў РУУС, дзе склалі пратаколы. Міліцыянты самі ня ведалі, што з намі рабіць, іх начальнікі з кімсьці кансультаўваліся па тэлефоне. Мяне разам з астатнімі завезлы ў съпецпрыёмнік, дзе пратрымалі да суда. На судзе мяне абвінавацілі ва ўдзеле ў несанкцыянованым шэсцьці. Суд прызначыў мне штраф – дзьве сесьце тысячаў беларускіх рублёў у даход дзяржавы».

Ашмарына Улада: «Сябры прапанавалі мне прыняць удзел у медытациі, якую праводзіла група індуісташт «Свят Кайласы». Я добра ведаю гэтых людзей, мы з імі адной рэлігіі, таму я пагадзілася. Медытация павінна была праходзіць у парку 60-годзьдзя СССР у выходны дзень. Мэты з'явірнуць на сябе ўвагу ў нас не было. Палітычных мэтаў мы таксама ня ставілі. А месца было вызначанае на ўскрайку гораду, дзе ў суботу людзей звычайна мала. Калі мы сабраліся разам, было вырашана прайсьці ў глыбіню парку. Мы пайшлі побач з праезнай часткай, у гэты час з'явілася міліцэйская машына, якая да нас не набліжалася, а трymала дыстанцыю. А праз некалькі хвілінай з'явіўся міліцэйскі мікрааутобус. Нас акружылі супрацоўнікі міліцыі. Яны толькі перамаўляліся паміж сабой па рацыі. Затым нам абвясцілі, што мы затрыманыя дзеля высыяглення асабаў. Ніякіх іншых размоваў з намі весьці не захацелі. А калі мы сталі казаць пра парушэнне правоў, нас груба заштурхалі ў аутобус. Да некаторых былі ўжытыя асабліва жорсткія меры – хлопцам выкручвалі руکі і ўголас пагражалі ўсім фізічнай расправай. У Фрунзенскім РУУС нас пратрымалі больш за тры гадзіны, а потым пачалі дапытваць, узялі адбіткі пальцаў, зрабілі фотаздымкі – усё як у фільмах, нібыта мы нейкія жудасныя злачынцы. Пасля міліцыянты доўга вырашалі, што з намі рабіць. Некаторых адпусцілі. Астатніх адправілі ў съпецпрыёмнік-разъмеркавальнік на Акрэсціна. Калі ў панядзелак адбыўся суд, мы ўбачылі, што гэта спланаваная і ўжо вырашаная справа. Нас прымусілі ўзяць адваката, пагражкаючы, што калі мы адмовімся, то тых, каго прывезлы з Акрэсціна, адвязуць назад на 5 сутак. Міліцыянты, якія нас затрымлівалі, выступалі ў якасці съведкаў.

Судзьдзі не звярталі ўвагу на тое, што ўсе съведкі-міліцыянты казалі рознае і супярэчылі самі сабе. Не зацікавіла судзьдзяў і тое, што пры нашым затрыманьні быў парушаны Адміністратыўны кодэкс — пратаколы затрыманьня на нас складалі тыя, хто ўвогуле ў гэтым ня ўдзельнічаў. Сярод съведкаў былі таксама міліцыянты, якія не прымалі ўдзел у нашым затрыманьні. Судовыя рашэнні былі аднатыпныя. Склалася ўражаньне, што ў пастановах проста зъмянялі імя і памеры штрафу. Адзін супрацоўнік міліцыі пасъля суда з ухмылкай сказаў: «А чаго ж вы хацелі ад бабы з завязанымі вачыма?» Ён меў на ўвазе Феміду – багіню Закону і Права старажытных часоў. Нам сказалі, што абавязков а прыйдуць і канфіскуюць маёмасьць, калі мы не заплацім штрафы. А ў нашай групе шмат студэнтаў, у некаторых малыя дзеци, такіх грошай у нас проста няма».

Кавалёва Вольга: «Нас пачалі хапаць і цягнуць да машыны. Некаторыя спрабавалі ўцячы, а некаторыя (у тым ліку і я) сядалі на зямлю і адмаўляліся ісъці. Два міліцыянты закруцілі мне рукі і павялі да машыны. У нас забралі нашыя рытуальныя прадметы. У Фрунзенскім РУУС нас прыніжалі. Размаўлялі з намі ў зьняв ажлівай форме, зъдзекваліся з нашай веры і неахайна абыходзіліся са съвятымі і рытуальнымі прадметамі. Спачатку нас хацелі адпусціць. Але пасъля прыехаў нейкі чалавек у цывільным. Ён размаўляў вельмі зьняважліва, абражакаў нас. Гэты чалавек не прадставіўся, але менавіта ён вырашыў, што дадому пойдуць толькі тыя, хто мае дзяцей, цяжарная і съляпы, а астатнія – у съпецпрыёмнік. Усе гэта цягнулася вельмі доўга. І толькі пасъля доўгіх патрабаваньняў дазволілі выходзіць у прыбіральню і пачалі даваць ваду. У съпецпрыёмніку з намі абыходзіліся вельмі зьняв ажлів а – крычалі, пагражалі зьбіцьцём, абяцалі адправіць у «адстойнік». У знак пратэсту мы абвясцілі галадоўку і пілі толькі ваду».

Вяткіна Марыя: «Яны затрымалі нас быццам бы дзеля высыяглення асобы, але калі мая асoba была высыветленая, ім падалося, што гэтага мала, і мяне адправілі на Акрэсьціна, дзе трymалі каля 2 сутак. Яны не ўлічылі, што на мaim утриманьні знаходзіцца муж – інвалід першай групы па зроку. Потым быў суд, і мяне аштрафавалі на 200 тысячаў беларускіх рублёў».

Сілібін Сяргей: «Сярод нас была цяжарная жанчына на 8-м месяцы і съляпы хлопец, іх таксама схаплі і закінулі ў машыну. Чалавек у цывільным, як сапраўдны бандыт, не прадстаў ўшыся, выхапіў відэакамеру ў дзяўчыны. У міліцыі нам сказалі, што высыветляць нашыя асобы і адпусьціць. Але праз пяць гадзінай нас абвінавацілі ў правядзеніі несанкцыянованага шэсцьця. Падчас допытаў мы абуразіся, казалі: «Мы індуісты і хацелі медытаваць у пустым парку». 15 ліпеня адбыўся суд – хуткі і несправядлівы».

18 ліпеня ў Магілёве быў затрыманы міліцыяй і жорстка зьбіты намеснік старшыні гарадзкой арганізацыі Свабоднага прафсаюзу Беларускага Юры Рыжкоў. Съв едкамі незаконнага затрымання былі кіраунікі пярвічных суполак СПБ Сяргей Фамін і Аляксандр Карапеў, а таксама старшыня абласной арганізацыі СПБ Юры Новікаў. Пры гэтым Новікаў і Фамін таксама пацярпелі ад гвалтоўных дзеяньняў міліцыянтаў. Рыжкоў быў прымусова дастаўлены ў памяшканье апорнага пункту аховы правапарадку, дзе і распачалося зьбіццё. Свае дзеяньні міліцыянты абургунтоўвалі тым, што Рыжкоў нібыта знаходзіцца ў нецвярозым стане, але выкліканая «хуткая дапамога» засыведчыла, што ён быў цвярозы. 19 ліпеня Рыжкоў быў дастаўлены ў суд Ленінскага раёну г. Магілёў. Разгледзеўшы адміністратыўную справу, судзьдзя вынес пастанову абнакіраваньні матэрыялаў на дапрацоўку. Рыжкову, Фаміну і Новікаў пры наяўнасці ў ідавочных цялесных пашкоджаньняў было прапанавана прайсьці медычную экспертызу. У гэты ж дзень Рыжкоў і ягоная жонка без аніякіх падставаў былі пазбаўленыя працоўных месцаў на рынку Магілёўскага аблспажкыўсаюза. 21 ліпеня Рыжкоў быў пайторна затрыманы міліцыяй і дастаўлены ў пастарунак, дзе раней ён быў зьбіты, але гэтым разам яго хутка адпусцілі. 22 ліпеня Рыжкоў і Фамін прайшлі медычную экспертызу. Яна прызнала наяўнасць у іх шматлікіх цялесных пашкоджаньняў. Рыжкоў і Фамін падалі заявы аб узбуджэнні крымінальных справаў па факце зьбіцця.

7 верасьня ў Гародні быў зьбіты Стас Пачобут – лідэр рок-гурта «Deviation». Ягоны брат — журналіст гарадзенскай газеты «Glos nad Niemna» Андрэй Пачобут, які быў съведкам зьбіцця і настойваў, каб да зьбітага выклікалі медыкаў, быў арыштаваны і

абвінавачаны ў «дробным хуліганстве»... Апоўначы Стас з сябрамі вяртаўся з дня народзінаў, калі да іх пад'ехалі міліцыянты, надзелі кайданкі і завезлы яго і яшчэ трох хлопцаў у дзяжурную частку Ленінскага РУУС. Па словах Стаса, зьбіваць яго пачалі ўжо ў машыне. Калі да дзяжурнай часткі падышоў Андрэй Пачобут, міліцыянты выкідалі зьбітага брата на вуліцу. Андрэй пачаў патрабаваць, каб да Стаса выклікалі «хуткую дапамогу». Медыкаў выклікалі. «Хуткая» забрала Стаса ў бальніцу. На Андрэя складзены пратакол аб "дробным хуліганстве", ён знаходзіўся да суда ў ізалятары часовага ўтрымання (ІЧУ) Ленінскага РУУС. Тры хлопцы, якіх затрымалі разам са Стасам, таксама ў ІЧУ. Стас дастаўлены ў аддзяленьне нейрахіургіі бальніцы «хуткай дапамогі». У яго крывападцёк на левым воку і раздрапаны твар. Стас гаворыць, што яму млюсна, кружыцца галава. Брэты маюць намер дамагацца ўзбуджэння крымінальнай справы супраць міліцыянтаў, якія зьбілі Стаса Пачобута.

11 верасьня Стасу Пачобуту, карэспандэнту газеты «Навінкі» і лідэру гарадзенскага гурта «Deviation», які ўnoch на 8 верасьня быў моцна зьбіты супрацоўнікамі Ленінскага РУУС г. Гародні, зробленая аперацыя на твары. Падчас аперацыі ў паламаную скulu Стасу ўкроцілі в інт, які будзе трываць косьць. Да атрымання пасылья аперацыі Стас будзе насіць гіпсавую шапку. Пра гэта паведаміла доктар аддзялення чэррапна-тварнай хірургіі Гарадзенскай абласной бальніцы Алена Клачко. Па яе словам, аперацыя была б непатрэбная, калі б неабходная дапамога Стасу была аказана яшчэ тыдзень таму. Па словам А. Клачко, рэшткі косьці скulu не пашкодзілі зрок Стаса. Але на восем месяцаў у яго анямее левая палова твару, на якой была зробленая аперацыя. Прокуратура Ленінскага раёну г. Гародні праводзіць съледчую праверку па скарзе, пададзенай на дзеяньні міліцыянтаў братам зьбітага музыкі Андрэем Пачобутам. Прокуратура мусіць прыняць рашэньне: узбуджаць крымінальную справу супраць міліцыянтаў ці не.